MARGERS SKUJENIEKS

LATVIJAS STATISTIKAS ATLASS

ATLAS STATISTIQUE DE LA LETTONIE

XX

RĪGĀ, 1938
VALSTS STATISTISKĀ PĀRVALDE
BUREAU DE STATISTIQUE DE L'ÉTAT

VALSTS PAPĪRU SPIESTUVE UN NAUDAS KALTUVE, RĪGĀ, LATGALES IELĀ 11.

I E V A D S

Latvijas valsts ir divdesmit gadus pastāvējusi. Šis taika sprīdis ir pietiekoši liels, lai mestu skatu atpakaļ un palūkotos, kas šai laikā pastrādāts, kas panākts. Divdesmit gadus ilgs laiks ir pietiekoši liels, tai pārliecinātos, vai jaunradītā valsts ir dzīvības spējīga, vai tauta, kura grūtās ciņās šo valsti radījusi, to prot izkopt un izveidot, vai valsts pieņemas spēkos, aug un attīstās.

Jau paviršs novērotājs var viegli saredzēt milzīgo atšķirību starp Latviju 1918. gadā un 1938. gadā. No visām Eiropas zemēm Latvija ir tā, kuŗa pasaules kaŗā, revolūcijā un brīvības kaŗos ir visvairāk cietusi. No visām Eiropas tautām latviešu tauta ir tā, kuŗa kaŗa taikā nesusi vissmagākos upuŗus. Kad 1918. gadā nodibinājās neatkarīgā Latvija, tad mūsu zeme bija izpostīta, izlaupīta, iedzīvotāju atstāta un bezgala nabaga. Gadiem ilgi miljoniem svešu kaŗavīru bija staigājuši pa mūsu agrāk samērā bagāto zemi. Gadiem ilgi Latvijas serdē pie Daugavas krastiem atradās naidīgo varu kaujas līnija. Uguns un brutālā nesaudzība tur postīja Latvijas sētas un druvas. 1920. gadā 78.278 lauku ēkas bija gatīgi nopostītas un 104.574 ēkas pa daļai nopostītas, kas iztaisa vienu ceturto daļu no visām ēkām. Latvijas bagātākos apvidus iedzīvotāji bija piespiesti atstāt. Lauki un dārzi aizauga *nezālēm un krūmiem. Zemgalē bija apvidi, kur* $^3/_4$ no aŗamzemes atradās atmatā. Dzīvais un nedzīvais inventārs bija izputējis. Pilsētās evakuācija bija nopostījusi rūpniecību. Atlika vienīgi lieto fabriku ēku pussagruvušie tukšie un klusie mūŗi. Ostas gadiem ilgi bija slēgtas, un līdz ar to izbeigta rosīgā tirdzniecība. Daudzu paaudžu ietaupījumi līdz ar krievu rubļa un vācu markas sabrukumu pārvērtās nevērtīgos papīros. Tumša, bezgala drūma bija Latvijas aina 1918. gadā. Vēl grūtāku stāvokli padarīja šausmīgās brūces, kuŗas Latvijas tautai bija sistas viņas dzīvās miesās. 1920. gadā Latvijā iztrūka 400.000 vislabākos spēka gados (20—40 g. veco) stāvošo cilvēku, kuŗu vairākums (250.000) bija vīrieši. Arī nākotnē rādījās bēdīga aina, jo, pateicoties daudzo kaŗa gadu lielajai mirstībai un mazajai dzimstībai, iztrūka 250.000 bērnu.

Šādos bezgala drūmos un tumšos apstākļos nāca 1918. g. 18. novembris. Bet valsts pirmie pastāvēšanas gadi nebija veltīti mierīgam jaunradošam darbam. Jaunajai valstij uzbruka ienaidnieki kā no austrumiem, tā no rietumiem. Pasaules kaŗā izmocītai tautai un izpostītai zemei vēl divus gadus bija jācīnās dēļ savas patstāvības. No ciņām Latvija iznāca kā uzvarētāja. Uz drupām ar pamazinātiem spēkiem Latvijas tautai bija jārada itin viss no jauna. Atjaunošanas darbs bija bezgala grūts. Un tomēr, kad palūkojamies, kas Latvijā ir panākts, tad redzam visās dzīves nozarēs strauju progresu. Atmatā atstātie lauki atkal ir apstrādāti, un aŗamās zemes platība un ražas tagad ir lielākas nekā jebkad agrāk. Kaŗa izpostītos apgabalos, kur vēl neseu bija tikai drupu kaudzes, tagad ir uzceltas jaunas pilsētas un ēkas, un visā Latvijā ir radītas desmitiem tūkstošiem jaunu saimniecību, ar ēkām un inventāru. Kaŗā izpostītie satiksmes ceļi nekad nebija tik labi kā tagad. Radītas jaunas šosejas, dzelzceļi un ripojošais materiāls. Ostas ir izbūvētas un pildās kuģiem. Kaŗa laikā pilnīgi iznīciuātā *tirdzniecības flote ir atkal atjaunota. Rūpniecībā* uodarbināto strādnieku skaits tagad ir vislielākais. Latvija ir vienīgā jaunā valsts, kuŗa bez palīdzības no ārienes ir stabilizējusi savu valūtu, izvedusi tielas saimnieciskas un sociālas reorganizācijas (agrārā reforma) un samērā viegli pārcietusi smago 1932. g. saimniecisko krizi.

Izglītības un kultūras laukā ir pastrādāti agrāk necerēti lieli darbi. Šinī ziņā sevišķu vērību pelna Latgales sakausēšana ar pārējo Latviju. Gandrīz 300 gadus latviešu tautai netabvētīgais liktenis bija šķīris tautas rietumu un austrumu daļas. Latgales liktenis bija nelabvēlīgāks. Tur tautas izglītības līmenis bija zems, un līdz ar to nabadzīga saimnieciskā kultūra. Kad Latviju dibināja, tad Latgale bija tumšāka un vēl nabadzīgāka nekā pārējās Latvijas zemes. Bet Latvijas valsts Latgalē pastrādājusi milzīgu kuttūrātu darbu. Jāpalūkojas tikai uz skolu tīklu Latgalē, uz analfabētu procenta samazināšanos, uz ražu pacelšanu, uz jaunajām viensētām, uz labajiem ceļiem, staltajām sabiedriskām ēkām, pilsētām, kas ar katru gadu kļūst vakareiropiskākas u. t. t., lai redzētu, kas īsā taikā panākts.

Visur, itin visur mēs esam gājuši uz priekšu. Ar to nav teikts, ka vēl daudz, ļoti daudz nebūtu darāms, ka ļoti daudzas dzīves nozares vēl smagi nesajustu pagātnes notikumu iespaidus. Bet ar to ir teikts, ka Latvija ar katru gadu aug un attīstās, ka labklājības līmenis nemitīgi paceļas, ka tautas un valsts bagātība pieņemas. Tagadējā paaudze ir nesusi smagus upuŗus, jo tai bija jāveic darbi, kuŗus normālos apstākļos veic daudzu paaudžu laikā. Vatsts ir prasījusi no pilsoņiem lielus upuŗus. Bet šo upuŗu augļi ir skaidri saredzami. Pēdējos gados Latvija ir milzu soļiem gājusi uz priekšu. Šos panākumus katrs var redzēt. Pirmā un galvenā kārtā šie panākumi ir visas tautas nopelns. Tie bija iespējami tamdēļ, ka pilsoņu milzīgais vairākums katrs savā vietā strādājis, kaut arī klusu, bet sa*biedriski derīgu darbu. Šim darbam pilnā mērā va*rēja būt panākumi vienīgi tamdēļ, ka mums tagart tiela daļa uo saviem darba augļiem nav jāatdod svešiem, ka tagad pastāv mūsu pašu valsts, kuŗas vadība sekmē darbu un nodrošina mums pašiem tā augļus.

Pēc 20 pastāvības gadiem, novērtējot pastrādāto darbu, ir skaidri redzami daudzie un lielie panākumi. Ir redzams, ka tautas un valsts darba rezultātā ir pastrādāts liels un paliekošs darbs, kuŗa augļi nākotnē nenoveršami atvieglos tautas dzīvi. Tik ārkārtīgi grūtos apstākļos gūtie panākumi ir tabākā ķīla nākotnei, un Latvijas tauta var būt

lepna, ka tā vienīgi pašas spēkiem no nekā ir radījusi savu valsti, kura visās dzīves nozarēs uzrāda lielus un jūtamus panākumus. Latvijas valsts pastāvēšanas 20 gadi ir pierādījuši, ka latviešu tautas radītā valsts ne tikai var pastāvēt, bet ka tā ir spēka un radoša gara pilna, ka tā spēj pārciest visgrūtākos pārbaudījumus un atkal soļot uz priekšu. Patstāvīgās valsts līdzšinējie sasniegumi nepārprotami pierāda, ka Latvija saviem pilsoņiem dod labākus dzīves apstākļus nekā daudzas citas valstis, ka tai ir neapstrīdamas eksistences tiesības.

Bet vai šeit izteiktie apgalvojumi atbilst īstenībai? Visskaidrāko atbildi uz šo jautājumu mums var dot objektīvi skaitļi. Šī atlasa uzdevums ir to darīt.

Valsts statistiskā pārvalde jau pirms vairākiem gadiem bija nodomājusi izdot Latvijas statistikas atlasu, pat budžetā bija paredzēti līdzekļi šim nolūkam, bet citi pienākumi to toreiz neatļāva. Vispirms šis atlass grib rādīt, kāda Latvija ir, kas tur dzīvo, ko un kā cilvēki tur strādā. 64 lapās šeit ievietotas 340 kartogrammas un diagrammas, kas visvarīgākos skaitļus tēlo populārās formās. Tagad šī atlasa klajā nākšana sakrīt ar dienu, kad mūsu valsts atskatās uz 20 gadus ilgu pastāvēšanu. Jau šī iemesla dēļ ir vēlama retrospektīva pieeja pie skaitļu materiāla, ir jāredz, kā tas, kas tagad ir, ir izveidojies, attīstījies un pieaudzis. Tādēļ šis atlass neaprobežojas vienīgi ar jaunākiem statistiskiem datiem, nerāda tikai to, kas ir, bet pēc iespējas tēlo apskatāmos jautājumus, sākot ar valsts pastāvēšanas pirmajiem gadiem, kur tas iespējams, rāda arī stāvokli tad, kad Latvija vēl nebija valsts. Protams, skaitļu materiāls vēl nevar aptvert 20 gadus, jo statistisko ziņu ievākšana pie mums bija iespējama vienīgi sākot ar 1920. gadu. No otras puses — ar skaitļiem nav iespējams tēlot arī pašreizējo stāvokli, jo šī atlasa sastādīšana iesākta pirms gada, kad jaunākie skaitļi sniedzās tikai līdz 1936. gadam. Sastādīšanas darba laikā, sevišķi tekstā, ievēroti arī visjaunākie skaitļi. Tomēr daudzās svarīgās nozarēs mums jāoperē ar skaitīšanu iznākumiem, bet pēdējās tautas, lauksaimniecības un tirdzniecības-rūpniecības skaitīšanas notika 1935. gadā. Taisni kopš šī gada visās šeit apskatītās mūsu dzīves nozarēs ir notikušas ļoti stranjas pārmaiņas pieaugoši pozitīvā virzienā. Nodarbinātība pieaugusi agrāk nepiedzīvotos apmēros, tāpat kā rūpniecības ražojumu daudzums, sējumu platības, labību kopražas u. t. t. Pat tautas skaitīšanu rezultātos tas atspoguļojas. Tā ļoti lielais latviešu skaita mēchaniskais pieaugums, kas konstatējams salīdzinot 1930. un 1935. gadu tautas skaitīšanu iznākumus, savā lielākā daļā radies tikai nedaudzos mēnešos pirms skaitīšanas, tas ir kopš 1934. gada vasaras. Ir iemesli pieņemt, ka tagad, pēc vairāk kā $3^1/_2$ gadiem kopš šīs skaitīšanas, latviešu skaits un procents hūs vēl ievērojami palielinājies. Bet par to nav skaitļu. Tāpat ir skaidrs, ka šis atlass nevar dot atbildes uz visiem jautājumiem. Neskatoties uz lielo skaitu krāsaino diagrammu un kartogrammu, neskatoties uz plašām skaitļu rindām tekstā, ļoti daudzi jautājumi šai izdevumā tieši nav skarti. Šo atlasu sastādot, pa lielākai daļai vajadzēja aprobežoties ar svarīgāko parādību apgaismošanu un atstāt neievērotas neskaitāmas blakusparādības, kas pašas par sevi būtu cienīgas patstāvīgu pētījumu. Tā, piemēram, 7. lapā ievietotas 8 diagrammas, no kurām viena neliela rāda mirušo zīdaiņu skaitu pēdējos 17 gados. Zīdaiņu mirstība samazinās. Varētu vismaz veselu lapas pusi pildīt ar skaitļu grafiskiem attēliem par dažādiem mirstības samazināšanās cēloņiem. Bez ārstu, slimnīcu un aptieku skaita palielināšanās, par ko ir citur runa, zīdaiņu mirstības samazināšanos sekmē vēl ļoti daudzi citāda veida jauninājumi mūsu valstī, kas paši par sevi ir ļoti svarīgi un interesanti, bet kuru attēlošana šinī izdevumā pārsniegtu spraustās robežas. Tādēļ katram, kas šo atlasu ir šķirstījis un kam ir vēlēšanās par vienu vai otru jautājumu iegūt izsmeļošas ziņas, jālieto arī attiecīgais speciālās statistikas izdevums. Vēl jāaizrāda uz to, ka statistika ļoti labi var sniegt ziņas par pārgrozībām daudzumos, bet tikai ļoti reti to var darīt arī par pārgrozībām īpašībās. Arī šinī atlasā pa lielākai daļai runa ir tikai par kvantitāti, bet ne par kvalitāti. 1920. g. mūsu zemes ceļi bija 22.000 kilometrus gari, bet 1938. gadā 34.500. Tā tad pieaugums par 55%. Bet ar šo konstatējumu vēl nepietiek, jo ceļu īpašības viscaur ir uzlabojušās, un tādēļ 18 gadu laikā nav sasniegts uzlabojums vienīgi par 55%, bet tas īstenībā ir ievērojami lielāks. Tāpat tas ir ļoti daudzās citās dzīves nozarēs. Mēs, piemēram, ikgadus saskaitām visas slaucamās govis, neatkarīgi no tā, vai gada izslaukums tai ir 1000 litri vai 5000 litri. Tādēļ šai atlasā arī redzams, ka govslopu skaits pēdējos gados samazinājies, bet piena produkcija pieaugusi. Šeit netieši redzam kvalitātes uzlabošanas rezultātus. Šādu piemēru skaitu varētu pēc patikas palielināt. Bet ir arī dzīves nozares, kas ar parastām statistikas metodēm ļoti grūti attēlojamas, jo atsevišķo saskaitāmo objektu īpašības ir pārāk nevienādas. Tas, piemēram, sakāms par tik svarīgu nozari, kā celtniecību. Nevar uzskatīt par saskaitāmām vienīgām Piņķu pagasta NN. jaunsaimnieka dzīvojamo māju un Daugavpils Vienības namu u. t. t., jo šeit kvantitāte pāriet kvalitātē. Šai statistikas nozarē tikai kopš 1938. gada sākts lietot jaunas metodes, kas sniegs ziņas par sasniegumiem celtniecībā.

Beidzot vēl jāaizrāda uz to, ka šai populārajā atlasā nepietiek ar to, ka sniedzam ziņas vienīgi par Latviju, jo parādības, kas stāv pilnīgi savrup, atšķirti no citām līdzīgām, ir grūti novērtējamas. Ja mēs tālu atklātā jūrā uz klinšu raga ieraugām mums agrāk nepazīstamu bāku, tad ir grūti pateikt, cik augsta tā ir. Bet ja pie šīs bākas parādās cilvēks vai kuģis, tad, bāku salīdzinot ar otro parādību, ir viegli noteikt tās augstumu. Tā ļoti daudziem lasītājiem neko nesaka tas, ka viņš zina, ka Latvija ir apaļus 66.000 kv. km liela. Bet kad viņš zina, ka Beļģijas un Holandes platības kopā ņemtas ir mazākas par 66.000 kv. km, tad skaitlis par Latvijas platību kļūst saturīgāks. Tas pats sakāms par visiem pārējiem skaitļiem. Piemēram, Latvijā ražo 3.632.000 kvintāli rudzu, no Latvijas iedzīvotājiem $8,_5$% ir vecāki par 65 gadiem, uz 1000 iedzīvotājiem dzimst $17,_7$ bērni, no tirdzniecības pārtiek $6,_4$% no visiem iedzīvotājiem u. t. t. Vai tas ir daudz vai maz? Par to varam spriest, kad salīdzinām skaitļus par mūsu dzīves apstākļiem ar attiecīgiem skaitļiem citās zemēs. Tur, kur ģeografiskie un klimatiskie apstākļi tam nav par šķēršli, piemēram, skaitļi par iedzīvotājiem, salīdzināti ar vairākām Eiropas valstīm. Turpretim vairākās citās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā, salīdzinājums pa lielākai daļai ir izdarīts vie-

nīgi ar pārējām ziemeļu valstīm. Tas darīts tādēļ, ka visās ziemeļu valstīs, vismaz viņu svarīgākās daļās, valda gandrīz līdzīgi klimatiskie apstākļi, iedzīvotāju biezums un kopskaits nav pārmērīgi dažāds, valda tās pašas lauksaimniecības kultūras un arī garīgās kultūras priekšnosacījumi ir līdzīgi. Par valstīm, kas atrodas tālāk Eiropas dienvidos un rietumos, to nevar teikt. Bet salīdzinot mūsu apstākļus ar skaitļiem par Skandinavijas valstīm, mēs parasti redzam, ka Skandinavijas valstis ieņem labvēlīgāku stāvokli. Tas nebūt nav pārsteidzoši, jo šīs ziemeļu zemes visas savas dzīves nozares varēja ilgus gadus netraucēti sev pieņemamā garā kārtot. Par mums to nevar teikt. Bez tam visur jāņem vērā apstāklis, ka Latvijas dibināšanas laikā Latgale atradās uz samērā zemas saimnieciskās attīstības pakāpes un tādēļ daudzi caurmēra skaitļi Latvijā ir ievērojami zemāki nekā valsts lielākā daļā. It sevišķi tas sakāms par lauksaimniecību. Piemēram, pēdējos 5 gados Valmieras un Jelgavas apriņķos no 1 hektara caurmērā ražoja vairāk nekā 18 kvintālus rudzu. Tikpat daudz ražoja arī Zviedrijā un Dānijā. Tā tad Latvijas attīstītāko apvidu skaitļi neatšķiras no Skandinavijas caurmēra skaitļiem. Bet tai pašā laikā Daugavpils, Ilūkstes un Ludzas apriņķos no 1 hektara ražoja tikai mazliet vairāk par 10 kvintāliem. Tādēļ caurmērā visā valstī uz 1 ha ražoti tikai 13,5 kvintāli. Tas ir mazāk nekā Skandinavijas valstīs. Tādēļ šāda rakstura jautājumos tekstā arī bija jāievieto skaitļi par atsevišķiem apriņķiem, kas rāda, ka Latvija savās attīstītākās daļās var uzrādīt ļoti lielus sasniegumus un ka mazāk attīstītos apvidos novērojama ļoti straujа uz priekšu iešana. Neskatoties uz to, tomēr nedrīkstam aizmirst, ka Skandinavijas valstis pieder pie visbagātākām un attīstītākām zemēm Eiropā. Ja visa Latvija, vai arī, vismaz, tās bagātākās daļas, tagad jau daudzās nozarēs var salīdzināties ar Skandinavijas sasniegumiem, tad tas ir ļoti liels ieguvums. Kā to šinī atlasā izlietotie skaitļi rāda, Latvija gandrīz visās dzīves nozarēs attīstās citur reti novērotā ātrumā. Starp Eiropas valstīm Latvija jau tagad ieņem vietu starp bagātākām un kultūrāli augstāk stāvošām un atstāj aiz sevis Eiropas valstu lielāko daļu (skat. pēdējo nodaļu manā grāmatā „Latvija starp Eiropas valstīm"). Ātri pieaugošā tendence visās Latvijas iedzīvotāju dzīves nozarēs pamatoti liek domāt, ka apstākļi mūsu zemē turpinās uzlaboties un ka Latvija drīz ierindosies Eiropas visbagātāko un viskultūrālāko valstu grupā.

S A T U R S

Lapp.

Ievads V

Satura rādītājs VII

KARTES UN DIAGRAMMAS.

Lapa

Stāvoklis un platība 1

Ģeografiskais stāvoklis un starptautiskie satiksmes ceļi. Dažu Eiropas valstu platība.

Latvijas karte 1a

Klimats 2

Latvijas reljefa karte. Gada izotermas. Jūlija un janvāra izotermas. Sniega segas ilgums. Nokrišņu daudzums.

Latvijas vēsturiskās kartes 3

IEDZĪVOTĀJI.

Iedzīvotāju skaits 4

Administrātīvais sadalījums un *iedzīvotāju skaits* pilsētās. Iedzīvotāju skaits Latvijā laikā no 1750.—1935. gadam. Iedzīvotāju skaita pieaugums ziemeļu valstīs. Iedzīvotāji pilsētās un uz laukiem.

Iedzīvotāju biezums 5

Iedzīvotāju biezums pagastos. Iedzīvotāju biezums dažās valstīs. *Iedzīvotāju skaits uz 1 kkm apriņķos.*

Iedzīvotāju vecums, dzimums un ģimenes stāvoklis . . 6

Iedzīvotāju vecums un ģimenes stāvoklis. Iedzīvotāju ģimenes stāvoklis 1897. un 1935. gados. Sieviešu skaits uz 1000 vīriešiem. Sieviešu skaits uz 100 vīriešiem piecgadu vecuma grupās.

Iedzīvotāju dabiskā kustība 7

Dzimušo, mirušo un noslēgto laulību skaits Latvijā, Rīgā, Vidzemē, Kurzemē un Latgalē. Zīdaiņu mirstība. Dzimušo un mirušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem.

Ticības 8

Dažādo ticību piederīgie Latvijā. Dažādo ticību piederīgie *atsevišķos apgabalos. Dažādo ticību piederīgo* ģeografiskā novietošanās.

Tautības 9

Pilsētu iedzīvotāju tautības. Lauku iedzīvotāju tautības. Latvijas iedzīvotāji sadalījumā pēc tautībām. Atsevišķo apgabalu iedzīvotāju tautības.

Lapa

Lauku iedzīvotāju nācionālais sastāvs 10

Lauku iedzīvotāju nācionālais sastāvs. Lauku iedzīvotāji procentos pēc tautībām apriņķos. Iedzīvotāju skaits pilsētās un uz laukiem apriņķos.

Tautības pilsētās 1897. un 1935. g. 11

Dažu galveno pilsētu iedzīvotāju nācionālais sastāvs tautas skaitīšanu gados 12

Rīga, Liepāja, Daugavpils, Jelgava, Ventspils, Rēzekne, Cēsis, Valmiera un Bauska.

Mācības iestādes I 13

Skolu apmeklētāju procents starp dažāda vecuma bērniem. Audzēkņu skaits tautskolās. Audzēkņu skaits vidusskolās. Audzēkņu skaits zem. arodskolās. *Studentu skaits. Skolotāju skaits tautskolās.* Skolotāju skaits visās mācības iestādēs. Iedzīvotāju, skolnieku un kkm skaits uz 1 tautskolu

Lasītprašana *14*

Lasītpratēju procents Baltijas jūras austrumu piekrastē 1897. gadā apriņķos. Lasītpratēju procents *1935. gadā apriņķos. Lasītpratēju procents apgabalos.* Lasītpratēju procents pēc vecuma un dzimuma. Lasītpratēju procents dažādos vecumos 1925., 1930. un 1935. gados. Lasītpratēju procents apgabalos pēc dzimuma.

Mācības iestādes II 15

Skolu tīkls 1936./37. m. g. Skolu apmeklētāju procents apgabalos 1925., 1930. un 1935. g. Audzēkņu skaits tautskolās — apgabalos.

Grāmatniecība *16*

Izdoto grāmatu lappušu skaits. Izdoto latviešu grāmatu un to eksemplāru kopskaits. Grāmatu skaits *publiskās bibliotēkās.*

Tautas veselība 16

Ārstu, zobārstu, vecmāšu un aptieku skaits. Slimnīcas un sanātorijas. Iedzīvotāju skaits tūkstošos uz 1 ārstu un 1 zobārstu. Ārstu biezums 1937. gadā.

Nodarbošanās 17

Strādājošie, sadalīti pēc nodarbošanās nozarēm. Dažādās nodarbošanās nozarēs strādājošie, sadalīti pēc sociālā stāvokļa. Uzturamo piederīgo skaits uz 100 strādājošiem dažādās nodarbošanās nozarēs. Strādājošo nodarbošanās nozares dažās Eiropas valstīs.

Lapa

LAUKSAIMNIECĪBA.

Agrārā reforma I 18

Privāto zemes īpašumu skaits un platība 1905. un 1929. gados.

Agrārā reforma II *19*

Valsts zemes fonda sadalīšana. Centrālās zemes ierīcības komitejas piešķirto fonda zemju vienību *skaits atsevišķos gados. No fonda zemes iedalītās* dažāda rakstura vienības. Zemes īpašnieku katēgorijas un viņu īpašumu platība 1913., 1929. un 1935. gados. No lauksaimniecības pārtiekošo iedzīvotāju sociālais stāvoklis.

Saimniecību platība 20

Saimniecības caurmēra zemes platība pagastos. Dažāda lieluma saimniecību skaits un platība 1923., 1929. un 1935. g.

Zemes kultūrveidi *21*

Apriņķu territorijas sadalījums zemes kultūrveidos 1935. g. Valsts territorija, sadalīta kultūrveidos. *Lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kultūrveidi* apriņķos. Zemes kultūrveidi Latvijā 1913., 1923. un 1935. g.

Aramzeme 22

Aramzemes procents pagastos 1935. g. Aramzemes daudzums apriņķos 1000 ha. Aramzemes platības *pieaugums.*

Aramzemes izmantošana 23

Aramzemes izmantošana apgabalos un valstī. Kviešu rajoni 1935. g. Rudzu rajoni 1935. g. Galveno laukaugu sējumu platības ziemeļu valstīs.

Maizes labība 24

Rudzu, ziemas kviešu un vasaras kviešu caurmēra *raža no 1 ha. Caurmēra raža uz 1 lauku iedzīvotāju.* Maizes labības raža un patēriņš uzturam gadā uz 1 lauku iedzīvotāju. Rudzu un kviešu sējumu platība un kopraža 1909.—1937. g. Ziemas un vasaras kviešu sējumu platība. Maizes labības caur*mēra raža no 1 ha 1909.—1937. g.*

Barības labības 25

Auzu, miežu un mistra raža no 1 ha. Barības labības brutto raža uz 1 liellopu vienību. Barības labības sējumu platība un graudu kopraža. Barības labības caurmēra raža no 1 ha 1920.—1937. g.

Lapa

Kartupeļi 26

Kartupeļu rajoni. Sējumu platība un kopraža. Caurmēra raža no 1 ha apriņķos. Raža uz 1 lauku iedzīvotāju apriņķos.

Lini 27

Linu rajoni 1935. g. Sējumu platība. Sēklu un šķiedras kopraža. Linu raža dažās Eiropas valstīs.

Cukurbietes 28

Cukurbiešu sējumu rajoni. Cukurbiešu sējumu platība. Cukurbiešu kopraža. Iekšzemē ražotais cukura daudzums. Cukura imports. Cukurbiešu caurmēra raža apriņķos.

Pļavas un dabiskās ganības 29

Pļavu % pagastos 1935. g. Pļavu platība apriņķos. Dabisko ganību % pagastos 1935. g. Dabisko ganību platība apriņķos.

Dārzkopība 30

Augļu koku skaits. Dārzogu krūmu skaits.

Mājlopi I 30

Mājlopu skaits Latvijā 1920.—1937. g. Zirgu skaits apgabalos. Zirgu skaits uz 100 kkm un 1000 iedzīvotājiem.

Mājlopi II 31

Govslopu skaits apgabalos. Govslopu skaits uz 100 kkm un 1000 iedzīvotājiem. Cūku skaits apgabalos. Cūku skaits uz 100 kkm un 1000 iedzīvotājiem. Aitu skaits apgabalos. Aitu skaits uz 100 kkm un 1000 iedzīvotājiem.

Piens, gaļa un lauksaimniecības blakusnozares 32

Slaucamo govju skaits 1920.—1936. g. Pilnpiena kopraža. Lopkopības biedrībās pārraudzīto gada govju skaits. Caurmēra izslaukums no vienas slaucamas gada govs. — Gaļas kopprodukcija. Dažādas gaļas produkcija. Mājputnu skaits. Vilnas kopraža. Bišu saimju skaits. Medus kopraža.

Meži 33

Mežu rajoni. Mežu īpašnieki. Mežu platība apriņķos. Mežaudžu vecums.

Lauksaimniecības mašīnu un darba rīku skaits 34

Kultivātori. Sējammašīnas. Pļaujammašīnas. Arkli. Sējammašīnu tipi. Zirga grābekļi. Ecēšas. Kuļammašīnas. Kartupeļu racēji.

RŪPNIECĪBA.

Fabriku un strādnieku skaits 35

Fabriku un lielāko darbnīcu skaits un tanīs nodarbināto strādnieku skaits. Rūpniecībā nodarbināto personu skaits. No rūpniecības pārtiekošo iedzīvotāju procents.

Lapa

Mēchaniskais dzinējspēks 36

Pirmdzinēju skaits. Ūdensratu un turbīnu jauda. Tvaika mašīnu un turbīnu jauda. Iekšdedzes motoru jauda. Rūpniecībā nodarbināto elektromotoru skaits un jauda.

Rūpniecības nozares 37

Atsevišķo rūpniecības nozaru uzņēmumu un strādnieku skaits. Ražojumu vērtība. Ražojumu vērtības sastāvs. Nodarbināto personu skaits 1 uzņēmumā un dzinēju skaits uz 100 nodarbinātiem.

Rūpniecības territoriālais sadalījums 38

Rūpniecībā nodarbināto personu skaits pēc nozarēm apriņķos. Rūpniecības brutto produkcija uz 100 iedzīvotājiem.

Ražojumu daudzums un vērtība 39

Visu rūpniecības ražojumu vērtība 1922.—1936. g. Elektrības iestāžu skaits un ražotā elektriskā strāva. Ugunsdrošo būvmateriālu ražošana. Tekstilrūpniecībā patērētā vilna, kokvilna, lini, pakulas un zīds. Papīra un papes ražošana. Tipografiju strādnieku nostrādātais stundu skaits 1929.—36. g. Dēļu un finieru ražošana. Ražotais spirts, alus un saldumi. Superfosfāta produkcija.

Atsevišķās nozarēs nodarbināto personu skaits un ražoto preču vērtība 40

Keramika. Metallrūpniecība. Ķīmijas rūpniecība. Tekstilrūpniecība. Ādu rūpniecība. Poligrafijas rūpniecība. Kokrūpniecība. Papīrrūpniecība. Apģērbu un apavu rūpniecība. Pārtikas un baudvielu rūpniecība.

Amatniecība 41

Uzņēmumu skaits svarīgākās amatniecības nodarbēs. Nodarbināto personu sociālais stāvoklis. Apgrozījumu struktūra. Uzņēmumi ar un bez algota darba spēka. Uzņēmumu territoriālais sadalījums un apgrozījums. Uzņēmumi pēc nodarbināto personu skaita.

JŪRNIECĪBA UN ZVEJA.

Zveja 42

Zvejas motorlaivu skaits. Jūras zvejā nozvejoto zivju daudzums pa zvejas apgabaliem. Nozvejoto zivju sugas.

Jūrniecība I 42

Jūras tirdzniecības flotes tonnāža un skaits. Tvaikoņu un buru kuģu netto tonnāža.

Jūrniecība II 43

Latvijas ostās ienākušo kuģu tonnāža. Atsevišķās ostās ienākušo kuģu tonnāža. Ārvalstis, no kurām ienākuši kuģi Latvijas ostās. Ārvalstis, uz kurām izgājuši kuģi no Latvijas ostām. Latvijas ostās ienākušo kuģu tautība.

Lapa

SATIKSME.

Dzelzceļi 44

Dzelzceļi 1914. un 1938. gadā. Kopējais vilcienu nobrauktais kilometru skaits. Dzelzceļu ekspluatējamo līniju garums. Valsts dzelzceļu vagonu un lokomotīvju skaits.

Dzelzceļi 45

Dzelzceļu pārvadāto pasažieru skaits. Dzelzceļu pārvadāto preču svars.

Iekšējie ūdensceļi. Radiofōns 45

Preču pārvadājumi pa iekšējiem ūdensceļiem. Radiofōna abonentu skaits. Iedzīvotāju skaits uz vienu radioaparātu.

Zemesceļi 46

Zemesceļu garums. Automobiļu skaits. Motocikletu skaits. Automobiļu satiksmes līnijās pārvadāto pasažieru skaits. Benzīna patēriņš.

Pasts. Tēlegrafs. Tēlefōns 47

Tēlefōna un tēlegrafa vadu garums. Pasta un tēlegrafa iestāžu skaits. Vienas pasta iestādes apkalpotā platība. Tēlefōna abonentu skaits. Iedzīvotāju skaits uz vienu tēlefōna abonentu. Pasta sūtījumu, tēlegrammu un tēlefōnisku sarunu skaits.

ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA.

Imports un eksports 48

Ārējās tirdzniecības apgrozījumi 1921.—1937. g. Ārējās tirdzniecības apgrozījumi uz 1 iedzīvotāju. Imports 1933./37. g. caurmērā gadā. Eksports 1933./37. g. caurmērā gadā.

Ārējā tirdzniecība pēc galvenām precēm 49

Eksports 1926./30., 1931./34. un 1935./37. gados pēc galvenām precēm. Imports 1926./30., 1931./34. un 1935./37. gados pēc galvenām precēm.

Galveno preču eksports 50

Sviests. Sēklas. Lini. Ādas un kažokādas. Cūkas. Gaļa. Finieri. Linu dzijas. Papīrs un pape. Gumijas apavi. Koku materiāli.

Galveno preču imports 51

Siļķes. Cukurs. Vilna un kokvilna. Nafta un naftas produkti. Ādas un kažokādas. Tabaka. Krāsas. Mašīnas. Automobiļi. Audumi. Dzijas un diegi. Mākslīgie mēsli. Labība. Akmeņogles, kokss un briketi.

Ārējā tirdzniecība ar galvenām valstīm 1921.—37. gados 52

Vācija. Anglija. Amerikas Sav. valstis. Holande. Beļģija. Pad. Krievija. Igaunija. Lietuva. Dānija. Polija. Somija. Šveice. Francija. Zviedrija. Čechoslovakija.

Galveno preču eksports un imports pēc valstīm 1937. g. 53

Galveno preču eksports un imports pēc atsevišķām valstīm.

Lapa

IEKŠZEMES TIRDZNIECĪBA UN KREDITS.

Kreditsaimniecība 54

Angļu mārciņas kurss. Naudas apgrozība. Ārzemju naudas un zelta krājumi Latvijas Bankā. Maksājumu bilance. Noguldījumi. Aizdevumi. Krājnoguldījumi. Lauksaimnieku parādi. Protestētie vekseļi. Kreditiestāžu bilances.

Kreditsaimniecība 55

Īstermiņu kreditiestāžu bilanču posteņi. Ilgtermiņu krediti.

Iekšzemes tirdzniecība 55

Preču tirdzniecības uzņēmumu skaits un nodarbināto personu skaits. Mazuma tirdzniecības apgrozījumi uz 1 iedzīvotāju apriņķos. Tautas ienākumi. Tautas ienākumu struktūra.

Iekšzemes tirdzniecība 56

Tirdzniecības uzņēmumu skaits. Uzņēmumi pēc nodarbināto personu skaita. Uzņēmumi pēc algoto darbinieku skaita. Nodarbinātās personas pēc stāvokļa darbā. Uzņēmumi pēc īpašnieka tautības. Tirdzniecības uzņēmumu apgrozījumi.

TRANZITS.

Tranzits 56

Tranzits pēc galvenām valstīm. Tranzits pēc galvenām precēm.

AKCIJU SABIEDRĪBAS UN APDROŠINĀŠANA.

Akciju sabiedrības un apdrošināšana 57

Akciju sabiedrību pamata kapitāli. Ārzemju kapitāls akciju sabiedrībās. Nodibināto akciju sabiedrību kapitāli. Akciju sabiedrību pamatkapitāli 1937. gadā. Ārzemju kapitāli akciju komercbankās. Apdrošināšanas iestāžu prēmiju ieņēmumi.

Lapa

KOPDARBĪBA.

Kopdarbība I 58

Kopdarbības sabiedrību biedru skaits un kapitāli. Kopdarbības sabiedrības pēc veidiem. Kopdarbības sabiedrību biedri pēc sabiedrību veidiem. Kopdarbības specifiskais svars tautsaimniecībā. Patērētāju biedrību apgrozījumi. Krājaizdevu sabiedrību bilances un aizdevumi. Savstarpējo apdrošināšanas biedrību skaits un apdrošināšanas summas. Piensaimnieku sabiedrību saņemtais piens. Ražošanas izdevumi piensaimniecības sabiedrībās.

Kopdarbība II 59

Kopdarbības sabiedrību tīkls. Kopdarbības sabiedrību kapitāli uz vienu iedzīvotāju.

VALSTS UN PAŠVALDĪBU SAIMNIECĪBA.

Finanses 60

Valsts ieņēmumi un izdevumi. Ieņēmumi pēc avotiem. Izdevumi pēc vajadzībām. Valsts ieņēmumi 1922.—38. g. Valsts izdevumi 1922.—38. g.

Finanses 61

Valsts parādi. Valsts un pašvaldību iestāžu parādi uz 1 iedzīvotāju. Valsts ārējo parādu sadalījums. Pilsētu pašvaldību ieņēmumi un izdevumi. Pagastu pašvaldību ieņēmumi un izdevumi. Pilsētu un pagastu ieņēmumi 1920.—38. g. Valsts un pašvaldību ieņēmumi no nodokļiem uz 1 iedzīvotāju.

Pašvaldību saimniecība 62

Nodokļu parādi pagastu pašvaldībās. Pagastu pašvaldību manta. Pagastu pašvaldību finanses. Pilsētu pašvaldību finanses.

DAŽĀDI JAUTĀJUMI.

Nodarbinātība un sociālā apdrošināšana 63

Nodarbinātība dažādās saimniecības nozarēs. Dīkā palikušo darba meklētāju skaits 1928.—1937. g. Slimo kasēs apdrošināto personu skaits. Slimo kasu izdevumi ārstēšanai un pabalstiem. Slimo kasu izdevumi ārstēšanai un pabalstiem uz 1 dalībnieku. Apdrošināšana nelaimes gadījumos.

SKAITĻI UN PASKAIDROJUMI.

Lapp.

Latvijas ģeografiskais stāvoklis un iedzīvotāji 1

1. Ģeografiskais stāvoklis un klimats (1). **2.** Platība un iedzīvotāju skaits (1). **3.** Iedzīvotāju biezums (2). **4.** Pilsētu un lauku iedzīvotāji (3). **5.** Iedzīvotāju vecums (3). **6.** Iedzīvotāju dzimums (5). **7.** Laulības (6). **8.** Iedzīvotāju dabiskā kustība (7). **9.** Zīdaiņu mirstība (11). **10.** Ticības (12). **11.** Tautības (13). **12.** Nodarbošanās (17). **13.** Izglītība (20). **14.** Tautas veselība (22).

Lauksaimniecība 22

15. Agrārreforma (22). **16.** Lauku saimniecību lielums (24). **17.** Zemes kultūrveidi (25). **18.** Aramzeme (26). **19.** Maizes labības (27). **20.** Barības labība (29). **21.** Tīruma zālaugi, pļavas un ganības (30). **22.** Kartupeļi (30). **23.** Lini (31). **24.** Cukurbietes (32). **25.** Augļu dārzi (32). **26.** Lopkopība un lauksaimniecības blakusnozares (32). **27.** Meži (35). **28.** Zveja (36).

Rūpniecība 37

29. Nodarbināto personu skaits (37). **30.** Pirmdzinēji (37). **31.** Ražojumu vērtība (38). **32.** Atsevišķās rūpniecības nozares (39). **33.** Rūpniecības territoriālais sadalījums (40). **34.** Rūpniecības uzņēmumu lielums (40). **35.** Amatniecība un sīkrūpniecība (40). 36. Celtniecība (41).

Satiksme 42

37. Jūrniecība (42). **38.** Iekšējie ūdensceļi (43). **39.** Dzelzceļi (43). **40.** Zemes ceļi (44). **41.** Pasts, telegrafs un telefons (44). **42.** Radiofons (46).

Tirdzniecība un kopdarbība 46

43. Ārējās tirdzniecības apgrozījumi 46). **44.** Svarīgākās eksporta un importa preces (47). **45.** Tirdzniecības sakari ar atsevišķām valstīm (47). **46.** Tranzits (48). **47.** Iekšzemes tirdzniecība un kreditsaimniecība (48). **48.** Kopdarbība (50).

Dažādi 51

49. Valsts un pašvaldību saimniecība (51). **50.** Nodarbinātība un apdrošināšana slimību un nelaimes gadījumos (53).

Galvenie avoti 55

C O N T E N U

Page

Avant-propos V

Table des matières VII

CARTES ET DIAGRAMMES.

Planche

Situation et superficie 1

Situation géographique et voies de communication internationale. Superficie de certains Etats de l'Europe.

Carte de Lettonie 1a

Climat 2

Carte de Lettonie — relief. Isothermes annuelles. Isothermes de juillet et de janvier. Durée de la couche de neige. Quantité des précipitations.

Cartes historiques de Lettonie 3

POPULATION.

Effectif de la population 4

Division administrative et nombre des habitants dans les villes. Nombre des habitants en Lettonie pendant la période de 1750 à 1935. Accroissement du nombre des habitants dans les Etats septentrionaux. Habitants dans les villes et à la campagne.

Densité de la population 5

Densité de la population dans les communes rurales. Densité de la population dans certains Etats. Nombre des habitants par km² — par districts.

Age, sexe et état civil de la population 6

Age et état civil de la population. Etat civil de la population en 1897 et en 1935. Nombre des femmes pour 1000 hommes. Femmes pour 100 hommes dans des groupes d'âge de cinq années.

Mouvement naturel de la population 7

Nombre des naissances, des décès et des mariages contractés en Lettonie, à Riga, en Vidzeme, Kurzeme et Latgale. Mortalité des nourrissons. Nombre des naissances et des décès pour 1000 habitants.

Confessions 8

Adhérents des différentes confessions en Lettonie. Adhérents des différentes confessions — répartis par provinces. Répartition géographique des adhérents de différentes confessions.

Nationalités ethniques 9

Nationalité ethnique de la population urbaine. Nationalité ethnique de la population rurale. Population de la Lettonie répartie par nationalités ethniques. Nationalités ethniques de la population dans les différentes provinces.

Planche

Composition nationale ethnique de la population rurale 10

Composition nationale ethnique de la population rurale. Population rurale en % d'après les nationalités ethniques — par districts. Nombre des habitants dans les villes et à la campagne — par districts.

Nationalités ethniques dans les villes en 1897 et en 1935 11

Composition nationale ethnique de la population de certaines villes principales dans les années de recensement 12

Riga, Liepaja, Daugavpils, Jelgava, Ventspils, Rēzekne, Cēsis, Valmiera et Bauska.

Institutions d'instruction I 13

Proportionnalité des fréquenteurs de l'école parmi les enfants de différent âge. Nombre des élèves dans les écoles populaires. Nombre des élèves dans les écoles secondaires. Nombre des élèves dans les écoles professionnelles inférieures. Nombre des étudiants. Nombre des instituteurs dans les écoles populaires. Nombre des instituteurs dans toutes les institutions d'instruction. Nombre des habitants, des élèves et des km² par école populaire.

Connaissance de lecture 14

Proportionnalité des personnes sachant lire au littoral d'est de la mer Baltique en 1897 — par districts. Proportionnalité des personnes sachant lire en 1935 — par districts. Proportionnalité des personnes sachant lire — par provinces. Proportionnalité des personnes sachant lire d'après l'âge et le sexe. Proportionnalité des personnes sachant lire — de divers âges — en 1925, 1930 et 1935. Proportionnalité des personnes sachant lire — par provinces et d'après le sexe.

Institutions d'instruction II 15

Réseau des écoles dans l'année scolaire 1936/37. Proportionnalité des fréquenteurs des écoles dans les provinces en 1925, 1930 et 1935. Nombre des élèves dans les écoles populaires — par provinces.

Littérature 16

Nombre des pages des livres édités. Total général des livres édités en langue lettonne et leur tirage total. Nombre des livres dans les bibliothèques publiques.

Hygiène publique 16

Nombre des médecins, des médecins-dentistes, des sages-femmes et des pharmacies. Hôpitaux et sanatoriums. Nombre des habitants en 1000 par médecin et par médecin-dentiste. Densité du réseau des médecins en 1937.

Planche

Occupations 17

Population active répartie d'après les branches d'occupation. Population active des différentes branches d'occupation, répartie d'après la position sociale. Nombre des personnes entretenues pour 100 personnes actives des différentes branches d'occupation. Branches d'occupation de la population active dans certains Etats de l'Europe.

AGRICULTURE.

Réforme agraire I 18

Nombre et superficie des propriétés foncières privées en 1905 et en 1929.

Réforme agraire II 19

Distribution des terres du fonds de l'Etat. Nombre des unités foncières assignées par le Comité central de la Distribution des Terres en diverses années. Unités de différent caractère distribuées du Fonds de l'Etat. Catégories des propriétaires fonciers et superficie de leurs propriétés en 1913, 1929 et 1935. Position sociale des habitants existant de l'agriculture.

Superficie des exploitations 20

Superficie moyenne des terres d'une exploitation dans les communes rurales. Nombre et superficie des exploitations d'étendue diverse en 1923, 1929 et 1935.

Espèces de culture des terres 21

Répartition du territoire des districts d'après les espèces de culture en 1935. Le territoire du Pays réparti d'après les espèces de culture. Espèces de culture des terres agricoles et forestières par districts. Espèces de culture en Lettonie en 1913, 1923 et 1935.

Terres arables 22

Pourcentage des terres arables dans les communes rurales en 1935. Ensemble des terres arables dans les districts en 1000 d'ha. Augmentation des terres arables.

Utilisation des terres arables 23

Utilisation des terres arables dans les provinces et dans le Pays. Régions du froment en 1935. Régions du seigle en 1935. Superficie emblavée des principaux fruits des champs dans les Etats septentrionaux.

Planche

Blés 24

Rendement moyen par ha du seigle, du froment d'hiver et du froment d'été. Rendement moyen par habitant rural. Récolte et consommation des blés pour l'alimentation par habitant rural. Superficie emblavée du seigle et du froment et récolte totale de 1909 à 1937. Superficie emblavée du froment d'hiver et d'été. Rendement moyen des blés par ha de 1909 à 1937.

Céréales fourragères 25

Rendement de l'avoine, de l'orge et du méteil par ha. Récolte brute des céréales fourragères par unité bovine. Superficie emblavée et récolte totale des céréales fourragères. Rendement moyen des céréales fourragères par ha de 1920 à 1937.

Pommes de terre 26

Régions des pommes de terre. Superficie et récolte totale. Rendement moyen par ha et par districts. Récolte par habitant rural dans les districts.

Lin 27

Régions du lin en 1935. Superficie emblavée. Récolte totale de la graine et de la filasse. Récolte du lin dans certains Etats de l'Europe.

Betteraves à Sucre 28

Régions des cultures des betteraves à sucre. Superficie des cultures des betteraves à sucre. Récolte totale des betteraves à sucre. Quantité du sucre produit au Pays. Importation du sucre. Rendement moyen des betteraves à sucre — par districts.

Prairies et pâturages naturels 29

Pourcentage des prairies dans les communes rurales en 1935. Superficie des prairies dans les districts. Pourcentage des pâturages naturels dans les communes rurales en 1935. Superficie des prairies naturelles dans les districts.

Horticulture 30

Nombre des arbres fruitiers. Nombre des arbustes baccifères.

Bétail de ferme I 30

Effectif du bétail de ferme en Lettonie de 1920 à 1937. Effectif de l'espèce chevaline — par provinces. Nombre des chevaux sur 100 km² et pour 1000 habitants.

Bétail de ferme II 31

Effectif de l'espèce bovine par provinces. Nombre des bovins sur 100 km² et pour 1000 habitants. Effectif de l'espèce porcine — par provinces. Nombre des porcins sur 100 km² et pour 1000 habitants. Effectif de l'espèce ovine par provinces. Nombre des ovins sur 100 km² et pour 1000 habitants.

Planche

Lait, viande et branches accesoires d'agriculture 32

Nombre des vaches à lait de 1920 à 1936. Production totale du lait non écrémé. Nombre des vaches par an affiliées aux sociétés de contrôle de l'élevage. Quantité moyenne annuelle de lait trait — par vache laitière. — Production totale de la viande. Production de diverses viandes. Effectif de la volaille. Production totale de la laine. Nombre des colonies d'abeilles. Production totale du miel.

Forêts 33

Régions des forêts. Propriétaires des forêts. Superficie forestière dans les districts. Années du boisement.

Nombre des machines et des outils agricoles 34

Cultivateurs. Semoirs. Moissonneuses et faucheuses. Charrues. Semoirs. Râteaux à cheval. Herses. Batteuses. Arracheurs de pommes de terre.

INDUSTRIE.

Nombre des fabriques et des ouvriers 35

Nombre des fabriques et des ateliers plus importants et des ouvriers y occupés. Nombre des personnes occupées dans l'industrie. Pourcentage des habitants existant de l'industrie.

Force mécanique 36

Nombre des forces primaires. Puissance des roues et des turbines hydrauliques. Puissance des machines et des turbines à vapeur. Puissance des moteurs à combustion interne. Puissance des électromoteurs employés dans l'industrie.

Branches d'industrie 37

Nombre des établissements et des ouvriers dans les différentes branches d'industrie. Valeur des produits. Composition de la valeur des produits. Nombre des personnes occupées en moyenne par établissements et nombre des moteurs pour 100 personnes occupées.

Répartition territoriale de l'industrie 38

Nombre des personnes occupées dans l'industrie suivant les branches — dans les districts. Production industrielle brute pour 100 habitants.

Quantité et valeur de la production 39

Valeur de la production totale de 1922 à 1936. Nombre des usines d'électricité et courant électrique produit. Production des matériaux de construction réfractaires au feu. Laine, coton, lin, étoupe et soie employés dans l'industrie textile. Production du papier et du carton. Nombre des heures de travail effectuées par les ouvriers de typographie de 1929 à 1936. Production de planches et de feuilles de placage. Production d'alcool, de bière et de sucreries. Production de superphosphate.

Planche

Nombre des personnes occupées dans les différentes branches et valeur des marchandises produites . 40

Céramique. Industrie des métaux. Industrie chimique. Industrie textile. Industrie des peaux et des cuirs. Industrie polygraphique. Industrie du bois. Industrie du papier. Industrie des vêtements et des chaussures. Industrie des aliments et des denrées de jouissance.

Métiers 41

Nombre des établissements des plus importantes branches de métiers. Situation sociale des personnes occupées. Structure du chiffre d'affaires. Etablissements avec et sans main-d'oeuvre salariée. Répartition territoriale des établissements et leur chiffre d'affaires. Etablissements d'après le nombre des personnes occupées.

NAVIGATION ET PÊCHE.

Pêche 42

Nombre des bateaux de pêche à moteur. Quantité des poissons pris par régions de pêche. Poissons pris à la pêche — par espèces.

Navigation I 42

Effectif et tonnage de la marine marchande. Tonnage net des vapeurs et des voiliers.

Navigation II 43

Tonnage des navires entrés dans les ports de la Lettonie. Tonnage des navires entrés dans les différents ports. Etats étrangers desquels les navires sont entrés dans les ports de la Lettonie. Etats étrangers pours lesquels les navires sont sortis des ports de la Lettonie. Nationalité des navires entrés dans les ports de la Lettonie.

COMMUNICATION.

Chemins de fer: 44

Chemins de fer en 1914 et en 1938. Parcours général des trains en km. Longueur des lignes exploitées des chemins de fer. Nombre des wagons et des locomotives des chemins de fer de l'Etat.

Chemins de fer 45

Nombre des voyageurs transportés par chemins de fer. Poids des marchandises transportées par chemins de fer.

Voies d'eaux intérieures. Radiophone 45

Transport des marchandises par voies d'eaux intérieures. Nombre des abonnés du radiophone. Nombre des habitants par appareil de radio.

Planche

Routes 46

Longueur des routes. Nombre des automobiles. *Nombre des motocyclettes. Nombre des voyageurs* transportés sur les lignes d'automobile. Consommation de benzine.

Poste, télégraphe et téléphone 47

Longueur des fils télégraphiques et téléphoniques. Nombre des bureaux de poste et de télégraphe. Superficie desservie par un bureau de poste. Nombre des abonnés du téléphone. Nombre des habitants sur un abonné du téléphone. Nombre des envois postaux, *des télégrammes et des conversations téléphoniques.*

COMMERCE EXTÉRIEUR.

Importation et exportation 48

Chiffre d'affaires du commerce extérieur de 1921 à 1937. *Chiffre d'affaires du commerce extérieur par* habitant. Importation moyenne annuelle de 1933/1937. Exportation moyenne annuelle de 1933/1937.

Commerce extérieur d'après les principales marchandises 49

Exportation de 1926/1930, 1931/1934 et 1935/1937 par les principales marchandises. Importation de 1926/1930, 1931/1934 et 1935/1937 par les principales marchandises.

Exportation des principales marchandises 50

Beurre. Semences. Lin. Cuirs et fourrures. Porcs. Viande. Bois de placage. Fils de lin. Papier et carton. Chaussures en caoutchouc. Matériaux de bois.

Importation des principales marchandises 51

Harengs. Sucre. Laine et coton. Naphte et produits de naphte. Cuirs et fourrures. Tabac. Couleurs. Ma*chines. Automobiles. Tissus. Filés et fils. Engrais* artificiels. Céréales. Houille, coke et briquettes.

Commerce extérieur avec les principaux Pays de 1921 à 1937 52

Allemagne. Angleterre. Etats-Unis. Pays-Bas. Belgique. Russie soviétique. Estonie. Lithuanie. Danemark. Pologne. Finlande. Suisse. France. Suède. Tchécoslovaquie.

Exportation et importation des principales marchandises par divers Pays en 1937 53

Exportation et importation des principales marchandises par divers Pays.

COMMERCE INTÉRIEUR ET CRÉDIT.

Economie de crédit 54

Cours de la livre sterling. Circulation de l'argent. Stocks des valeurs étrangères et de l'or dans la Banque de Lettonie. Balance des payements. Dépôts. Prêts. Dépôts d'épargne. Dettes des agriculteurs. Lettres de change protestées. Bilans des institutions de crédit.

Economie de crédit 55

Articles de bilan des institutions de crédit à court terme. Crédits à long terme.

Commerce intérieur 55

Nombre des établissements du commerce de marchandises. *Chiffre d'affaires du commerce de détail* par habitant dans les districts. Revenus nationaux. Structure des revenus nationaux.

Commerce intérieur 56

Nombre des établissements de commerce. Etablissements d'après le personnel occupé. Etablissements d'après le nombre des employés salariés. Personnes occupées d'après leur état social. Etablissements d'après la nationalité ethnique des propriétaires Chiffre d'affaires des établissements commerciaux.

TRANSIT.

Transit 56

Transit d'après les principaux Etats. Transit d'après les principales marchandises.

SOCIÉTÉS ANONYMES ET ASSURANCE.

Sociétés anonymes et assurance 57

Fonds sociaux des sociétés anonymes. Capital étranger dans les sociétés anonymes. Capitaux des sociétés anonymes fondées. Fonds sociaux des sociétés anonymes en 1937. Capitaux étrangers dans les banques anonymes de commerce. Recettes de primes des institutions d'assurance.

COOPÉRATION.

Coopération I 58

Nombre des membres et capitaux des associations coopératives. Associations coopératives d'après leurs modes. Membres des associations coopératives de divers modes. Poids spécifique dans l'économie politique. Chiffre d'affaires des sociétés de consommation. Bilans et prêts des sociétés d'épar*gne et de prêt. Nombre des sociétés d'assurance* mutuelle et sommes d'assurance. Lait reçu dans les associations des laitiers. Dépenses de production des associations des laitiers.

Coopération II 59

Réseau des unions de coopération. Capitaux des unions de coopération par habitant.

ÉCONOMIE DE L'ÉTAT ET DES COMMUNES. FINANCES.

Planche

Finances 60

Recettes et dépenses de l'Etat. Recettes par sources. Dépenses par besoins. Recettes de l'Etat de 1922 à *1938. Dépenses de l'Etat de 1922 à 1938.*

Finances 61

Dettes de l'Etat. Dettes de l'Etat et des administrations municipales par habitant. Répartition des dettes extérieures de *l'Etat. Recettes et dépenses* des municipalités urbaines. Recettes et dépenses des municipalités rurales. Recettes des villes et des *communes rurales de 1920 à 1938.* Recettes d'impôt de l'Etat et des administrations municipales et communales — par habitant.

Economie municipale 62

Dettes d'impôt aux administrations *des communes* rurales. Biens des administrations des communes rurales. Finances des administrations des com*munes rurales. Finances des administrations* municipales.

QUESTIONS DIVERSES.

Activité et assurance sociale 63

Activité dans diverses *branches économiques.* Nombre des chômeurs en réserve de 1928 à 1937. Nombre des personnes assurées dans les caisses-*maladie. Dépenses des caisses-maladie* pour traitement médical et pour subventions. Dépenses des caisses-maladie pour traitement médical et pour subvention par membre de caisse. Assurance contre accidents.

CHIFFRES ET TEXTE.

Page

Situation géografique de la Lettonie et sa population . 1

1. Situation géographique et climat (1). **2.** Superficie et effectif de la population (1). **3.** Densité de la population (2). **4.** Population urbaine et rurale (3). **5.** Population d'après l'âge (3). **6.** *Population* d'après le sexe (5). **7.** Mariages contractés (6). **8.** Mouvement naturel de la population (7). **9.** Morta*lité des nourrissons (11).* **10.** *Confessions* (12). **11.** Nationalités ethniques (13). **12.** Occupations (17). **13.** Instruction (20). **14.** Hygiène publique (22).

Agriculture 22

15. Réforme agraire (22). **16.** Grandeur des exploitations agricoles (24). **17.** Espèces de culture (25). **18.** Terres arables (26). **19.** Blés (27). **20.** *Céréales*

Page

fourragères (29). **21.** Plantes herbacées sur champs, prairies et pâturages (30). **22.** Pommes de terre (30). **23.** Lin (31). **24.** Betteraves à sucre (32). **25.** Vergers (32). **26.** Elevage du bétail et branches accessoires de l'agriculture (32). **27.** Forêts (35). **28.** Pêche (36).

Industrie 37

29. Nombre des personnes occupées (37). **30.** Force primaire (37). **31.** Valeur des produits (38). **32.** Diverses branches d'industrie (39). **33.** Répartition territoriale de l'industrie (40). **34.** Grandeur des établissements industriels et métiers (40). **35.** Métiers et petite industrie (40). **36.** Construction (41).

Communication 42

37. Navigation (42). **38.** Voies d'eaux intérieures (43). **39.** Chemins de fer (43). **40.** Chemins (44). **41.** Poste, télégraphe et téléphone (44). **42.** Radiophone (46).

Commerce et Coopération 46

43. Chiffre d'affaires du commerce extérieur (46). **44.** Marchandises importantes d'exportation et d'importation (47). **45.** Relations commerciales avec les divers Etats (47). **46.** Transit (48). **47.** Commerce intérieur et économie de crédit (48). **48.** Coopération (50).

Divers 51

49. Economie de l'Etat et des Communes (51). **50.** Activité et assurance en cas de maladie et d'accident (53).

Sources principales 55

LATVIJAS ĢEOGRAFISKAIS STĀVOKLIS UN STARPTAUTISKIE SATIKSMES CEĻI.
SITUATION GÉOGRAPHIQUE DE LA LETTONIE.

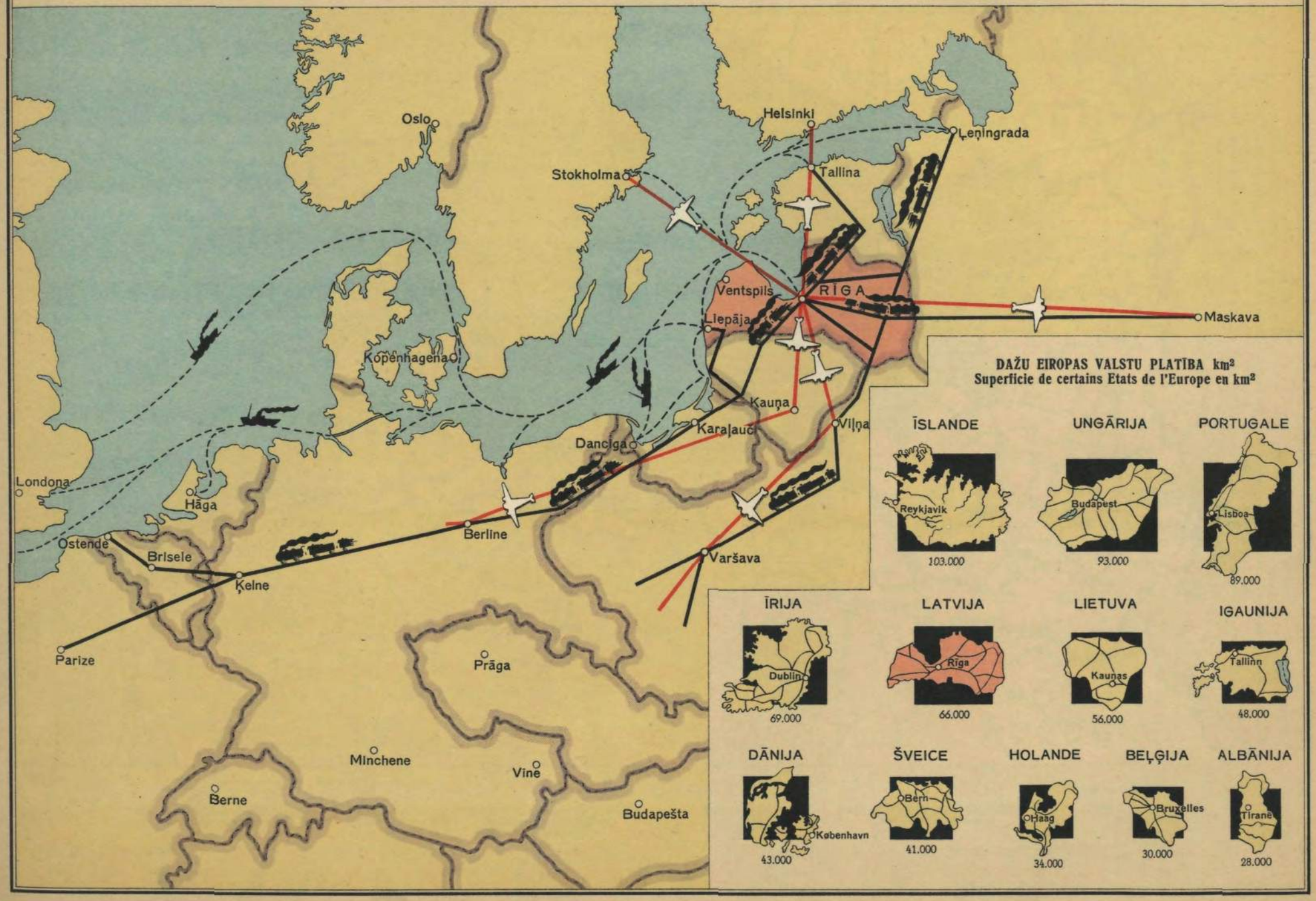

LATVIJAS KARTE.
CARTE DE LA LETTONIE.

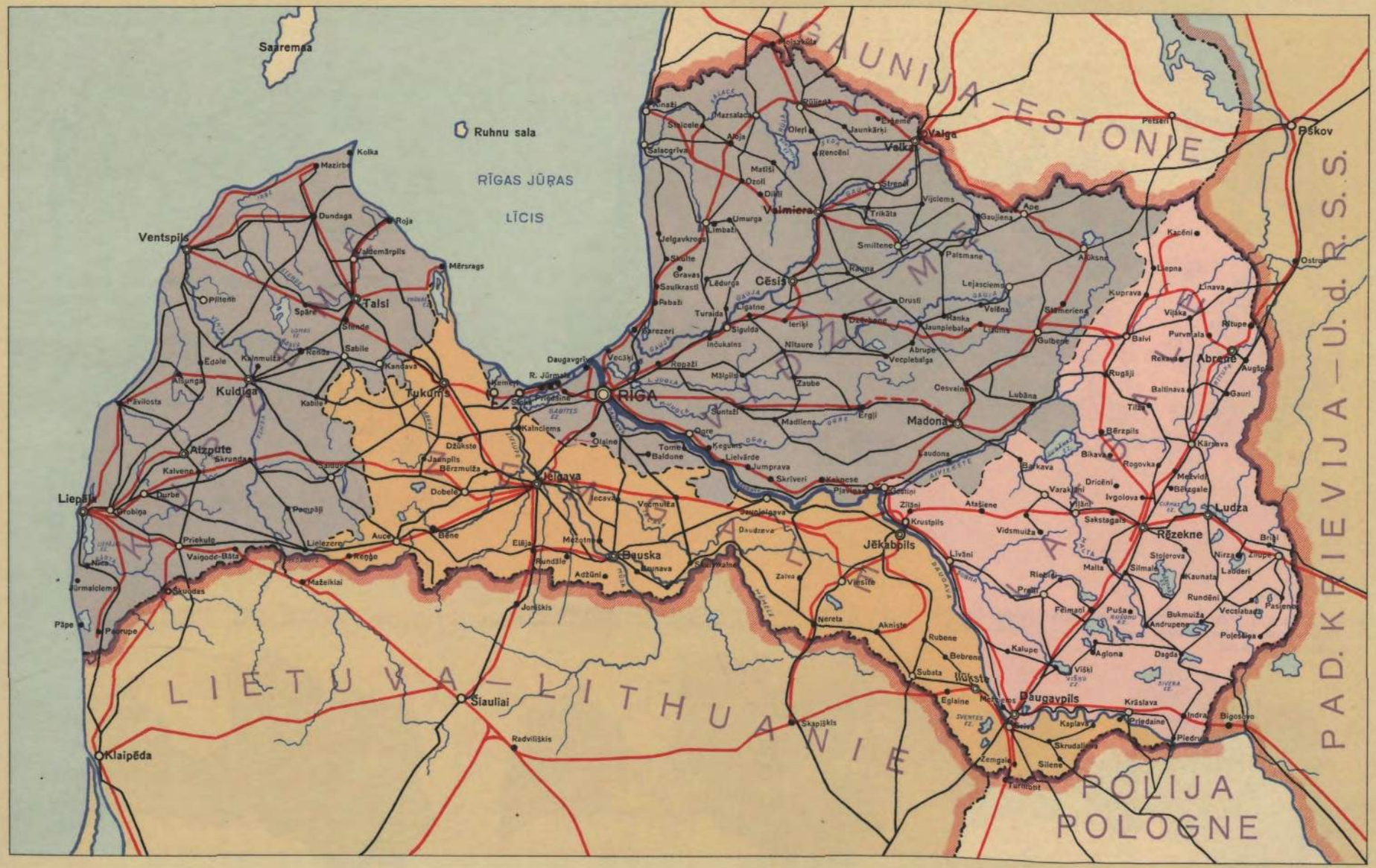
Saaremaa
Ruhnu sala
RĪGAS JŪRAS
LĪCIS
LIEPĀJAS
LIEPĀJAS
LIELAIS
ZEMGALES
ZEMGALES
LIELAIS
VIDZEMES
VIDZEMES
LIELAIS
LIELAIS
LIELAIS

KLIMATS. — CLIMAT.

GADA IZOTERMAS 1926.—1935. G.
Isothermes annuelles de 1926 à 1935.

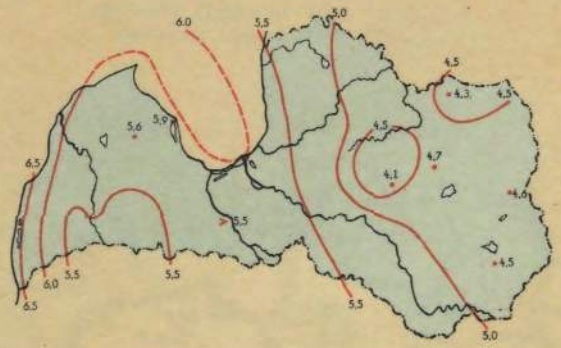

LATVIJAS RELJEFA KARTE.
Carte de Lettonie en relief.

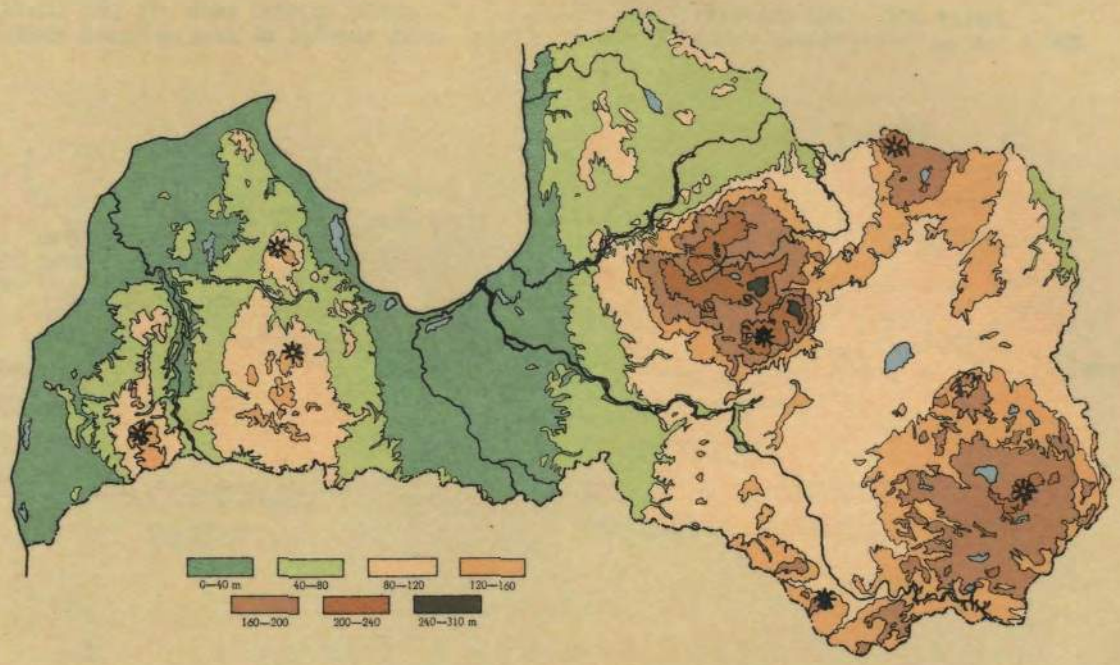

JŪLIJA UN JANVĀRA IZOTERMAS 1925.—1935. G.
Isothermes des mois de juillet et de janvier de 1925 à 1935.

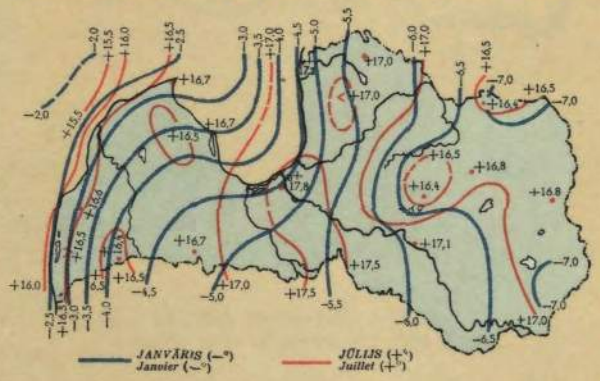

SNIEGA SEGAS ILGUMS 1921.—1931. G.
Durée de la couche de neige d. l. années 1921 à 1931.

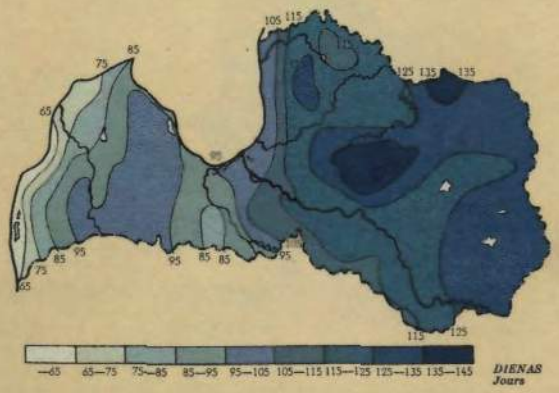

VIDĒJAIS NOKRIŠŅU DAUDZUMS cm GADĀ 1922.—1931. G.
Quantité moyenne annuelle des précipitations atmosphériques de 1922 à 1931.

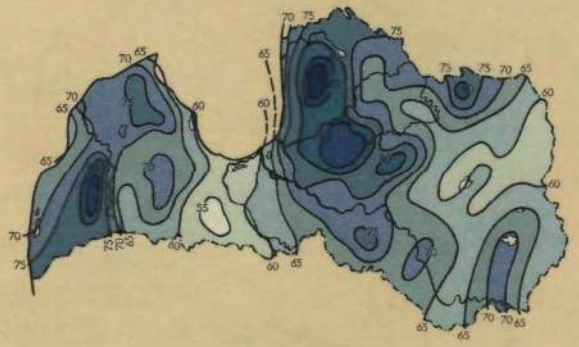

VIDĒJAIS NOKRIŠŅU DAUDZUMS cm VASARAS PUSGADĀ V—X (1922.—1931. G.).
Quantité moyenne des précipitations atmosphériques d. l. semestre d'été V—X (1922 à 1931).

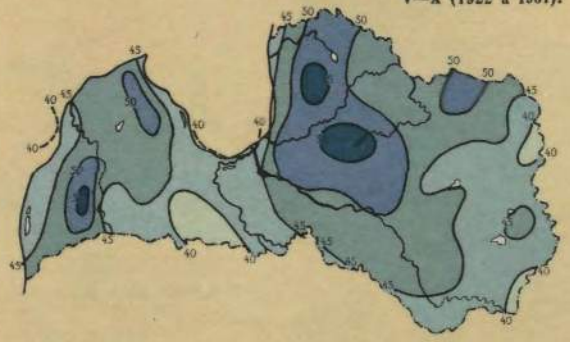

LATVIJAS VĒSTURISKĀS KARTES. — CARTES HISTORIQUES DE LETTONIE.

LATVIJAS ZEMES AP 1200. GADU.
Terres de Lettonie vers 1200.

LATVIJA LĪDZ XVI. GADU SIMTENA VIDUM.
La Lettonie jusqu'à la moitié du XVI-ième siècle.

LATVIJA 1561.—1629. GADOS.
La Lettonie dans la période de 1561 à 1629.

LATVIJA 1629.—1721. GADOS.
La Lettonie dans la période de 1629 à 1721.

LATVIJA 1721.—1772. GADOS.
La Lettonie dans la période de 1721 à 1772.

LATVIJA 1772.—1795. GADOS.
La Lettonie dans la période de 1772 à 1795.

IEDZĪVOTĀJU SKAITS. — EFFECTIF DE LA POPULATION.

IEDZĪVOTĀJU SKAITS LATVIJĀ laikā no 1750.—1935. g.
Nombre des habitants en Lettonie pendant la période de 1750 à 1935.

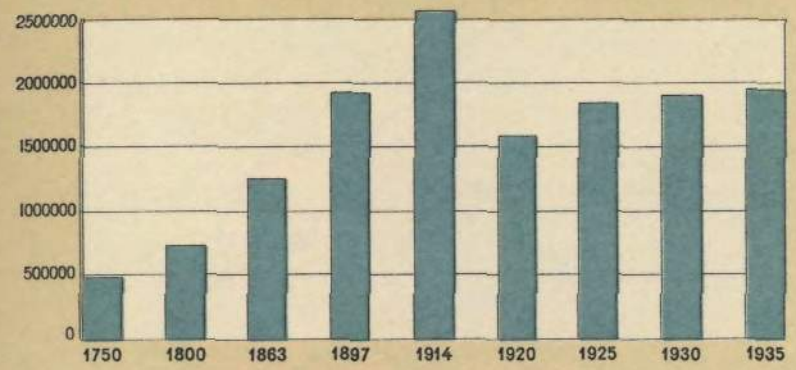

IEDZĪVOTĀJU SKAITA PIEAUGUMS ZIEMEĻU VALSTĪS.
Accroissement du nombre des habitants dans les États septentrionaux.

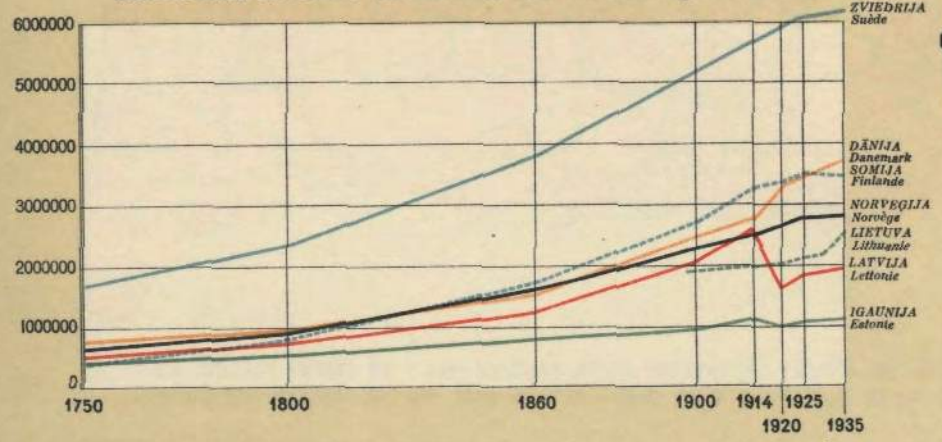

LATVIJAS ADMINISTRĀTĪVAIS SADALĪJUMS UN IEDZĪVOTĀJU SKAITS PILSĒTĀS.
Division administrative de la Lettonie et nombre des habitants dans les villes.

PILSĒTAS AR PĀRI PAR 300.000 IEDZĪVOTĀJIEM.
Villes avec nombre des habitants au-dessus de 300.000.

PILSĒTAS AR 30.000—60.000 IEDZĪVOTĀJIEM.
Villes avec 30.000—60.000 habitants.

PILSĒTAS AR 10.000—30.000 IEDZĪVOTĀJIEM.
Villes avec 10.000—30.000 habitants.

PILSĒTAS AR 5000—10.000 IEDZĪVOTĀJIEM.
Villes avec 5000—10.000 habitants.

PILSĒTAS AR 2000 — 5000 IEDZĪVOTĀJIEM.
Villes avec 2000 — 5000 habitants.

PILSĒTAS AR MAZĀK PAR 2000 IEDZĪVOTĀJIEM.
Villes avec moins de 2000 habitants.

LAUKU IEDZĪVOTĀJI.
Habitants de la campagne.

PILSĒTU IEDZĪVOTĀJI.
Habitants des villes.

IEDZĪVOTĀJI PILSĒTĀS UN UZ LAUKIEM.
Habitants dans les villes et à la campagne.

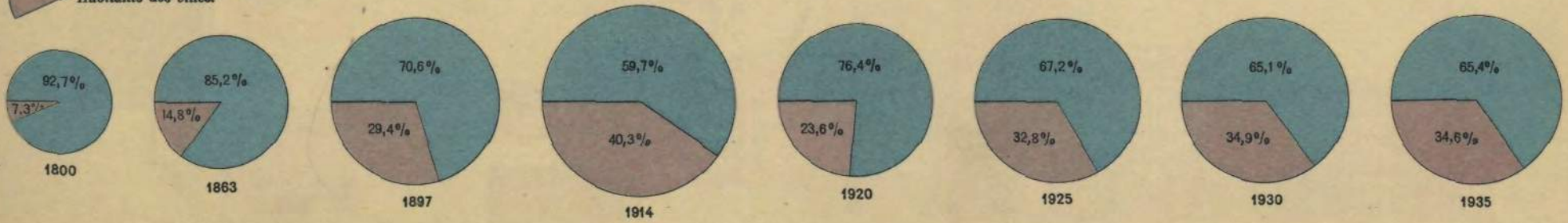

IEDZĪVOTĀJU BIEZUMS UZ LAUKIEM 1935. G. — DENSITÉ DE LA POPULATION RURALE EN 1935.

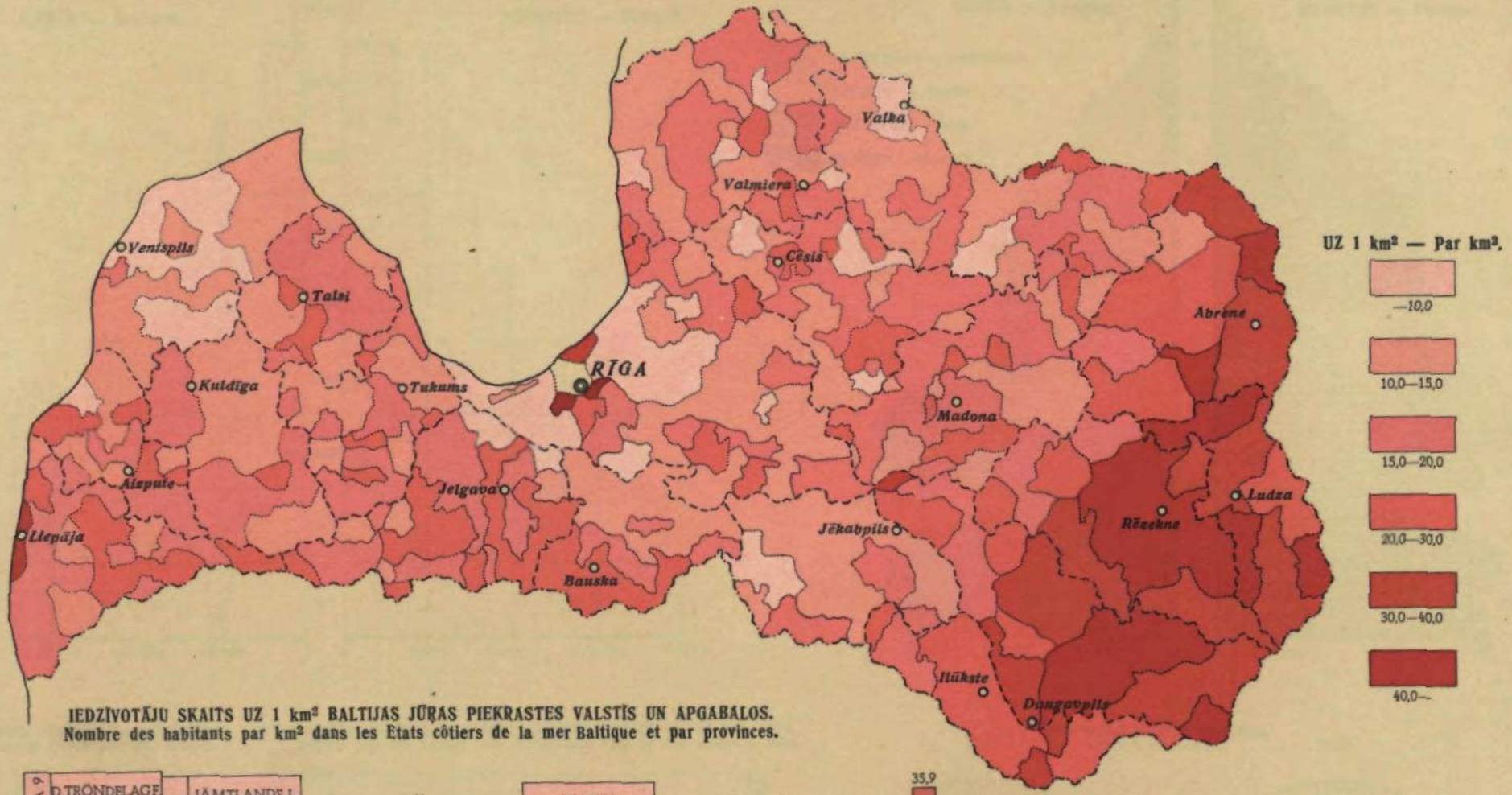

IEDZĪVOTĀJU SKAITS UZ 1 km² BALTIJAS JŪRAS PIEKRASTES VALSTĪS UN APGABALOS.
Nombre des habitants par km² dans les États côtiers de la mer Baltique et par provinces.

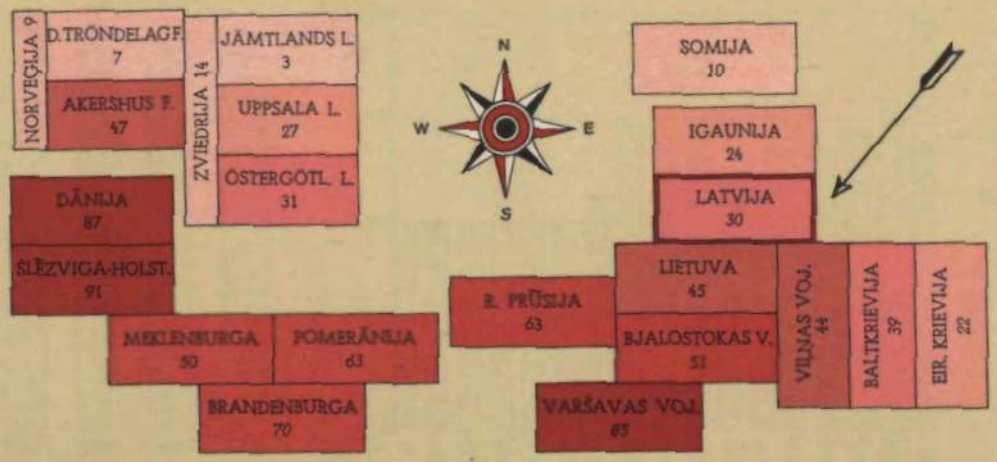

LAUKU IEDZĪVOTĀJI UZ 1 km² APRIŅĶOS 1935. G.
Habitants ruraux par km² dans les districts.

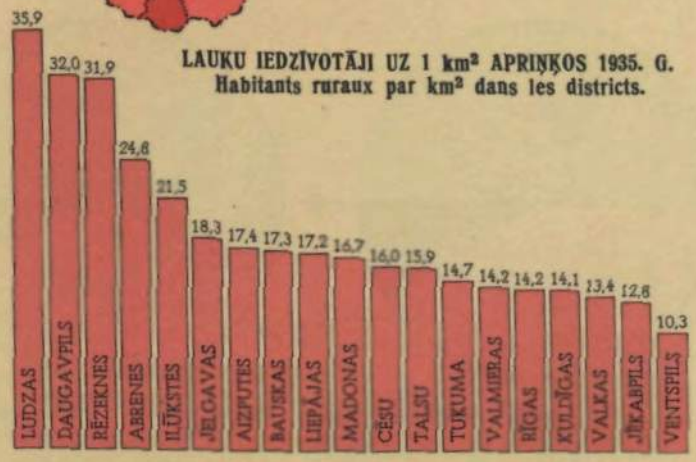

IEDZĪVOTĀJU VECUMS UN ĢIMENES STĀVOKLIS.
AGE ET ÉTAT CIVIL DE LA POPULATION.

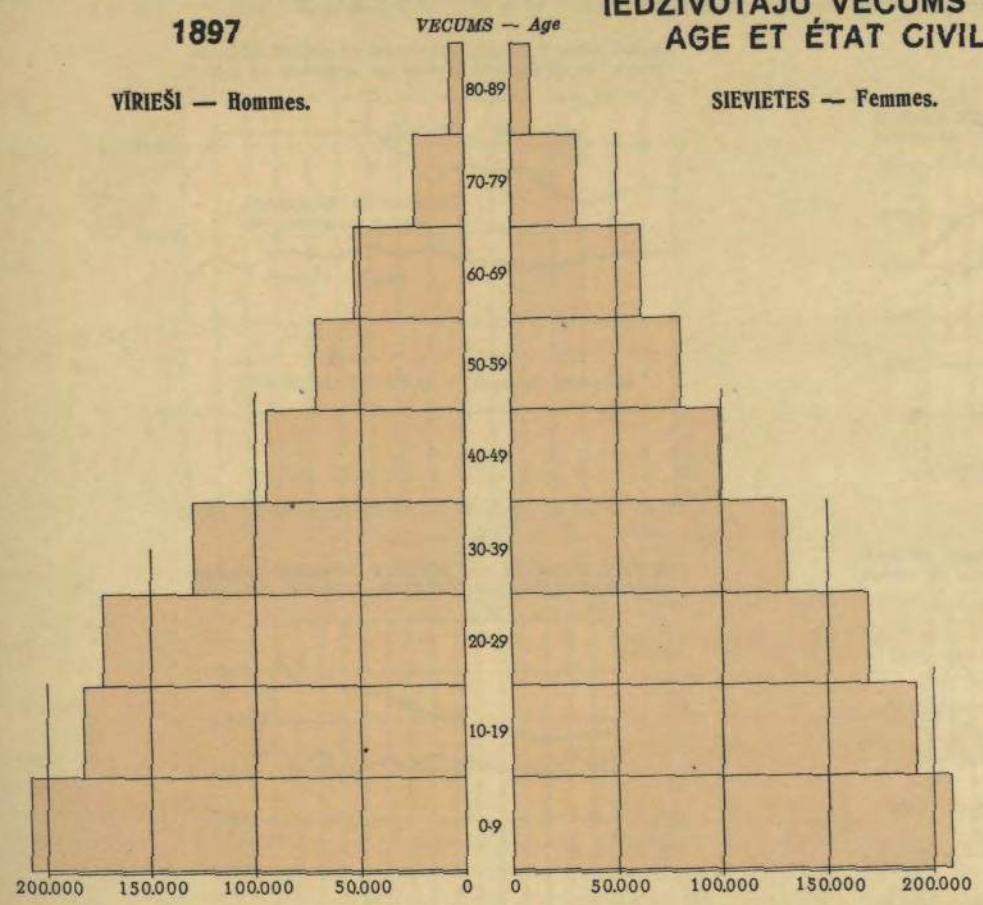

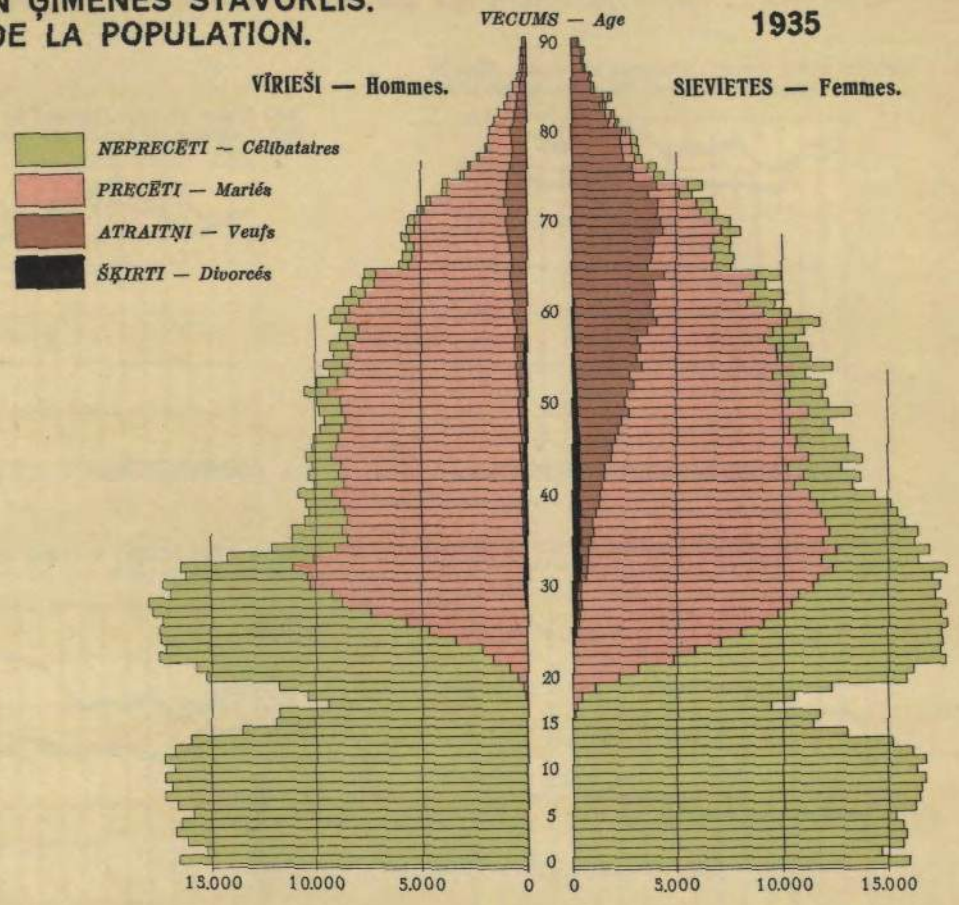

SIEVIEŠU SKAITS UZ 1000 VĪRIEŠIEM.
Nombre de femmes pour 1000 hommes.

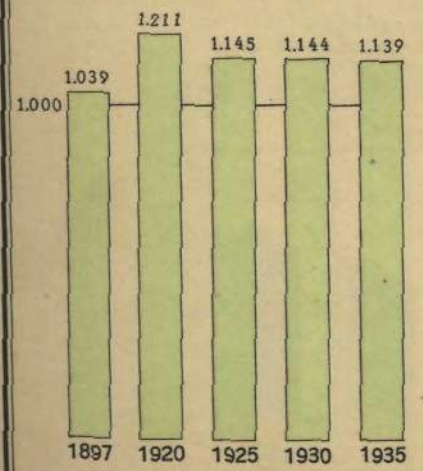

SIEVIEŠU SKAITS UZ 100 VĪRIEŠIEM PIECGADU VECUMA GRUPĀS 1935. GADĀ.
Femmes pour 100 hommes dans des groupes d'âge de cinq années en 1935.

IEDZĪVOTĀJU ĢIMENES STĀVOKLIS.
État civil des habitants.

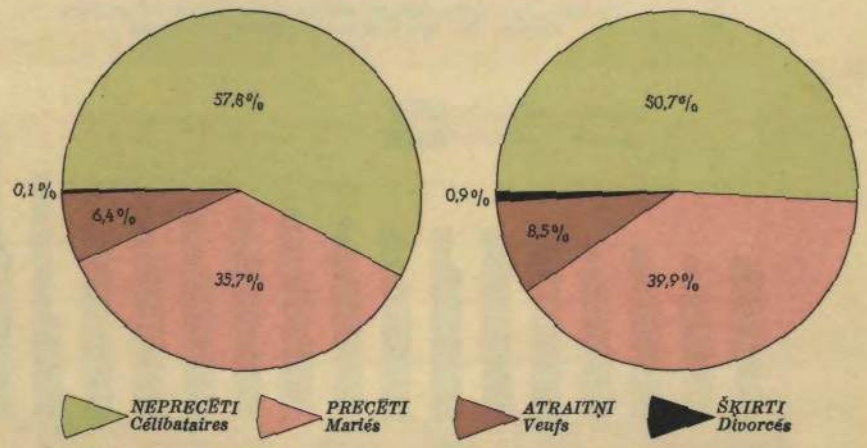

IEDZĪVOTĀJU DABISKĀ KUSTĪBA. — MOUVEMENT NATUREL DE LA POPULATION.

DZIMUŠO, MIRUŠO UN NOSLĒGTO LAULĪBU SKAITS LATVIJĀ.
Nombre des naissances, des décès et des mariages en Lettonie.

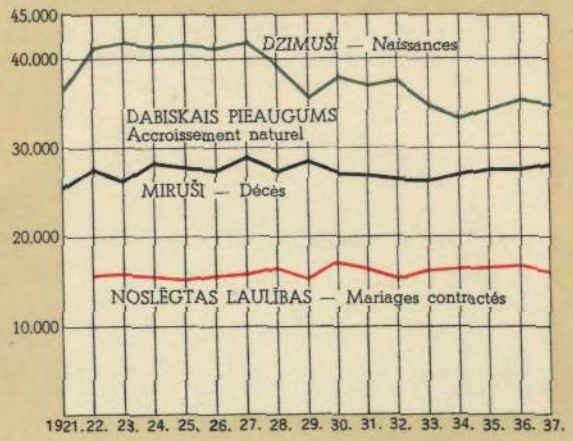

DZIMUŠO, MIRUŠO UN NOSLĒGTO LAULĪBU SKAITS RĪGĀ.
Nombre des naissances, des décès et des mariages à Riga.

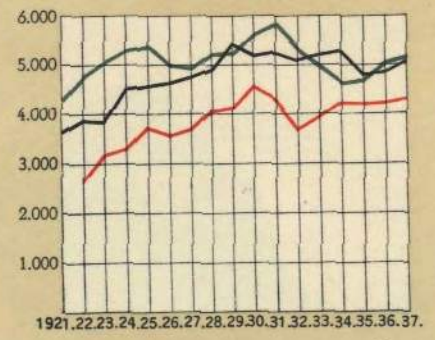

DZIMUŠO, MIRUŠO UN NOSLĒGTO LAULĪBU SKAITS VIDZEMĒ.
Nombre des naissances, des décès et des mariages en Vidzeme.

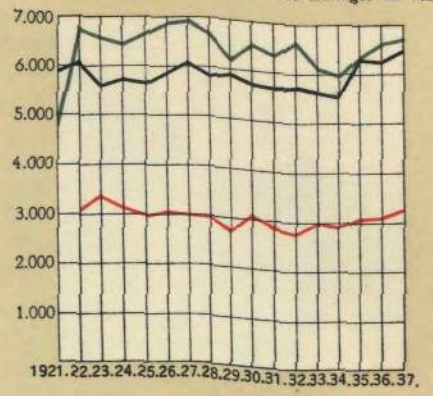

DZIMUŠO, MIRUŠO UN NOSLĒGTO LAULĪBU SKAITS KURZEMĒ.
Nombre des naissances, des décès et des mariages en Kurzeme.

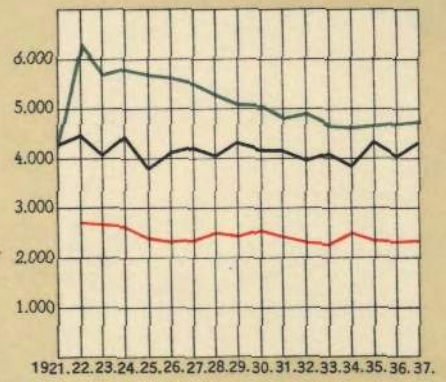

DZIMUŠO, MIRUŠO UN NOSLĒGTO LAULĪBU SKAITS ZEMGALĒ.
Nombre des naissances, des décès et des mariages en Zemgale.

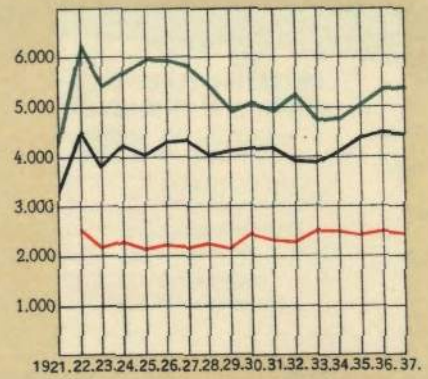

DZIMUŠO, MIRUŠO UN NOSLĒGTO LAULĪBU SKAITS LATGALĒ.
Nombre des naissances, des décès et des mariages en Latgale.

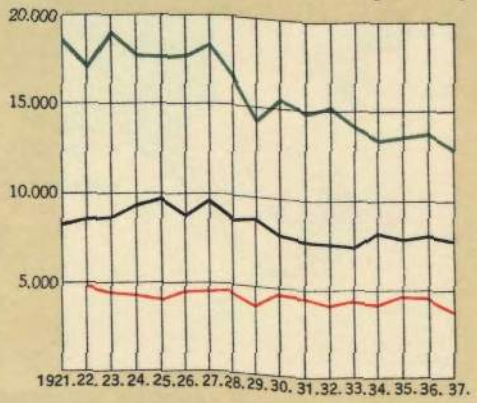

MIRUŠO ZĪDAIŅU SKAITS UZ 1000 DZIMUŠIEM.
Nombre des nourrissons décédés pour 1000 naissances.

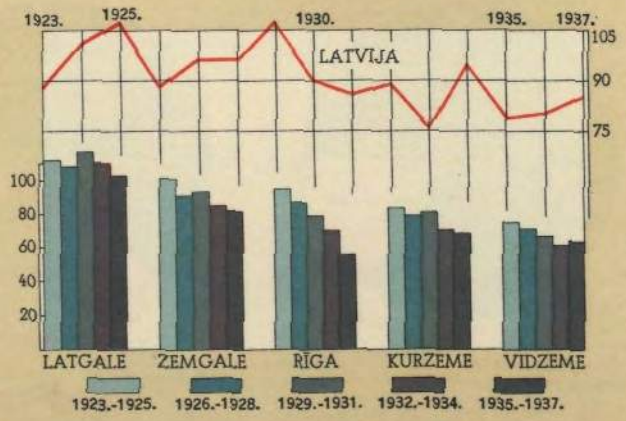

DZIMUŠO UN MIRUŠO SKAITS UZ 1000 IEDZĪVOTĀJIEM (1932.—1936. G.).
Nombre des naissances et des décès pour 1000 habitants.

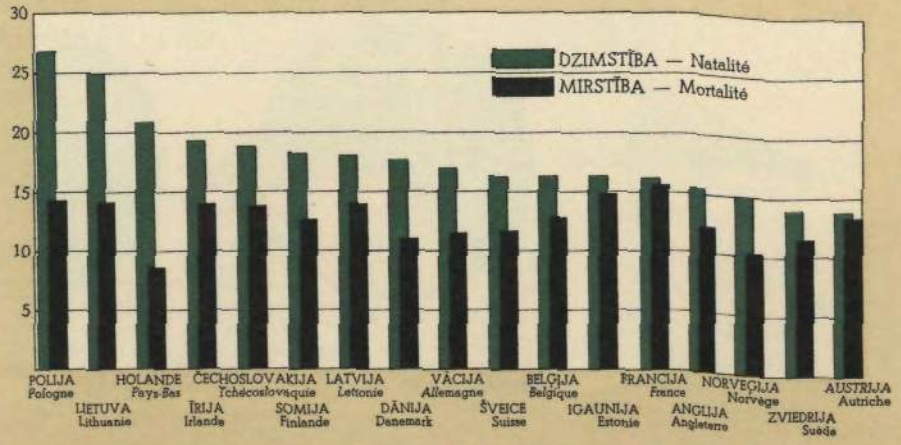

TICĪBAS — CONFESSIONS.

DAŽĀDU TICĪBU PIEDERĪGIE LATVIJĀ 1935. G.
Adhérants des différentes confessions en Lettonie.

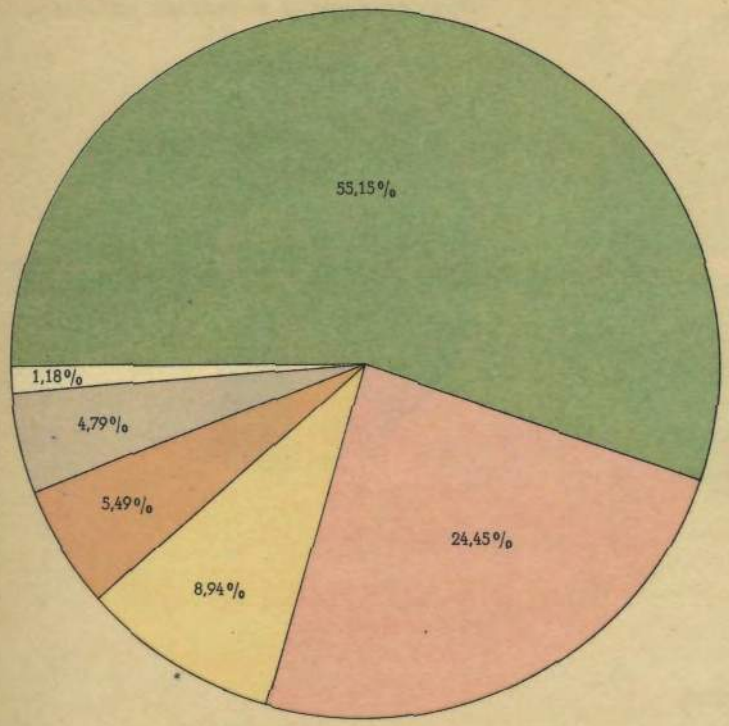

DAŽĀDU TICĪBU PIEDERĪGO SKAITS LATVIJĀ 1935. G.
Nombre des adhérants des différentes confessions.

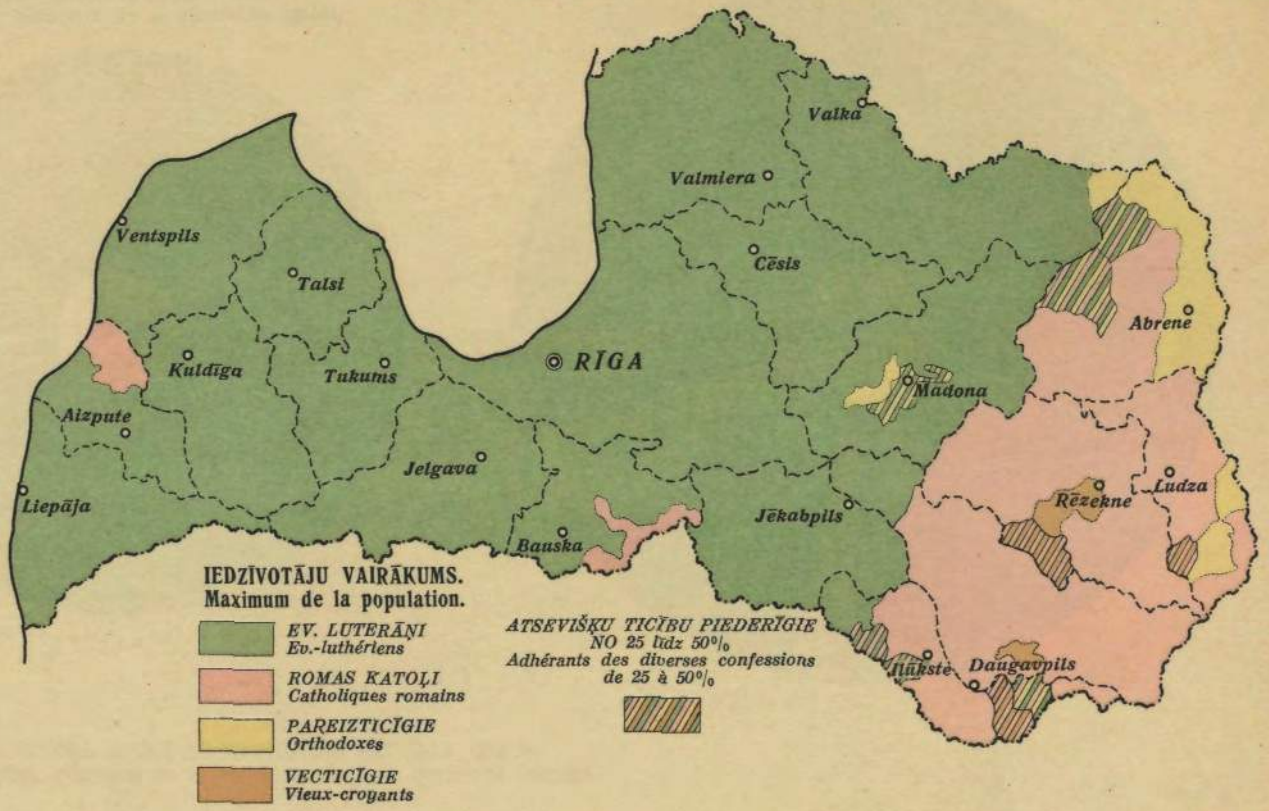

DAŽĀDU TICĪBU PIEDERĪGIE ATSEVIŠĶOS APGABALOS 1935. G. Adhérants des différentes confessions — répartis par provinces.

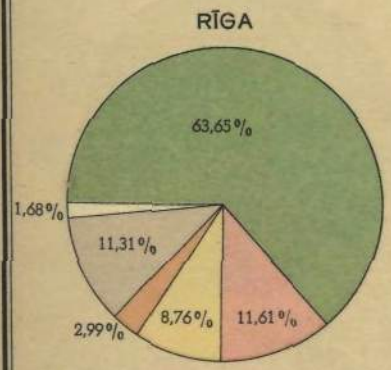

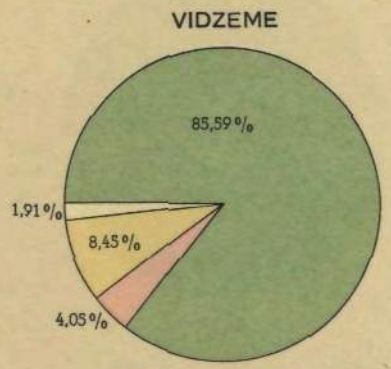

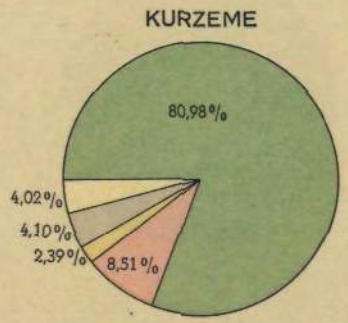

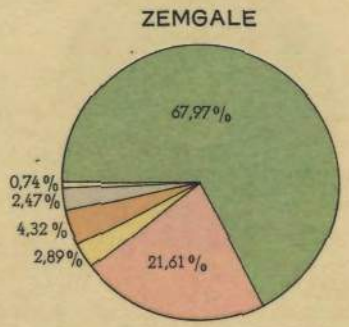

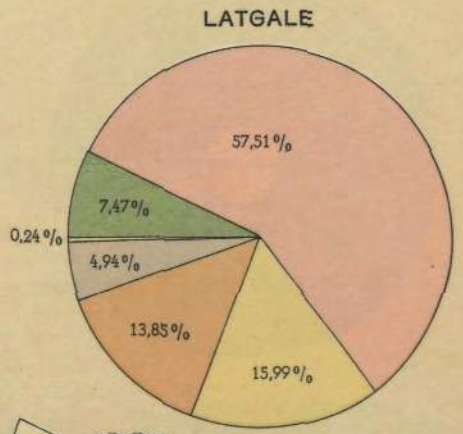

EV. LUTERĀŅI — Ev.-luthériens
ROM. KATOĻI — Catholiques romains
PAREIZTICĪGIE — Orthodoxes
VECTICĪGIE — Vieux-croyants
MOZUS TICĪGIE — Adhérants de Moïse
PĀRĒJIE — Autres

TAUTĪBAS 1935. G.
NATIONALITÉS ETHNIQUES EN 1935.

LATVIJAS IEDZĪVOTĀJI SADALĪJUMĀ PĒC TAUTĪBĀM.
Population de la Lettonie répartie par nationalités ethniques.

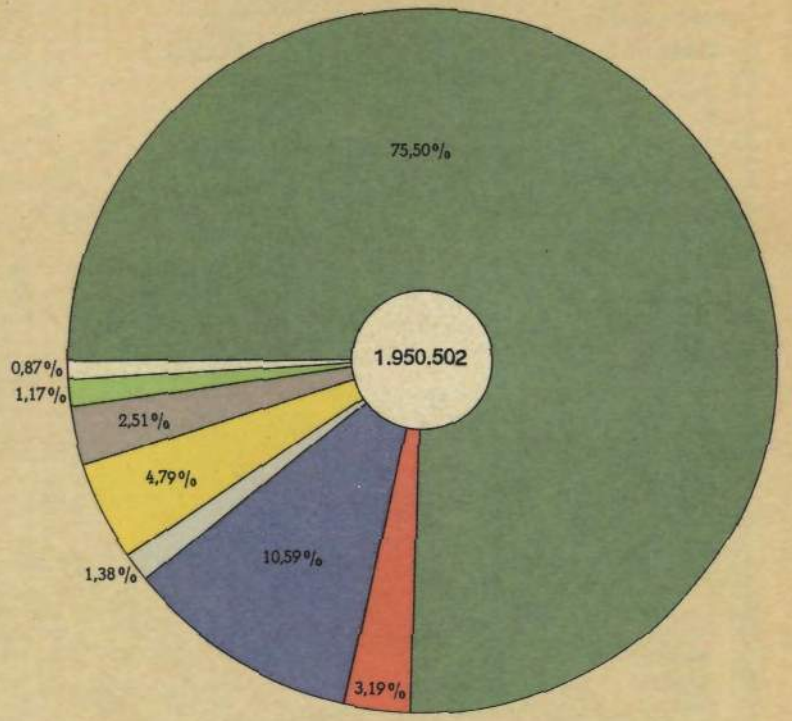

LAUKU IEDZĪVOTĀJU TAUTĪBAS.
Nationalités ethniques de la population rurale.

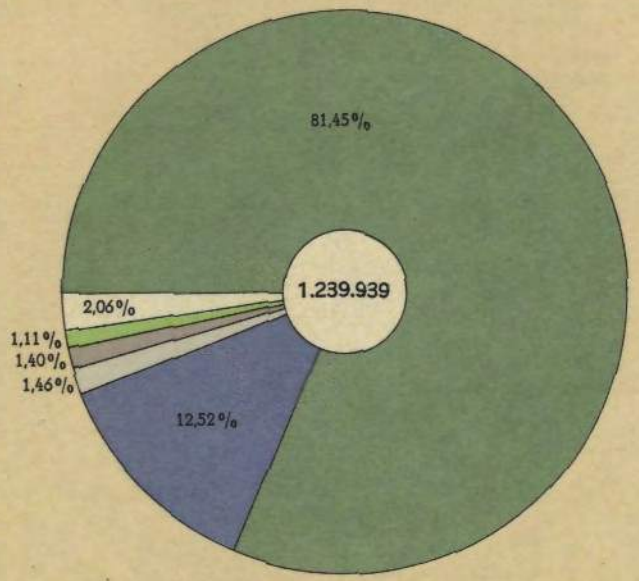

PILSĒTU IEDZĪVOTĀJU TAUTĪBAS.
Nationalités ethniques de la population urbaine.

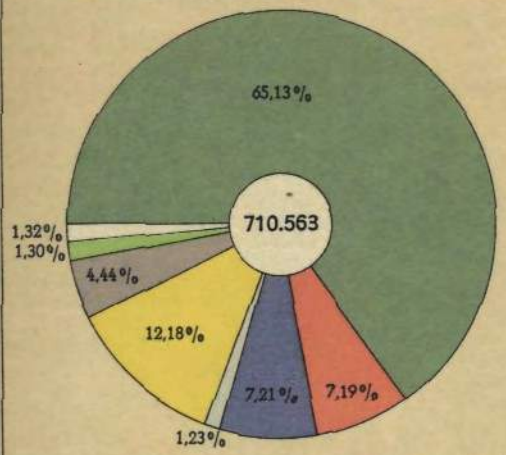

ATSEVIŠĶO APGABALU IEDZĪVOTĀJU TAUTĪBAS 1935. G.
Nationalités ethniques de la population dans les provinces diverses.

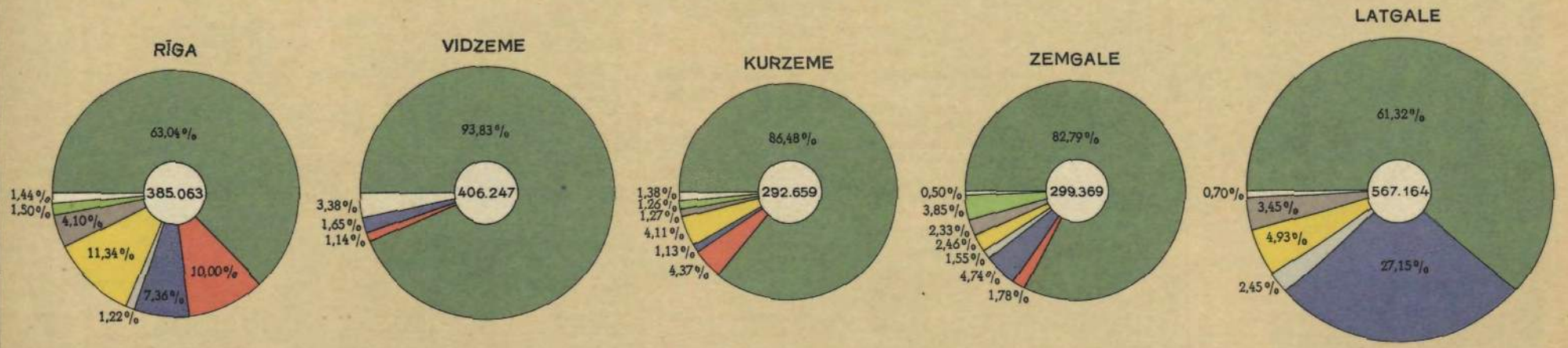

PAGASTU NOSAUKUMI. — DÉNOMINATION DES COMMUNES RURALES.

Rīgas apriņķis.
District de Riga.

1. Ādažu pag.
2. Aizkraukles „
3. Allažu „
4. Babītes „
5. Baldones „
6. Bebru „
7. Bīriņu „
8. Birzgales „
9. Daugmales „
10. Doles „
11. Dreiliņu „
12. Ikšķiles „
13. Inčukalna „
14. Jumpravas „
15. *Kastrānes* „
16. Katlakalna „
17. Ķeipenes „
18. Ķēču „
19. Kokneses „
20. Krapes „
21. Krimuldas „
22. Lauberes „
23. Lēdmanes „
24. Lēdurgas „
25. Lielvārdes „
26. Līgatnes „
27. Madlienas „
28. Mālpils „
29. Mangaļu „
30. Mārupes „
31. Meņģeles „
32. Mores „
33. Nītaures „
34. Ogresgala „
35. Olaines „
36. Pabažu „
37. Plāteres „
38. Pļaviņu „
39. Rembates „
40. Ropažu „
41. Salas „
42. Salaspils „
43. Sējas „
44. Sidgundas „
45. Siguldas „
46. Skrīveru „
47. Skultes „
48. Slokas „
49. Stopiņu „
50. Suntažu „
51. Taurupes „
52. Tomes „
53. Turaidas „
54. Vidrižu „
55. *Vildogas* „
56. Viskaļu „
57. Zaubes „

Cēsu apriņķis.
District de Cēsis.

1. Baižkalna pag.
2. Cēsu „
3. Cirstu pag.
4. Drabešu „
5. Drustu „
6. Druvienas „
7. Dzērbenes „
8. Ērgļu „
9. Gatartas „
10. Jaunpiebalgas „
11. Jaunraunas „
12. Jumurdas „
13. Kārļu „
14. *Kosas* „
15. Kūduma „
16. Launkalnes „
17. Lenču „
18. Lielstraupes „
19. Liepas „
20. Līvu „
21. Lizuma „
22. Mārsnēnu „
23. Mazstraupes „
24. Ogres „
25. Priekuļu „
26. Raiskuma „
27. Rāmuļu „
28. Rankas „
29. Raunas „
30. Rozulas „
31. Sērmukšu „
32. Skujenes „
33. Stalbes „
34. Taurenes „
35. Vaives „
36. Vecpiebalgas „
37. *Veļķu* „
38. Veselavas „

Valmieras apriņķis.
District de Valmiera.

1. Ainažu pag.
2. Alojas „
3. Augstrozes „
4. Bauņu „
5. *Braslavas* „
6. Brenguļu „
7. Burtnieku „
8. Dauguļu „
9. Dikļu „
10. Duntes „
11. Idus „
12. Ipiķu „
13. Jaunburtnieku „
14. Jaunvāles „
15. Jeru „
16. Katvaru „
17. Kauguru „
18. Ķieģeļu „
19. Kokmuižas „
20. Ķoņu „
21. Lādes „
22. *Liepupes* „
23. Limbažu „
24. Lodes „
25. Mazsalacas pag.
26. Mujānu „
27. Nabes „
28. Naukšēnu „
29. Ozolu „
30. Pāles „
31. Pociema „
32. Puikules „
33. Rencēnu „
34. Rozēnu „
35. Rūjienas „
36. Salacas „
37. Sēļu „
38. Skaņkalnes „
39. Stienes „
40. Svētciema „
41. Ternejas „
42. *Tūjas* „
43. Umurgas „
44. Vaidavas „
45. Vainižu „
46. Valmieras „
47. Vecates „
48. Viļķenes „
49. Vilzēnu „
50. Vitrupes „

Valkas apriņķis.
District de Valka.

1. Alsviķa pag.
2. Alūksnes „
3. Annas „
4. Bejas „
5. Bilskas „
6. Blomes „
7. Cirgaļu „
8. Dūres „
9. Ērģemes „
10. Ēveles „
11. Gaujienas „
12. Grundzāles „
13. Ilzenes „
14. Jaunlaicenes „
15. *Jaunrozes* „
16. Jērcēnu „
17. Kalncempju „
18. Kārķu „
19. Karvas „
20. Lejasciema „
21. Lugažu „
22. Mālupes „
23. Mārkalnes „
24. Mēra „
25. Omuļu „
26. Palsmanes „
27. Pededzes „
28. Plāņu „
29. Rauzas „
30. Sinoles „
31. Smiltenes „
32. Trapenes „
33. Trikātas „
34. Valkas „
35. *Veclaicenes* pag.
36. Vijciema „
37. Zeltiņu „
38. Ziemeļa „
39. Zvārtavas „

Madonas apriņķis.
District de Madona.

1. Adulienas pag.
2. Beļavas „
3. Bērzaunes „
4. Cesvaines „
5. Dzelzavas „
6. Galgauskas „
7. Grašu „
8. Grostonas „
9. Iršu „
10. Jaungulbenes „
11. Kalsnavas „
12. Kārzdabas „
13. Kraukļu „
14. Kusas „
15. Lazdonas „
16. Ļaudonas „
17. Liepkalnes „
18. Liezeres „
19. Litenes „
20. Lubānas „
21. Lubejas „
22. Mārcienas „
23. Mēdzūlas „
24. Meirānu „
25. Mētrienas „
26. Odzienas „
27. Oļu „
28. Patkules „
29. Pērses „
30. Praulienas „
31. Saikavas „
32. Sarkaņu „
33. Sausnējas „
34. Sāvienas „
35. Stāmerienas „
36. Tirzas „
37. Vecgulbenes „
38. *Vējavas* „
39. Vestienas „
40. Viesienas „
41. Vietalvas „
42. Virānes „

Liepājas apriņķis.
District de Liepāja.

1. Aizteres pag.
2. Aizviķu „
3. Asītes „
4. Bārtas „
5. Bunkas „
6. Dunikas „
7. Durbes „
8. Embūtes „
9. Ezeres „
10. Gaviezes „
11. Gramzdas „
12. *Grobiņas* pag.
13. Kalētu „
14. Krotes „
15. Medzes „
16. Nīcas „
17. Nīgrandas „
18. Pērkones „
19. Priekules „
20. Purmsātu „
21. Rāvas „
22. Rucavas „
23. Tadaiķu „
24. Tāšu „
25. Vaiņodes „
26. Vecpils „
27. Vērgaļu „
28. Virgas „
29. Ziemupes „

Aizputes apriņķis.
District d'Aizpute.

1. Aizputes pag.
2. Aišvangas „
3. Apriķu „
4. Basu „
5. Cīravas „
6. Dunalkas „
7. Dzērves „
8. Gudenieku „
9. Jūrkalnes „
10. Kalvenes „
11. Kazdangas „
12. Klosteres „
13. *Lažas* „
14. Nīkrāces „
15. Rudbāržu „
16. Sakas „
17. Sieksātes „
18. Ulmales „
19. Valtaiķu „

Kuldīgas apriņķis.
District de Kuldīga.

1. Cieceres pag.
2. Gaiķu „
3. Īvandes „
4. Kabiles „
5. Kuldīgas „
6. Kūrmales „
7. *Kursīšu* „
8. Lutriņu „
9. Padures „
10. Pampāļu „
11. Planicas „
12. Raņķu „
13. Rendas „
14. Saldus „
15. Sātiņu „
16. Skrundas „
17. Snēpeles „
18. Turlavas „
19. Vārmes „
20. Zvārdes „

Ventspils apriņķis.
District de Ventspils.

1. Ances pag.
2. Dundagas „
3. Ēdoles „
4. Piltenes „
5. Popes „
6. Puzes „
7. Sarkanmuižas „
8. Ugāles „
9. Usmas „
10. *Užavas* „
11. Vārves „
12. Ziras „
13. Zlēku „
14. Zūru „

Talsu apriņķis.
District de Talsi.

1. Ārlavas pag.
2. Cēres „
3. Kandavas „
4. Laidzes „
5. Lībagu „
6. Lubezeres „
7. Mērsraga „
8. Nogales „
9. Nurmuižas „
10. Pastendes „
11. Spāres „
12. Stendes „
13. Strazdes „
14. Upesgrīvas „
15. *Valgales* „
16. Vandzenes „
17. Virbu „
18. Zentenes „

Tukuma apriņķis.
District de Tukums.

1. Aizupes pag.
2. Annenieku „
3. Bikstu „
4. Blīdienas „
5. Dzirciema „
6. Engures „
7. Grenču „
8. Irlavas „
9. Jaunpils „
10. Lestenes „
11. Matkules „
12. Milzkalnes „
13. Praviņu „
14. Pūres „
15. Remtes „
16. Sēmes „
17. Slampes „
18. Smārdes „
19. Struteles „
20. Tumes „
21. Vānes „
22. Vecmoku „
23. Zantes „
24. Zebrenes pag.
25. Zemītes „

Jelgavas apriņķis.
District de Jelgava.

1. Auru pag.
2. Bēnes „
3. Bērzmuižas „
4. Bukaišu „
5. Dobeles „
6. Džūkstes „
7. *Elējas* „
8. Garozes „
9. Glūdas „
10. Īles „
11. Jaunauces „
12. Jaunsvirlaukas „
13. *Jēkabnieku* „
14. Kalnciema „
15. Lielauces „
16. Lielplatones „
17. Lielvircavas „
18. Līvbērzes „
19. Mežmuižas „
20. Naudītes „
21. Ozolnieku „
22. Penkules „
23. Pēternieku „
24. Platones „
25. Rubas „
26. Salgales „
27. Sesavas „
28. Sīpeles „
29. Sniķeres „
30. *Svētes* „
31. Šķibes „
32. Tērvetes „
33. Teteles „
34. Ukru „
35. Vadakstes „
36. Valgundes „
37. Vecauces „
38. Vecsvirlaukas „
39. Vilces „
40. Vircavas „
41. Zaļenieku „

Bauskas apriņķis.
District de Bauska.

1. Bārbeles pag.
2. Bauskas „
3. Bruknas „
4. Ceraukstes „
5. Codes „
6. Iecavas „
7. Īslīces „
8. *Jaunsaules* „
9. Kurmenes „
10. Mežotnes „
11. Misas „
12. Panemunes „
13. Rundāles „
14. Skaistkalnes „
15. Stelpes „
16. Svitenes pag.
17. Taurkalnes „
18. Vecmuižas „
19. Vecsaules „
20. Zālites „

Jēkabpils apriņķis.
District de Jēkabpils.

1. Ābeļu pag.
2. Biržu „
3. Daudzeses „
4. Dignājas „
5. Elkšņu „
6. Mazzalves „
7. Mēmeles „
8. Neretas „
9. Rītes „
10. *Saukas* „
11. Seces „
12. Sēļpils „
13. Sērenes „
14. Slates „
15. Sunākstes „
16. Vārnavas „
17. Viesītes „
18. Zalves „
19. Zasas „

Ilūkstes apriņķis.
District d'Ilūkste.

1. Aknistes pag.
2. Asares „
3. Bebrenes „
4. Demenes „
5. Dvietes „
6. Gārsenes „
7. Kaplavas „
8. Kurcuma „
9. Lašu „
10. Laucesas „
11. Pilskalnes „
12. Prodes „
13. Raudas „
14. Rubenes „
15. Salienas „
16. Silenes „
17. Skrudalienes „
18. Susējas „
19. Sventas „

Daugavpils apriņķis.
District de Daugavpils.

1. Aiviekstes pag.
2. Asūnes „
3. Aulejas „
4. *Biķernieku* „
5. Dagdas „
6. Izvalta „
7. Jāsmuižas „
8. Kalupes „
9. Kapiņu „
10. Krāslavas „
11. Krustpils „
12. Līksnas pag.
13. Līvānu „
14. Naujenes „
15. Piedrujas „
16. Preiļu „
17. Pustiņas „
18. Rudzētu „
19. Skaistas „
20. Ungurmuižas „
21. Vārkavas „
22. Vīpes „
23. Višķu „

Rēzeknes apriņķis.
District de Rēzekne.

1. Andrupenes pag.
2. Atašienes „
3. Barkavas „
4. Bērzgales „
5. Bukmuižas „
6. Dricēnu „
7. Gaigalavas „
8. Kaunatas „
9. Makašēnu „
10. Maltas „
11. Ozolmuižas „
12. Rēznas „
13. Ružinas „
14. Sakstagala „
15. *Silajāņu* „
16. Stirnienas „
17. Varakļānu „
18. Vidsmuižas „
19. Viļēnu „

Ludzas apriņķis.
District de Ludza.

1. Brigu pag.
2. Ciblas „
3. Istras „
4. Kārsavas „
5. Mērdzenes „
6. Nautrēnu „
7. Nirzas „
8. Pasienes „
9. Pildas „
10. *Rundēnu* „
11. Šķaunes „
12. Zvirgzdenes „

Abrenes apriņķis.
District d'Abrene.

1. Augšpils pag.
2. Baltinavas „
3. Balvu „
4. Bērzpils „
5. Gauru „
6. Kacēnu „
7. Liepnas „
8. Linavas „
9. Purvmalas „
10. Rugāju „
11. Šķilbēnu „
12. *Tilžas* „
13. Viļakas „

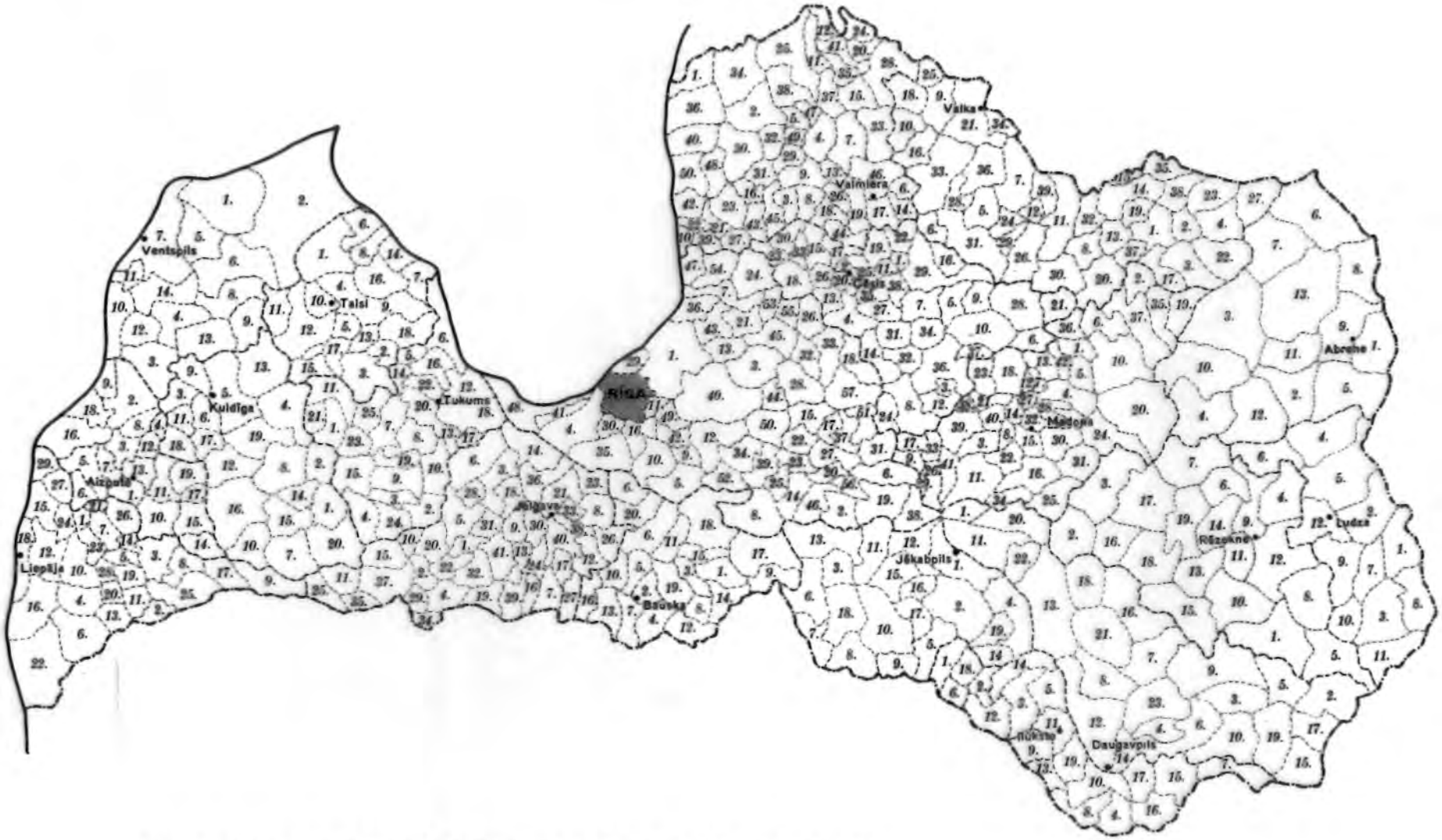

PIELIKUMS PIE LATVIJAS STATISTIKAS ATLASA 10. LAPAS.

SUPPLÉMENT À LA 10 IÈME FEUILLE DE L'ATLAS STATISTIQUE DE LA LETTONIE.

LAUKU IEDZĪVOTĀJU NACIONĀLAIS SASTĀVS 1935. G.
COMPOSITION NATIONALE ETHNIQUE DE LA POPULATION RURALE EN 1935.

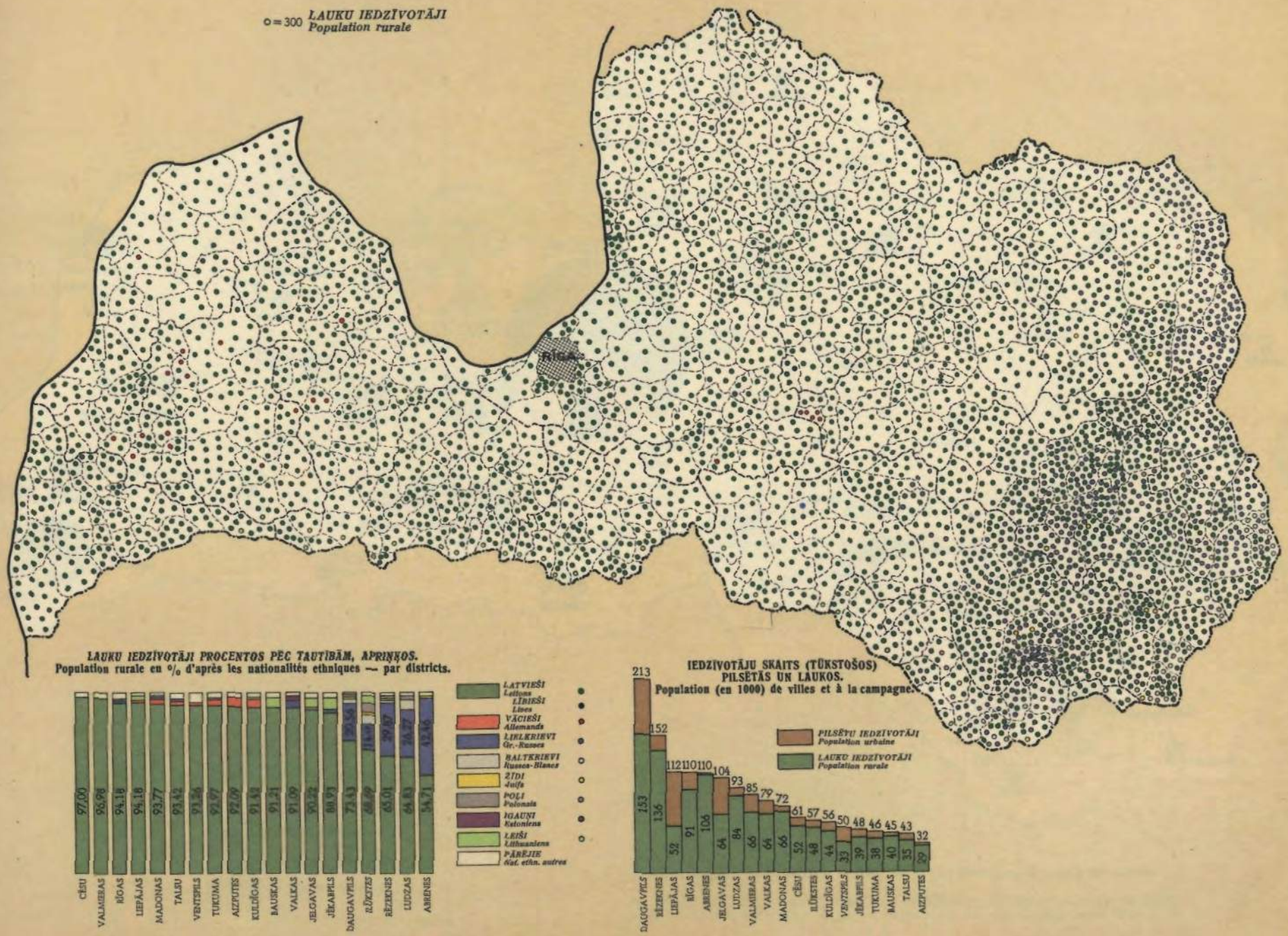

TAUTĪBAS PILSĒTĀS 1897. UN 1935. G.
NATIONALITÉS ETHNIQUES DANS LES VILLES EN 1897 ET EN 1935.

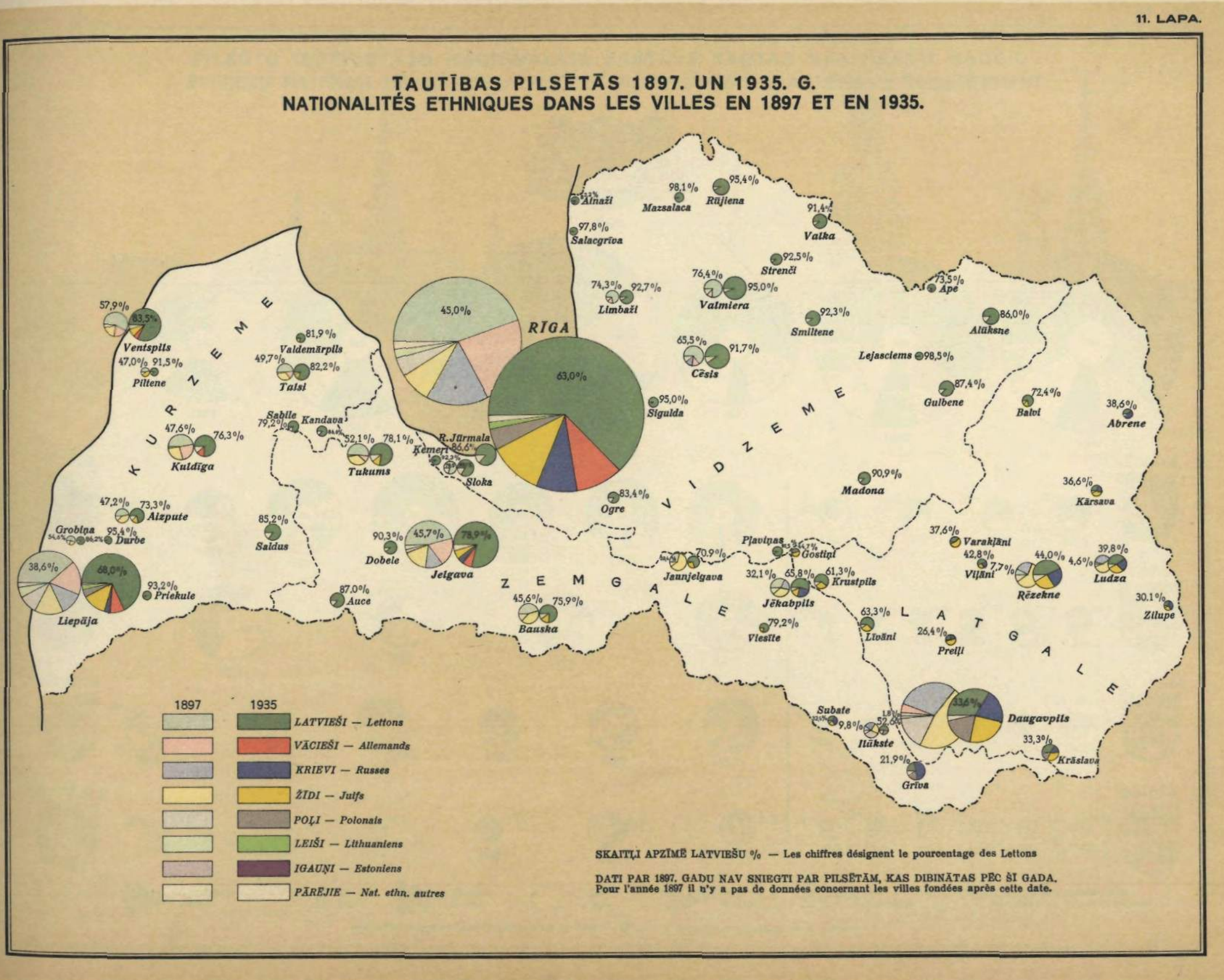

SKAITĻI APZĪMĒ LATVIEŠU % — Les chiffres désignent le pourcentage des Lettons

DATI PAR 1897. GADU NAV SNIEGTI PAR PILSĒTĀM, KAS DIBINĀTAS PĒC ŠI GADA.
Pour l'année 1897 il n'y a pas de données concernant les villes fondées après cette date.

PILSĒTU IEDZĪVOTĀJU NACIONĀLAIS SASTĀVS TAUTAS SKAITĪŠANU GADOS.
EFFECTIF NATIONAL DE LA POPULATION DES VILLES DANS LES ANNÉES DE RECENSEMENT.

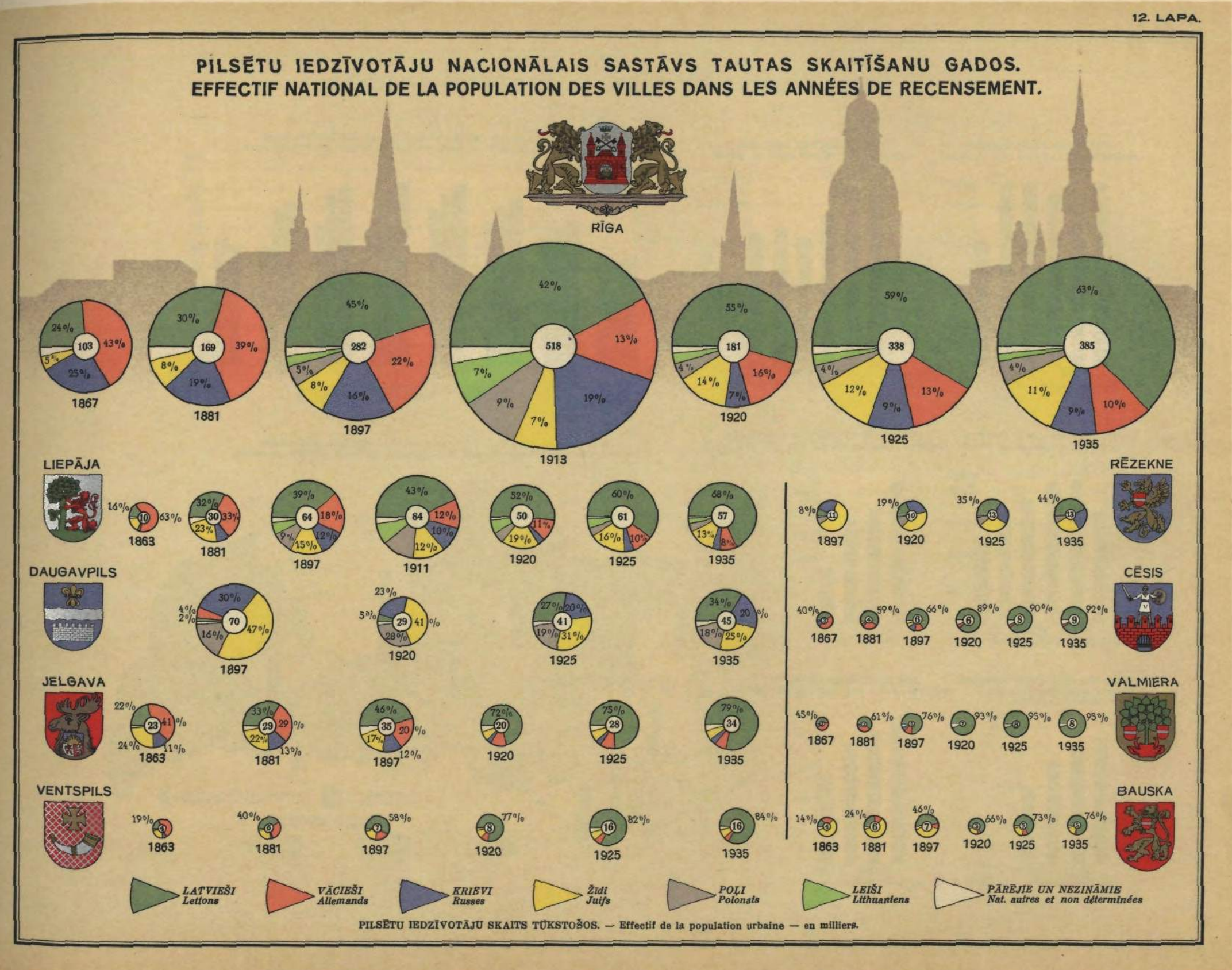

MĀCĪBAS IESTĀDES. — INSTITUTIONS D'INSTRUCTION.

SKOLU APMEKLĒTĀJU PROCENTS STARP DAŽĀDA VECUMA BĒRNIEM.
Proportionnalité des fréquenteurs de l'école parmi les enfants de different âge.

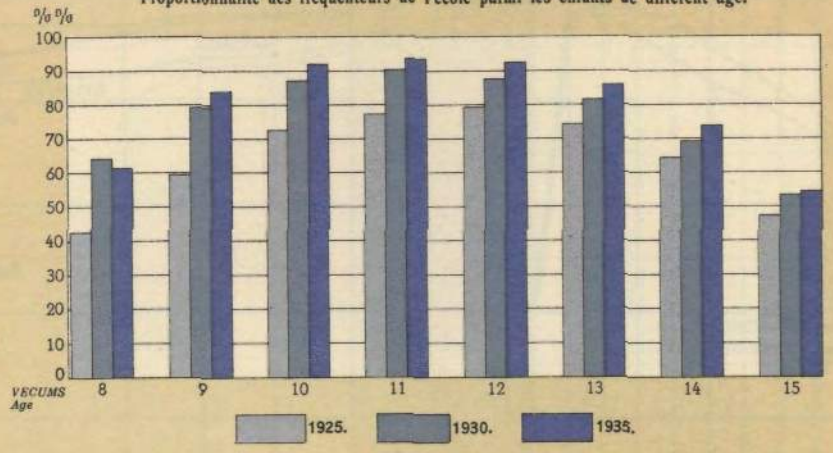

AUDZĒKŅU SKAITS TAUTSKOLĀS.
Nombre des élèves dans les écoles populaires.

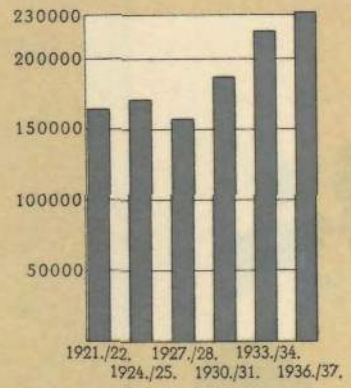

AUDZĒKŅU SKAITS VIDUSSKOLĀS.
Nombre d. élèves dans les écoles sécondaires.

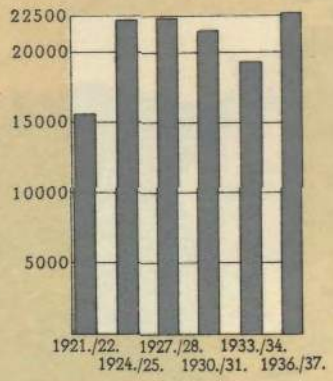

IEDZĪVOTĀJU, SKOLNIEKU UN km² SKAITS UZ 1 TAUTSKOLU 1936./37. M. G.
Nombre des habitants, des élèves et km² par école populaire dans l'année scolaire 1936/37.

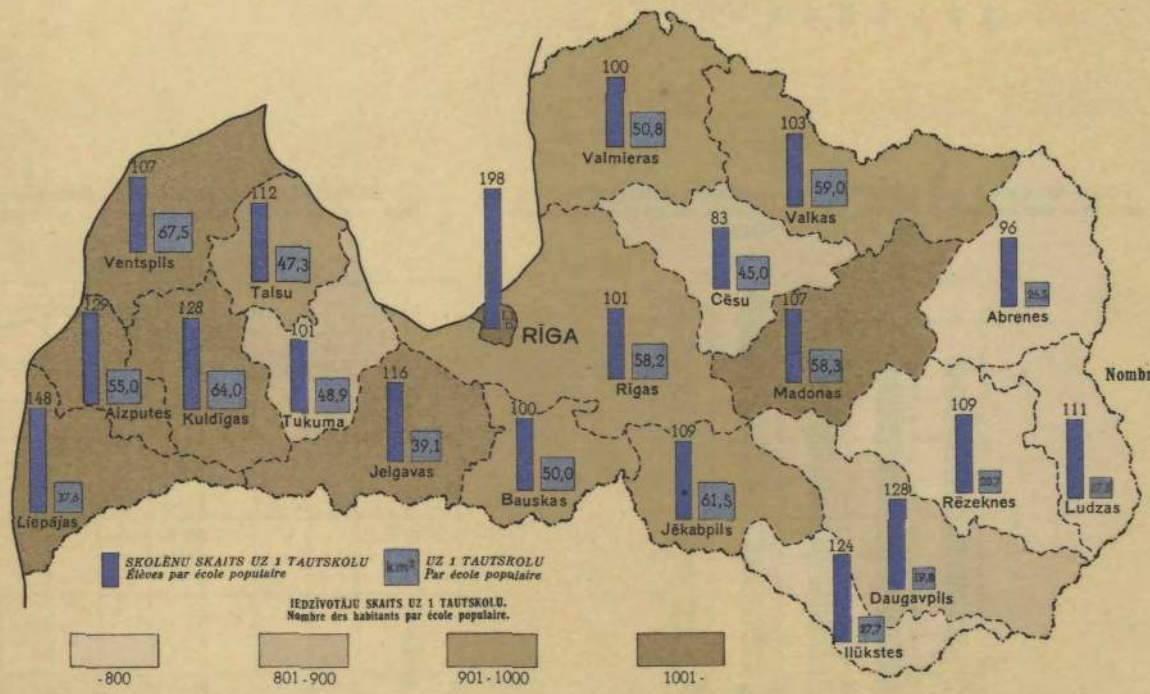

AUDZĒKŅU SKAITS ZEMĀKĀS ARODSKOLĀS.
Nombre des élèves dans l. écoles profession. inférieures.

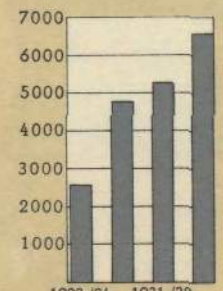

STUDENTU SKAITS ŪNIVERSITĀTĒ.
Nombre des étudiants à l'université.

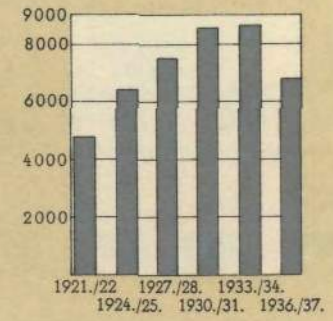

SKOLOTĀJU SKAITS TAUTSKOLĀS.
Nombre des instituteurs dans l. écoles populaires.

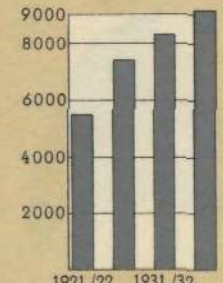

SKOLOTĀJU SKAITS VISĀS MĀCĪBAS IESTĀDĒS.
Nombre des instituteurs dans toutes les institutions d'instruction.

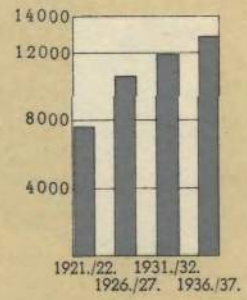

LASĪTPRAŠANA. — CONNAISSANCE DE LECTURE.

LASĪTPRATĒJU PROCENTS APGABALOS (10 G. UN VECĀKI).
Proportionnalité d. personnes sachant lire — par provinces (âgées de 10 ans et plus).

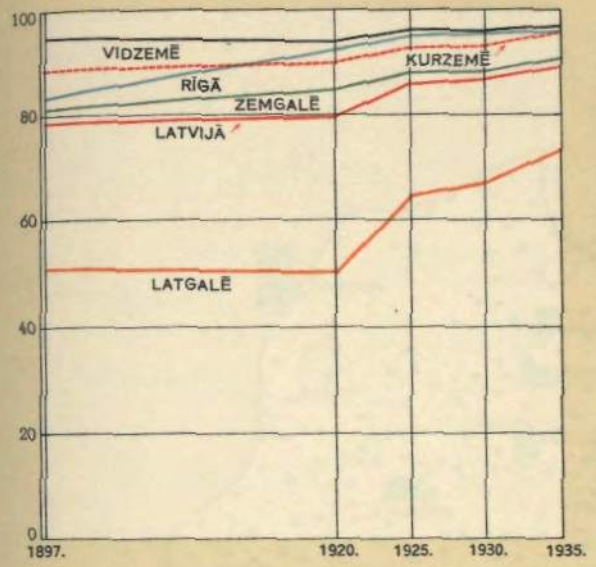

LASĪTPRATĒJU PROCENTS PĒC VECUMA UN DZIMUMA 1935. g.
Proportionn. d. personnes sachant lire d'après l'âge et le sexe — en 1935.

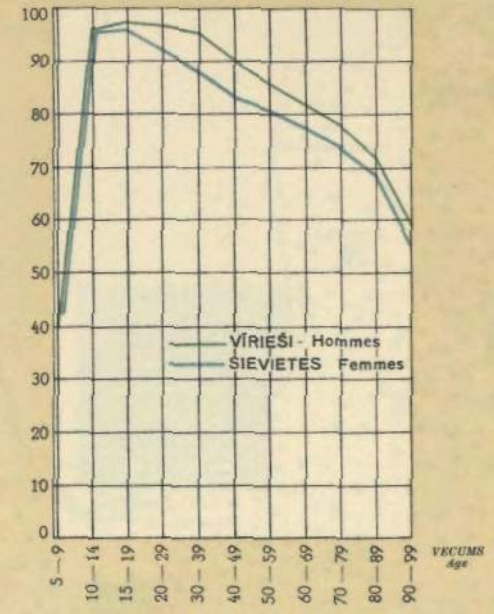

LASĪTPRATĒJU PROCENTS BALTIJAS JŪRAS AUSTRUMU PIEKRASTĒ 1897. G. (10 G. UN VECĀKI).
Proportionn. d. personnes sachant lire — au littor. d'est de la mer Baltique en 1897 (âgées de 10 ans et plus).

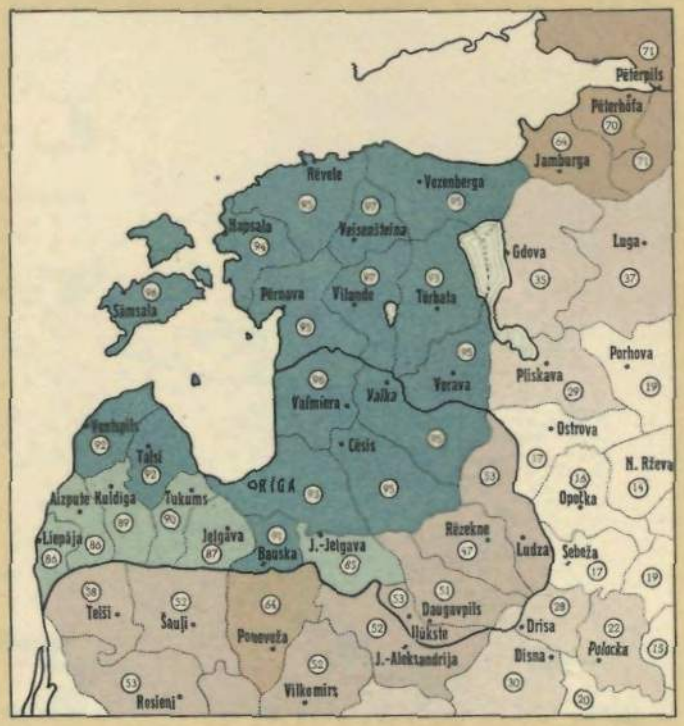

LASĪTPRATĒJU PROCENTS DAŽĀDOS VECUMOS.
Proportionn. d. personnes sachant lire — en divers âges.

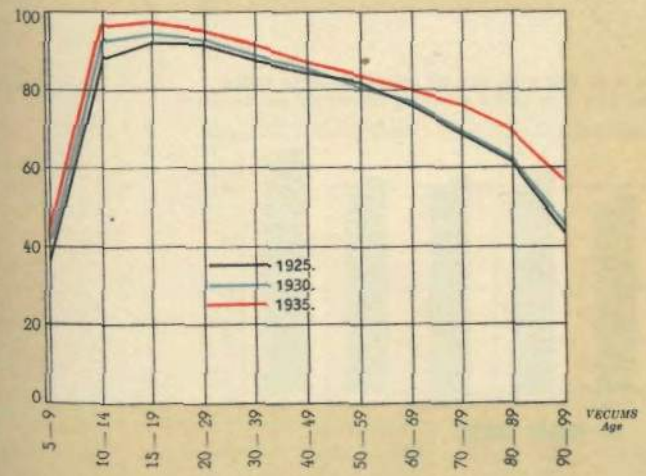

LASĪTPRATĒJU PROCENTS APGABALOS PĒC DZIMUMA 1935. G. (10 G. UN VECĀKI).
Proportionn. d. personnes sachant lire — par provinces et d'après le sexe — en 1935
(âgées de 10 ans et plus).

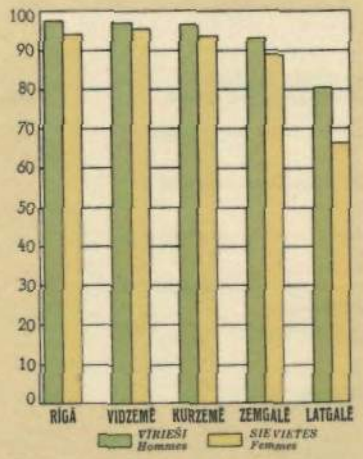

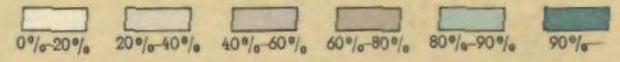

LASĪTPRATĒJU PROCENTS 1935. G. (10 G. UN VECĀKI).
Proportionn. d. personnes sachant lire — en 1935 (âgées de 10 ans et plus).

MĀCĪBAS IESTĀDES. — INSTITUTIONS D'INSTRUCTION.

SKOLU TĪKLS 1936./37. M. G. — Réseau des écoles dans l'année scolaire 1936./1937.

Ainaži
Salacgrīva
Rūjiena
Valka
Strenči
Limbaži
Valmiera
Smiltene
Āpe
Alūksne
Lejasciems
Cēsis
Sigulda
Gulbene
Balvi
Abrene
Ventspils
Valdemārpils
Talsi
Piltene
Sabile
Kandava
Kuldīga
Tukums
RĪGA
R. Jūrmala
Madona
Ogre
Aizpute
Saldus
Dobele
Jelgava
Plavinas
Varakļani
Liepāja
Durbe
Grobiņa
Priekule
Auce
Bauska
Jaunjelgava
Krustpils
Jēkabpils
Rēzekne
Ludza
Zilupe
Vieste
Līvāni
Preiļi
Ilūkste
Daugavpils
Grīva

SKOLU APMEKLĒTĀJU % VECUMĀ NO 8 LĪDZ 14 G. APGABALOS.
Proportion des fréquenteurs des écoles à l'âge de 8 à 14 années par provinces.

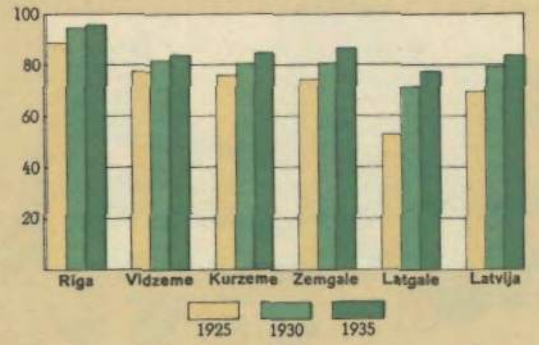

AUDZĒKŅU SKAITS TAUTSKOLĀS — APGABALOS.
Nombre des élèves des écoles populaires — par provinces.

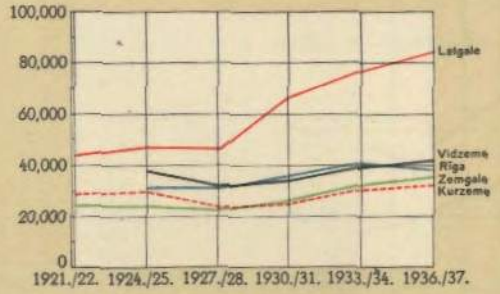

- TAUTSKOLAS — Écoles populaires
- GIMNAZIJAS — Gymnases
- ĀRODU VIDUSSKOLAS — Écoles professionn. secondaires
- ZEMĀKĀS LAUKSAIMNIECĪBAS SKOLAS — Écoles agricoles inférieures
- PĀRĒJĀS ZEMĀKĀS ĀRODSKOLAS — Autres écoles professionn. inférieures

TAUTAS VESELĪBA. — HYGIÈNE PUBLIQUE.

ĀRSTU, ZOBĀRSTU, VECMĀŠU UN APTIEKU SKAITS.
Nombre des médecins, des méd.-dentistes, des sages-femmes et des pharmacies.

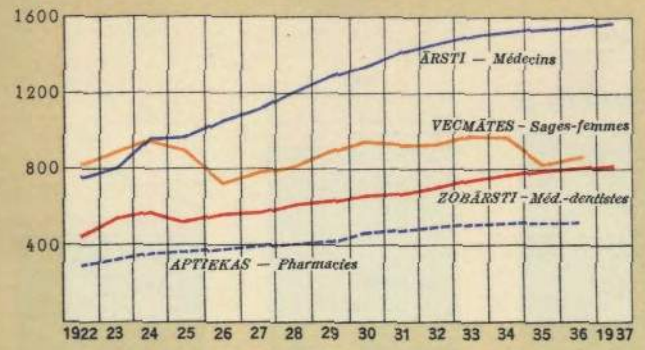

SLIMNĪCAS UN SANĀTORIJAS. **GULTU UN SLIMNIEKU SKAITS.**
Hôpitaux et sanatoriums. **Nombre des lits et des malades.**

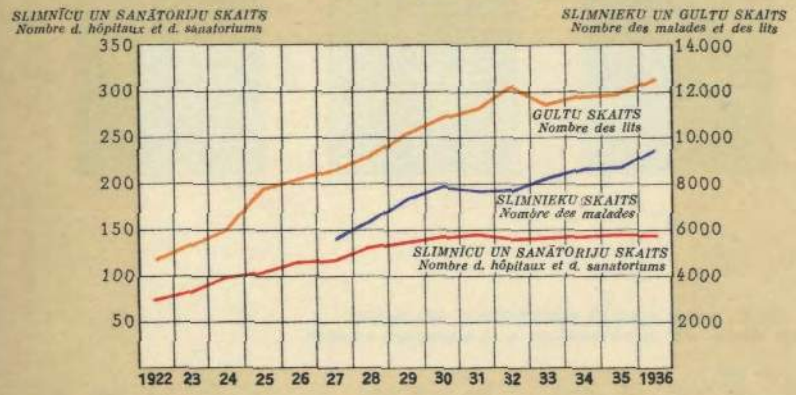

IEDZĪVOTĀJU SKAITS TŪKSTOŠOS UZ 1 ĀRSTU UN 1 ZOBĀRSTU; ĀRSTU BIEZUMS 1937. G.
Nombre des habitants en 1000 par médecin et par médecin-dentiste; densité du réseau des médecins en 1937.

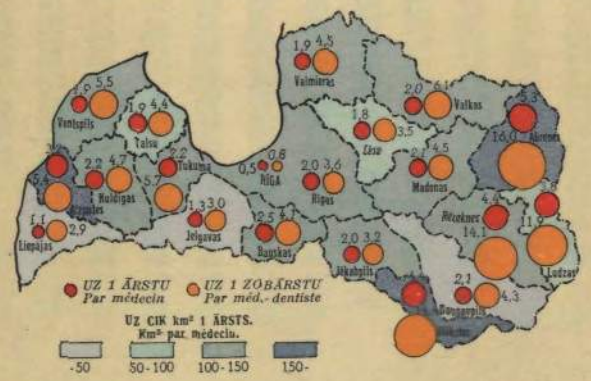

GRĀMATNIECĪBA. — LITTÉRATURE.

IZDOTO GRĀMATU LAPPUŠU SKAITS.
Nombre des pages des livres édités.

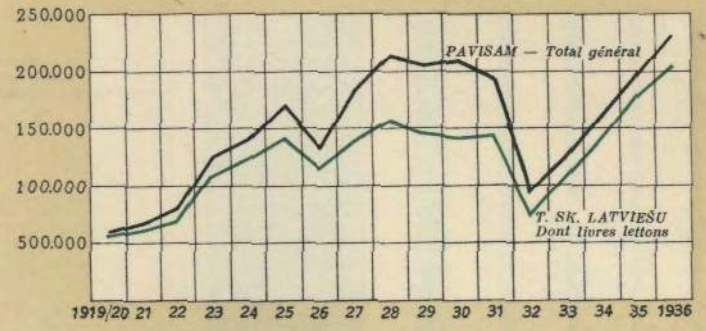

IZDOTO LATVIEŠU GRĀMATU UN TO EKSEMPLĀRU KOPSKAITS.
Total général des livres édités en langue lettonne et leur tirage total.

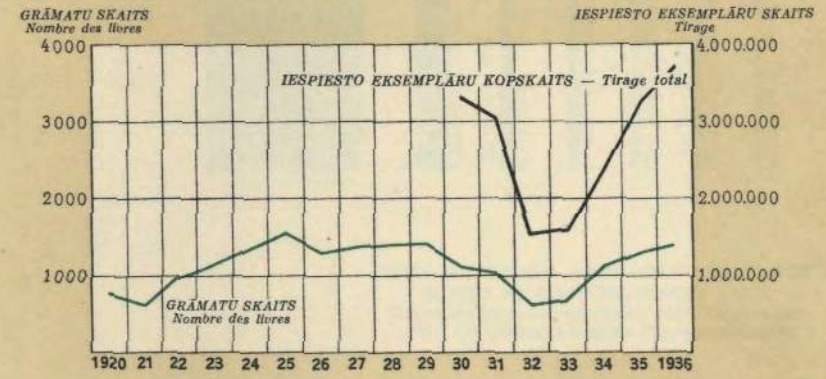

GRĀMATU SKAITS PUBLISKĀS BIBLIOTĒKĀS.
Nombre des livres dans les bibliothèques publiques.

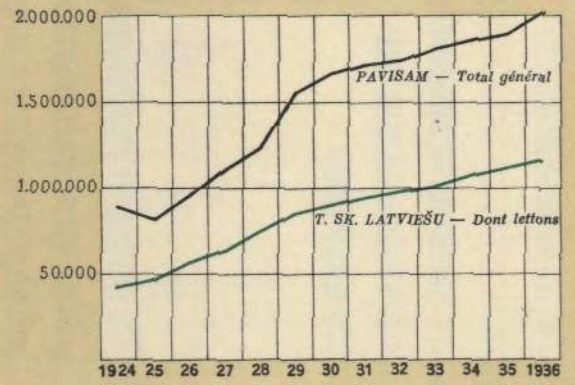

NODARBOŠANĀS. — OCCUPATIONS.

STRĀDĀJOŠIE, SADALĪTI PĒC NODARBOŠANĀS NOZARĒM.
Population active répartie d'après les branches d'occupation.

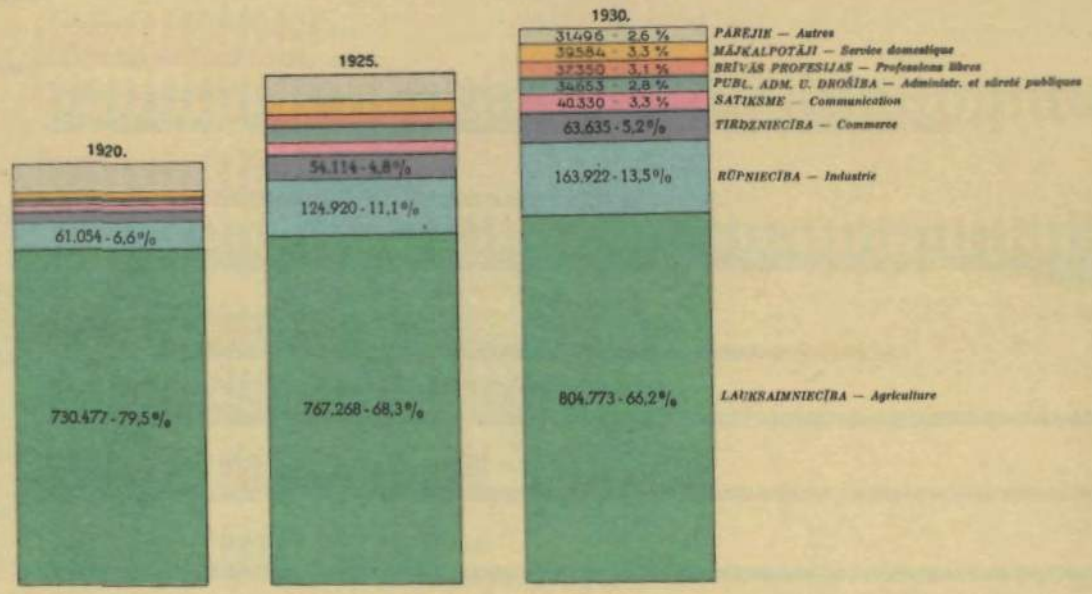

DAŽĀDĀS NODARBOŠANĀS NOZARĒS STRĀDĀJOŠIE, SADALĪTI PĒC SOCIĀLĀ STĀVOKĻA 1930. G.
Population active des différentes branches d'occupation, répartie d'après la posit. sociale en 1930.

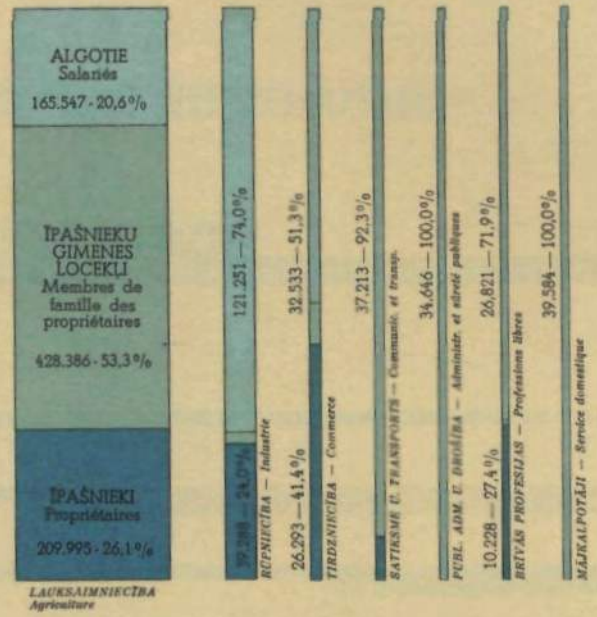

STRĀDĀJOŠO NODARBOŠANĀS NOZARES DAŽĀS EIROPAS VALSTĪS.
Branches d'occupation de la population active dans certains Etats de l'Europe.

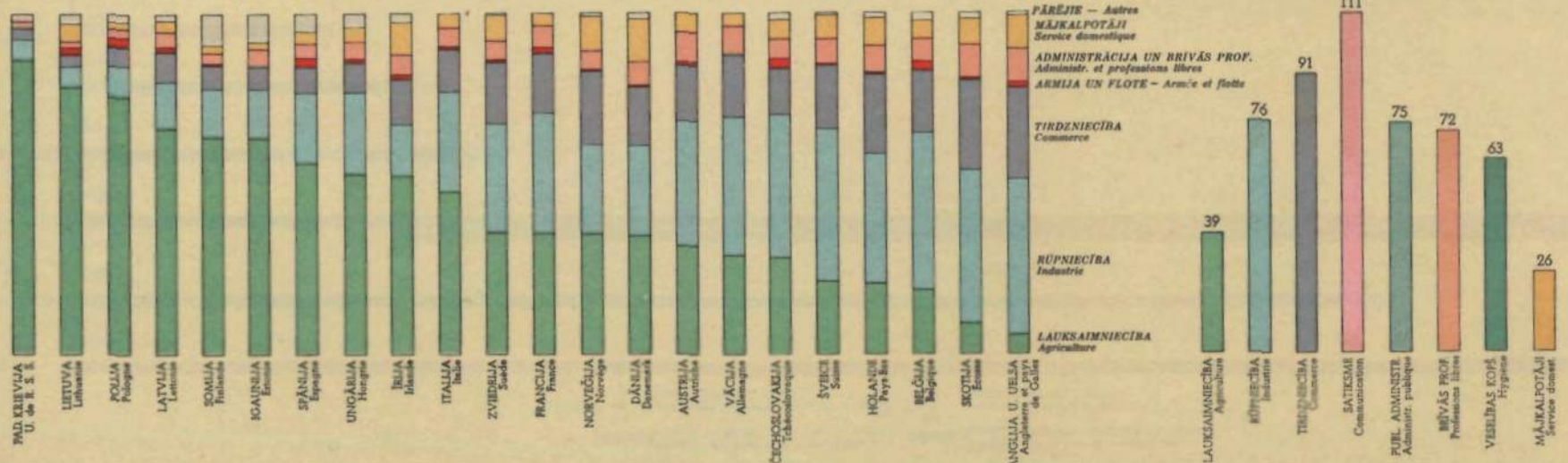

UZTURAMO PIEDERĪGO SKAITS UZ 100 STRĀDĀJOŠIEM DAŽĀDĀS NODARBOŠANĀS NOZARĒS 1930. G.
Nombre des personnes entretenues pour 100 personnes actives des différentes branches d'occupation en 1930.

AGRĀRREFORMA. — RÉFORME AGRAIRE.

PRIVĀTO ZEMES ĪPAŠUMU SKAITS UN PLATĪBA 1905. UN 1929. G. — Nombre et superficie des propriétés foncières privées en 1905 et en 1929.
(Skaits tūkstošos, platiba 1000 ha.) (Nombre en milliers et superficie en 1000 d'hectares.)

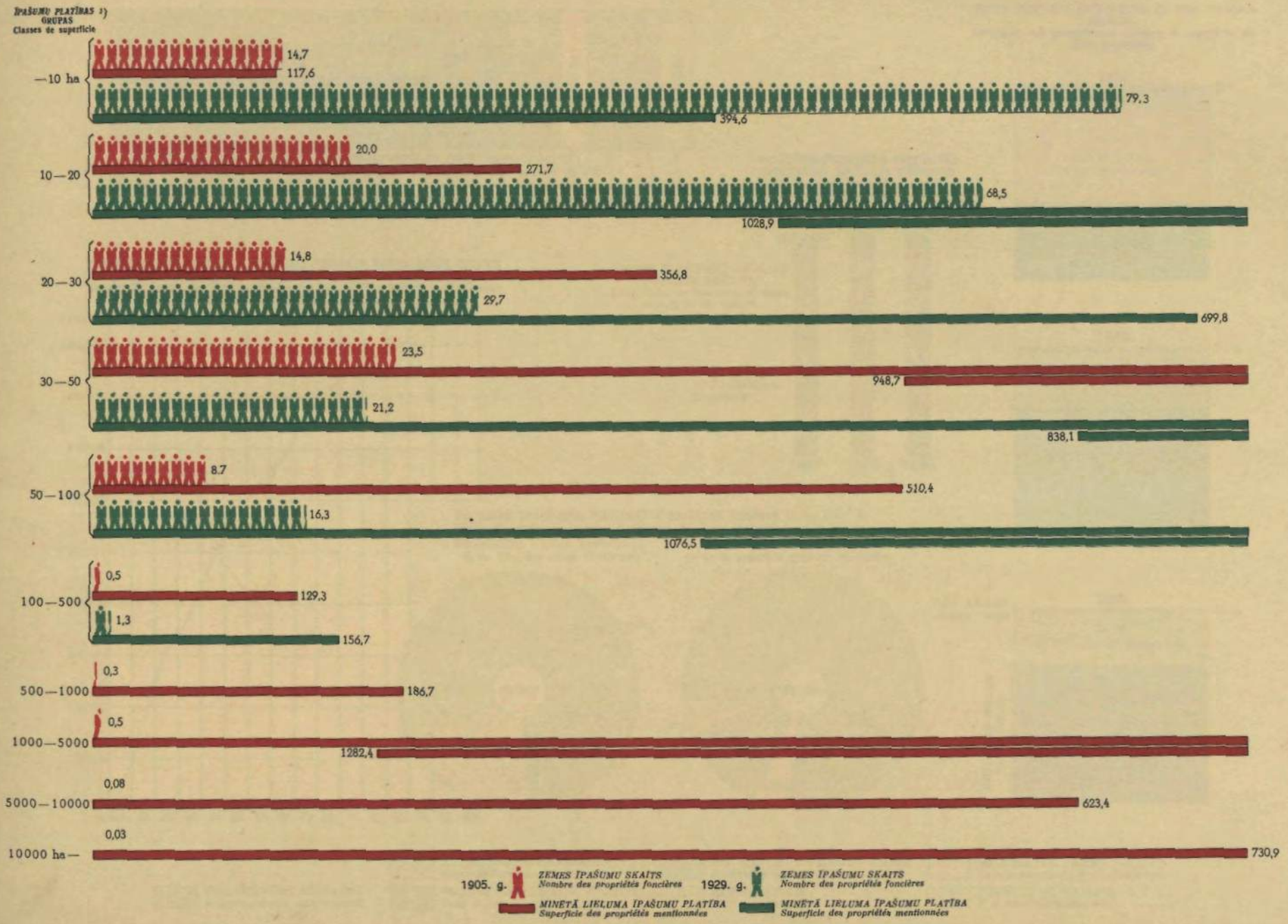

[1]) Īpašumu platības grupas 1905. g. desetiņās, 1929. g. hektaros.
Classes de superficie en 1905 en dessiatines, en 1929 en hectares.

AGRĀRREFORMA. — RÉFORME AGRAIRE.

VALSTS ZEMES FONDA SADALĪŠANA ha 1919.—1937. G.
Distribution des terres du fonds de l'Etat de 1919 à 1937.

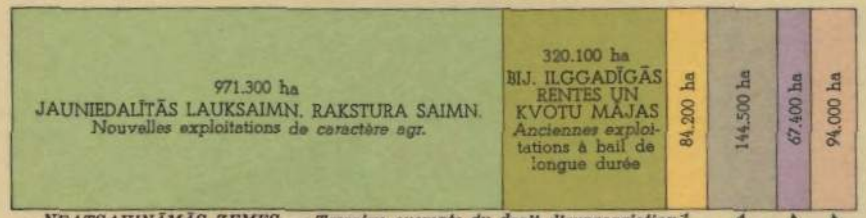

NEATSAVINĀMĀS ZEMES — Terrains exempts du droit d'expropriation
PIEGRIEZUMI SĪKSAIMNIECĪBĀM — Allotissem. aux exploit. de lot
VALSTS, SABIEDR. UN KULTŪR. VAJADZĪBĀM — Pour d. besoins d'Etat, publics et cultureis
APBŪVES GAB., RŪPNIEC. U. C. VAJADZĪBĀM — Terrains p. constructions, p. besoins industriels et autres

ZEMES ĪPAŠNIEKU KATĒGORIJAS UN VIŅU ĪPAŠUMU PLATĪBA.
Catégories des propriétaires fonciers et superficie de leurs propriétés.

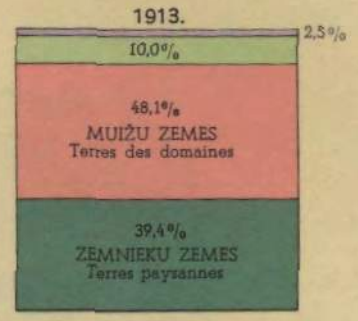

NO LAUKSAIMNIECĪBAS PĀRTIEKOŠO IEDZĪVOTĀJU SOCIĀLAIS STĀVOKLIS.
Position sociale des habitants existant de l'agriculture.

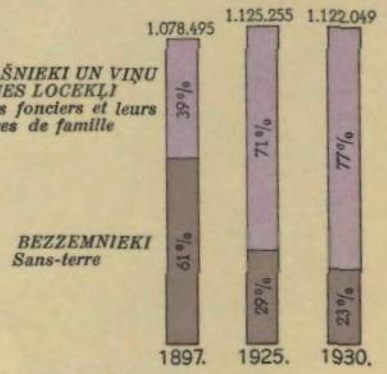

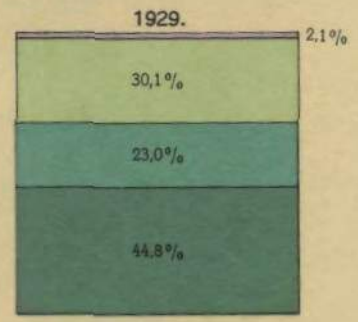

CENTRĀLĀS ZEMES IERĪCĪBAS KOMITEJAS PIEŠĶIRTO FONDA ZEMJU VIENĪBU SKAITS ATSEVIŠĶOS GADOS.
Nombre des unités foncières assignées par le Comité central de la distribution des terres — en diverses années.

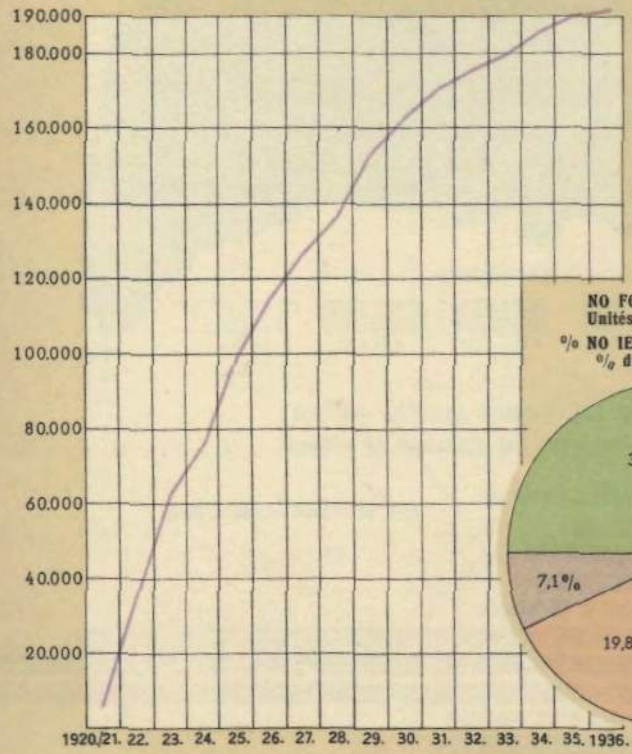

NO FONDA ZEMES IEDALĪTĀS DAŽĀDA RAKSTURA VIENĪBAS 1919.—1937. G.
Unités de différent caractère distribuées du fonds de l'Etat de 1919 à 1937.

% NO IEDALĪTO VIENĪBU KOPSKAITA.
% du total des unités distribuées.

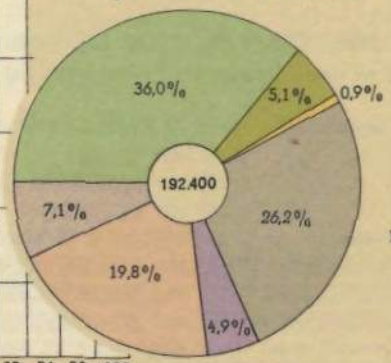

% NO SADALĪTĀS KOPPLATĪBAS.
% de la superficie générale distribuée.

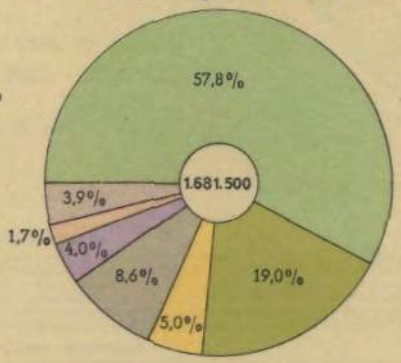

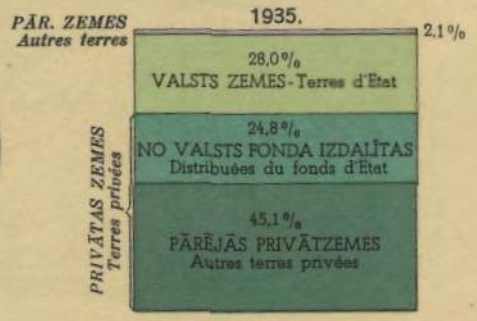

LAUKS. RAKSTURA SAIMN. — *Exploitations de caractère agr.*
BIJ. RENTES UN KVOTU MĀJAS — *Anciennes exploit. à bail*
NEATSAVIN. ZEMES — *Terr. exempts du droit d'expropr.*
PIEGRIEZUMI SĪKSAIMN. — *Allotissements aux exploit. de lot*
VALSTS UN SABIEDR. VAJADZ. — *Pour d. besoins d'Etat et publics*
APBŪVES GAB. — *Terr. de constr.*
RŪPN. U. C. VAJADZ. — *P. d. besoins industriels*

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

SAIMNIECĪBAS CAURMĒRA ZEMES PLATĪBA ha, PAGASTOS — SUPERFICIE MOYENNE EN ha DES TERRES D'UNE EXPLOITATION.

(ATSKAITOT SAIMNIECĪBAS LĪDZ 1 ha.) 1935. (DEDUCTION FAITE D. EXPLOITATIONS JUSQU'A 1 ha.)

(DANS LES COMMUNES RURALES.)

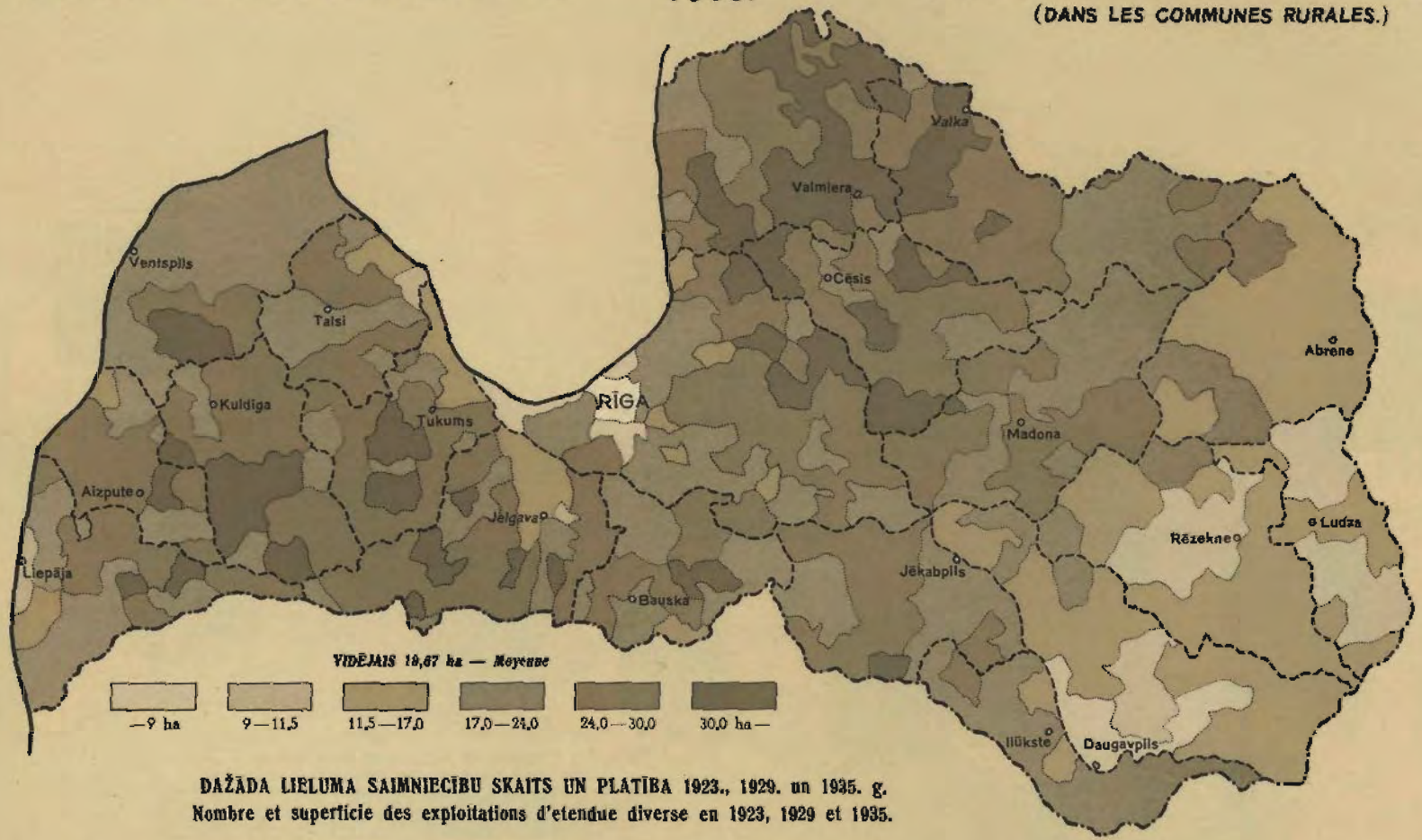

DAŽĀDA LIELUMA SAIMNIECĪBU SKAITS UN PLATĪBA 1923., 1929. un 1935. g.

Nombre et superficie des exploitations d'etendue diverse en 1923, 1929 et 1935.

SKAITS 1000 — Nombre en 1000 | PLATĪBA 1000 ha — Superficie en 1000 d'ha

SIKSAIMNIECĪBAS (— 2 ha) — Exploitations de lot

	SKAITS 1000	PLATĪBA 1000 ha
1923.	15,5	14,2
1929.	21,8	20,4
1935.	20,7	19,6

MAZĀS SAIMNIECĪBAS (2—20 ha) — Petites exploitations

	SKAITS 1000	PLATĪBA 1000 ha
1923.	112,5	1117,1
1929.	137,1	1486,4
1935.	141,7	1560,7

VIDĒJĀS SAIMNIECĪBAS (20—50 ha) — Exploitations moyennes

	SKAITS 1000	PLATĪBA 1000 ha
1923.	43,9	1355,8
1929.	56,6	1708,6
1935.	59,6	1787,4

LIELĀS SAIMNIECĪBAS (50 ha —) — Grandes exploitations

	SKAITS 1000	PLATĪBA 1000 ha
1923.	20,3	1574,4
1929.	16,0	1142,0
1935.	15,4	1079,2

APRIŅKU TERRITORIJAS SADALĪJUMS ZEMES KULTŪRVEIDDS 1935. G.
RÉPARTITION DU TERRITOIRE DES DISTRICTS D'APRÈS LES ESPÈCES DE CULTURE EN 1935.

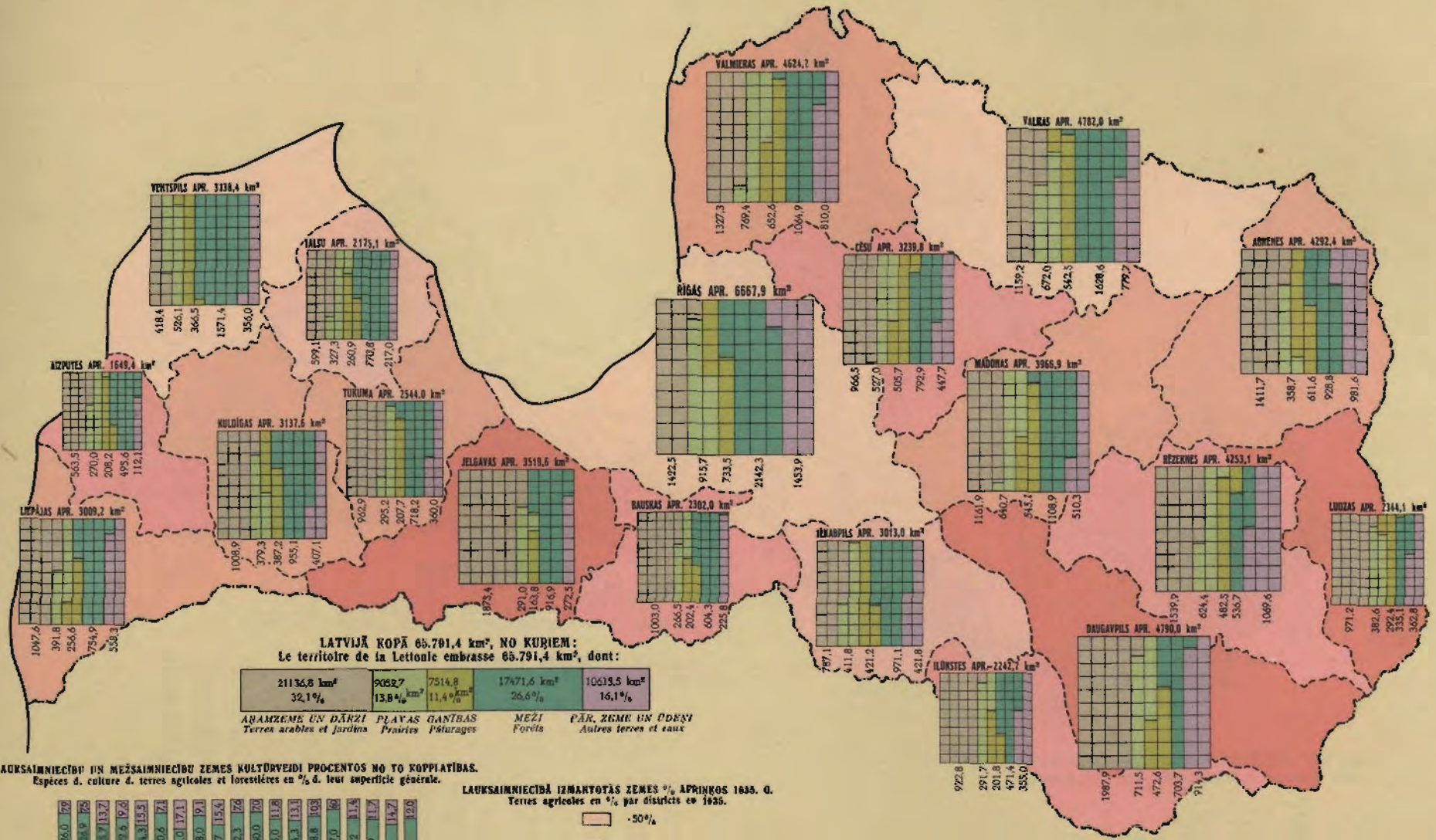

LATVIJĀ KOPĀ 65.791,4 km², NO KURIEM:
Le territoire de la Lettonie embrasse 65.791,4 km², dont:

ĀRAMZEME UN DĀRZI Terres arables et jardins	PLAVAS Prairies	GANĪBAS Pâturages	MEŽI Forêts	PĀR. ZEME UN ŪDEŅI Autres terres et eaux
21136,8 km² 32,1%	9062,7 km² 13,8%	7514,8 km² 11,4%	17471,6 km² 26,6%	10615,5 km² 16,1%

LAUKSAIMNIECĪBU UN MEŽSAIMNIECĪBU ZEMES KULTŪRVEIDI PROCENTOS NO TO KOPPLATĪBAS.
Espèces d. culture d. terres agricoles et forestières en % d. leur superficie générale.

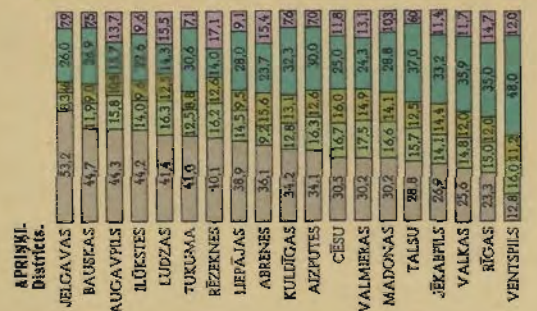

LAUKSAIMNIECĪBĀ IZMANTOTĀS ZEMES % APRIŅKOS 1935. G.
Terres agricoles en % par districts en 1935.

- -50%
- 50-55%
- 35-60%
- 60-65%
- 65%-

ZEMES KULTŪRVEIDI LATVIJĀ. — Espèces de culture en Lettonie.
% NO LAUKSAIMNIECĪBU UN MEŽSAIMNIECĪBU ZEMES KOPPLATĪBAS. — % des terres agricoles et forestières.

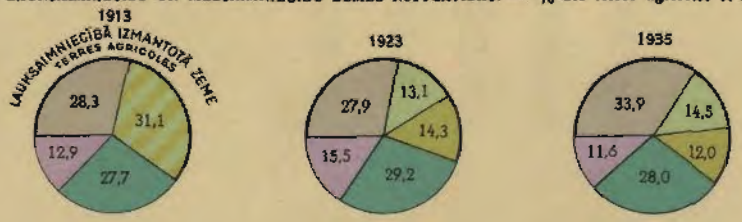

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

ARAMZEMES PROCENTS PAGASTOS 1935. G. — POURCENTAGE D. TERRES ARABLES DANS I. COMMUNES RUR. en 1935.

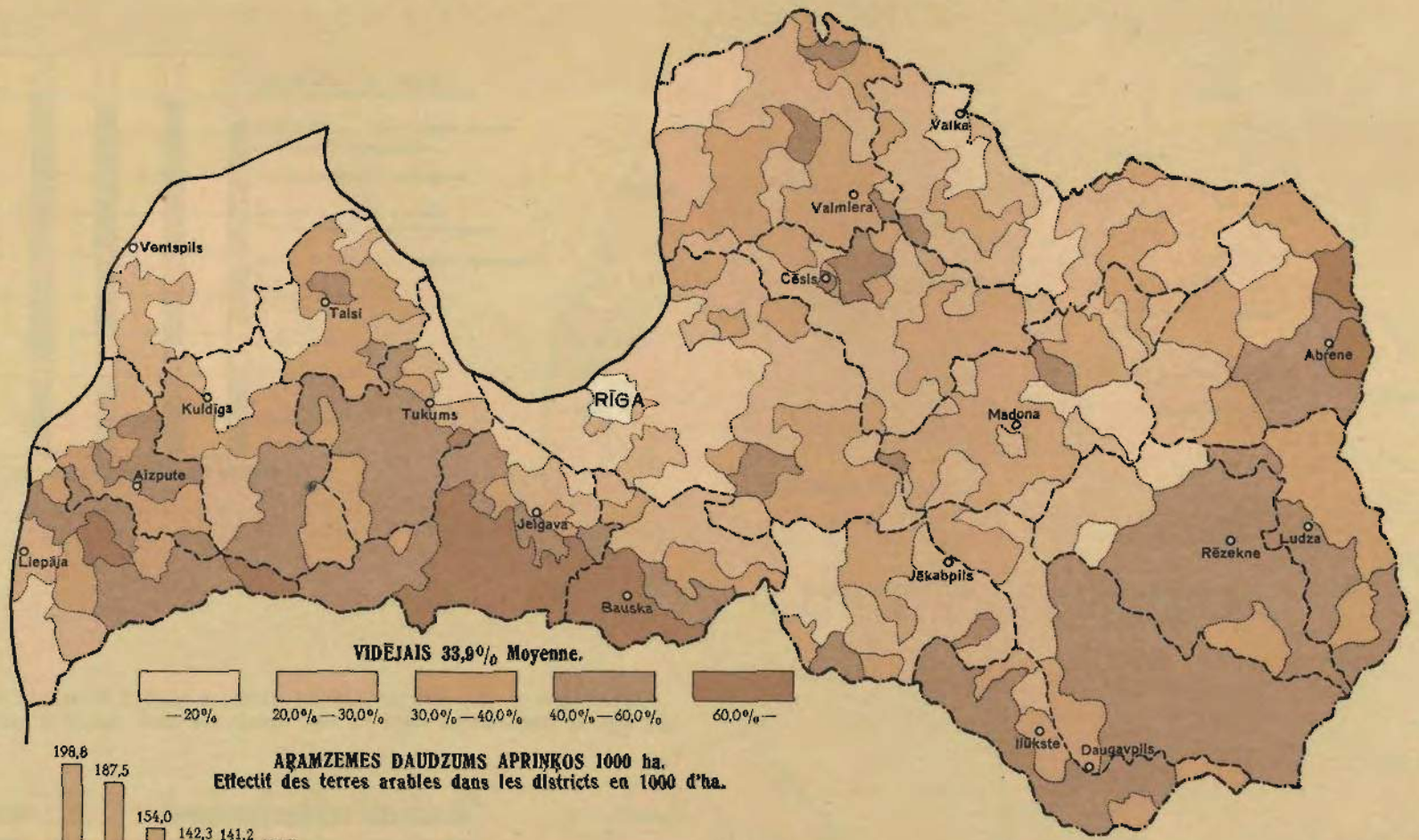

ARAMZEMES DAUDZUMS APRIŅKOS 1000 ha.
Effectif des terres arables dans les districts en 1000 d'ha.

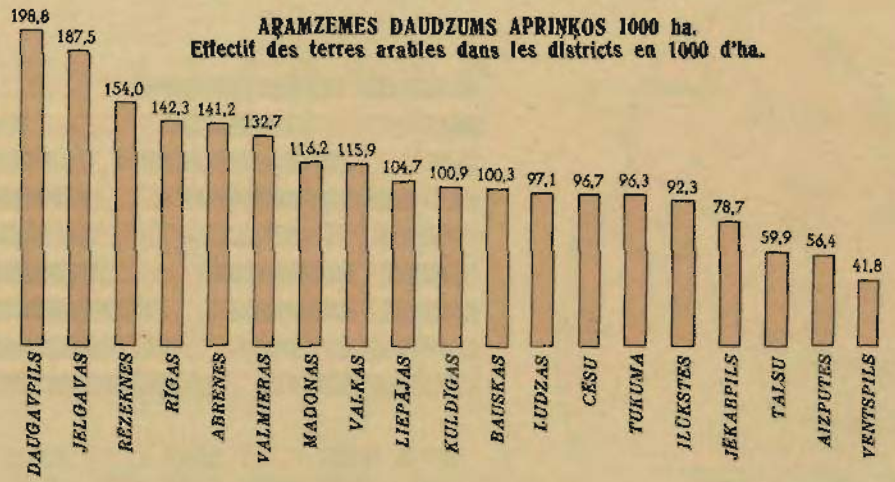

ARAMZEMES PLATĪBAS PIEAUGUMS 1000 ha.
Augmentation des terres arables en 1000 d'ha.

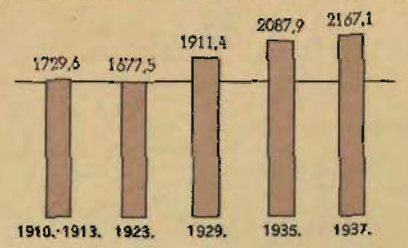

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

AĀMZEMES IZMANTOŠANA. — UTILISATION DES TERRES ARABLES.

AĀMZEMES IZMANTOŠANA APGABALOS UN VISĀ VALSTĪ 1935. g. (%)
Utilisation des terres arables — par provinces et dans tout l'Etat en 1935 (%)

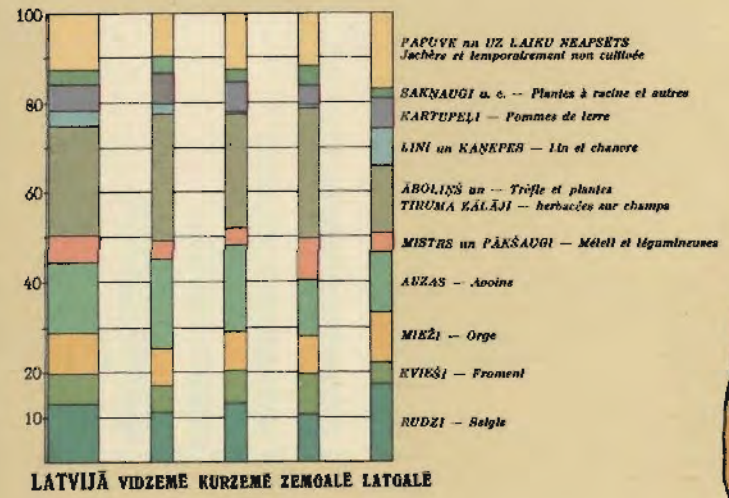

KVIEŠU RAJONI 1935. g. (% no aāmzemes kopplat.)
Régions du froment en 1935 (% du totat des terres arables)

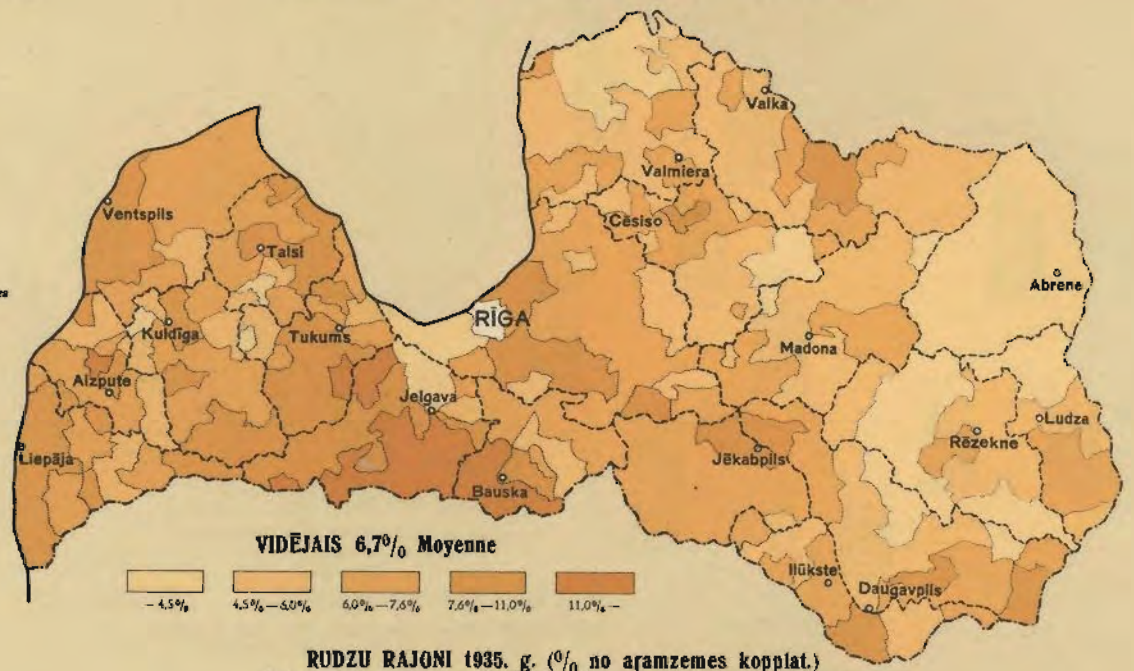

RUDZU RAJONI 1935. g. (% no aāmzemes kopplat.)
Régions du seigle en 1935 (% du totat des terres arables)

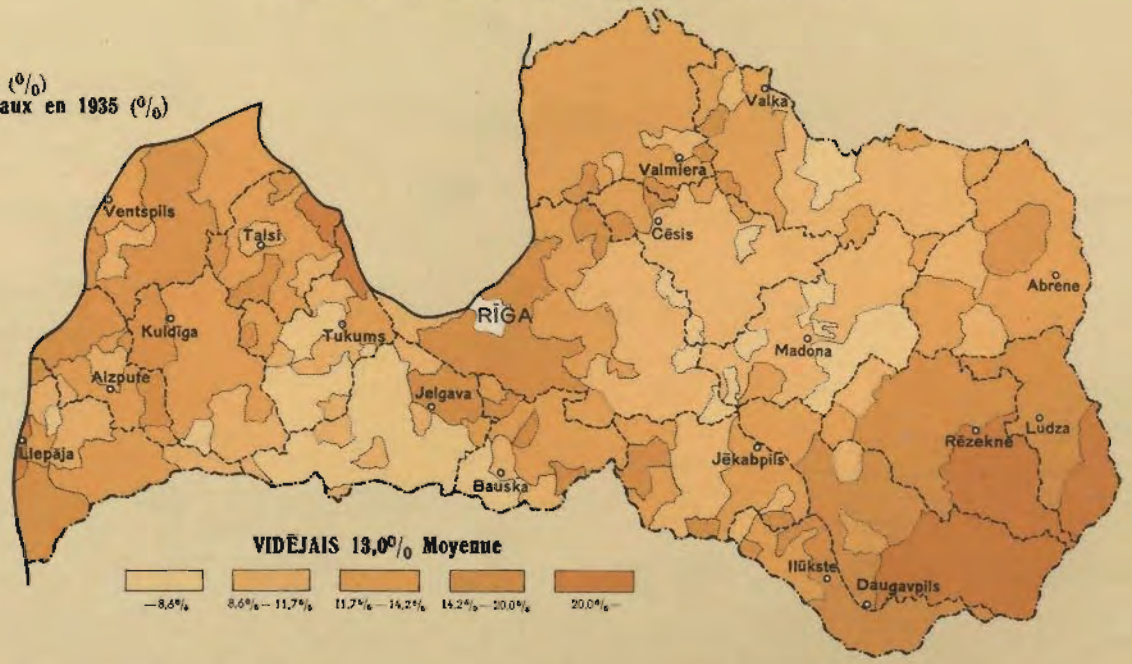

GALVENO LAUKAUGU SĒJUMU PLATĪBAS ZIEMEĻU VALSTĪS 1935. g. (%)
Superficie emblavée des principaux fruits des champs dans les Etats septentrionaux en 1935 (%)

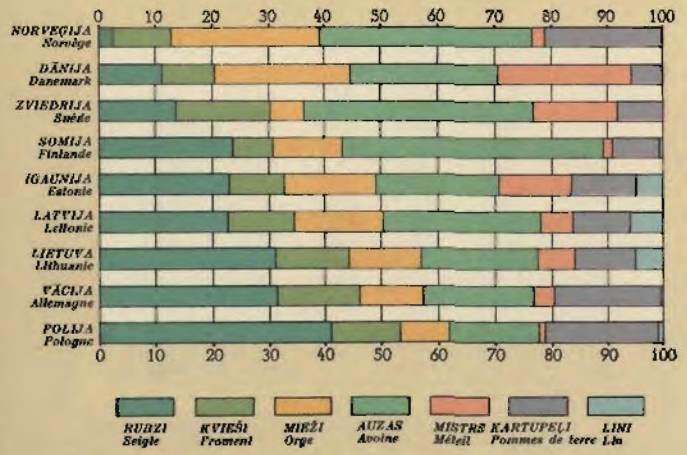

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

MAIZES LABĪBA.
Blés.

MAIZES LABĪBAS RAŽA UN PATĒRIŅŠ UZTURAM kg GADĀ UZ 1 LAUKU IEDZĪVOTĀJU.
Récolte et consommation des blés p. l'alimentation par an en kg par habitant rural.
(1930.—1935.)

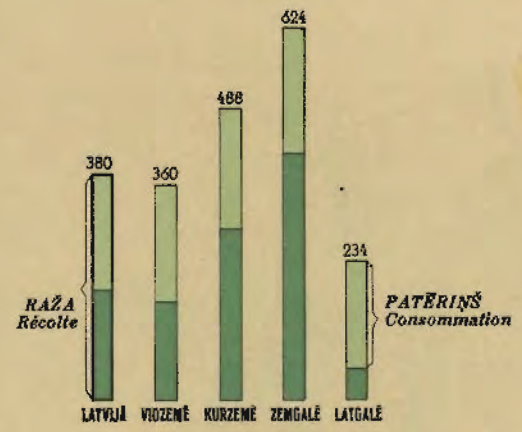

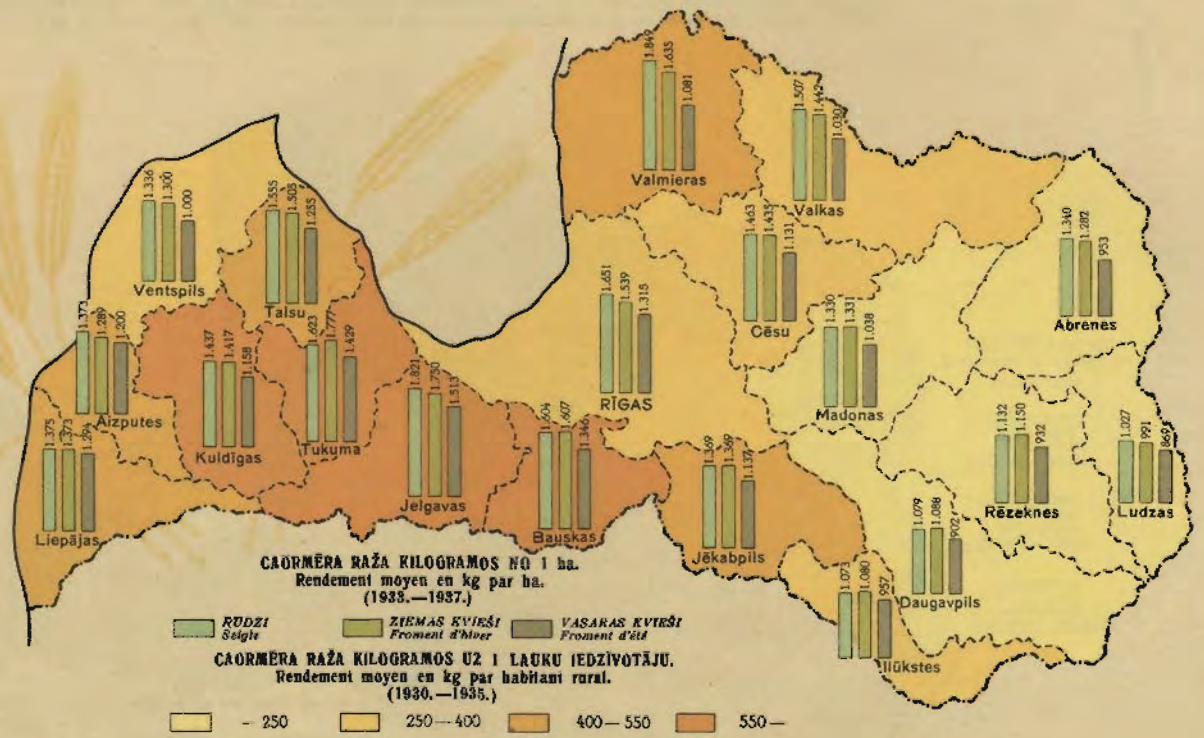

CAURMĒRA RAŽA KILOGRAMOS NO 1 ha.
Rendement moyen en kg par ha.
(1933.—1937.)

RUDZI Seigle — ZIEMAS KVIEŠI Froment d'hiver — VASARAS KVIEŠI Froment d'été

CAURMĒRA RAŽA KILOGRAMOS UZ 1 LAUKU IEDZĪVOTĀJU.
Rendement moyen en kg par habitant rural.
(1930.—1935.)

- 250 — 250—400 — 400—550 — 550—

RUDZU UN KVIEŠU SĒJUMU PLATĪBA 1000 ha UN KOPRAŽA 1000 t.
Superficie emblavée de seigle et de froment en 1000 d'ha et récolte totale en 1000 de t.

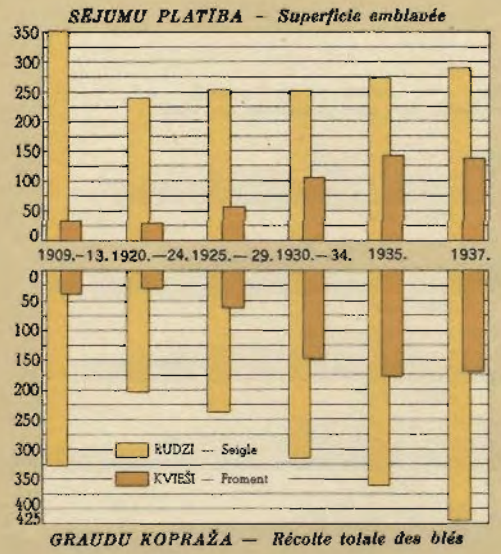

KVIEŠU SĒJUMU PLATĪBA 1000 ha.
Cultures du froment en 1000 d'ha.
(1930.—1934.)

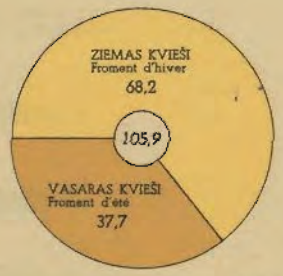

MAIZES LABĪBAS CAURMĒRA RAŽA NO 1 ha KILOGRAMOS.
Rendement moyen des blés en kg par ha.

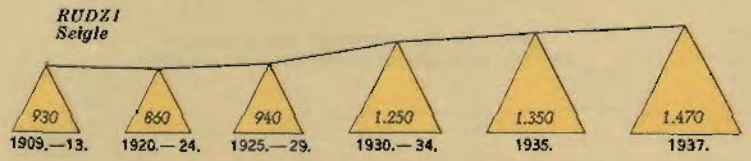

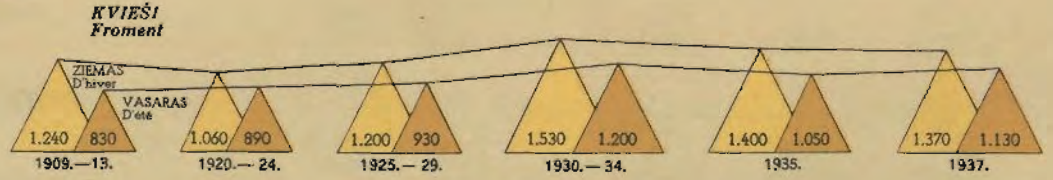

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

BARĪBAS LABĪBAS. — Céréales fourragères.

AUZU, MIEŽU UN MISTRA RAŽA NO 1ha KILOGRAMOS (1933.—1937. G.) UN BARĪBAS LABĪBU BRUTTO RAŽA kg UZ 1 LIELLOPU VIENĪBU 1930.—1935. G.
Rendement de l'avoine, de l'orge et du méteil en kg par ha (de 1933 à 1937) et récolte brute des céréales fourragères en kg par unité bovine de 1930 à 1935.

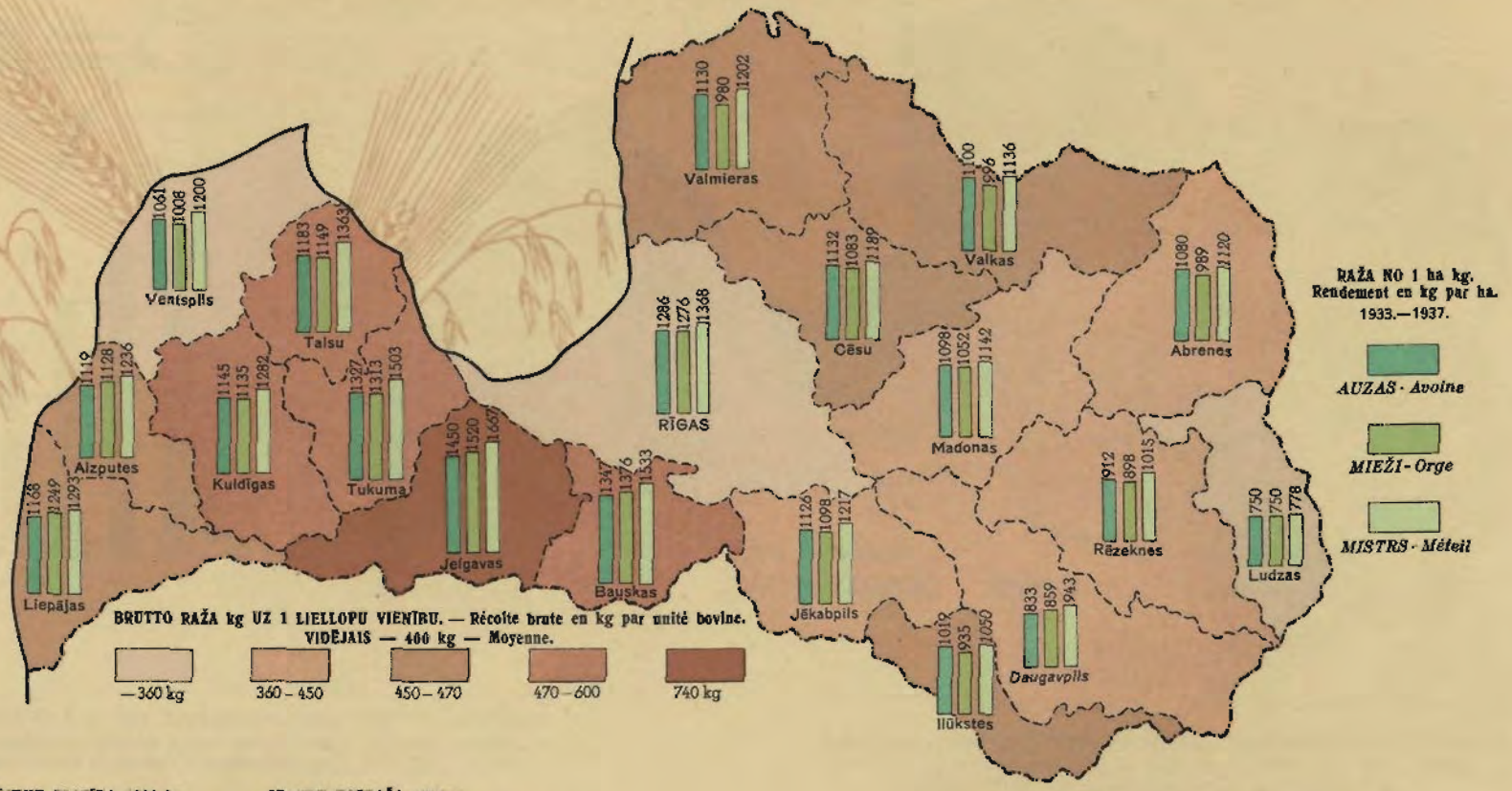

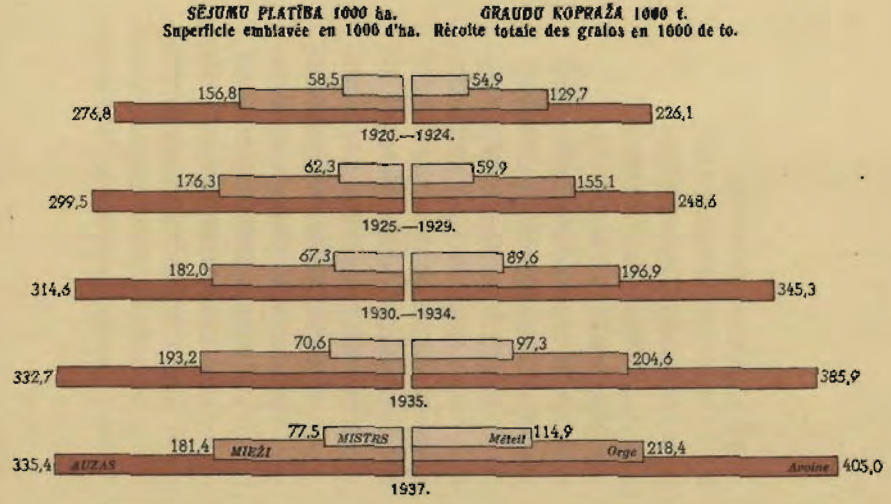

BARĪBAS LABĪBU CAURMĒRA RAŽA NO 1 ha kg.
Rendement moyen des céréales fourragères en kg par ha.

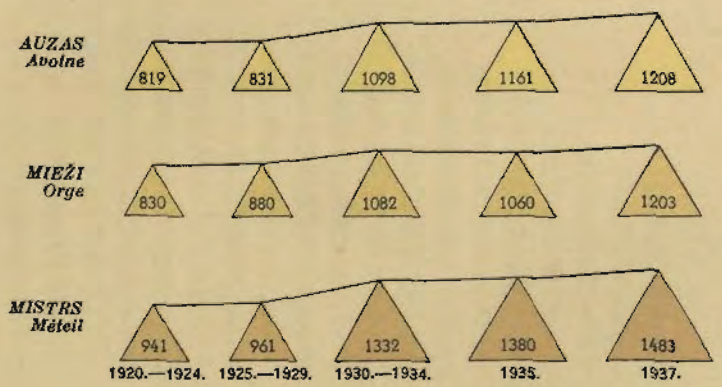

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

KARTUPEĻI. — Pommes de terre.

PLATĪBA 1000 ha UN KOPRAŽA 1000 t.
Superficie en 1000 d'ha et récolte totale en 1000 de to.

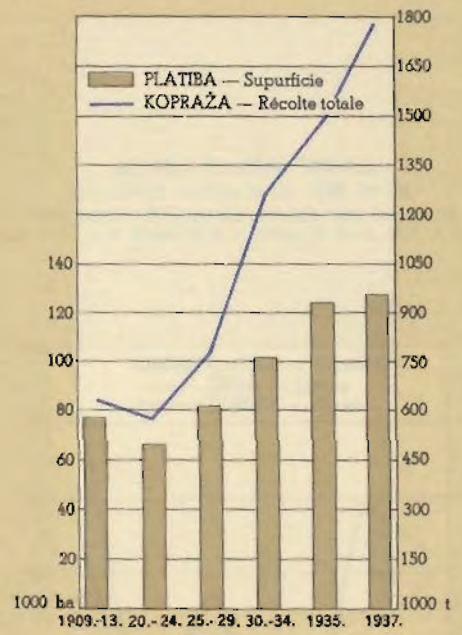

KARTUPEĻU RAJONI 1935. G. (% NO ARAMZEMES KOPPLATĪBAS).
Régions des pommes de terre en 1935 (en % du total général des terres arables).

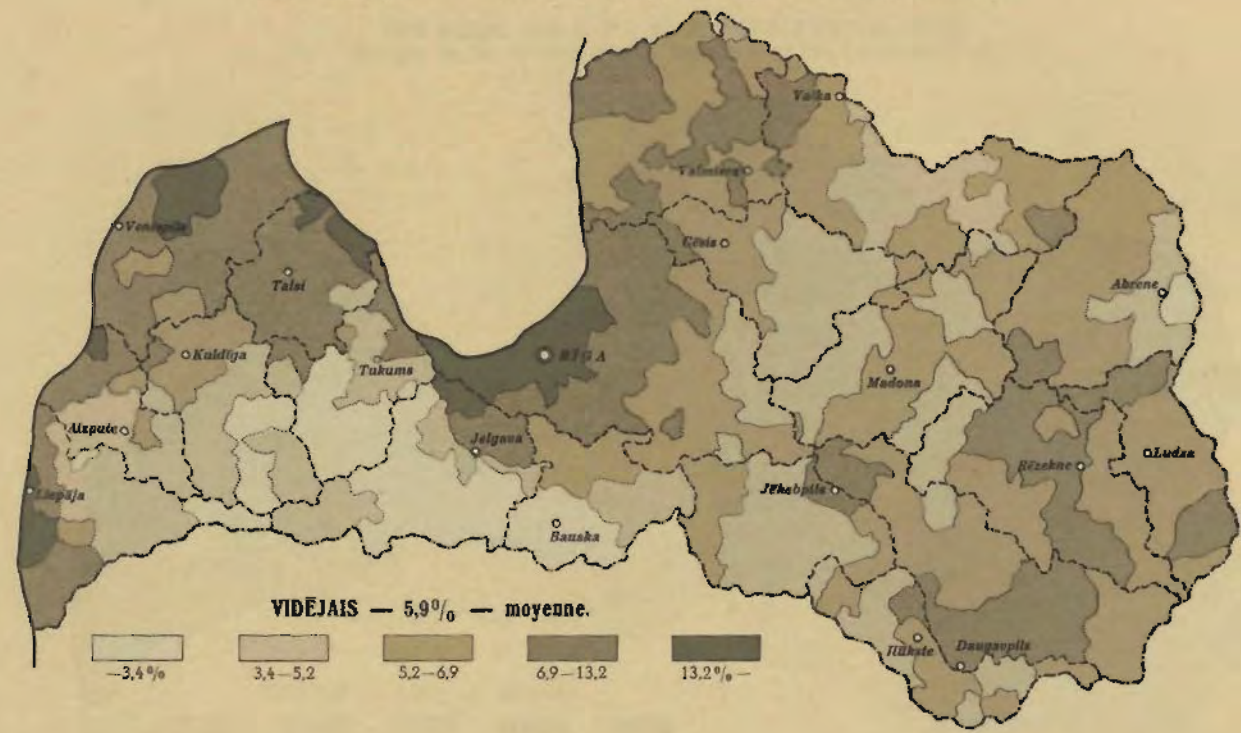

CAURMĒRA RAŽA NO t ha 1000 KILOGRAMOS (1933.—1937. G.) APRIŅĶOS.
Rendement moyen en 1000 de kg par ha (de 1933 à 1937) par districts.
CAURMĒRA RAŽA VALSTĪ 13.220 kg. — Rendement moyen p. tout l'Etat 13.220 kg.

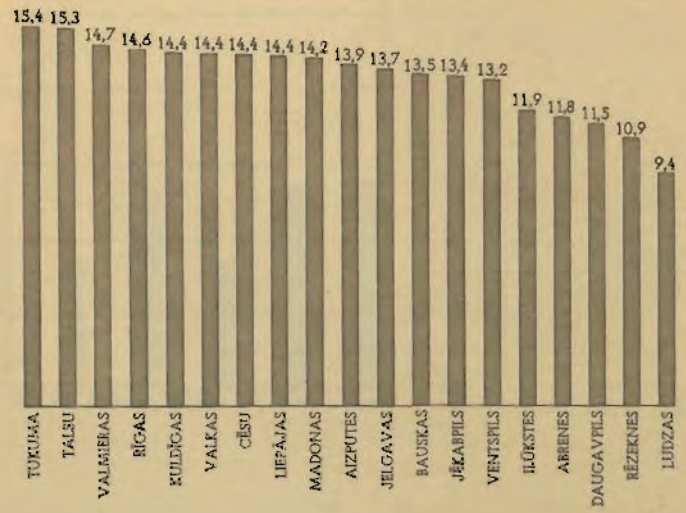

RAŽA UZ 1 LAUKU IEDZĪVOTĀJU KILOGRAMOS (1930.—1934. G.) APRIŅĶOS.
Récolte en kg par habitant rural — dans les districts (de 1930 à 1934).
CAURMĒRĀ VALSTĪ 1034 kg. — En moyenne p. tout l'Etat 1034 kg.

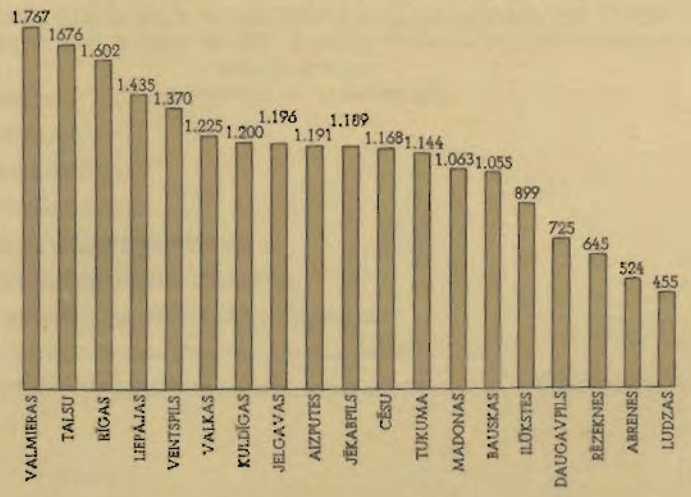

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

LINI. — Lin.

SĒJUMU PLATĪBA 1000 ha.
Superficie emblavée en 1000 de ha.
LINU SĒKLU UN ŠĶIEDRAS KOPRAŽA 1000 KVINTĀLOS.
Récolte totale de la graine et de la filasse de lin en 1000 de quintaux.

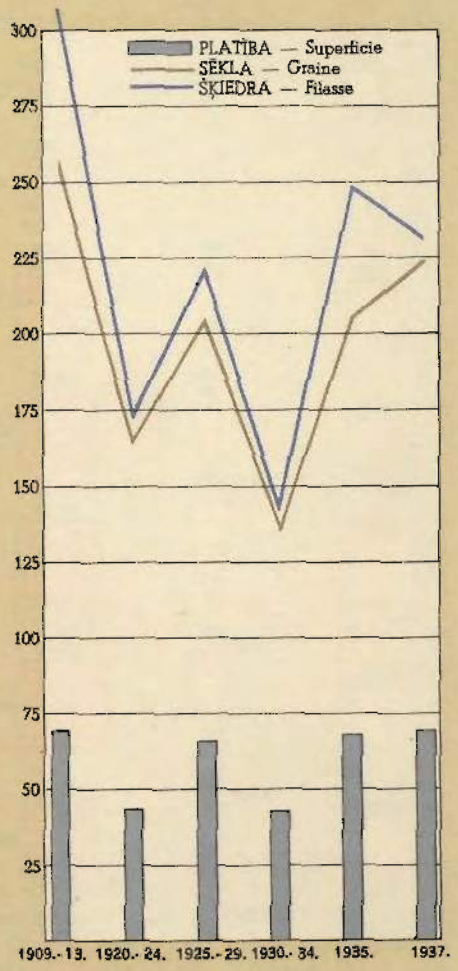

LINU RAJONI 1935. G. (% NO ARAMZEMES KOPPLATĪBAS).
Régions du lin en 1935 (% du total général des terres arables).

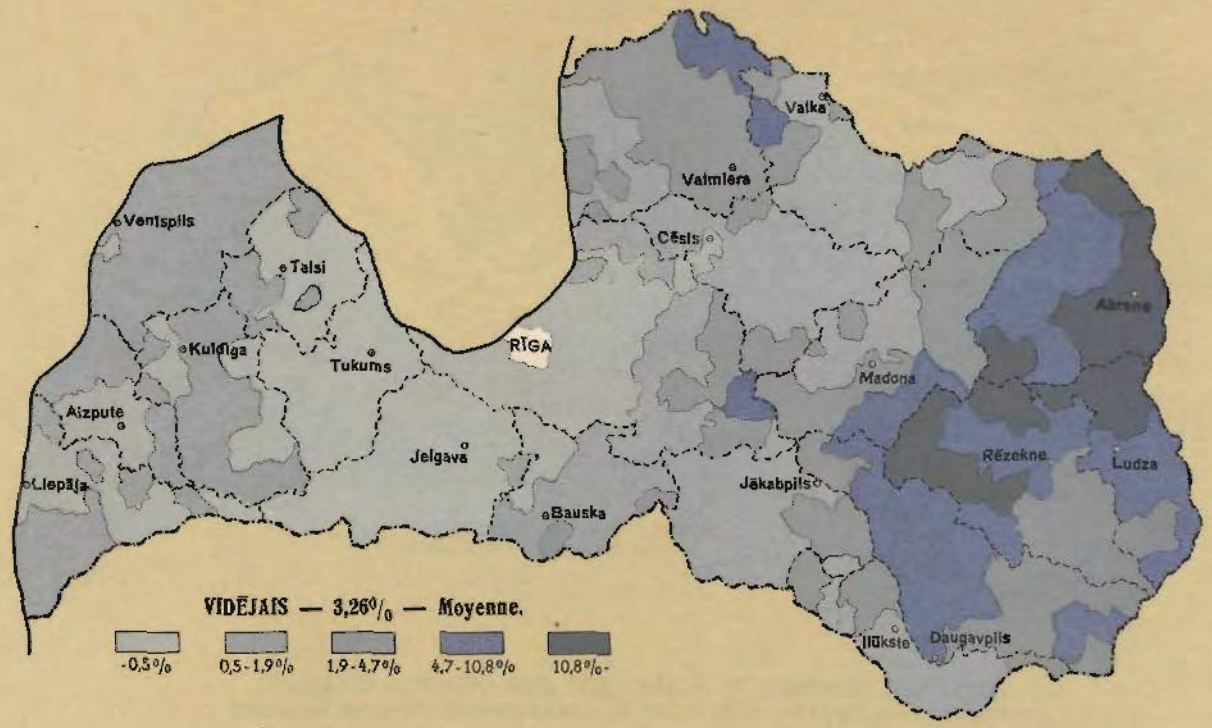

EIROPAS VALSTIS, KURĀS 1935. G. RAŽOTS VAIRĀK NEKĀ 100.000 KVINT. LINU ŠĶIEDRAS.
Etats de l'Europe, dans lesquels en 1935 la récolte de la filasse a été au-dessus de 100.000 quintaux.
1000 KVINTĀLOS. — En 1000 de quint.

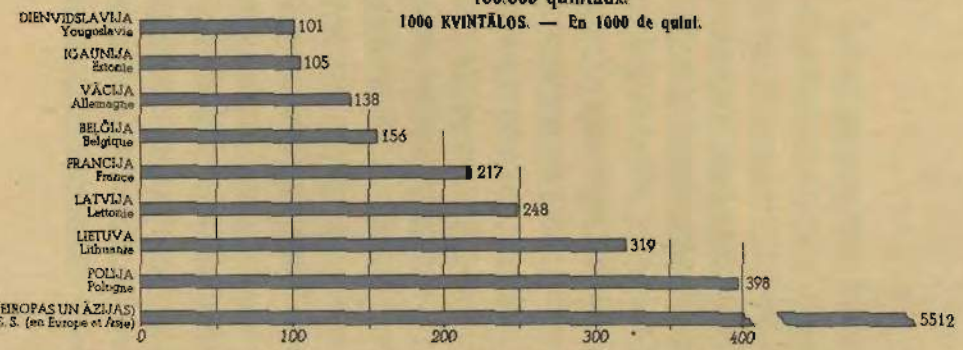

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

CUKURBIETES. — Betteraves à sucre.

CUKURBIEŠU UN CUKURA RAŽOŠANA LATVIJĀ.
Production des betteraves à sucre et du sucre en Lettonie.

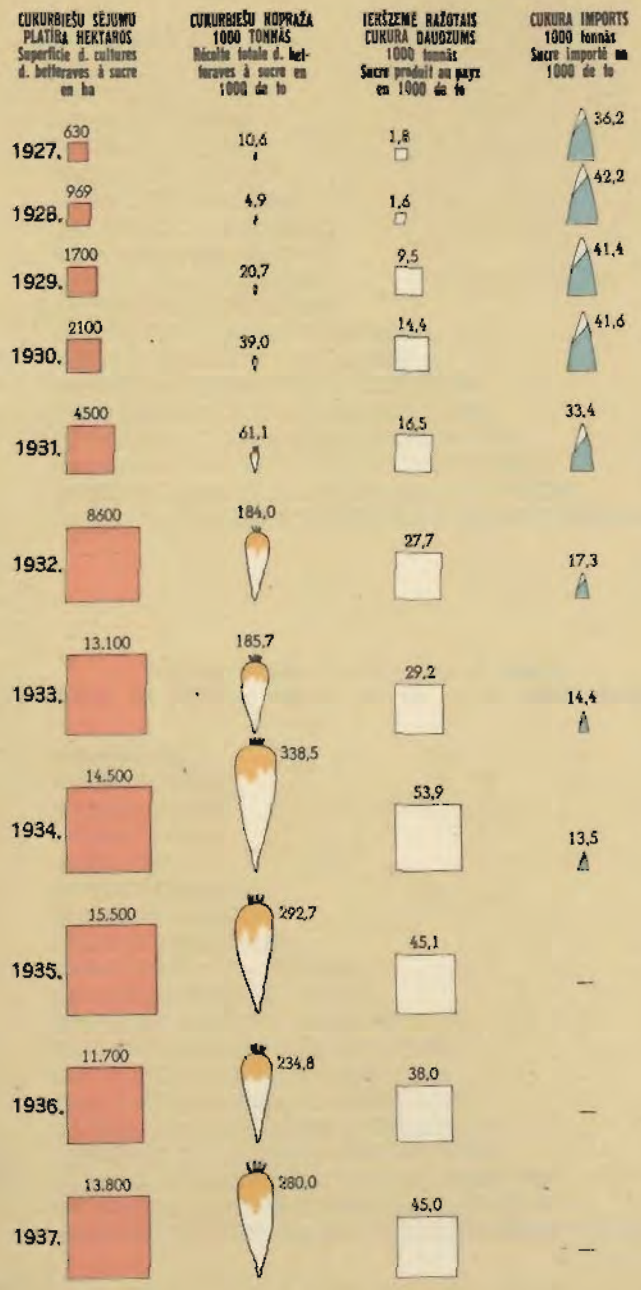

CUKURBIEŠU SĒJUMU RAJONI 1935. G.
Régions des cultures des betteraves à sucre en 1935.

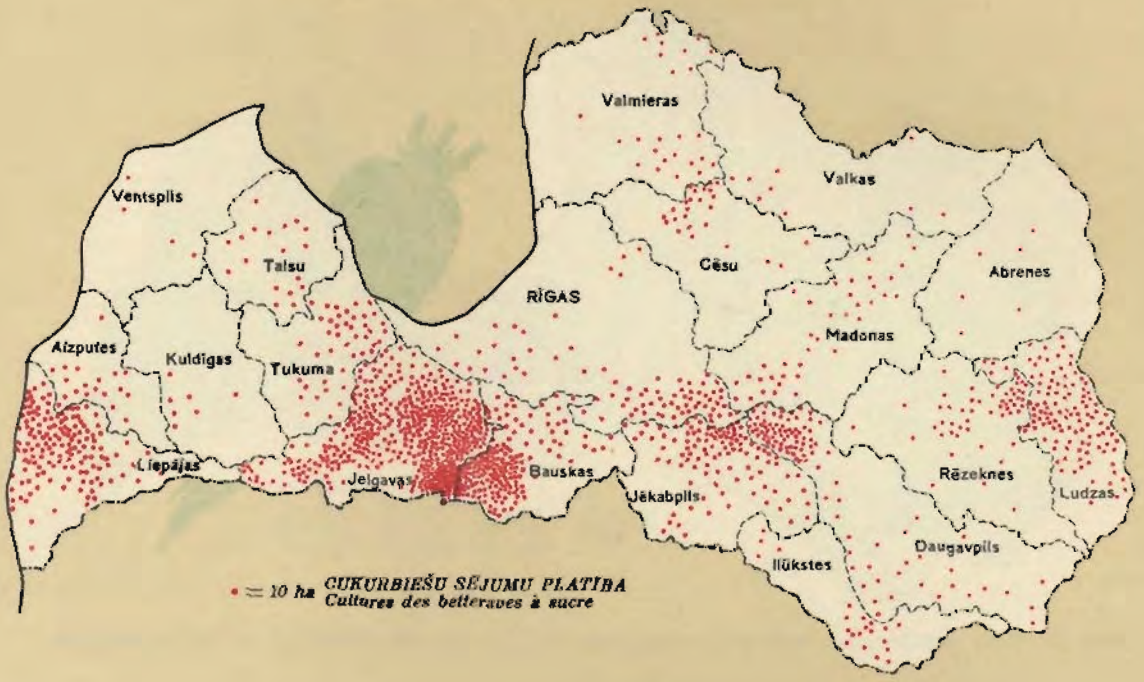

CUKURBIEŠU CAURMĒRA RAŽA 1932.—1936. G. NO 1 HEKTARA KILOGRAMOS.
Rendement moyen des betteraves à sucre de 1932 à 1936 — en kg par ha — par districts.

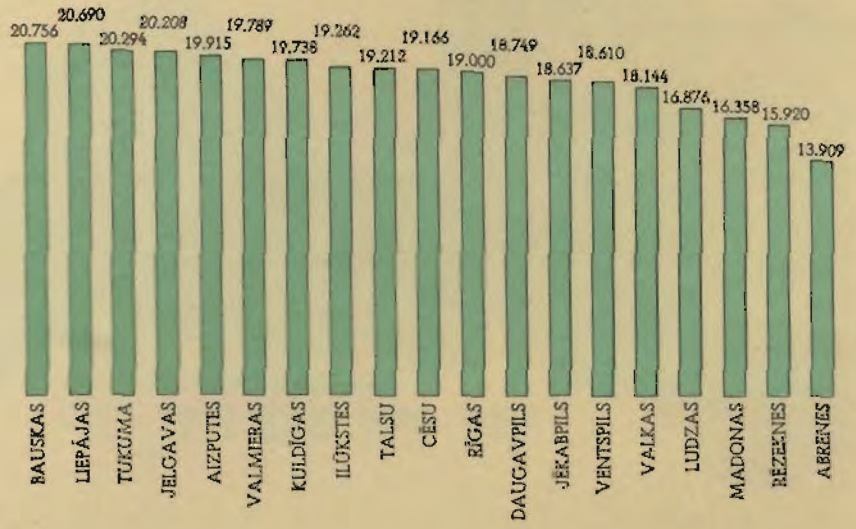

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

PĻAVU PLATĪBA 1935. G. 1000 ha.
Superficie des prairies en 1935 — en milliers d'hectares.

PĻAVU % PAGASTOS 1935. GADĀ. — % des prairies dans les communes rurales en 1935.

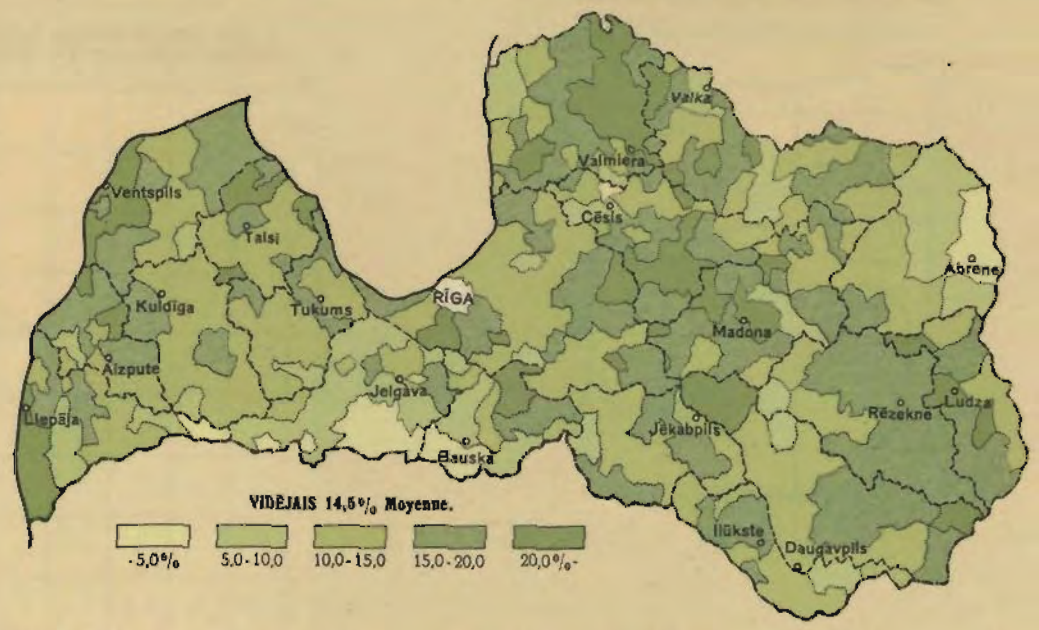

DABISKO GANĪBU PLATĪBA 1935. G. 1000 ha.
Superficie des pâturages naturels en 1935 — en milliers d'hectares.

DABISKO GANĪBU % PAGASTOS 1935. G. — % des pâturages naturels dans les communes rurales en 1935.

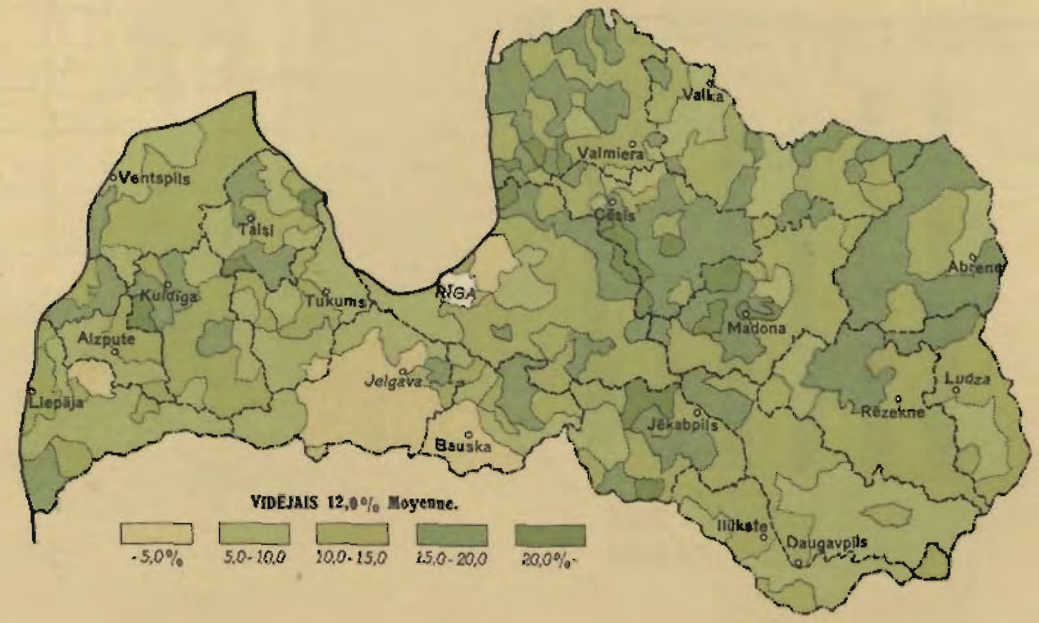

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

DĀRZKOPĪBA. — HORTICULTURE.

AUGĻU KOKU SKAITS TŪKSTOŠOS UN %
Nombre des arbres fruitiers en 1000 et en %

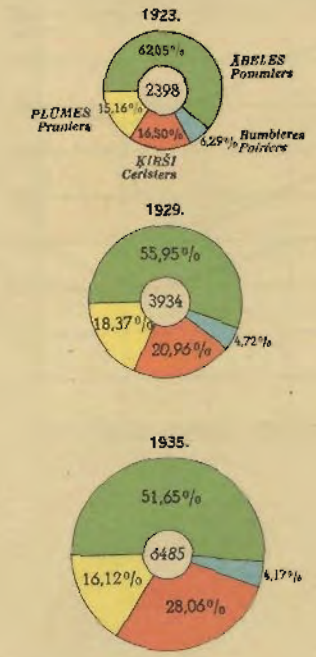

DĀRZOOU KRŪMU SKAITS TŪKSTOŠOS.
Nombre des arbustes baccifères en 1000.

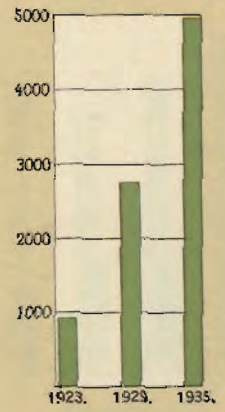

MĀJLOPI. — Bétail de ferme.

MĀJLOPU SKAITS LATVIJĀ (TŪKSTOŠOS) 1920.—1937. G.
Effectif du bétail de ferme (en 1000) en Lettonie de 1920 à 1937.

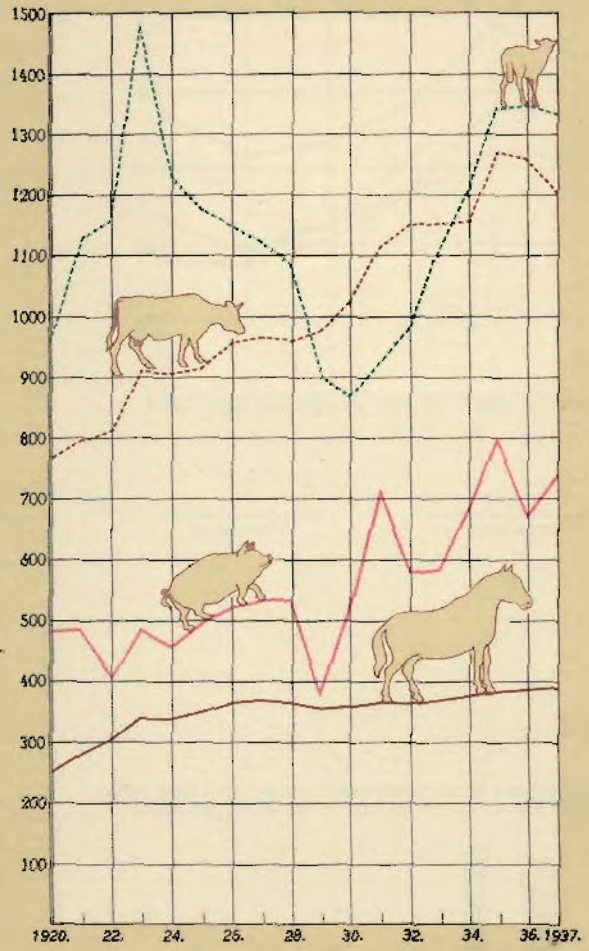

ZIRGI. — Espèce chevaline.

ZIRGU SKAITS APGABALOS (TŪKSTOŠOS).
Effectif de l'espèce chevaline par provinces (en 1000).

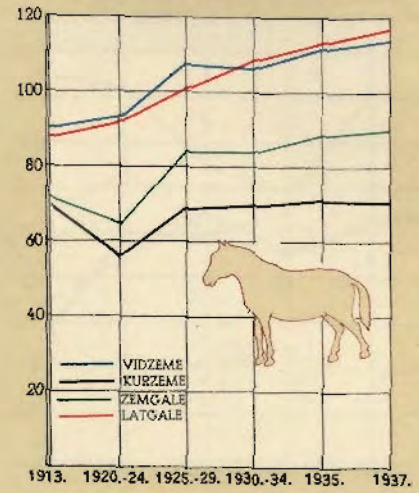

ZIRGU SKAITS UZ 100 km² TERRITORIJAS UN 1000 IEDZĪVOTĀJIEM.
Nombre des chevaux sur 100 km² du territoire et 1000 habitants.

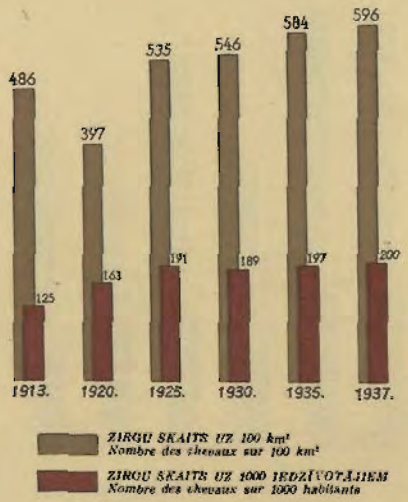

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

MĀJLOPI. — Bétail de ferme.

GOVSLOPI. — Espèce bovine.

GOVSLOPU SKAITS APGABALOS (TŪKSTOŠOS).
Effectif de l'espèce bovine — par provinces (en 1000).

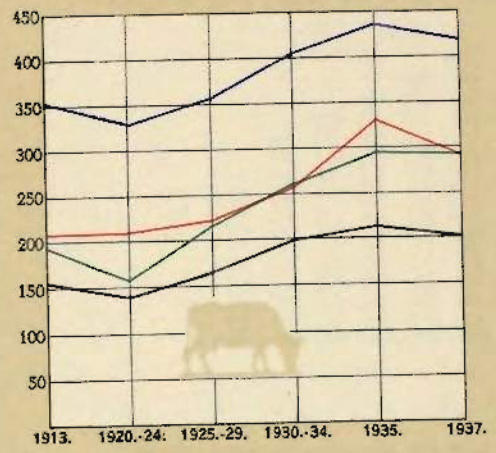

CŪKAS. — Espèce porcine.

CŪKU SKAITS APGABALOS (TŪKSTOŠOS).
Effectif de l'espèce porcine — par provinces (en 1000).

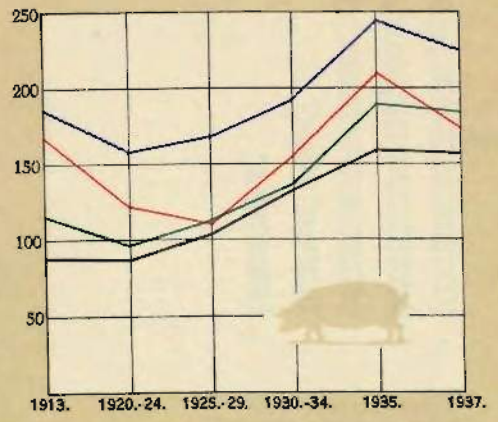

AITAS. — Espèce ovine.

AITU SKAITS APGABALOS (TŪKSTOŠOS).
Effectif de l'espèce ovine — par provinces (en 1000).

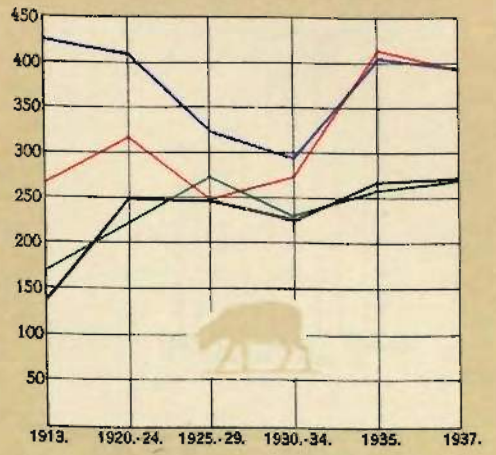

VIDZEME — KURZEME — ZEMGALE — LATGALE

GOVSLOPU SKAITS UZ 100 km² TERRITŌRIJAS UN UZ 1000 IEDZĪVOT.
Nombre des bovins sur 100 km² du territoire et 1000 habitants.

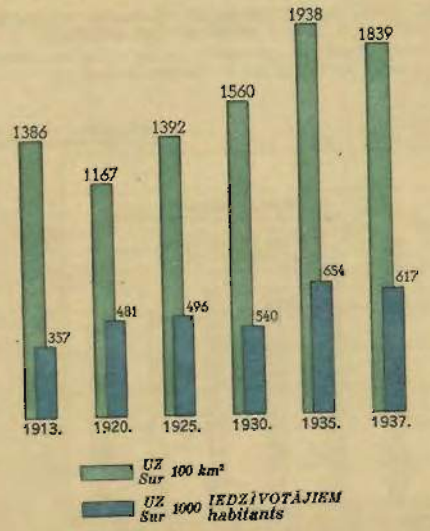

CŪKU SKAITS UZ 100 km² TERRITŌRIJAS UN UZ 1000 IEDZĪVOTĀJIEM
Nombre des porcins sur 100 km² du territoire et 1000 habitants.

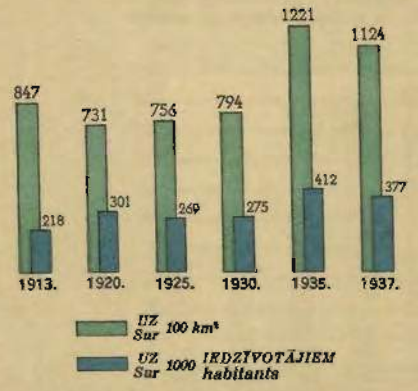

AITU SKAITS UZ 100 km² TERRITŌRIJAS UN UZ 1000 IEDZĪVOT.
Nombre des ovins sur 100 km² du territoire et 1000 habitants.

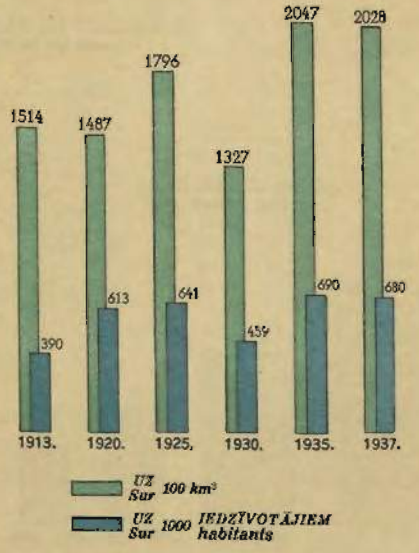

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

SLAUCAMĀS GOVIS UN PIENA RAŽOŠANA.
Vaches à lait et production du lait.

SLAUCAMO GOVJU SKAITS TŪKSTOŠOS 1920.— 1936. G.
Nombre des vaches à lait en 1000 de 1920 à 1936.

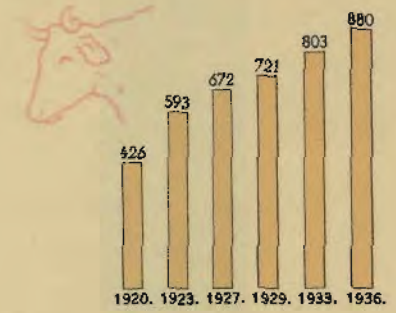

PILNPIENA KOPRAŽA 1000 tunnās 1920./21.— 1936./37. G.
Production totale du lait non écrémé en 1000 de t. de 1920/21 à 1936/37.

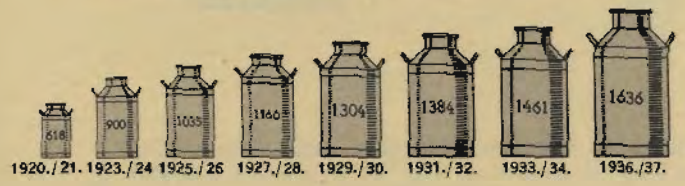

LOPKOPĪBAS BIEDRĪBĀS PĀRRAUDZĪTO GADA GOVJU SKAITS TŪKSTOŠOS UN PIENA CAURMĒRA IZSLAUKUMS NO VIENĀS SLAUCAMAS GADA GOVS LITROS.
Nombre des vaches par an affiliées aux sociétés de contrôle de l'élevage du bétail en 1000 et quantité moyenne de lait trait d'une vache à lait par an en litres.

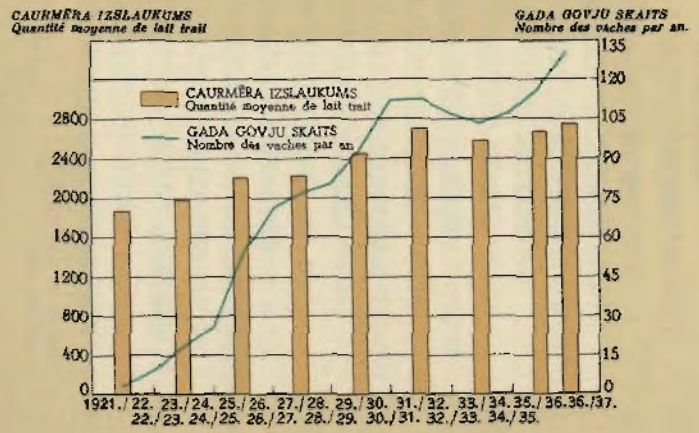

MĀJPUTNU SKAITS TŪKSTOŠOS.
Volaille domestique en 1000.

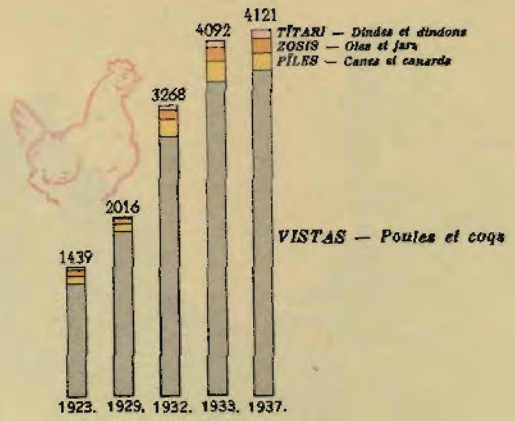

VILNAS KOPRAŽA TONNĀS.
Production totale de la laine en t.

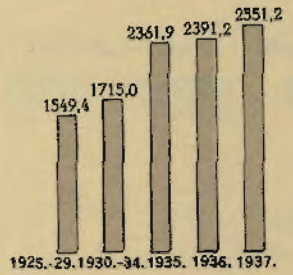

BIŠU SAIMJU SKAITS TŪKSTOŠOS.
Nombre des colonies d'abeilles en 1000.

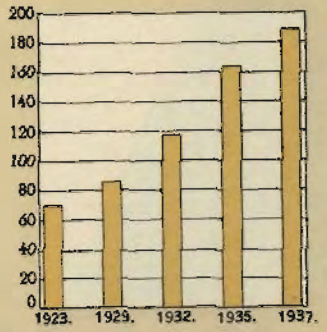

GAĻAS PRODUKCIJA.
Production de la viande.

GAĻAS KOPPRODUKCIJA 1000 t.
Production totale de la viande en 1000 de t.

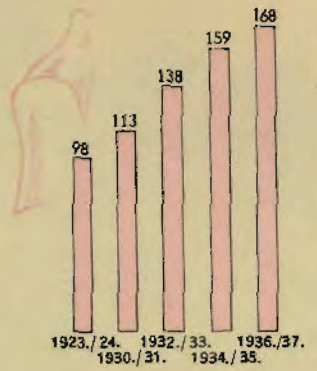

DAŽĀDAS GAĻAS PRODUKCIJA PROCENTOS.
Production de diverses viandes en %.

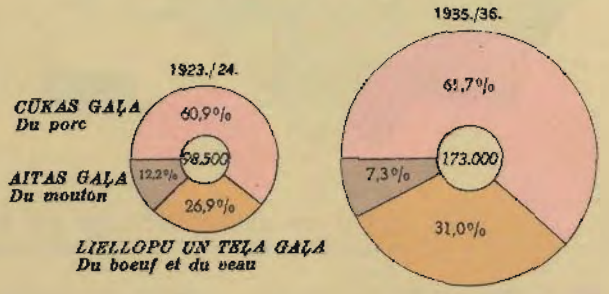

MEDUS KOPRAŽA TONNĀS.
Production du miel en t.

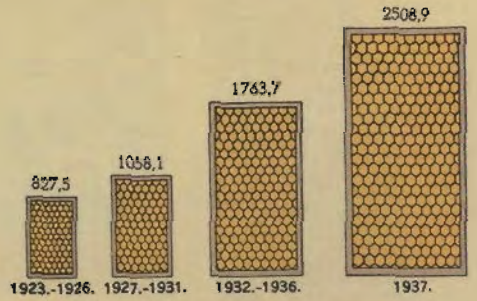

MEŽI. — FORÊTS.

MEŽU ĪPAŠNIEKI 1935. G. %.
Propriétaires des forêts en 1935 — en %.

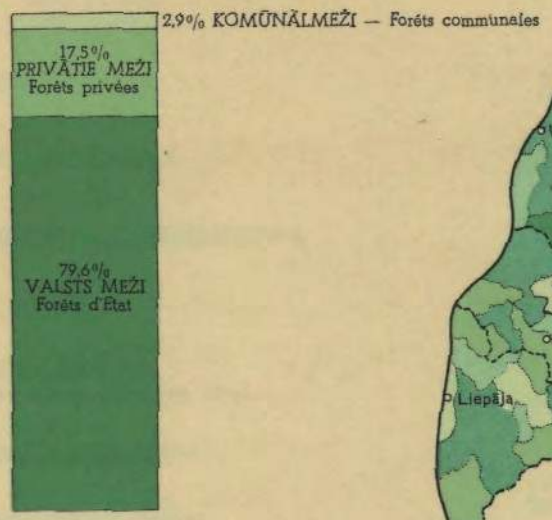

MEŽU RAJONI 1935. G. (MEŽIEM APKLĀTĀS ZEMES %).
Régions des forêts en 1935 (% du terrain boisé).

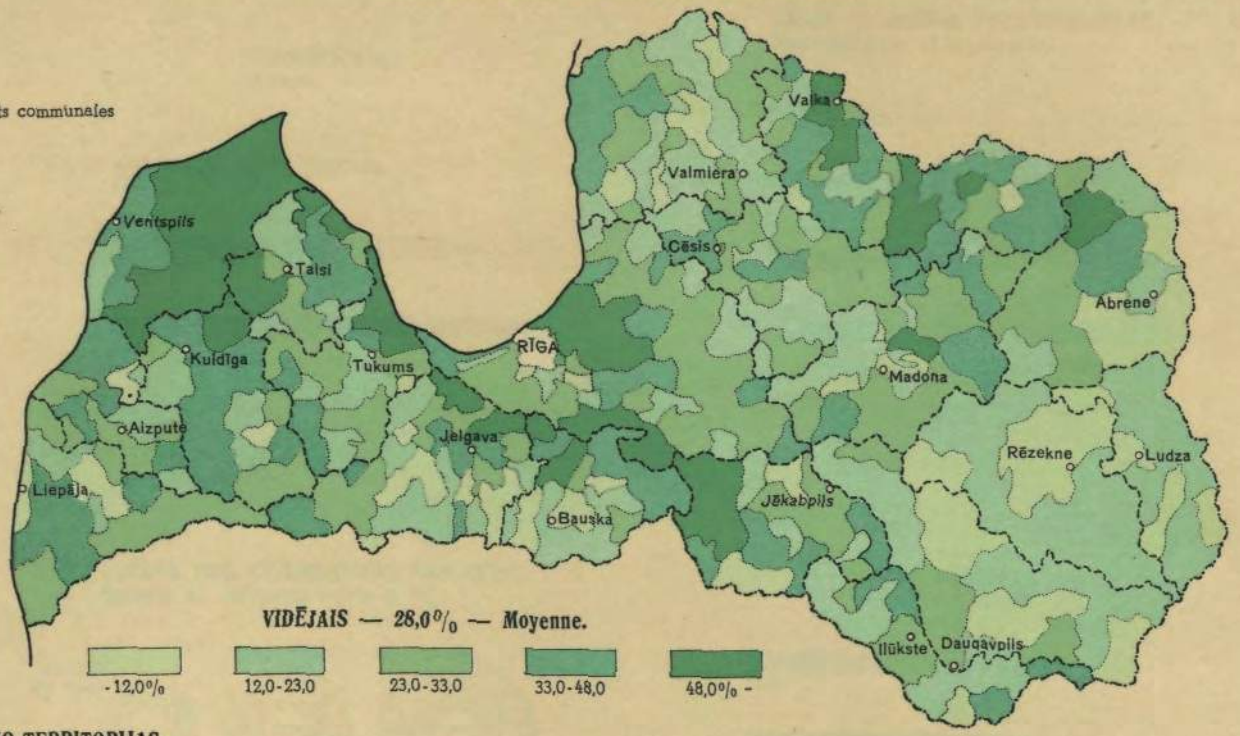

MEŽU PLATĪBA 1935. G. APRIŅĶOS 1000 ha UN % NO TERRITORIJAS.
Superficie forestière en 1935 dans les districts en 1000 d'ha et en % du territoire.

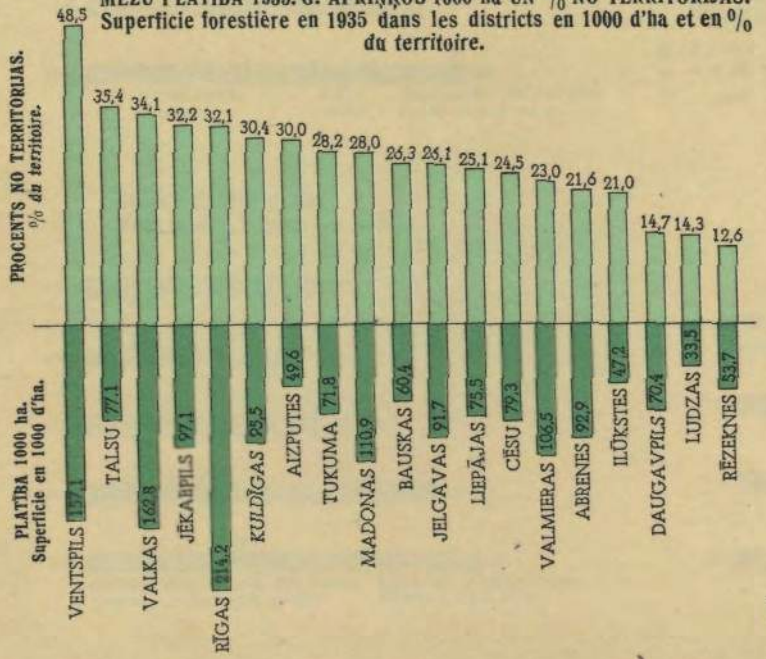

VALSTS MEŽI PĒC MEŽAUDŽU VECUMA 1935. G. (%).
Forêts d'Etat d'après les années du boisement en 1935 — en %.

SKUJU KOKI 77,0% NO VISAS MEŽU PLATĪBAS.
Conifères 77,0% du total de la superfice forestière.

LAPU KOKI 23,0% NO VISAS MEŽU PLATĪBAS.
Feuillus 23,0% du total de la superficie forestière.

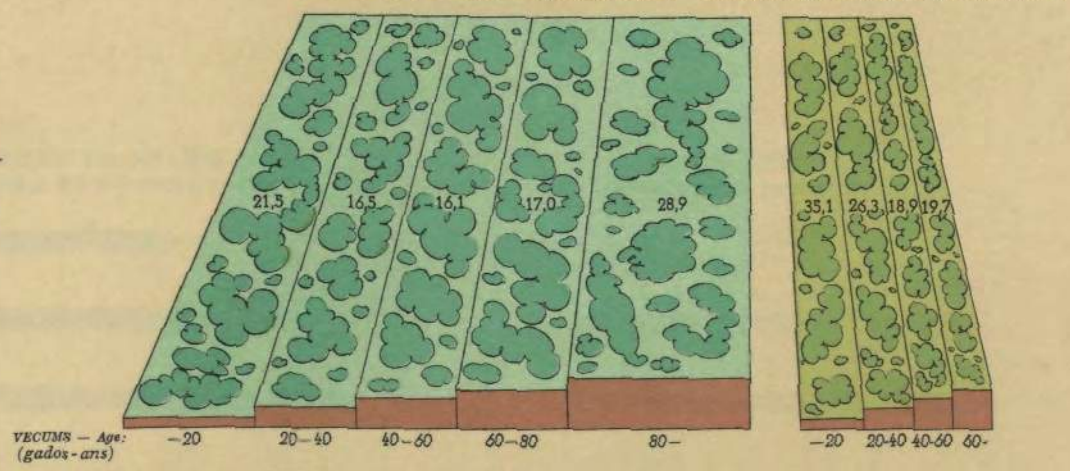

LAUKSAIMNIECĪBA. — AGRICULTURE.

LAUKSAIMNIECĪBAS MAŠĪNU UN DARBA RĪKU SKAITS. — Nombre des machines et des outils agricoles.

(SAIMNIECĪBĀS, LIELĀKAS PAR 1 ha.) (Dans les exploitations au-dessus d'un ha.)

KULTIVĀTORI. Cultivateurs.

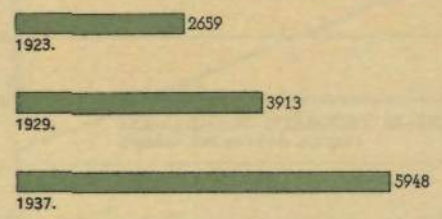

SĒJAMMAŠĪNAS. Semoirs.

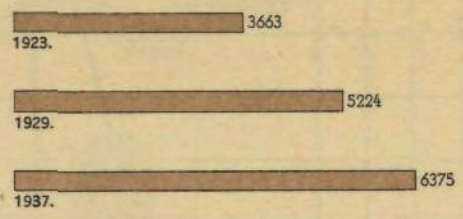

ZĀLES UN LABĪBAS PĻAUJAMMAŠĪNAS. Moissonneuses et faucheuses.

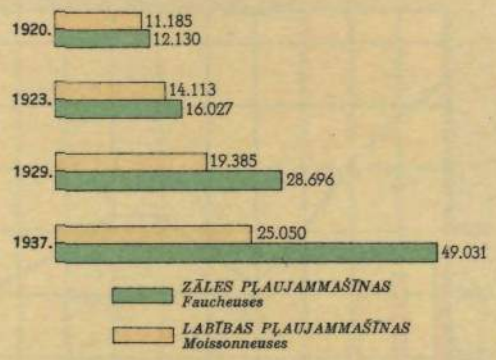

ARKLU SKAITS (1000). Nombre des charrues (en 1000).

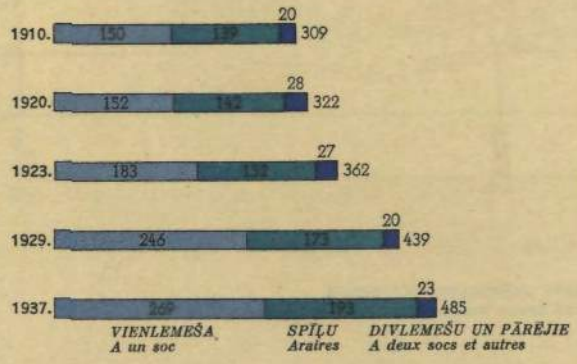

DAŽĀDA TIPA SĒJAMMAŠĪNAS PROCENTOS. Semoirs de différents types en %

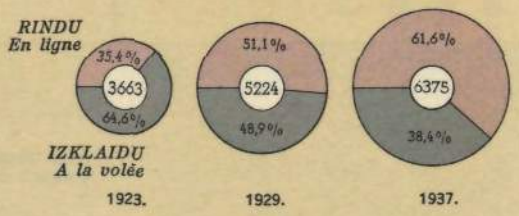

ZIRGA GRĀBEKĻI. Rateaux à cheval.

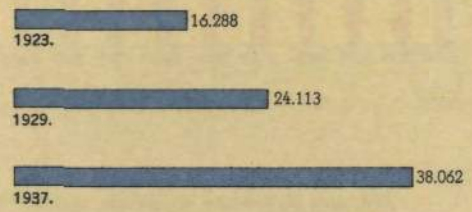

ECĒŠU SKAITS (1000). Nombre des herses (en 1000).

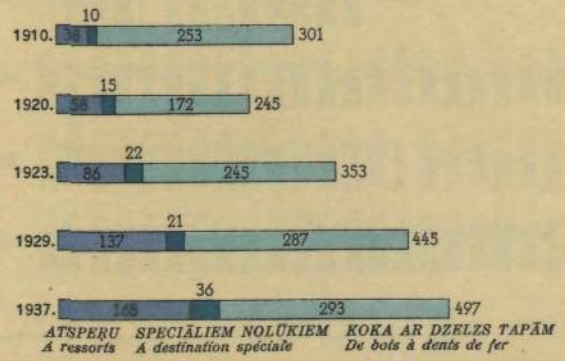

TĪRKŪLĒJU KUĻAMMAŠĪNU SKAITS. Nombre des batteuses avec tarare.

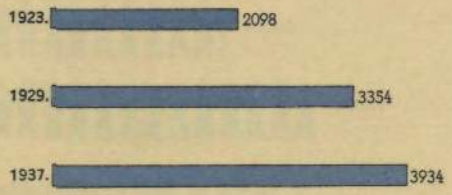

KARTUPEĻU RACĒJI. Arracheurs de pommes de terre.

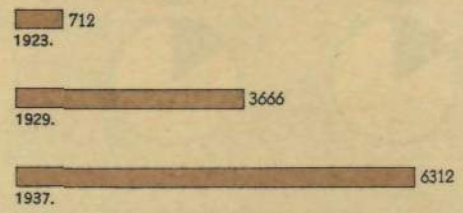

RŪPNIECĪBA. — INDUSTRIE.

FABRIKU UN LIELĀKO DARBNĪCU SKAITS UN TAIS NODARBINĀTO STRĀDNIEKU SKAITS.

(UZŅĒMUMI AR MĒCHANISKO DZINĒJU VAI AR PIECIEM UN VAIRĀK STRĀDNIEKIEM.)

Nombre des fabriques et des ateliers plus importants et nombre des ouvriers y occupés

(Etablissements avec force mécanique ou avec cinq ouvriers et au-dessus).

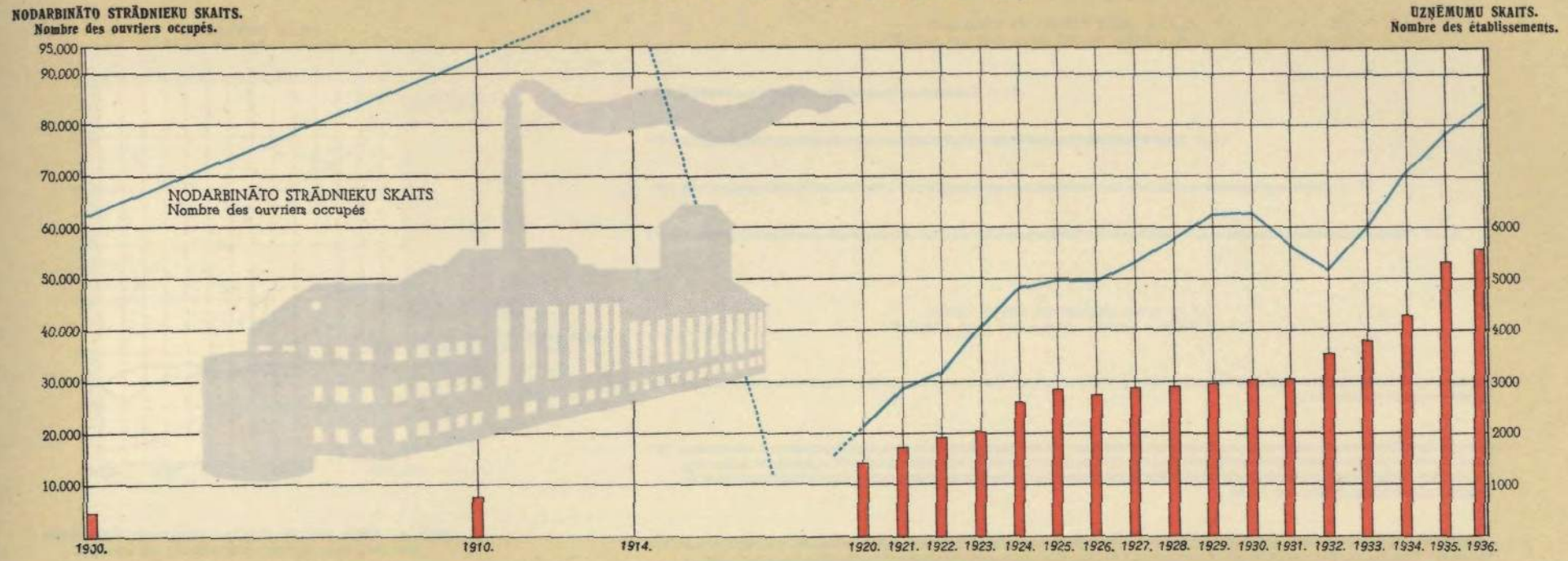

RŪPNIECĪBĀ NODARBINĀTO PERSONU SKAITS.
Effectif du personnel occupé dans l'industrie.

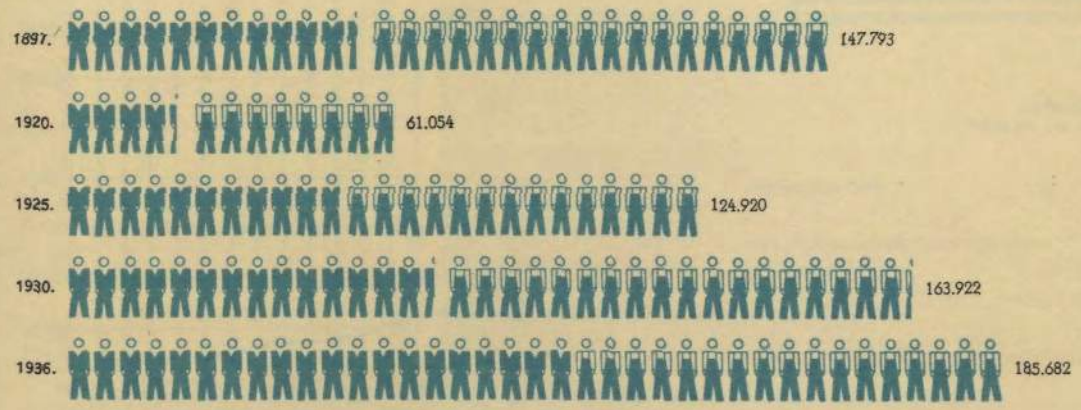

FABRIKĀS UN LIELĀKĀS DARBNĪCĀS
Dans les fabriques et les ateliers plus importants = 5000 = *AMATNIECĪBĀ — Dans les métiers*

NO RŪPNIECĪBAS PĀRTIEKOŠO IEDZĪVOTĀJU PROCENTS.
Pourcentage des habitants existant de l'industrie.

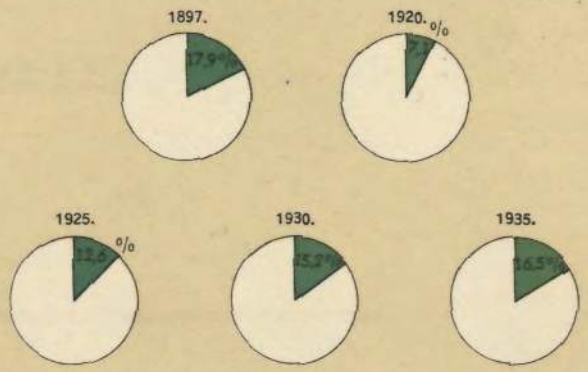

RŪPNIECĪBA. — INDUSTRIE.

MĒCHANISKAIS DZINĒJSPĒKS. — Force mécanique.

PIRMDZINĒJU SKAITS.
Nombre des forces primaires.

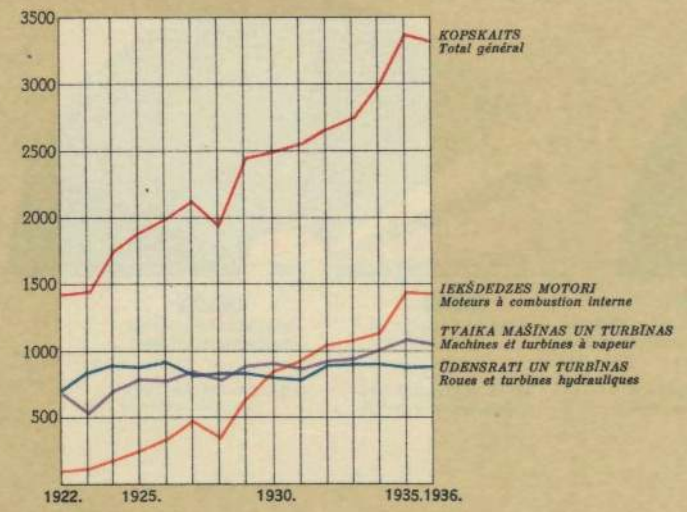

RŪPNIECĪBĀ NODARBINĀTO ELEKTROMOTORU SKAITS UN JAUDA.
Puissance des électromoteurs employés dans l'industrie.

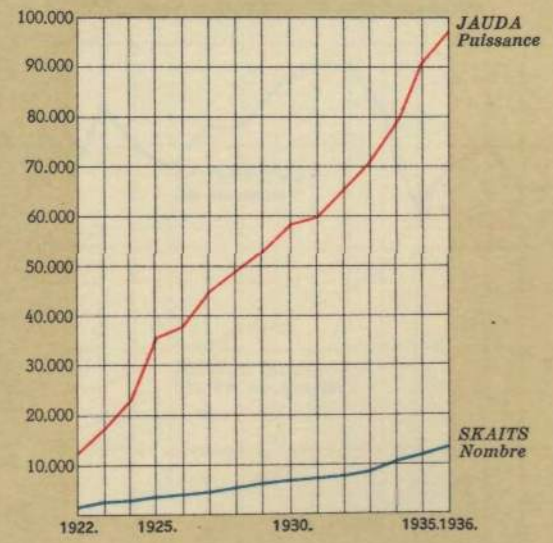

ŪDENSRATU UN TURBĪNU JAUDA (Z. S.).
Puissance des roues et des turbines hydrauliques (c. v.).

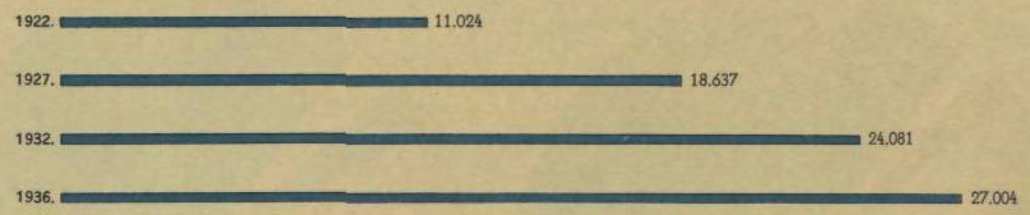

TVAIKA MAŠĪNU UN TURBĪNU JAUDA (Z. S.).
Puissance des machines et des turbineš à vapeur (c. v.).

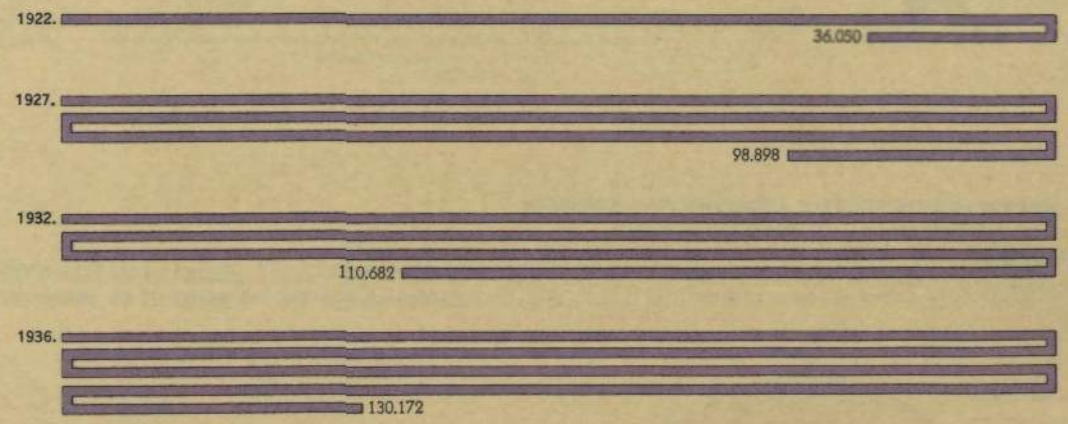

IEKŠDEDZES MOTORU JAUDA (Z. S.).
Puissance des moteurs à combustion interne (c. v.).

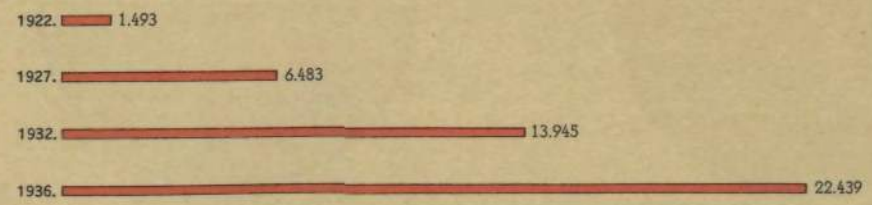

RŪPNIECĪBA. — INDUSTRIE.

UZŅĒMUMU UN NODARBINĀTO PERSONU SKAITS UN RAŽOJUMU VĒRTĪBA 1936. GADĀ ATSEVIŠĶĀS NOZARĒS.

Nombre des entreprises et des personnes occupées et valeur de la production en 1936 — par branches.

UZŅĒMUMU SKAITS.
Nombre des entreprises.

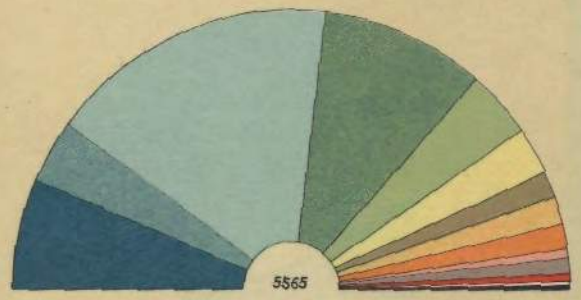

NODARBINĀTO PERSONU SKAITS.
Nombre des personnes occupées.

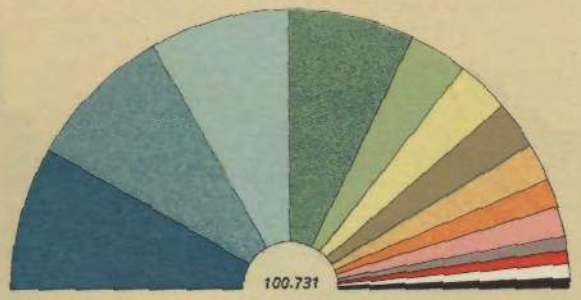

RAŽOJUMU VĒRTĪBA. (1000 Ls).
Valeur des produits. (en 1000 de Ls).

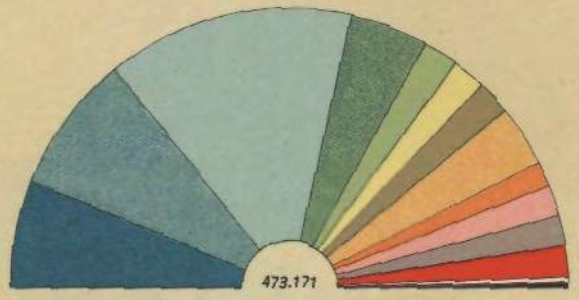

METALLRŪPNIECĪBA — *Industrie métallurgique*
TEKSTILRŪPNIECĪBA — *Industrie textile*
PĀRTIKAS UN GARŠVIELU RŪPN. — *Industrie alimentaire et condimenteuse*
KOKRŪPNIECĪBA — *Industrie du bois*
CELTNIECĪBA — *Industrie du bâtiment*
APĢĒRBU UN APAVU RŪPN. — *Ind. d. vêtement et d. chaussures*
KERAMIKA — *Céramique*
ĶĪMIJAS RŪPNIECĪBA — *Industrie chimique*
POLIGRAFIJAS RŪPN. — *Industrie polygraphique*
PAPĪRRŪPNIECĪBA — *Industrie du papier*
ĀDU RŪPNIECĪBA — *Industrie d. peaux et d. cuirs*
GĀZES, ELEKTR. UN ŪDENSVADU IESTĀDES — *Usines à gaz, à électr. et aqueducs*
RAKTUVES UN AKMEŅLAUZTUVES — *Mines et carrières*
TĪRĪBA UN HIGIĒNA — *Nettoyage et hygiène*

NODARBINĀTO PERSONU SKAITS CAURMĒRĀ 1 UZŅĒMUMĀ UN DZINĒJU SKAITS UZ 100 NODARBINĀTIEM.
Nombre des personnes occupées en moyenne par entreprise et nombre des forces motrices pour 100 personnes occupées.

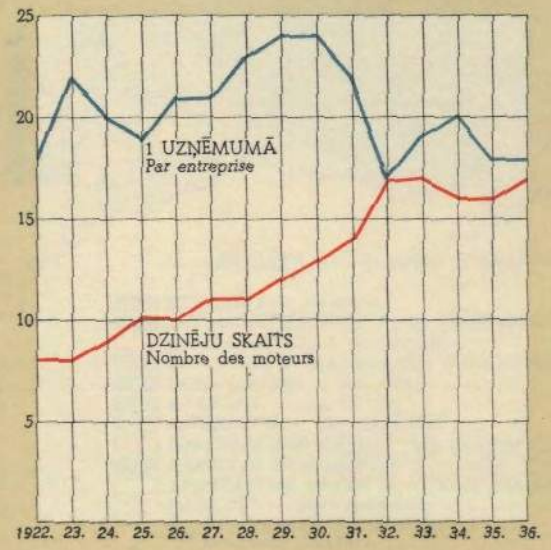

RŪPNIECĪBAS RAŽOJUMU VĒRTĪBAS SASTĀVS.
Composition de la valeur des produits industriels.

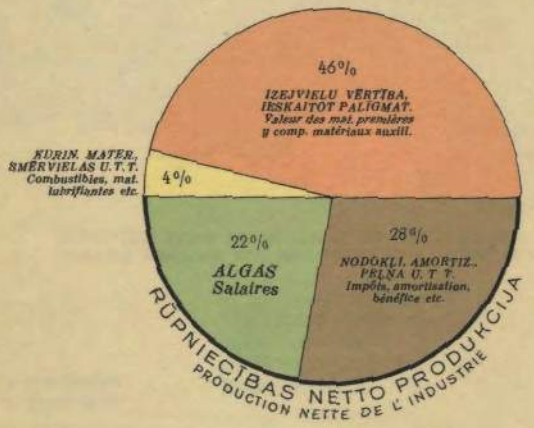

KURINĀMO UN ŪDENSSPĒKA PATĒRIŅŠ RŪPNIECĪBĀ 1935. G.
(PĀRRĒĶINOT AKMEŅOGLES — 615.000 TONNAS.)

Consommation de combustibles et de force hidraulique dans l'industrie en 1935.
(Evalué à tonnes de houille.)

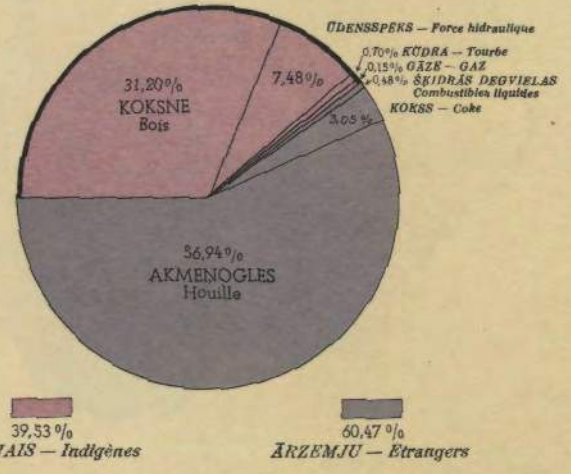

RŪPNIECĪBA. — INDUSTRIE.

RŪPNIECĪBĀ NODARBINĀTO PERSONU SKAITS PĒC NOZARĒM 1936. G.
Nombre des personnes occupées dans l'industrie d'après les branches en 1936.

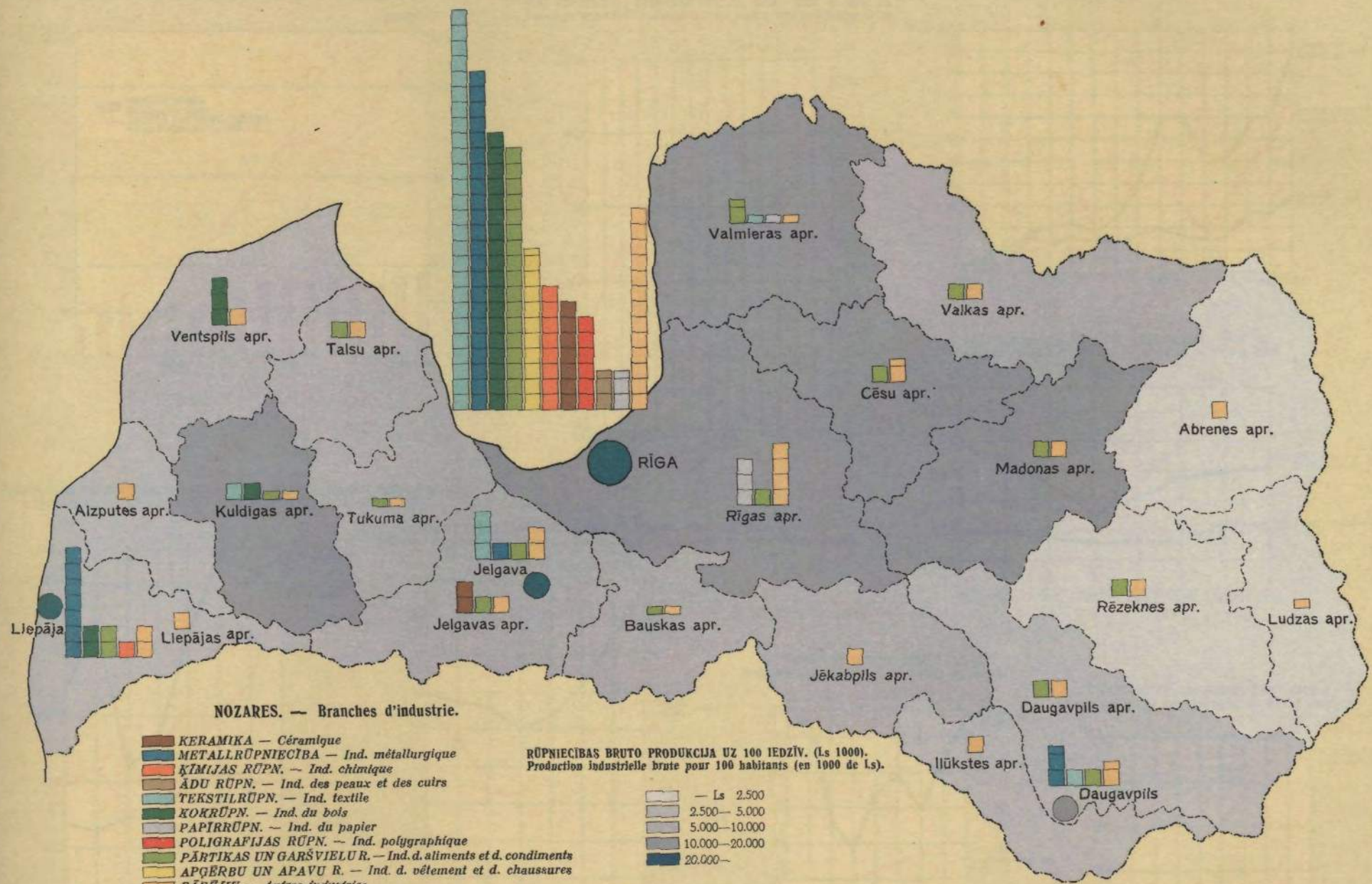

RŪPNIECĪBA. — INDUSTRIE.

RAŽOJUMU DAUDZUMS UN VĒRTĪBA. — Quantité et valeur de la production.

ELEKTRĪBAS IESTĀŽU SKAITS UN RAŽOTĀ ELEKTRISKĀ STRĀVA 1921.—1936. G.
Nombre des usines d'électricité et production du courant électrique de 1921 à 1936.

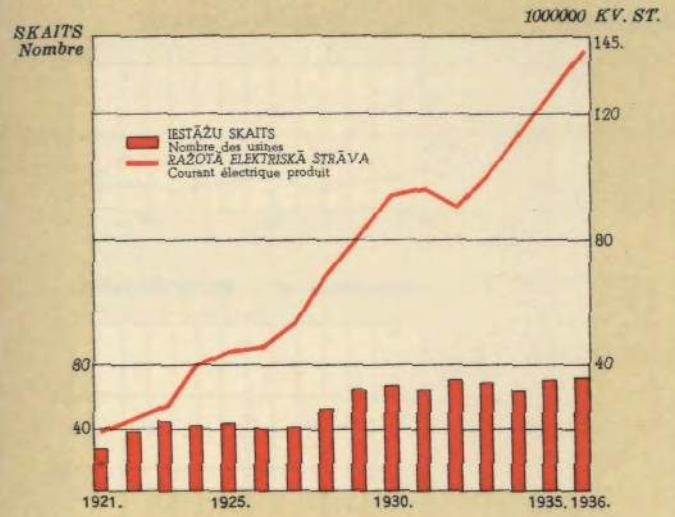

VISU RŪPNIECĪBAS RAŽOJUMU VĒRTĪBA 1922.—1936. G. MILJ. Ls.
Valeur de la production industrielle de 1922 à 1936 en millions de Ls.

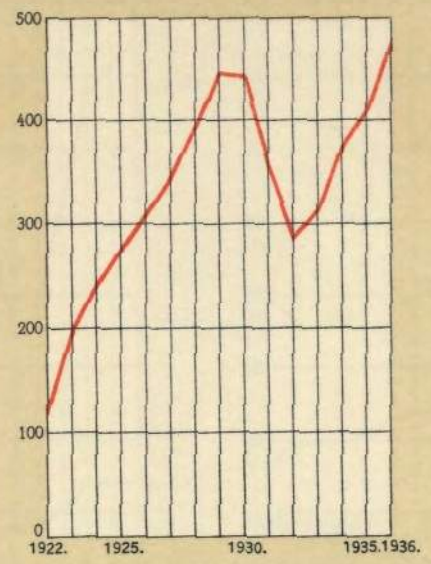

UGUNSDROŠO BŪVMATERIĀLU RAŽOŠANA 1921.—1936. G.
Production des matériaux réfractaires au feu de 1921 à 1936.

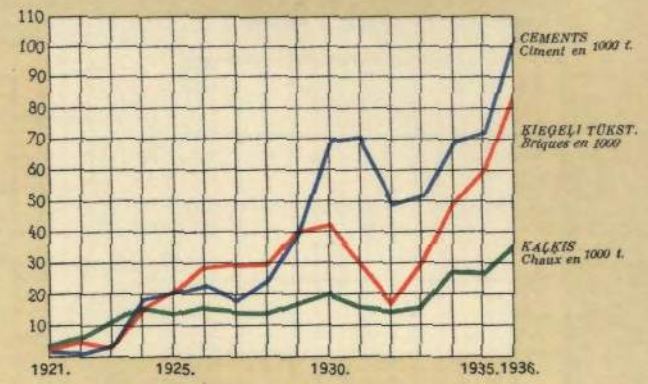

RAŽOTAIS SPIRTS, ALUS UN SALDUMI 1929.—1936. G.
Production d'alcool, de bière et de sucreries de 1929 à 1936.

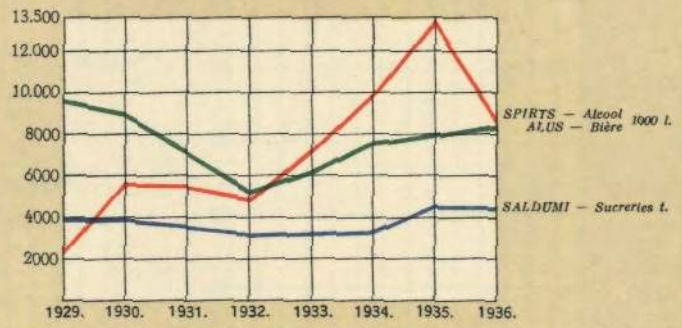

TEKSTILRŪPN. PATĒRETĀ VILNA, KOKVILNA, LINI, PAKULAS UN ZĪDS 1929.—1936. G.
Industrie textile, laine, coton, lin, étoupe et soie employés de 1929 à 1936.

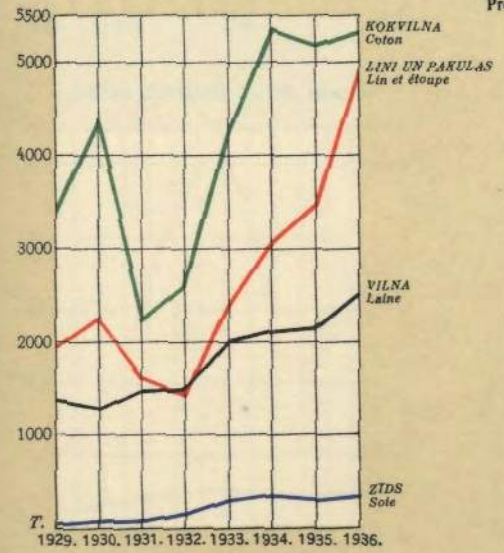

PAPĪRA UN PAPES RAŽOŠANA UN TIPOGR. STRĀDN. NOSTRĀD. STUNDU SKAITS.
Production du papier et du carton et nombre des heures effectuées par les ouvriers en typographie.

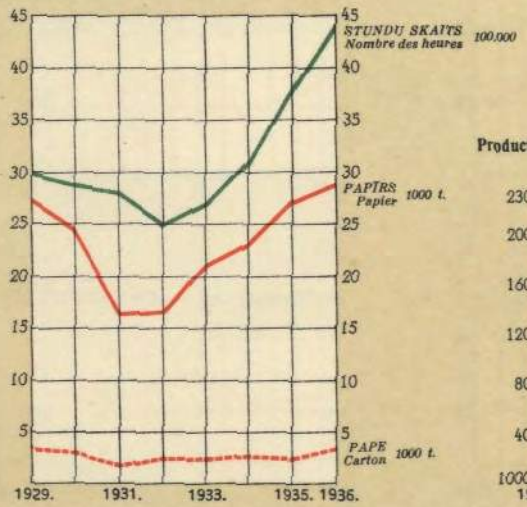

DĒĻU UN FINIERU RAŽOŠANA.
Production de planches et de feuilles de placage.

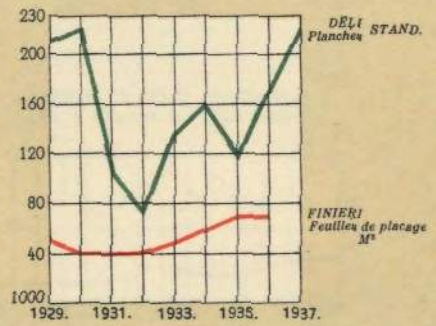

SUPERFOSFĀTA PRODUKCIJA 1927.—1936. G.
Production de superphosphate de 1927 à 1936.

RŪPNIECĪBA. — INDUSTRIE.

ATSEVIŠĶĀS NOZARĒS NODARBINĀTO PERSONU SKAITS (1000) UN RAŽOTO PREČU VĒRTĪBA (1.000.000 Ls).
Nombre des personnes occupées dans les différentes branches (en 1000) et valeur des marchandises produites (en mill. de Ls).

KERAMIKA. — Céramique.

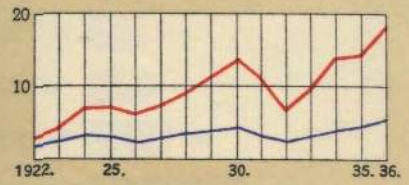

METALLRŪPNIECĪBA. — Ind. métallurgique.

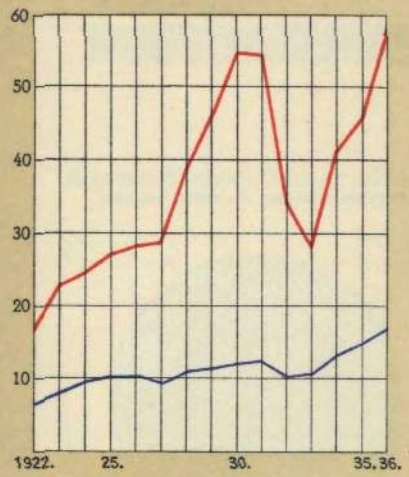

ĶĪMIJAS RŪPNIECĪBA. — Ind. chimique.

TEKSTILRŪPNIECĪBA. — Industrie textile.

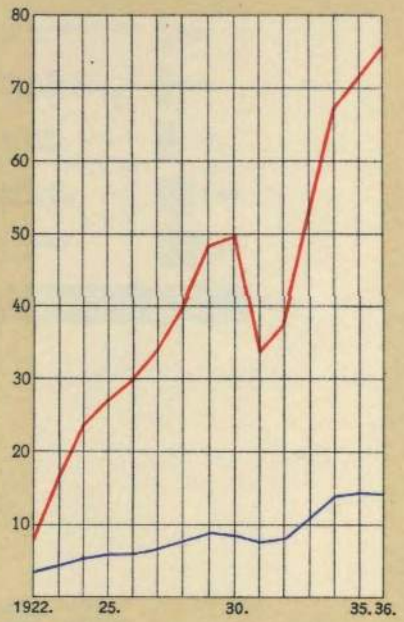

ĀDU RŪPNIECĪBA. — Ind. d. peaux et d. cuirs.

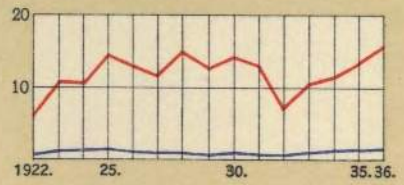

POLIGRAFIJAS RŪPN. — Ind. polygraphique.

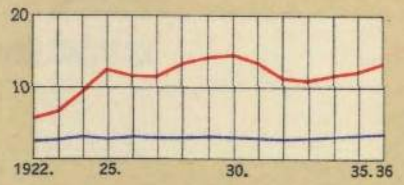

KOKRŪPNIECĪBA. — Industrie du bois.

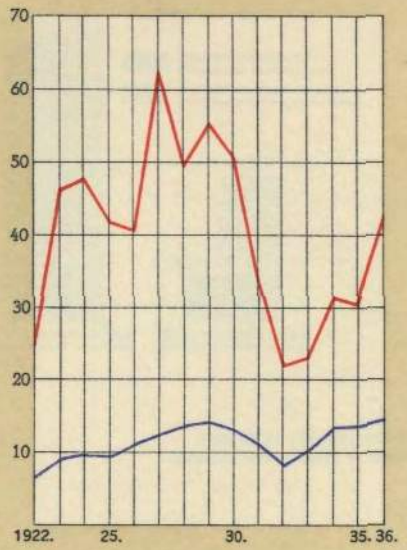

PAPĪRRŪPNIECĪBA. — Ind. du papier.

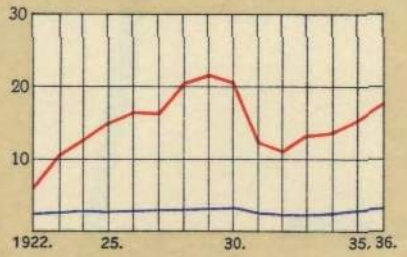

APGĒRBU UN APAVU RŪPNIECĪBA.
Ind. d. vêtement et d. chaussures.

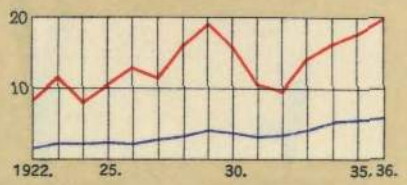

PĀRTIKAS UN BAUDVIELU RŪPNIECĪBA.
Industrie d. aliments et d. jouissance.

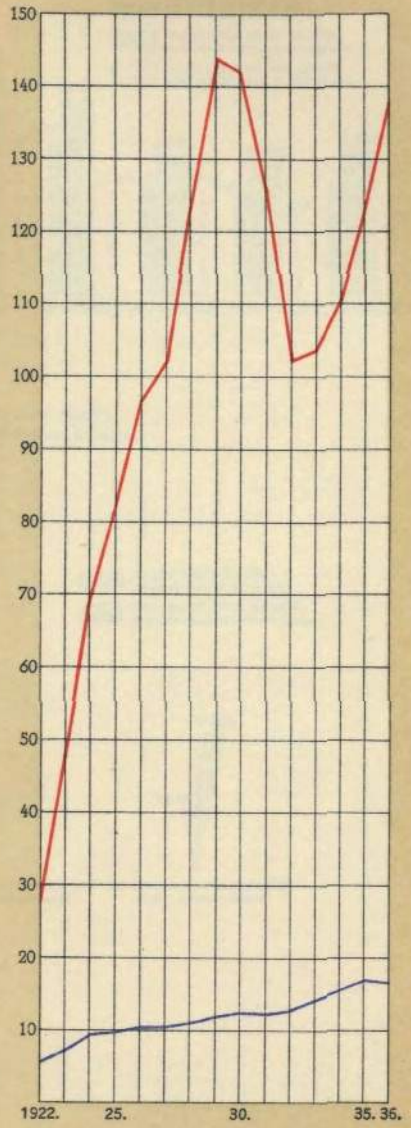

NODARBINĀTO PERSONU SKAITS
Nombre d. personnes occupées

RAŽOTO PREČU VĒRTĪBA
Valeur d. marchandises produites

AMATNIECĪBA. — MÉTIERS.

UZŅĒMUMU SKAITS SVARĪGĀKĀS AMATNIECĪBAS NODARBĒS.
Nombre des établissements dans les plus importantes branches de métier.

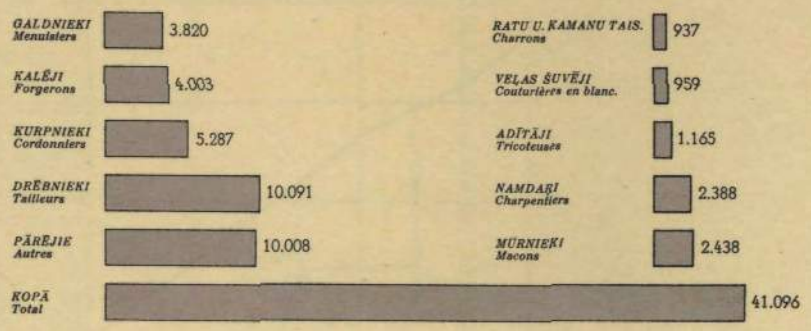

UZŅĒMUMI AR UN BEZ ALGOTA DARBA SPĒKA.
Établissements avec et sans main-d'oeuvre salariée.

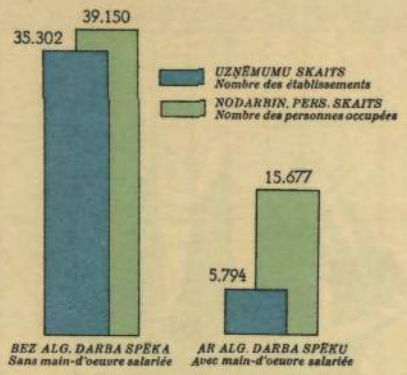

UZŅĒMUMU TERRITORIĀLAIS SADALĪJUMS UN APGROZĪJUMS.
Répartition territoriale des établissements et leur chiffre d'affaires.

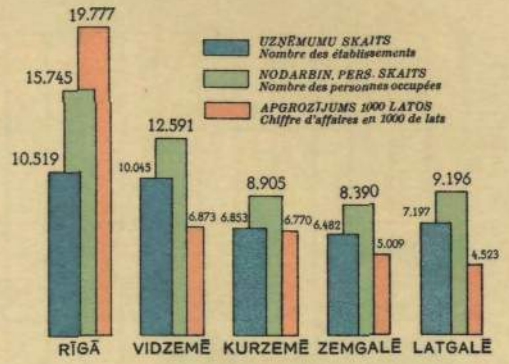

NODARBINĀTO PERSONU SOCIĀLAIS STĀVOKLIS.
Situation sociale des personnes occupées.

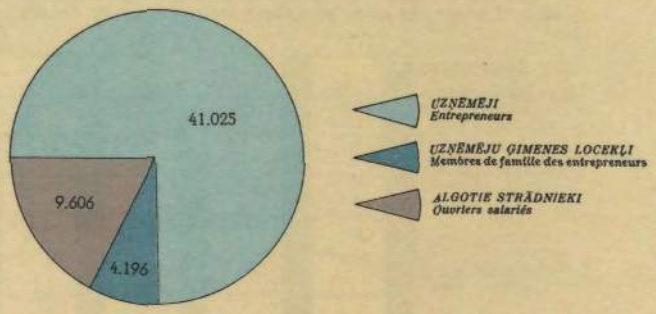

APGROZĪJUMU STRUKTŪRA (1000 LATOS).
Structure du chiffre des affaires (en 1000 de lats).

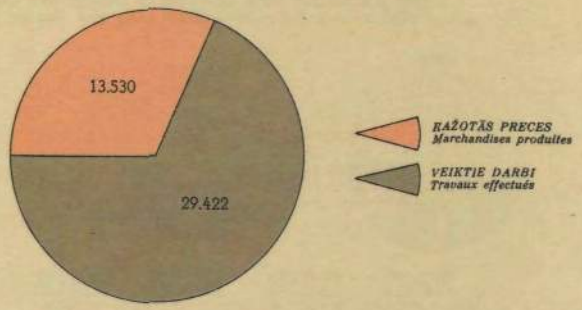

UZŅĒMUMI PĒC NODARBINĀTO PERSONU SKAITA.
Établissements d'après le nombre des personnes occupées.

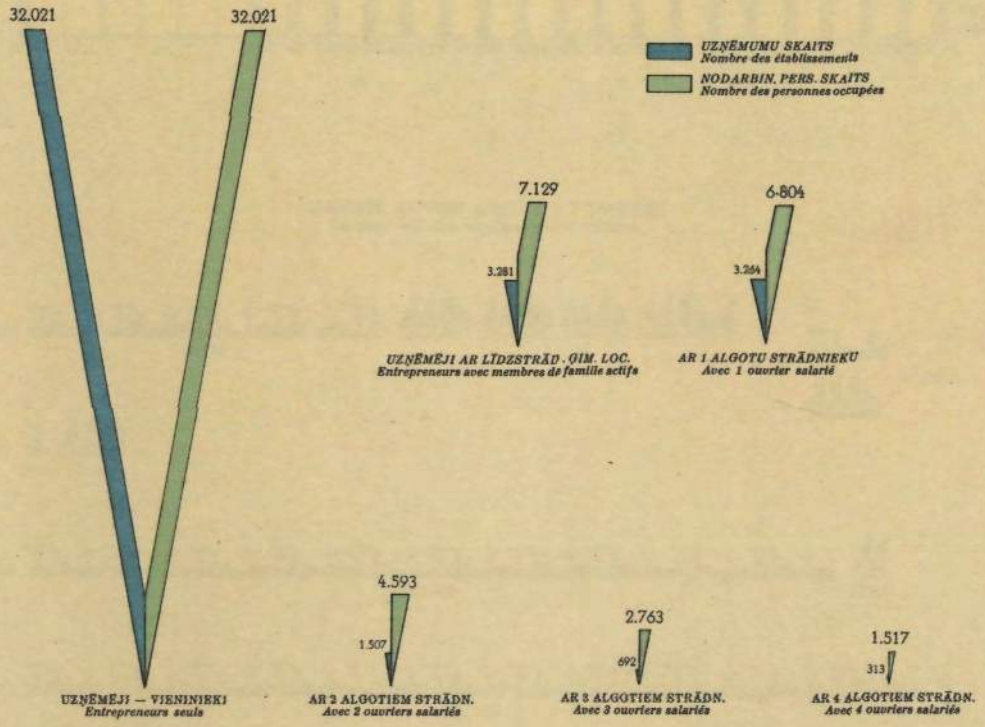

JŪRNIECĪBA UN ZVEJA. — NAVIGATION ET PÊCHE.

ZVEJA. — Pêche.

MOTORZVEJLAIVU SKAITS. — Nombre des bateaux à moteur.

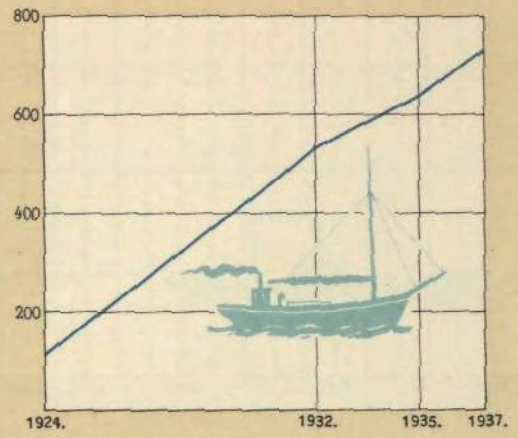

JŪRAS ZVEJNIECĪBĀ NOZVEJOTĀS ZIVIS TONNĀS PĀ ZVEJAS APGABALIEM.
Quantité des poissons attrapés à la pêche maritime en tonnes par régions de pêche.

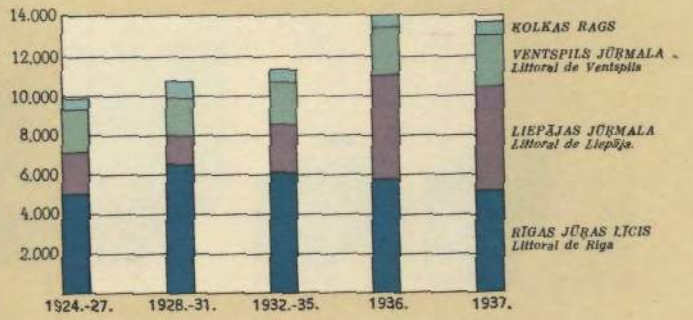

JŪRAS ZVEJNIECĪBĀ NOZVEJOTĀS ZIVIS PĒC SUGĀM 1000 t.
Poissons attrapés à la pêche maritime par espèces — en 1000 de ton.

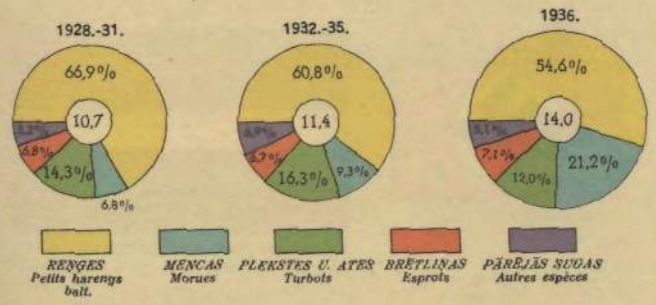

JŪRAS TIRDZNIECĪBAS FLOTES TONNĀŽA (1000 NETTO t) UN SKAITS.
Effectif et tonnage (en 1000 de netto t) de la marine marchande.

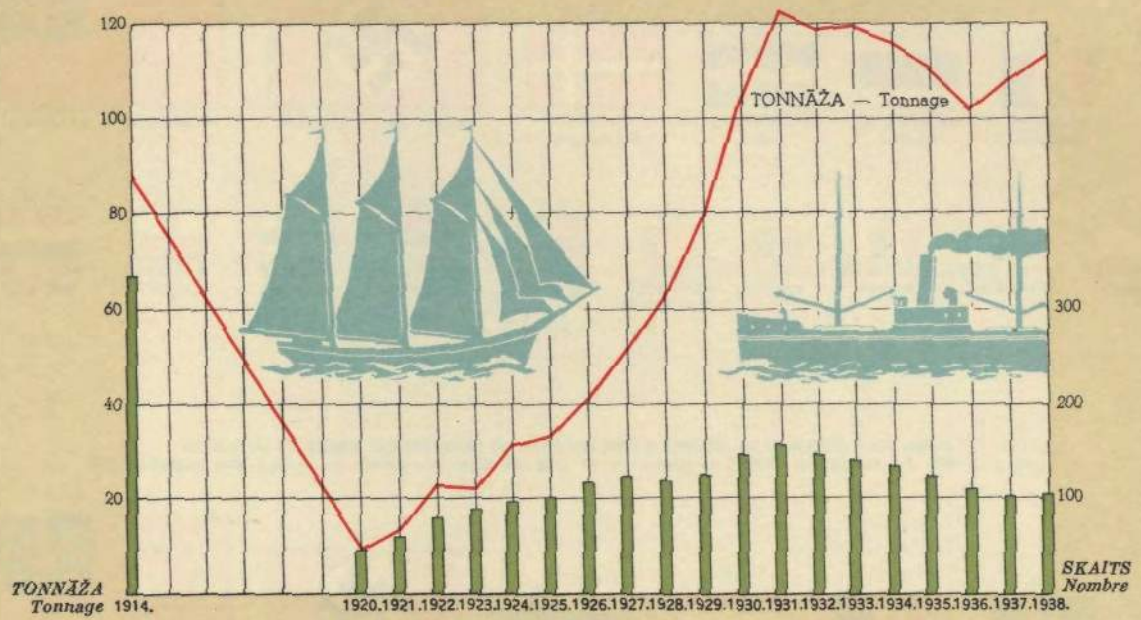

TVAIKOŅU UN BURU KUĢU NETTO TONNĀŽA.
Tonnage net des vapeurs et des voiliers.

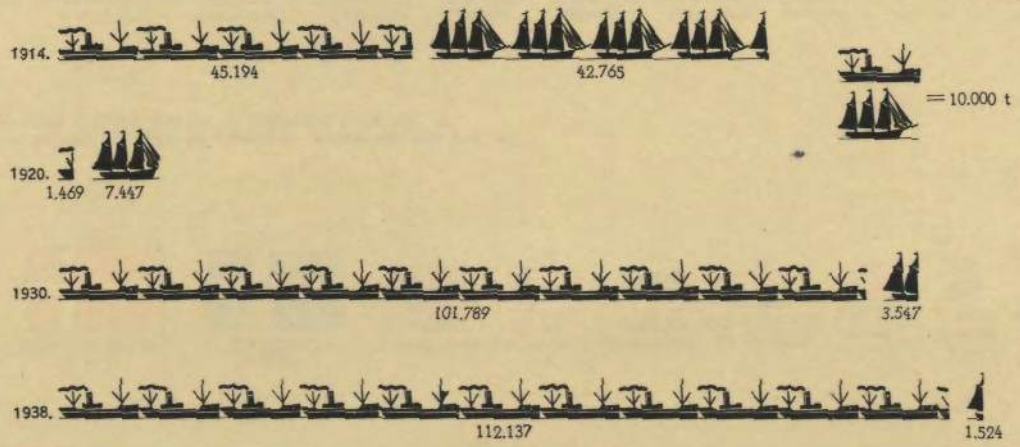

JŪRNIECĪBA. — NAVIGATION.

LATVIJAS OSTĀS IENĀKUŠO KUĢU TONNĀŽA (1000 net. t).
Tonnage des navires entrés dans les ports de la Lettonie (en 1000 de ton. net.).

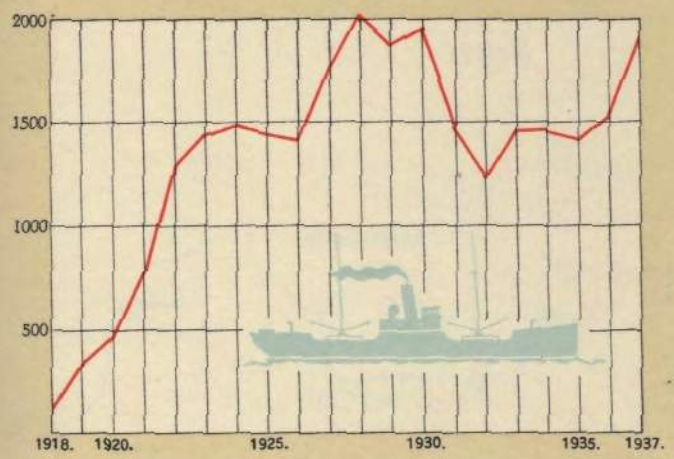

ĀRVALSTIS, NO KURĀM IENĀKUŠI KUĢI LATVIJAS OSTĀS 1934./36. G. CAURMĒRĀ (1000 NET. t).
Etats étrangers desquels les navires sont entrés dans les ports de la Lettonie en 1934/36 en moyenne (en 1000 d. t. net.).

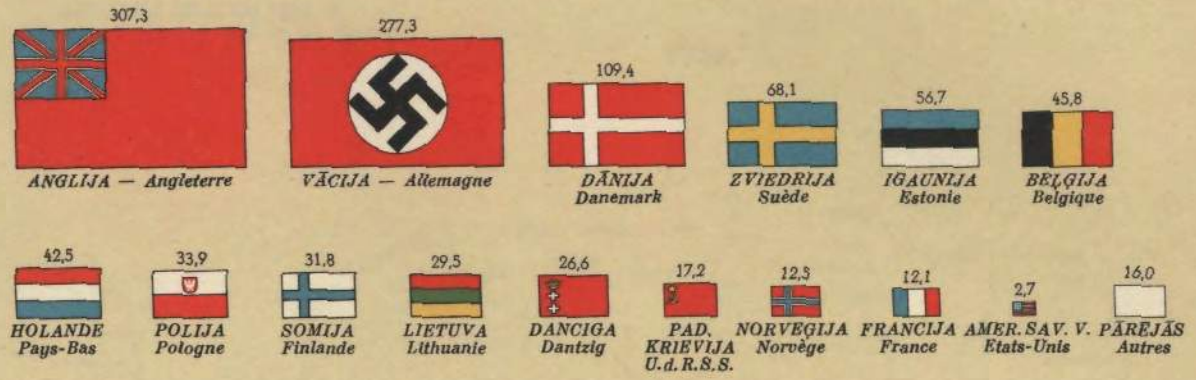

ĀRVALSTIS, UZ KURĀM IZGĀJUŠI KUĢI NO LATVIJAS OSTĀM 1934./36. G. CAURMĒRĀ (1000 net. t).
Etats étrangers pour lesquels les navires sont sortis des ports de la Lettonie en 1934/36 en moyenne (en 1000 d. t. net.).

ATSEVIŠĶĀS OSTĀS IENĀKUŠO KUĢU TONNĀŽA 1937. G. (1000 NET. t).
Tonnage des navires entrés dans les différents ports de la Lettonie en 1937 (en 1000 d. t. net.).

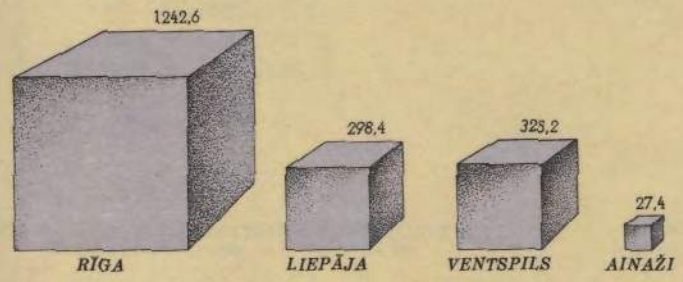

LATVIJAS OSTĀS IENĀKUŠO KUĢU TAUTĪBA 1934./36. G. CAURMĒRĀ (1000 NET. t).
Nationalité des navires entrés dans les ports de la Lettonie en 1934/36 en moyenne (en 1000 d. t. net.).

SATIKSME. — COMMUNICATION.

DZELZCEĻI 1914. UN 1938. G.
Chemins de fer en 1914 et en 1938.

1914.

1938.

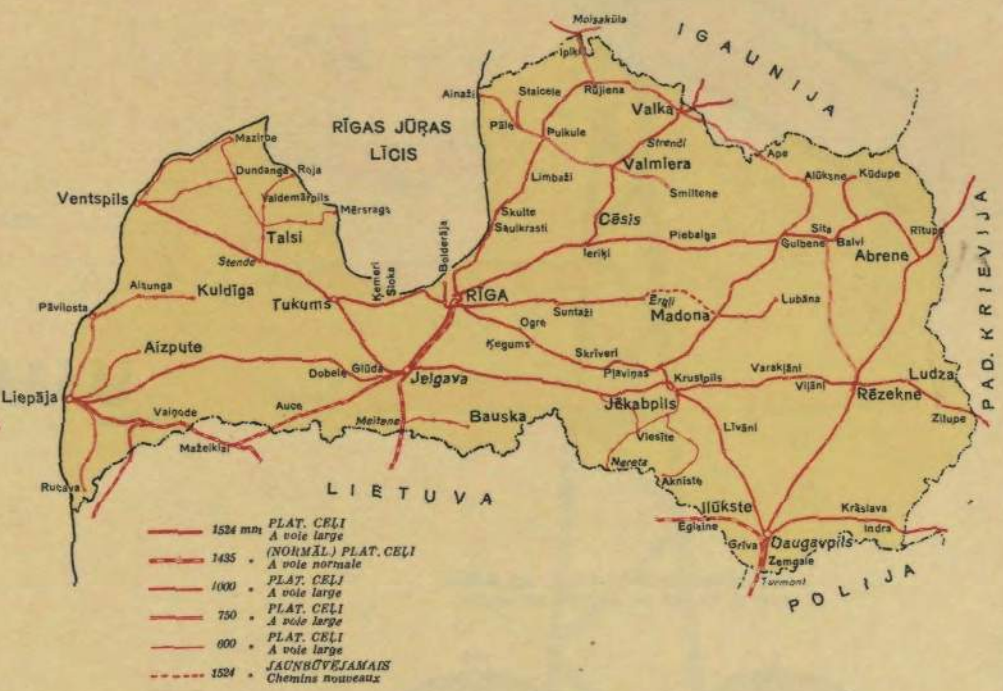

KOPĒJAIS VILCIENA NOBRAUKTAIS KILOMETRU SKAITS TŪKSTOŠOS.
Parcours général du train — en million de km.

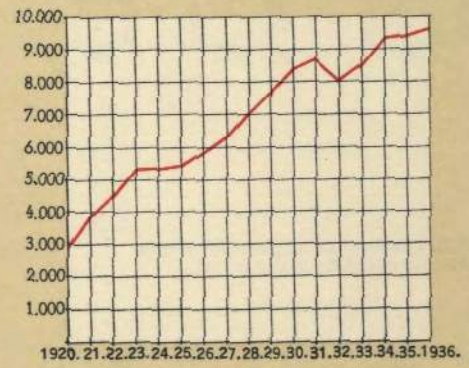

DZELZCEĻU EKSPLUATĒJAMO LĪNIJU GARUMS.
Longueur des lignes exploitées d. chemins de fer.

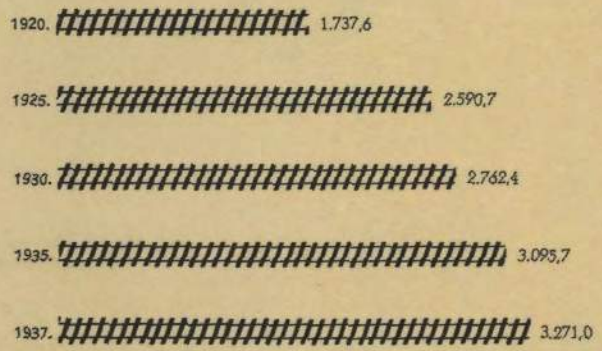

VALSTS DZELZCEĻU VAGONU UN LOKOMOTĪVJU SKAITS.
Nombre d. wagons et d. locomotives d. chemins de fer de l'Etat.

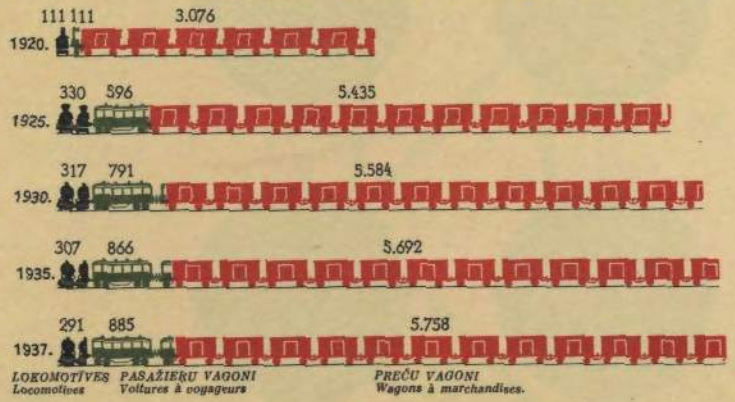

SATIKSME — COMMUNICATION.

DZELZCEĻU PĀRVADĀTO PASAŽIEŘU SKAITS. — Nombre des voyageurs transportés par chemins de fer.

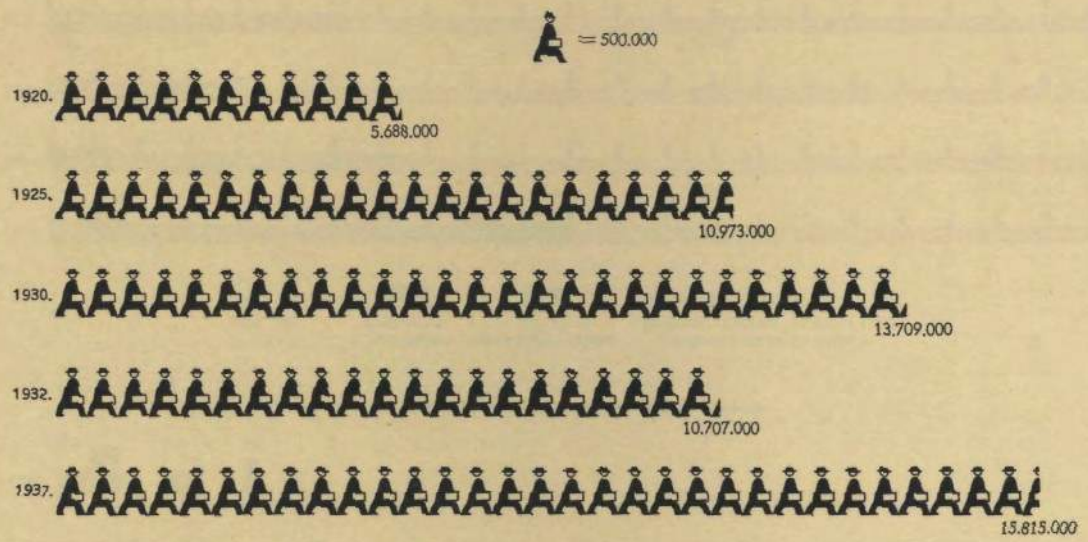

RADIOFONS. — Radiophone.

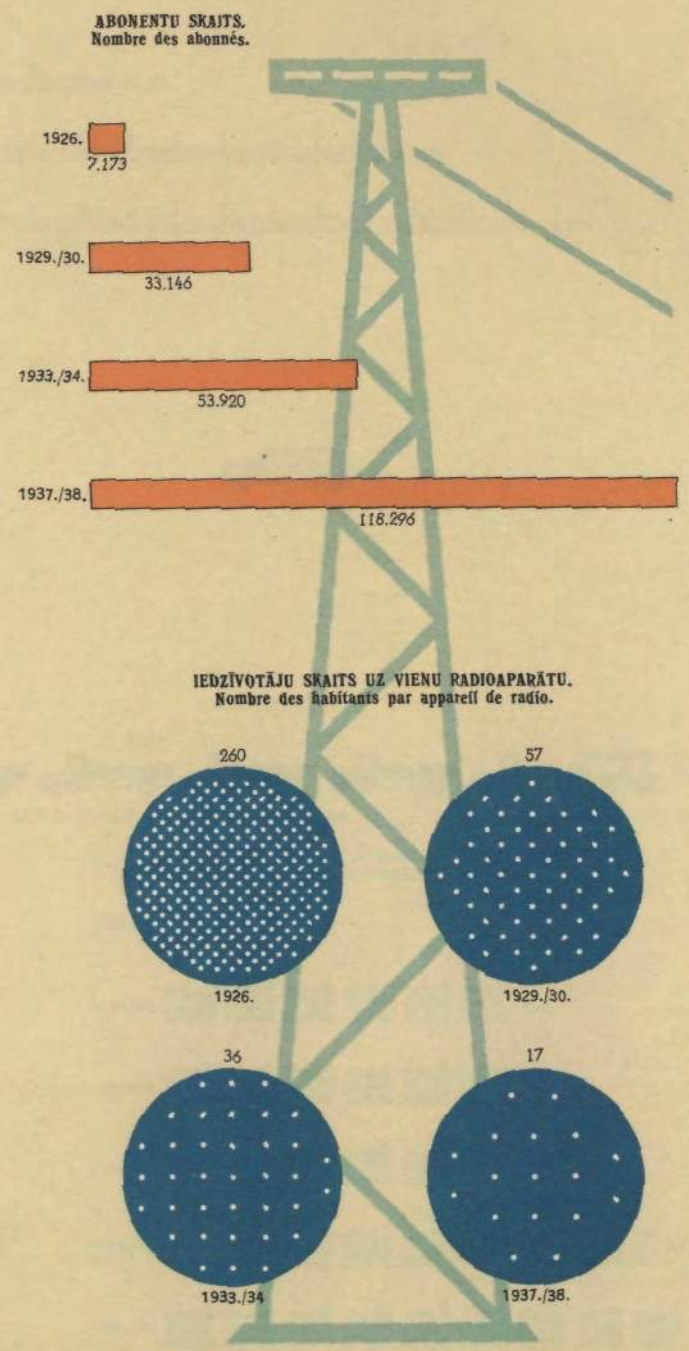

DZELZCEĻU PĀRVAD. PREČU SVARS 1000 TONNĀS.
Poids des marchandises transportées par chemins de fer.

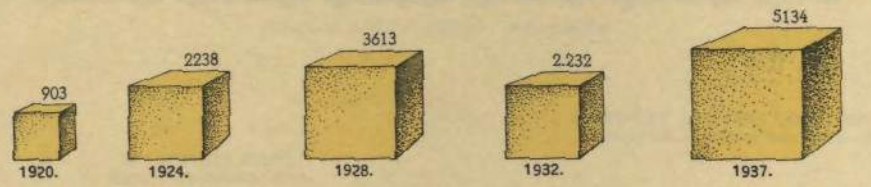

PREČU PĀRVADĀJUMI PA IEKŠEJIEM ŪDENS CEĻIEM 1000 TONNĀS.
Transport de marchandises par voies d'eaux intérieures.

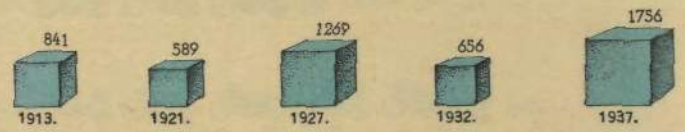

SATIKSME — ZEMES CEĻI. — COMMUNICATION — ROUTES.

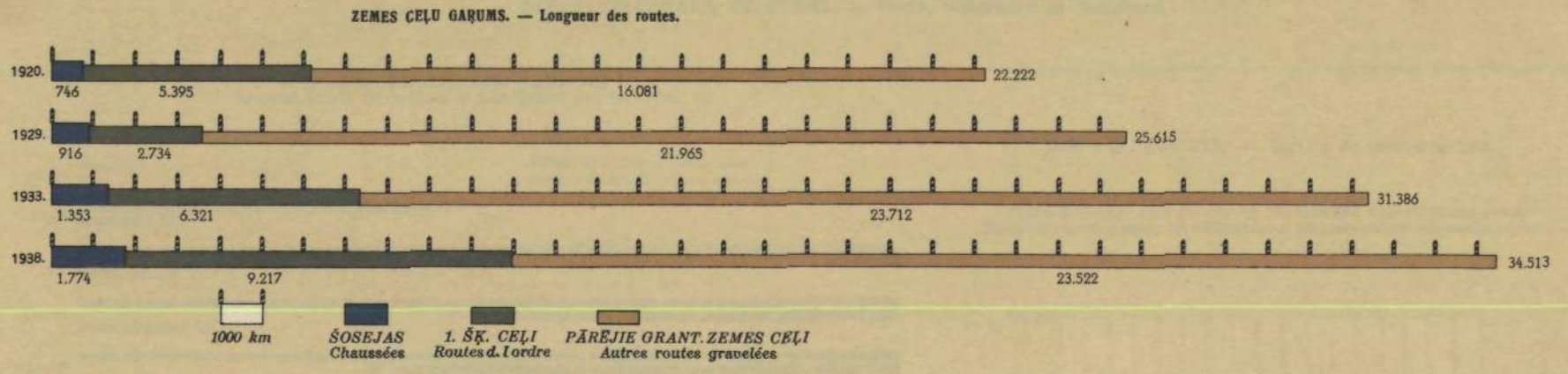

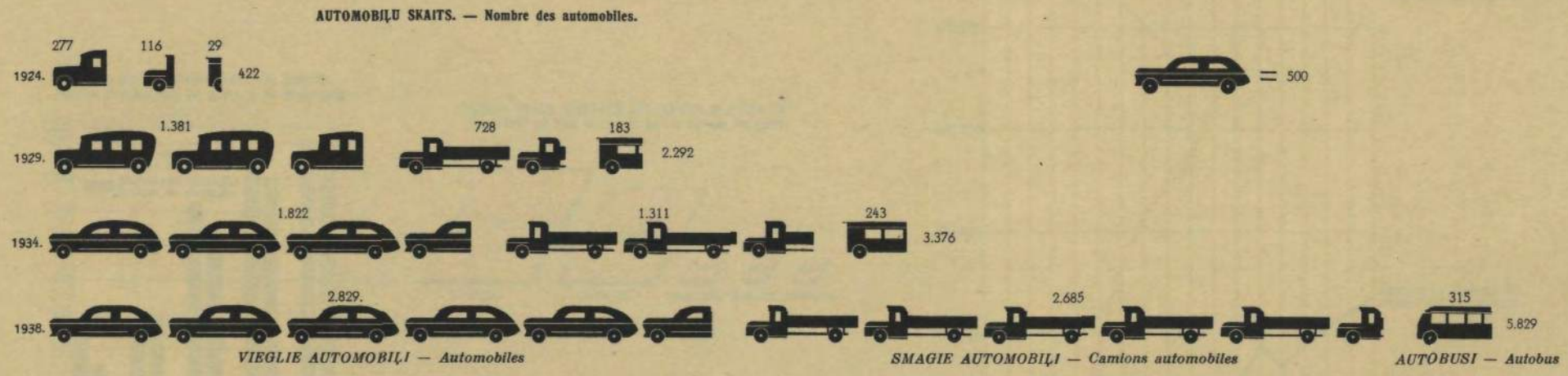

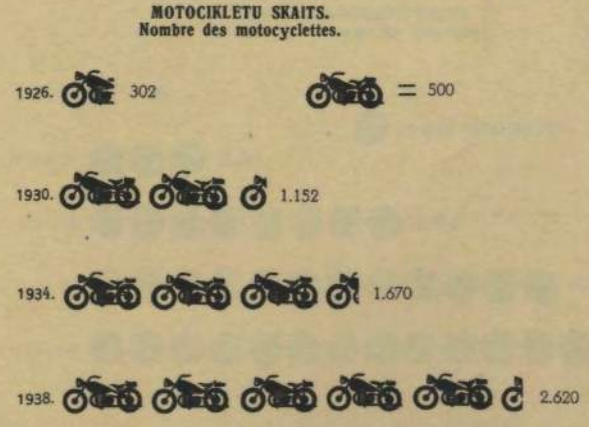

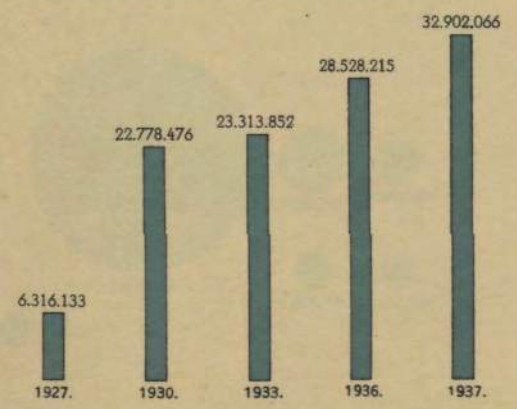

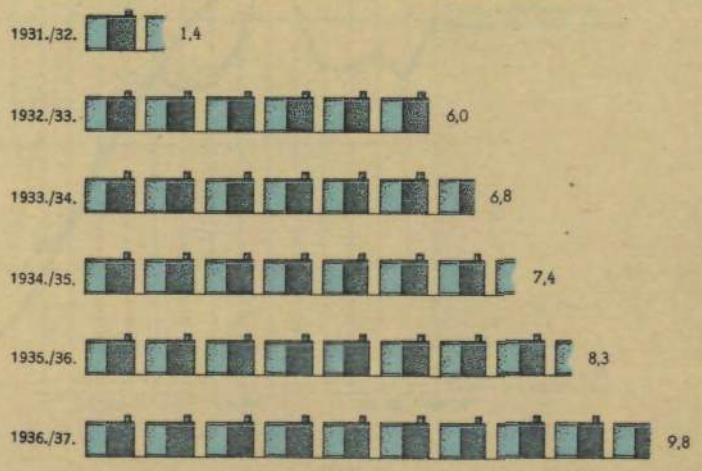

SATIKSME. — COMMUNICATION.

PASTS, TĒLEGRAFS, TĒLEFŌNS. — Poste, télégraphe et téléphone.

TĒLEFŌNA UN TĒLEGRAFA VADU GARUMS 1000 km.
Longueur des fils téléphoniques et télégraphiques en 1000 de km.

PASTA UN TĒLEGRAFA IESTĀŽU SKAITS.
Nombre des bureaux de poste et de télégraphe.

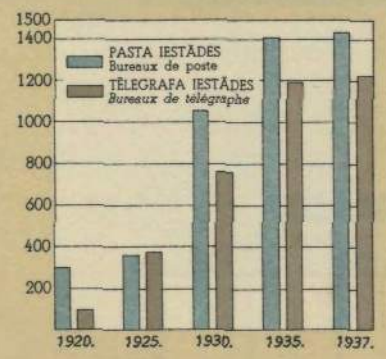

VIENAS PASTA IESTĀDES APKALPOTĀ PLATĪBA km².
Superficie en km² desservie par 1 bureau de poste.

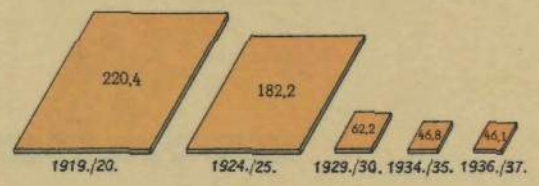

TĒLEFŌNA ABONENTU SKAITS.
Nombre des abonnés du téléphone.

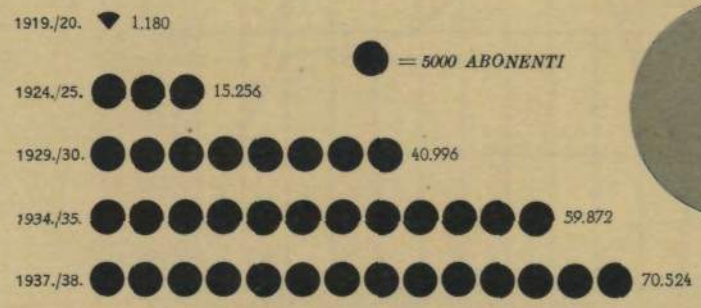

IEDZĪVOTĀJU SKAITS UZ VIENU TĒLEFŌNA ABONENTU.
Nombre des habitants sur 1 abonné du téléphone.

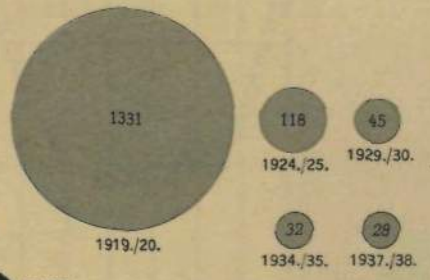

ZIŅU PĀRVIETOŠANA. — Service de communication.

PASTA SŪTĪJUMU, TĒLEGRAMMU UN TĒLEFŌNISKU SARUNU SKAITS (1000).
Nombre des envois postaux, des télégrammes et des conversations téléphoniques (1000).

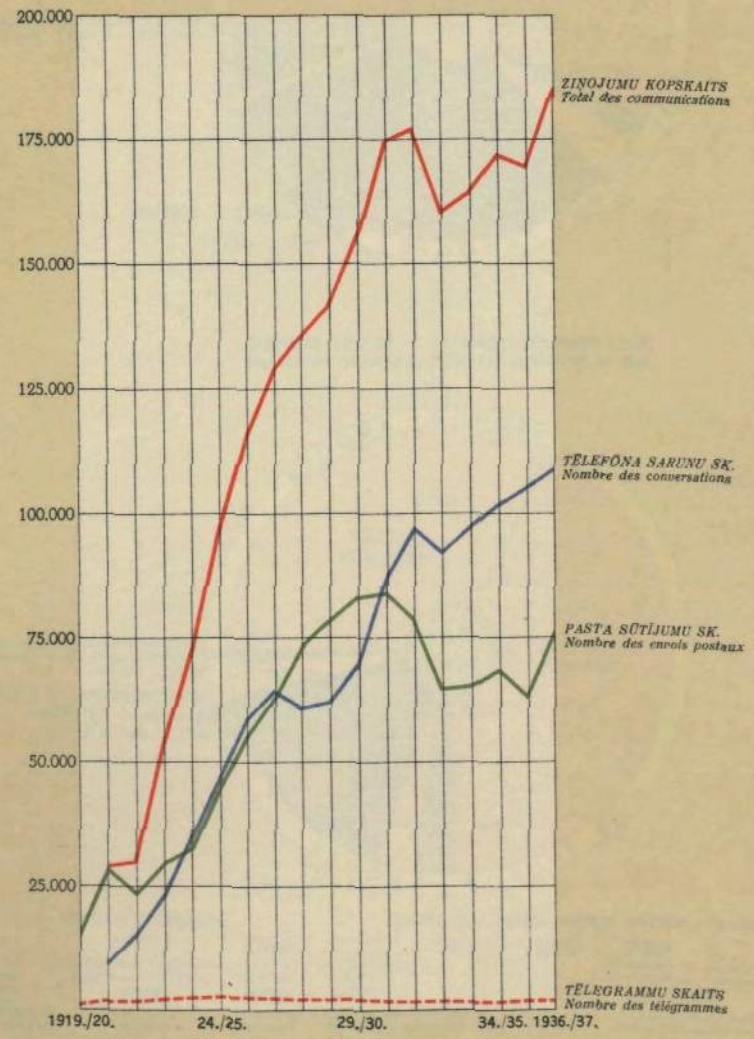

ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA. — COMMERCE EXTÉRIEUR.

ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA MILJONOS LATU 1921.—1937. G.
Commerce extérieur en millions de lats de 1921 à 1937.

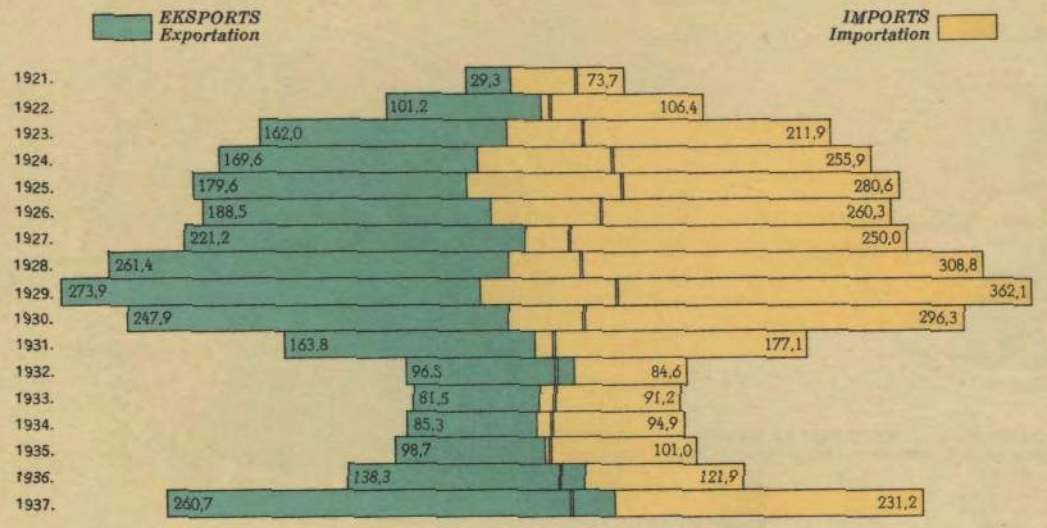

IMPORTS 1933./37. G. CAURMĒRĀ MILJONOS LATU.
Importation moyenne de 1933/37 en millions de lats.

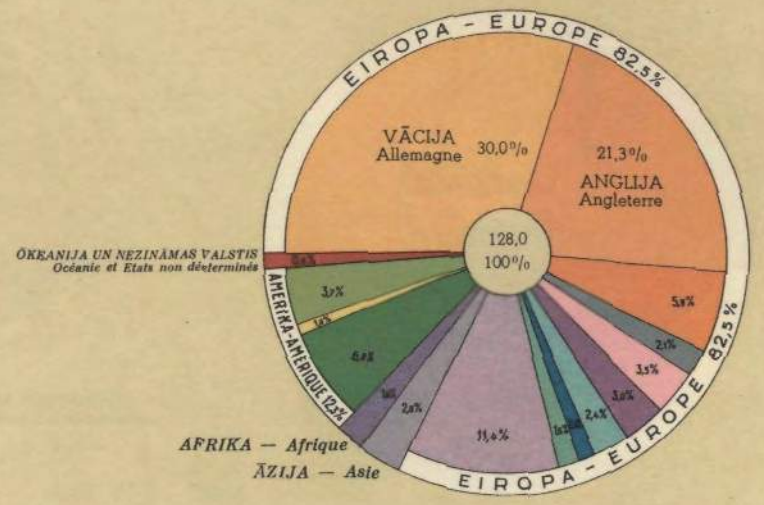

ĀRĒJĀS TIRDZNIECĪBAS APGROZĪJUMI LATOS UZ 1 IEDZĪVOTĀJU.
Chiffre des affaires du commerce extérieur en lats par habitant.

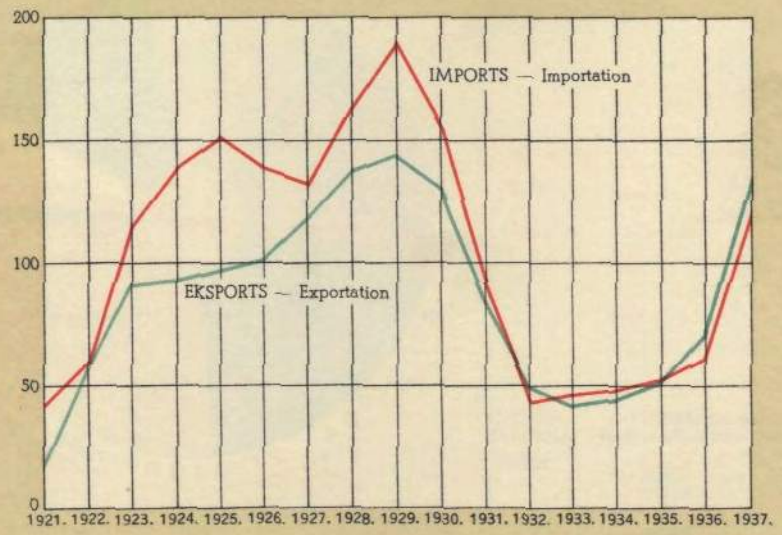

EKSPORTS 1933./37. G. CAURMĒRĀ MILJONOS LATU.
Exportation moyenne de 1933/1937 en millions de lats.

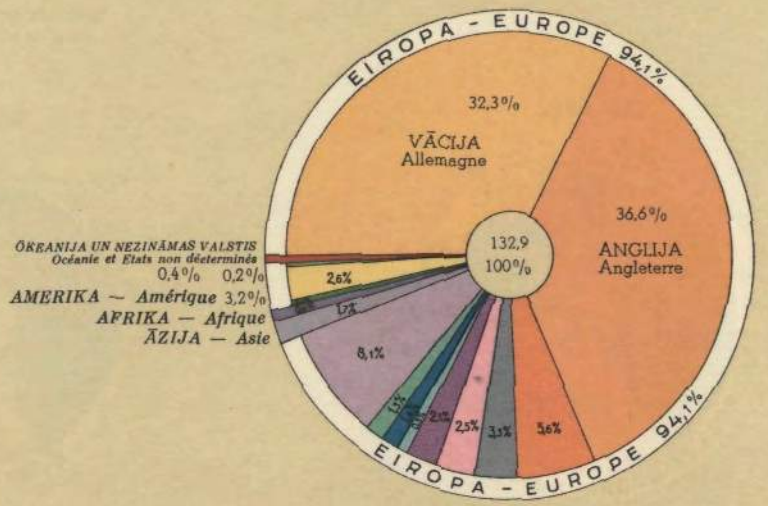

EIROPA. — Europe. **ĀZIJA.– Asie. AFRIKA.– Afrique. AMERIKA.– Amérique.**

VĀCIJA. Allemagne — ANGLIJA. Angleterre — BEĻGIJA-LUKSEMBURGA. Belgique-Luxembourg — HOLANDE. Pays-Bas — PAD.KRIEVIJA. U.d.R.S.S. — AMERIKAS S.V. Etats-Unis d'Am. — ARGENTĪNA. Argentine

FRANCIJA France — POLIJA-DANCIGA. Pologne-Dantzig — IGAUNIJA. Estonie — LIETUVA. Lithuanie — PĀRĒJĀS EIROPAS VALSTIS. Autres Etats de l'Europe — PĀRĒJĀS AMERIKAS V. Autres Etats de l'Amérique

ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA PĒC GALVENĀKĀM PRECĒM 1926./30., 1931./34. UN 1935./37. G. CAURMĒRĀ.

COMMERCE EXTÉRIEURE D'APRÈS LES PRINCIPALES MARCHANDISES, MOYENNES DES ANNÉES 1926/30, 1931/34 ET 1935/37.

EKSPORTS. — Exportation.

MILJ. Ls. — En millions de Ls.

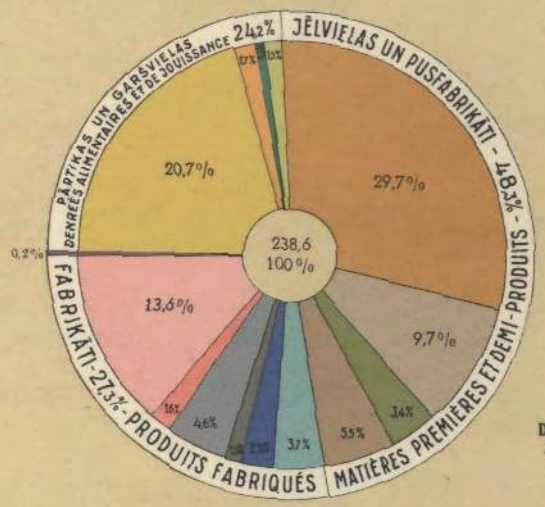

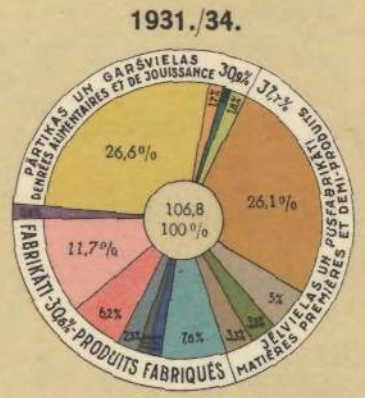

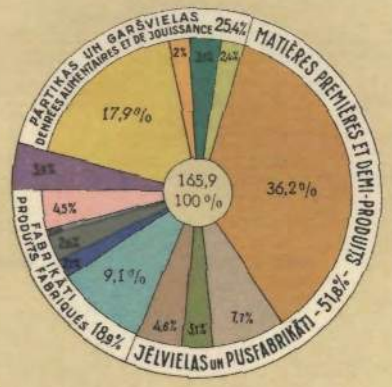

DZIVNIEKI. Animaux.

PĀRTIKAS UN GARŠVIELAS. Denrées alimentaires et de jouissance: SVIESTS Beurre; GALA Viande; LABĪBA Céréales; PĀRĒJĀS PĀRTVIELAS Autres denrées alimentaires

JĒLVIELAS UN PUSFABRIKĀTI. Matières premières et demi-produits: KOKU MATERIĀLI Matériaux de bois; LĪNI Lin; ĀBOLIŅA SĒKLAS UN LINSĒKLAS Graines de trèfle et de lin; PĀRĒJĀS JĒLV., PUSFABR. Autres matières premières et demi-produits

FABRIKĀTI. Produits fabriqués: FINIERI Feuilles de placage; PAPĪRS UN PAPE Papier et carton; LĪNU DZIJAS Filés de lin; GUMIJAS APAVI Chaussures en caoutchouc; VAGONI Wagons; PĀRĒJIE FABRIKĀTI Autres produits fabriqués

IMPORTS. — Importation.

MILJ. Ls. — En millions de Ls.

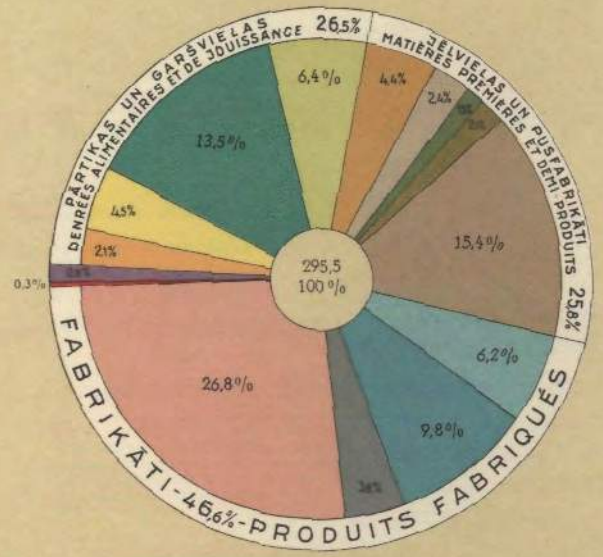

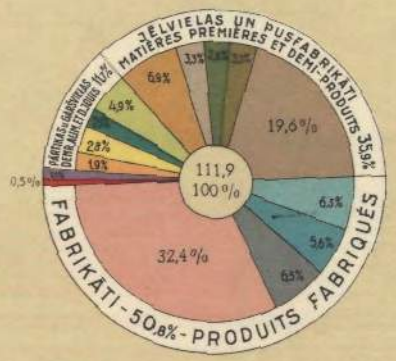

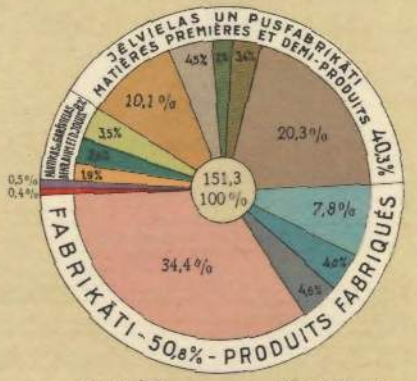

DZIVNIEKI. Animaux.

PĀRTIKAS UN GARŠVIELAS. Denrées alimentaires et de jouissance: SILĶES Harengs; CUKURS Sucre; LABĪBA Céréales; PĀRĒJĀS PĀRT. VIELAS Autres denrées alimentaires

JĒLVIELAS UN PUSFABRIKĀTI. Matières premières et demi-produits: AKMENOGLES. KOKSS, BRIKETI Houille, coke, briquettes; MĀKSLĪGI MĒSLI Engrais artificiel; TABAKA Tabac; NAFTA. NAFTAS PRODUKTI Naphte et produits de naphte; PĀRĒJĀS JĒLV. PUSFABR. Autres matières premières et demi-produits

FABRIKĀTI. Produits fabriqués: MAŠĪNAS Machines; AUDUMI, KOKV. UN VILNAS Tissus de coton et de laine; DZIJAS UN DIEGI Filés et fils; PĀRĒJIE FABRIKĀTI Autres produits fabriqués

DĀRGMETALLI. Métaux précieux.

GALVENĀKO PREČU EKSPORTS 1921.—1937. G.
EXPORTATION DES PRINCIPALES MARCHANDISES DE 1921 à 1937.

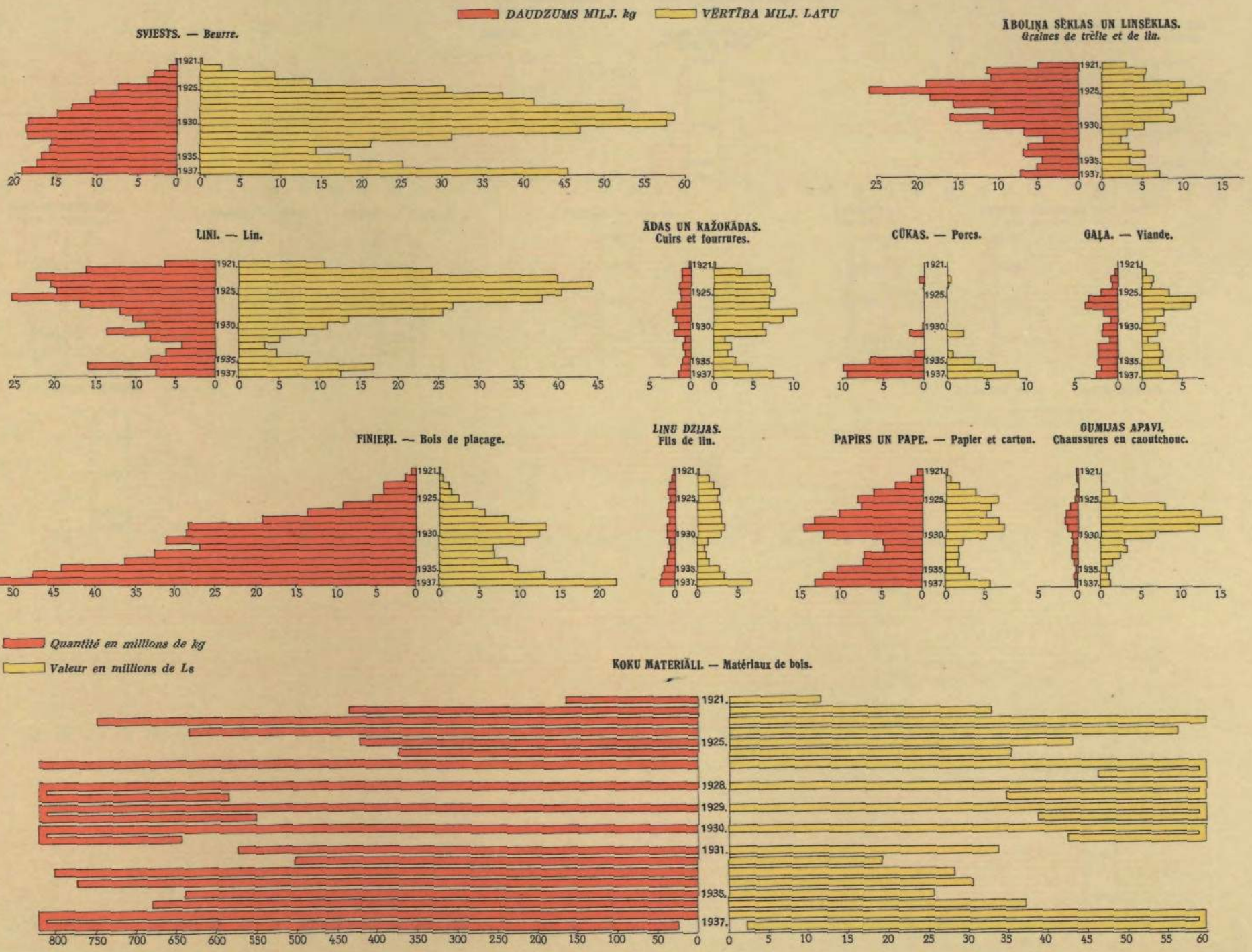

GALVENĀKO PREČU IMPORTS 1921.—1937. G.
IMPORTATION DES PRINCIPALES MARCHANDISES DE 1921 à 1937.

DAUDZUMS MILJ. kg
Quantité en millions de kg

VĒRTĪBA MILJ. LATU
Valeur en millions de Ls

SIĻĶES. — Harengs.

CUKURS. — Sucre.

VILNA UN KOKVILNA.
Laine et coton.

NAFTA UN NAFTAS PRODUKTI.
Naphte et produits de naphte.

ĀDAS UN KAŽOKĀDAS.
cuirs et fourrures.

TABAKA. — Tabac.

KRĀSAS. — Couleurs.

MAŠĪNAS. — Machines.

AUTOMOBIĻI.
Automobiles.

AUDUMI, VILNAS UN KOKVILNAS.
Tissus de laine et de coton.

DZIJAS UN DIEGI. — Filés et fils.

MĀKSLĪGIE MĒSLI. — Engrais artificiels.

LABĪBA. — Céréales.

AKMEŅOGLES, KOKSS UN BRIKETI.
Houille, coke et briquettes.

ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA AR GALVENĀKĀM VALSTĪM 1921.—1937. G. (MILJ. Ls).
COMMERCE EXTÉRIEUR AVEC LES PRINCIPAUX PAYS DE 1921 à 1937 (EN MILLIONS DE Ls).

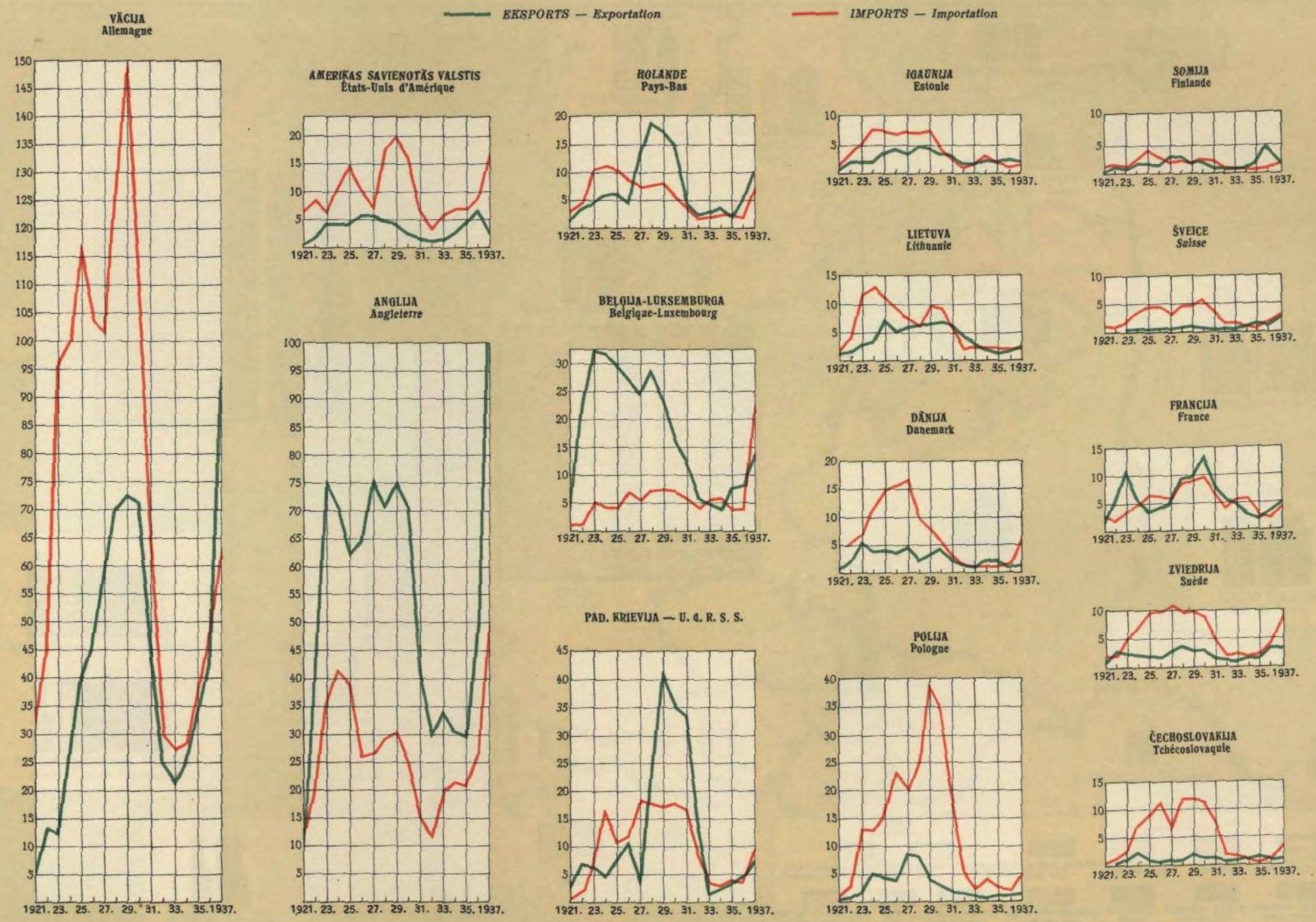

EKSPORTS UN IMPORTS PĒC GALVENĀKĀM VALSTĪM UN PRECĒM 1937. G. (MILJ. Ls).
EXPORTATION ET IMPORTATION PAR PAYS PRINCIPAUX ET PAR MARCHANDISES EN 1937 (EN MILLIONS DE Ls).

□ = 100.000 Ls

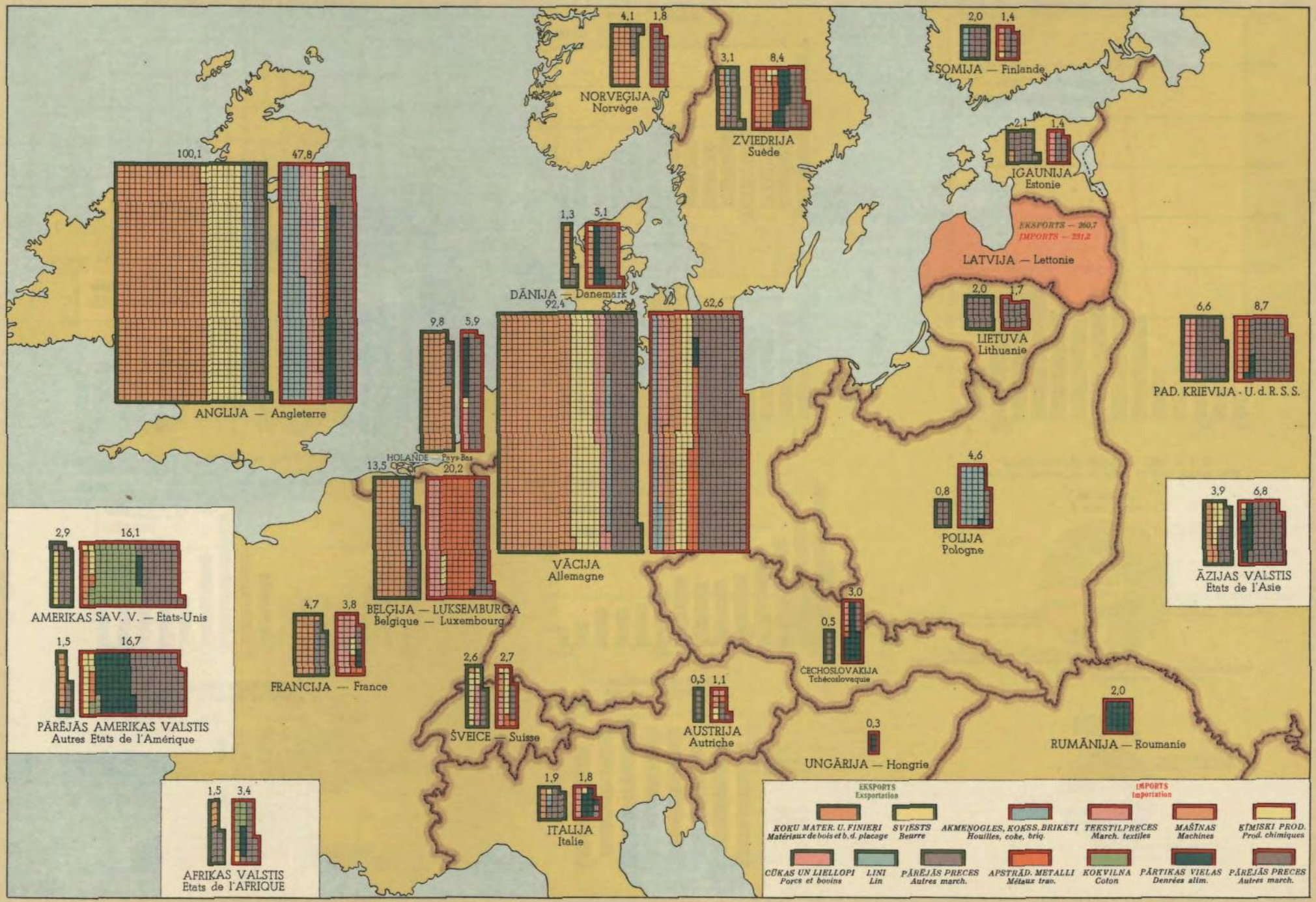

KREDITSAIMNIECĪBA. — ÉCONOMIE DE CRÉDIT.

ANGĻU MĀRCIŅAS KURSS RĪGAS BIRŽĀ.
Cours de la livre sterling à la bourse de Riga.

NOGULDĪJUMI.
Dépôts.

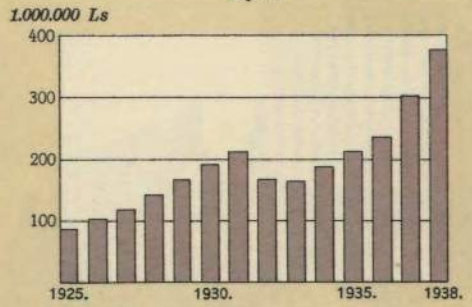

PROTESTĒTIE VEKSEĻI 1923.—1937. G.
Lettres de change protestées de 1923 à 1937.

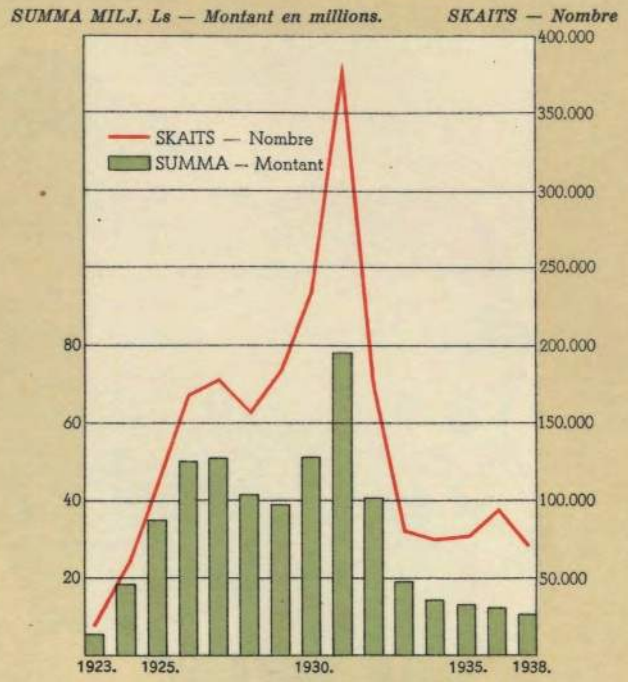

NAUDAS APGROZĪBA.
Circulation de l'argent.

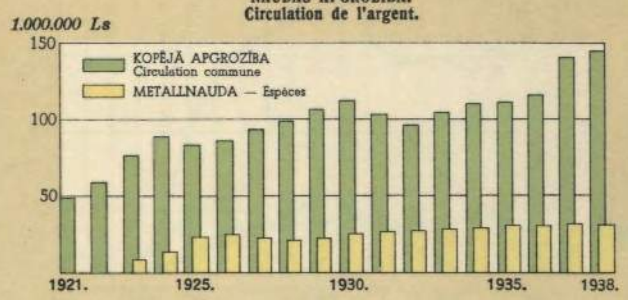

AIZDEVUMI.
Prêts.

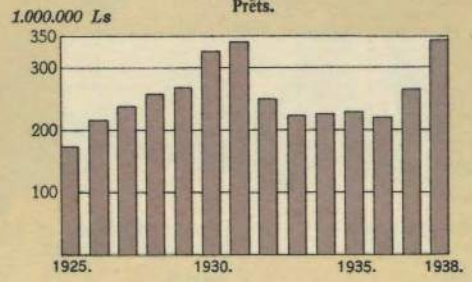

ĀRZEMJU VALŪTAS UN ZELTA KRĀJUMI LATVIJAS BANKĀ 1923.—1938. I. I.
Stocks des valeurs étrangères et de l'or dans la Banque de Lettonie de 1923 à 1938, au 1-er janvier.

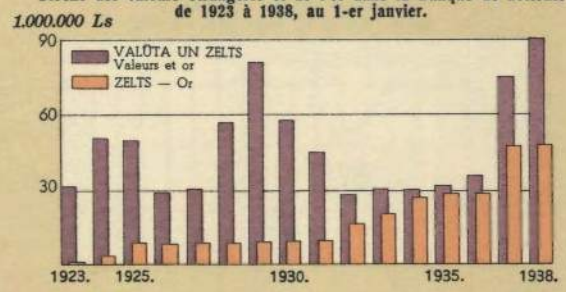

KRĀJNOGULDĪJUMI.
Dépôts d'épargne.

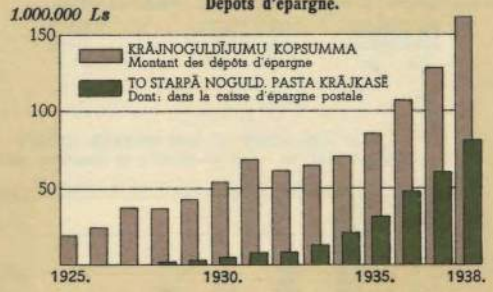

KREDITIESTĀŽU BILANCES 1938. G. 1. I.
Bilans des institutions de crédit au 1-er janvier 1938.

ĪSTERMIŅA.
À court terme.

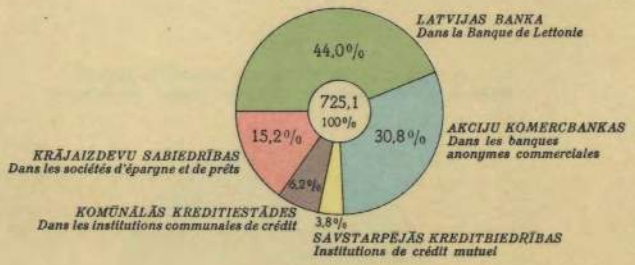

MAKSĀJUMU BILANCE MILJ. LS.
Bilan des payements en millions de Ls.

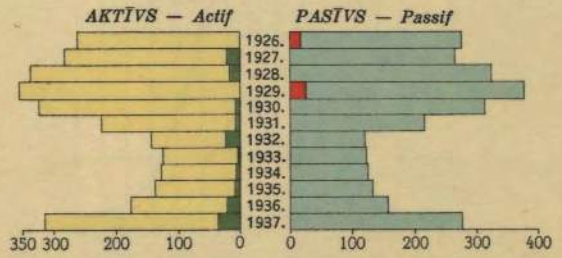

LAUKSAIMNIEKU PARĀDI.
Dettes des agriculteurs.

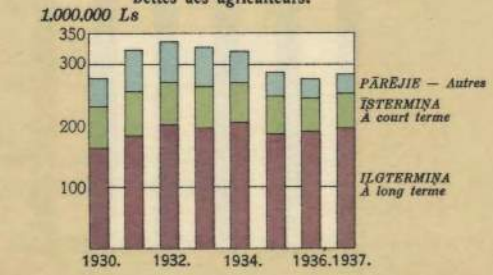

ĪLGTERMIŅA.
À long terme.

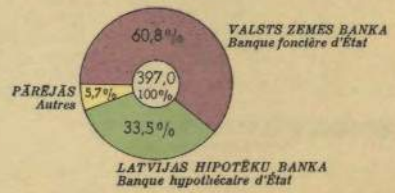

TIRDZNIECĪBA. — COMMERCE.

KREDITSAIMNIECĪBA. — Economie de crédit.

ĪSTERMIŅA KREDITIESTĀŽU BILANČU POSTEŅI MILJ. Ls 1. I.
Articles de bilan des institutions de crédit à court terme en millions de Ls.

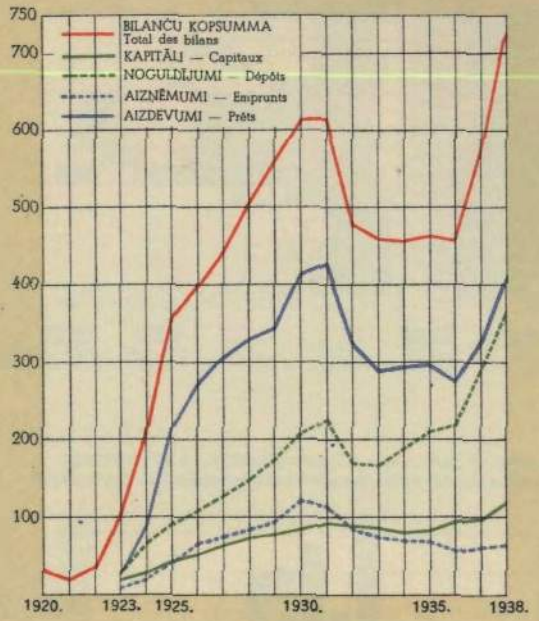

ILGTERMIŅA KREDITI MILJ. Ls.
Crédits à long terme en millions de Ls.

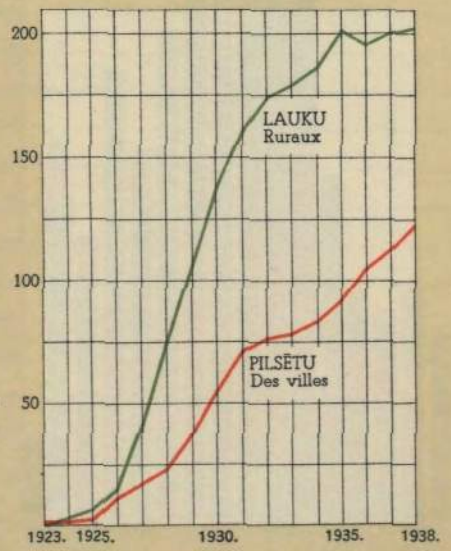

PREČU TIRDZNIECĪBA. — Commerce des marchandises.

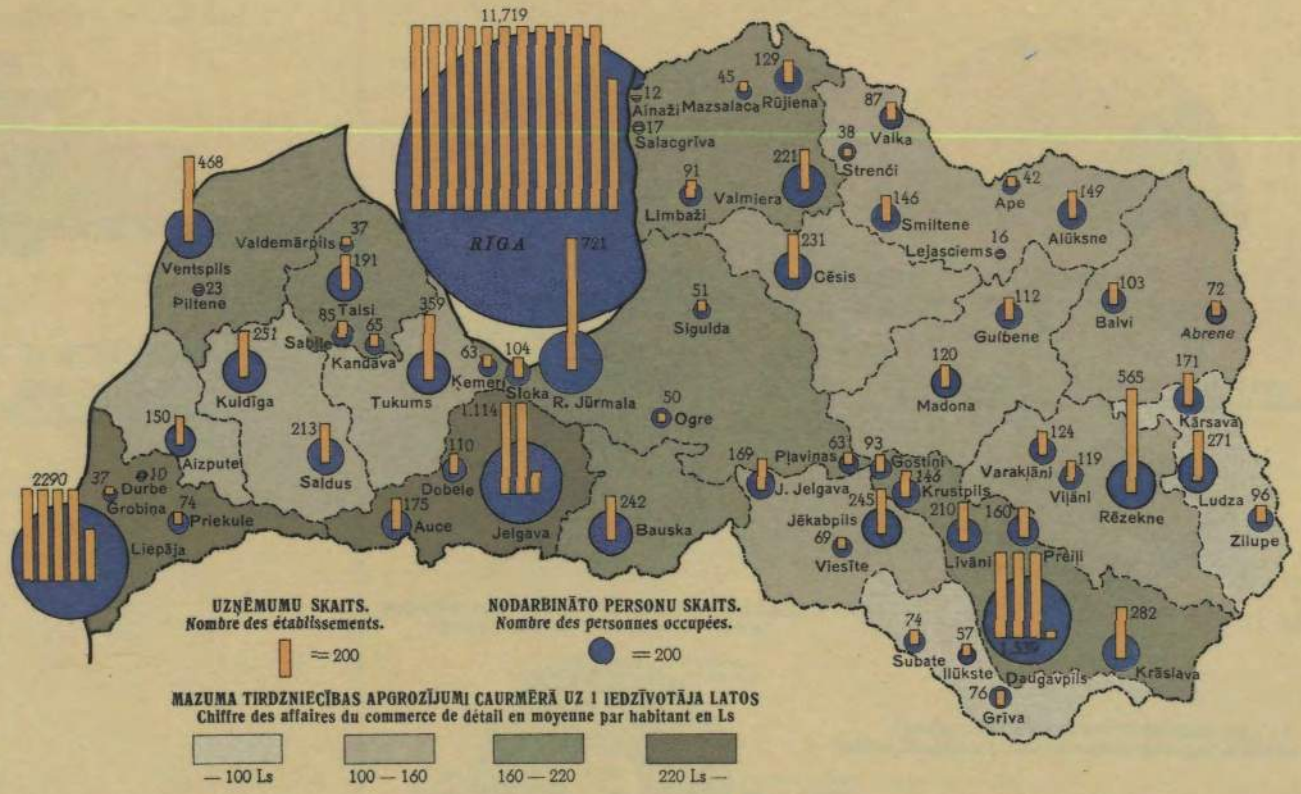

UZŅĒMUMU SKAITS.
Nombre des établissements.
= 200

NODARBINĀTO PERSONU SKAITS.
Nombre des personnes occupées.
= 200

MAZUMA TIRDZNIECĪBAS APGROZĪJUMI CAURMĒRĀ UZ 1 IEDZĪVOTĀJA LATOS
Chiffre des affaires du commerce de détail en moyenne par habitant en Ls

— 100 Ls | 100 — 160 | 160 — 220 | 220 Ls —

TAUTAS IENĀKUMI MILJ. Ls 1932.—1937. G.
Fortune nationale en millions de Ls. — de 1932 à 1937.

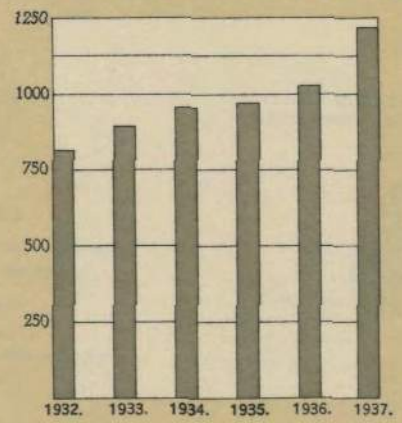

TAUTAS IENĀKUMU STRUKTŪRA MILJ. Ls 1936. G.
Structure des revenus nationaux en millions de Ls. en 1936.

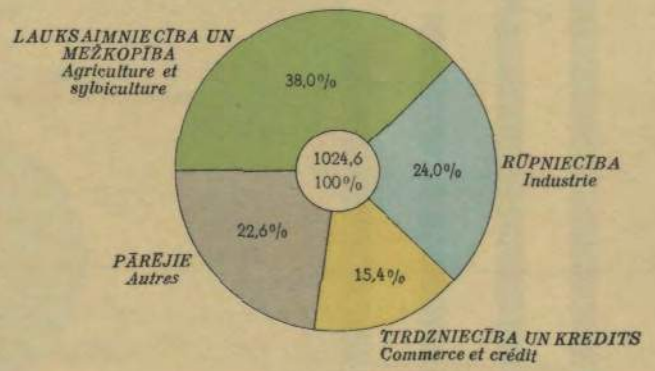

TRANSITS. — TRANSIT.

TRANSITS PĒC GALVENĀKĀM VALSTĪM 1921.—1937. G. (MILJ. kg).
Transit d'après les principaux Etats de 1921 à 1937 (en millions de kg).

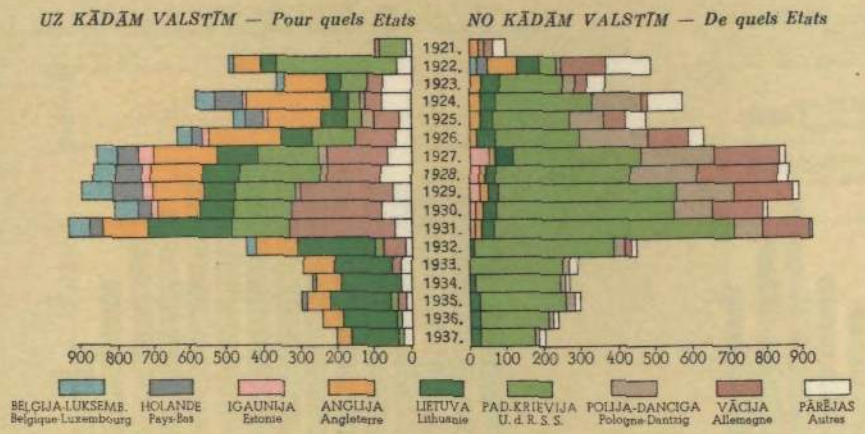

TRANSITS PĒC GALVENĀKĀM PRECĒM 1921.—1937. G. (MILJ. kg).
Transit d'après les principales marchandises de 1921 à 1937 (en millions de Ls).

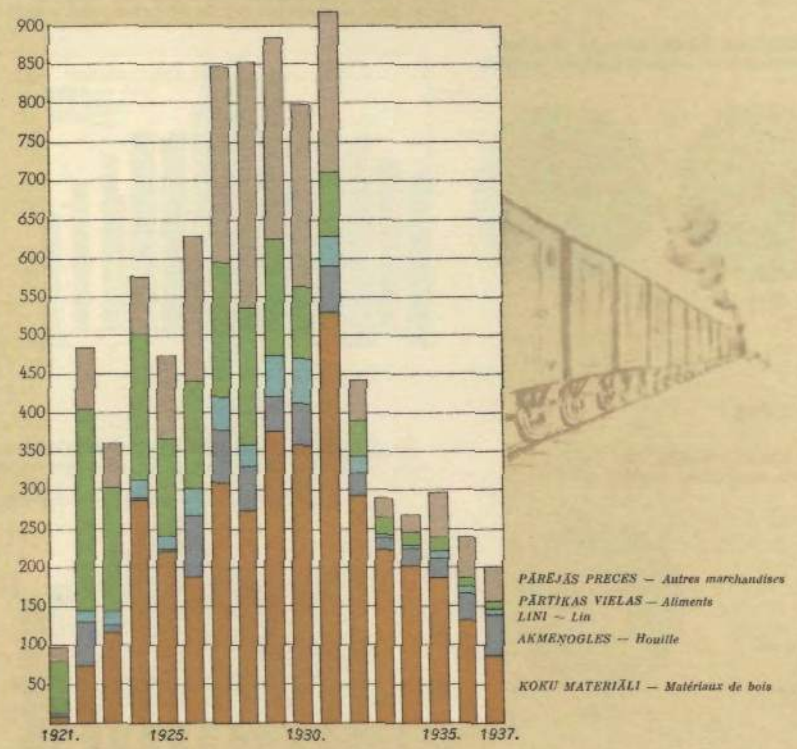

TIRDZNIECĪBA. — COMMERCE.

1935.

TIRDZNIECĪBAS UZŅĒMUMU SKAITS.
Nombre des établissements commerciaux.

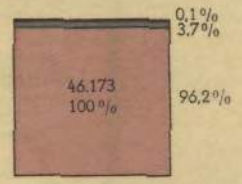

UZŅĒMUMI PĒC NODARBINĀTO PERSONU SKAITA.
Etablissements d'après le personnel occupé.

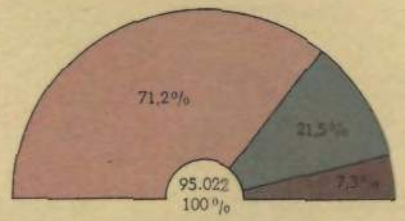

—5 NODARBINĀTAS PERS. — *5 personnes occupées*
6—50 NODARBINĀTAS PERS. — *6—50 personnes occupées*
PĀRI PAR 50 NODARBINĀTAS PERS. — *Au-dessus de 50 personnes occupées*

UZŅĒMUMI PĒC ALGOTO DARBNIEKU SKAITA.
Etablissements d'après le nombre des employés salariés.

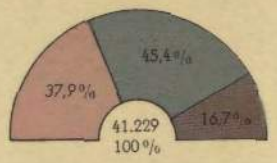

NODARBIN. PERS. PĒC SAIMNIECISKĀ STĀVOKĻA DARBĀ.
Personnes occupées d'après leur état social.

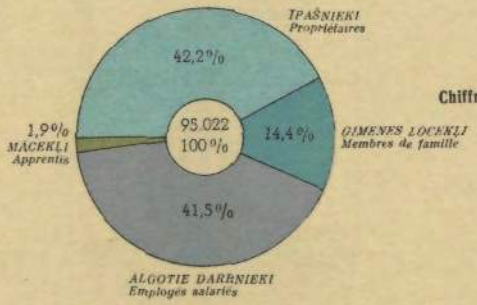

TIRDZNIECĪBAS UZŅĒMUMU APGROZĪJUMI MILJ. Ls.
Chiffres des affaires des établissements commerciaux en millions de Ls.

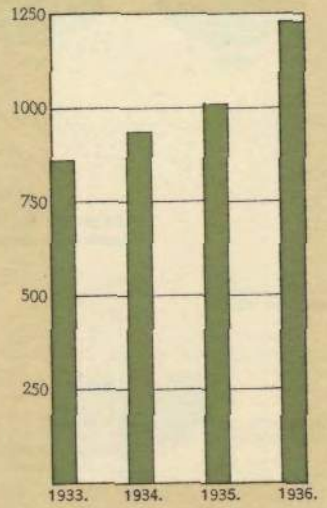

UZŅĒMUMI PĒC ĪPAŠNIEKA TAUTĪBAS.
Etablissements d'après la nationalité ethnique des propriétaires.

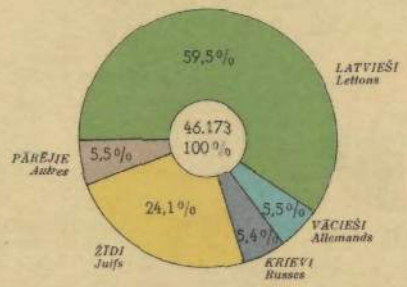

AKCIJU SABIEDRĪBAS UN APDROŠINĀŠANA.
SOCIÉTES ANONYMES ET ASSURANCE.

AKCIJU SABIEDRĪBU PAMATKAPITĀLI MILJ. Ls 1. I.
Fonds sociaux des sociétés anonymes en millions de Ls au 1-er janvier.

NODIBINĀTO AKCIJU SABIEDRĪBU KAPITĀLI MILJ. LS.
(Kopā ar palielinātiem.)
Capitaux des sociétés anonymes fondées en millions de Ls.
(Ensemble avec les agrandissements.)

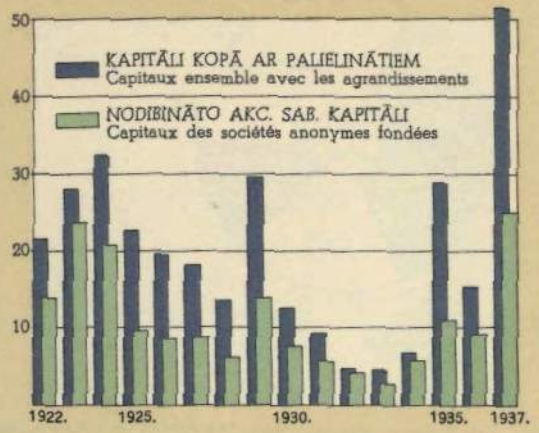

AKCIJU SABIEDRĪBU PAMATKAPITĀLI 1937. 1. I (pēc nozarēm).
Fonds sociaux des sociétés anonymes au 1-er janvier 1937 (par branches).

ĀRZEMJU KAPITĀLS AKCIJU SABIEDRĪBĀS MILJ. Ls.
Capital étranger dans les sociétés anonymes en millions de Ls.

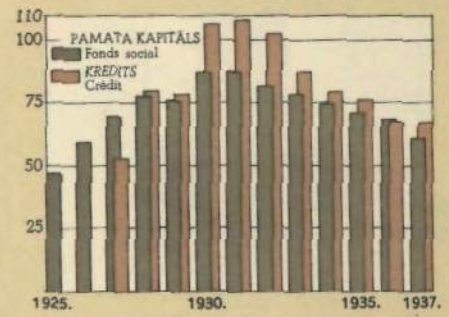

ĀRZEMJU KAPITĀLI AKCIJU SABIEDRĪBĀS.
Capitaux étrangers dans les sociétés anonymes.

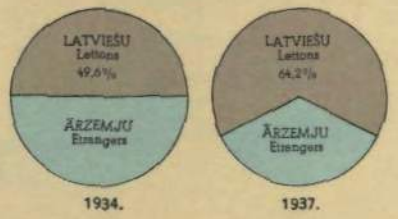

ĀRZEMJU KAPITĀLS AKCIJU KOMERCBANKĀS MILJ. Ls.
Capital étranger dans les banques anonymes de commerce en millions de Ls.

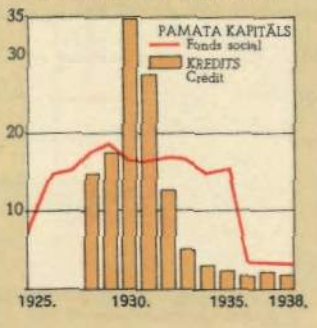

ĀRZEMJU KAPITĀLI AKCIJU KOMERCBANKĀS.
Capitaux étrangers dans les banques anonymes de commerce.

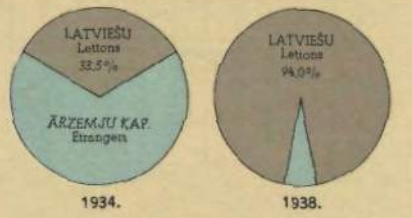

APDROŠINĀJUMU PRĒMIJU IEŅĒMUMI. — Recettes des primes d'assurance.

APDROŠINĀŠANAS IESTĀŽU PRĒMIJU IEŅĒMUMI MILJ. Ls.
Recettes des primes des institutions d'assurance en millions de Ls.

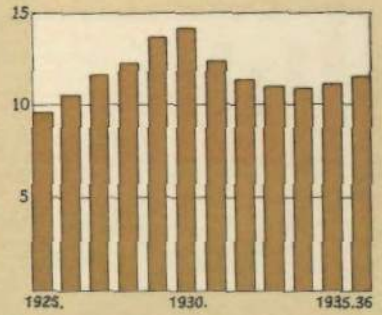

PĒC APDROŠINĀŠANAS VEIDIEM.
D'après les branches d'assurance.

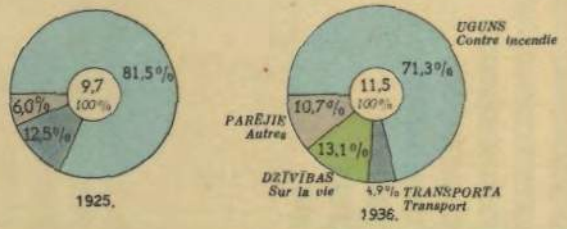

PĒC APDROŠINĀŠANAS IESTĀDĒM.
D'après les institutions d'assurance.

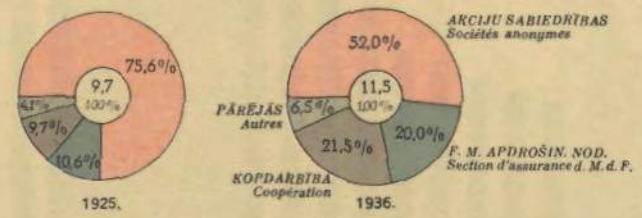

KOPDARBĪBA. — COOPÉRATION.

KOPDARBĪBAS SABIEDRĪBU BIEDRU SKAITS UN KAPITĀLI 1923.—1936. G.
Nombre des membres et capitaux des associations coopératives de 1923 à 1936.

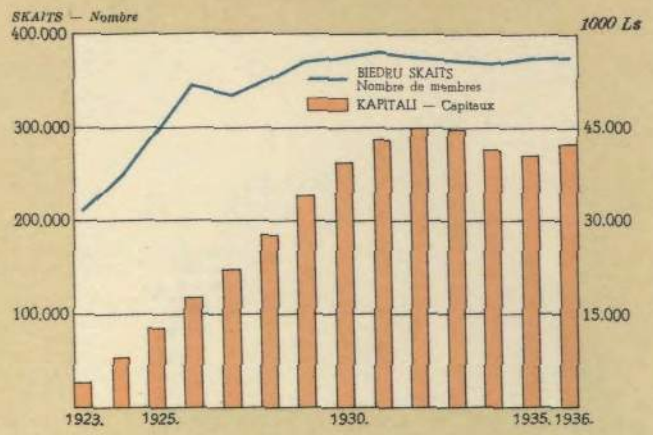

KOPDARBĪBAS SABIEDRĪBAS PĒC VEIDIEM 1937. g. 1. I.
Associations coopératives d'après leurs modes au 1-er janvier 1937.

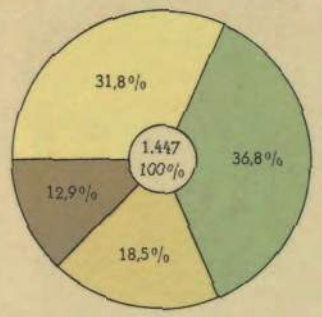

APDROŠINĀŠANAS — D'assurance
KRĀJAIZDEVU — De prêts et d'épargne
PIENSAIMNIEKU — Des laitiers
PATĒRĒTĀJU — Des consommateurs

KOPDARBĪBAS S-BU BIEDRI PĒC S-BU VEIDIEM 1937. G. 1. I.
Membres des associations coopératives de divers modes au 1-er janvier 1937.

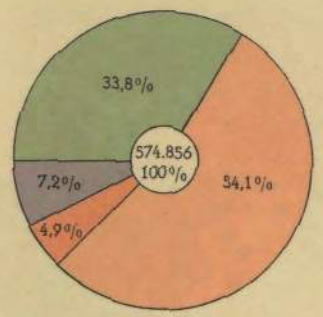

APDROŠINĀŠANAS — D'assurance
KRĀJAIZDEVU — De prêts et d'épargne
PIENSAIMNIEKU — Des laitiers
PATĒRĒTĀJU — Des consommateurs

KOPDARBĪBAS SPECIFISKAIS SVARS TAUTSAIMNIECĪBĀ.
Importance spécifique de la coopération dans l'économie politique.

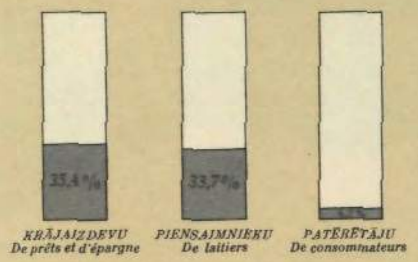

KRĀJAIZDEVU — De prêts et d'épargne
PIENSAIMNIEKU — De laitiers
PATĒRĒTĀJU — De consommateurs

KRĀJAIZDEVU S-BU BILANCES UN AIZDEVUMI 1923.—1938. G. 1. I.
Bilans et prêts des sociétés d'épargne et de prêts de 1923 à 1938 au 1-er janvier.

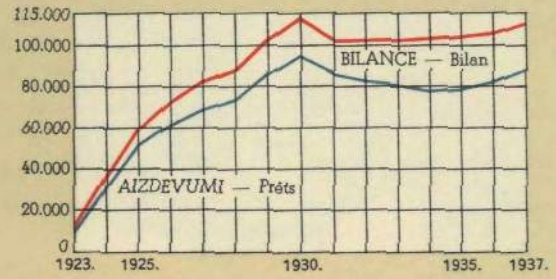

SAVSTARPĪGO APDROŠINĀŠANAS B-BU BIEDRU SKAITS UN APDROŠ. SUMMAS.
Nombre des membres des sociétés d'assurance mutuelle et sommes d'assurance.

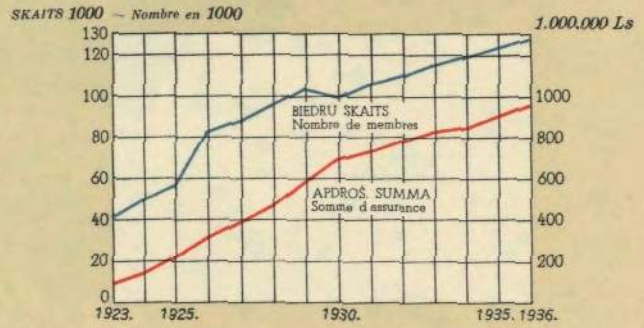

PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBU APGROZĪJUMI 1921.—1937. G. MILJ. Ls.
Chiffre d'affaires des sociétés de consommation de 1921 à 1937 en millions de Ls.

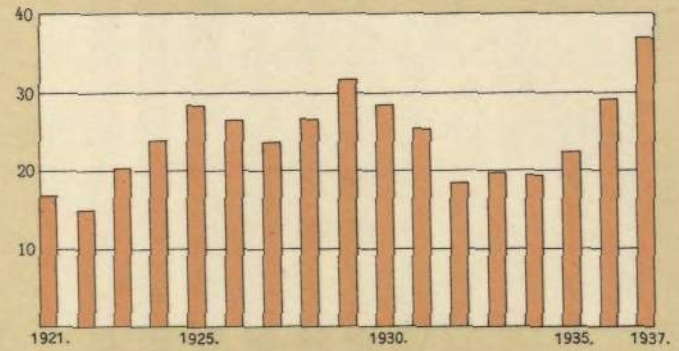

PIENSAIMNIEKU SABIEDRĪBĀS SAŅEMTAIS PIENS (1000 t).
Lait reçu (en 1000 de t) dans les associations des laitiers.

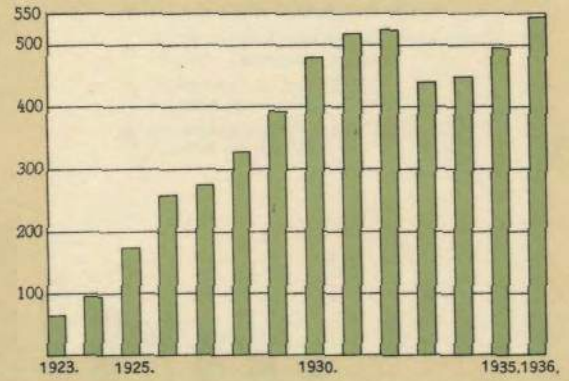

RAŽOŠANAS IZDEVUMI PIENSAIMN. S-BĀS UZ 100 kg SVIESTA Ls.
Dépenses de production des associations des laitiers
pour 100 kg de beurre en Ls.

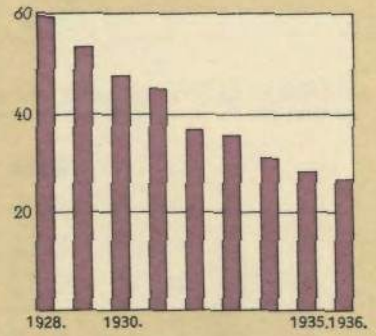

KOPDARBĪBAS SABIEDRĪBU TĪKLS.
RÉSEAU DES UNIONS DE COOPERATION.

1937. G.

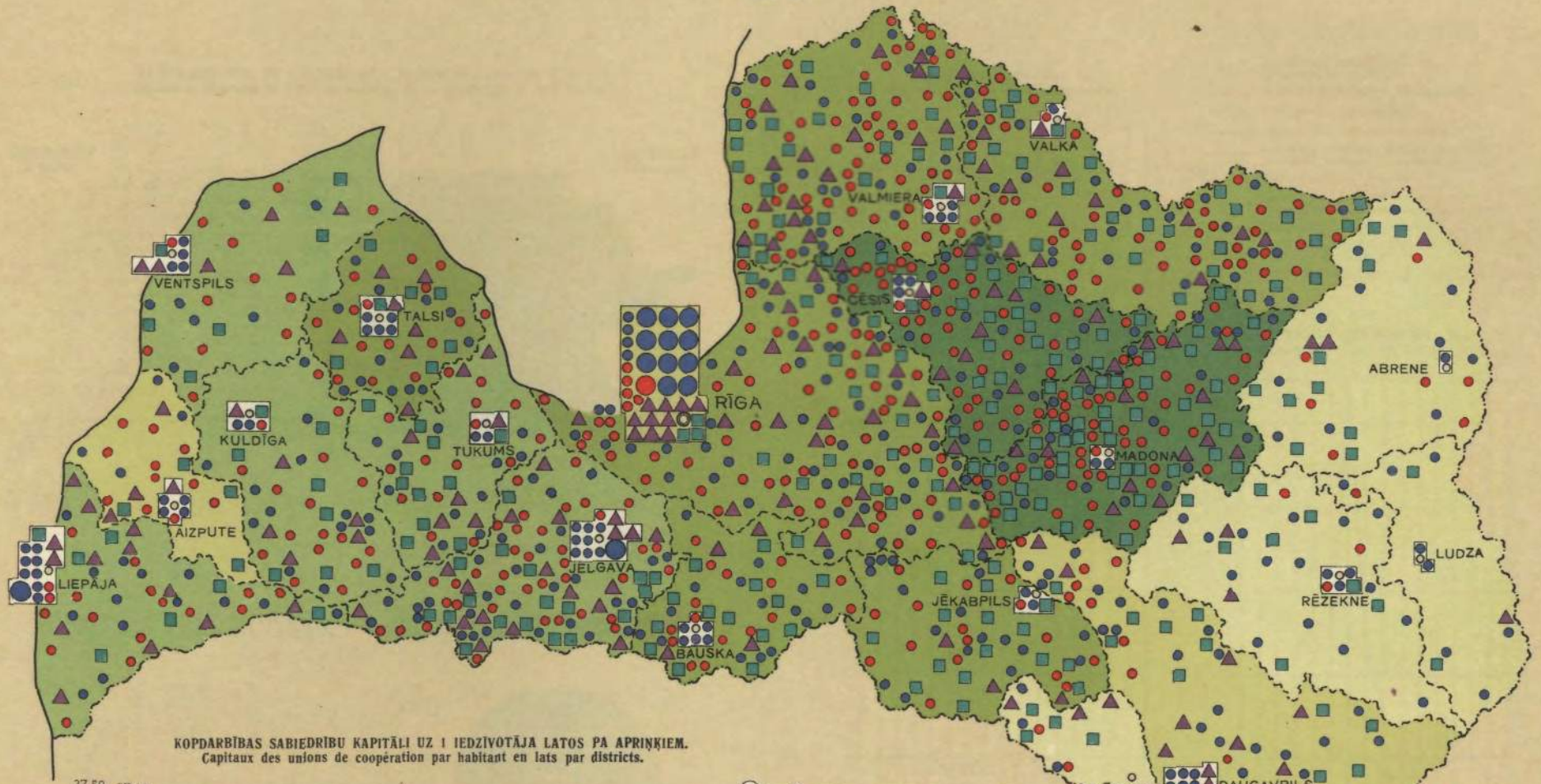

KOPDARBĪBAS SABIEDRĪBU KAPITĀLI UZ 1 IEDZĪVOTĀJA LATOS PA APRIŅĶIEM.
Capitaux des unions de coopération par habitant en lats par districts.

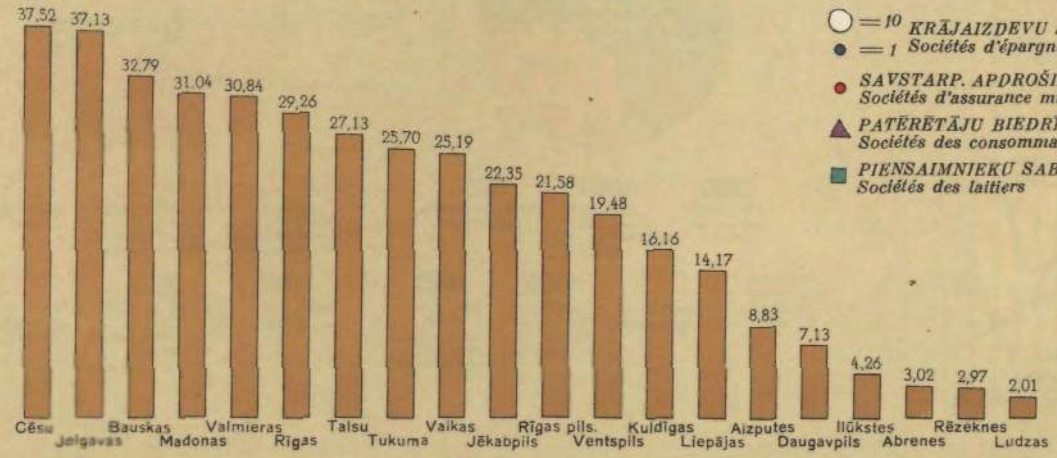

○ = 10 *KRĀJAIZDEVU SABIEDRĪBAS*
● = 1 *Sociétés d'épargne et de prêt*

● *SAVSTARP. APDROŠINĀŠANAS BIEDRĪBAS*
Sociétés d'assurance mutuelle

▲ *PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBAS*
Sociétés des consommateurs

■ *PIENSAIMNIEKU SABIEDRĪBAS*
Sociétés des laitiers

KOPDARBĪBAS SABIEDRĪBU BIEDRU SKAITS UZ 1000 IEDZĪVOTĀJIEM.
Nombre des membres des unions de coopération sur 1000 habitants.

400 —
300 — 400
200 — 300
100 — 200
— 100

FINANCES. — FINANCES.

VALSTS IEŅĒMUMI UN IZDEVUMI MILJ. Ls 1922./23.—1938./39. S. G.
Recettes et dépenses de l'Etat en millions de Ls de 1922/23 à 1938/39.

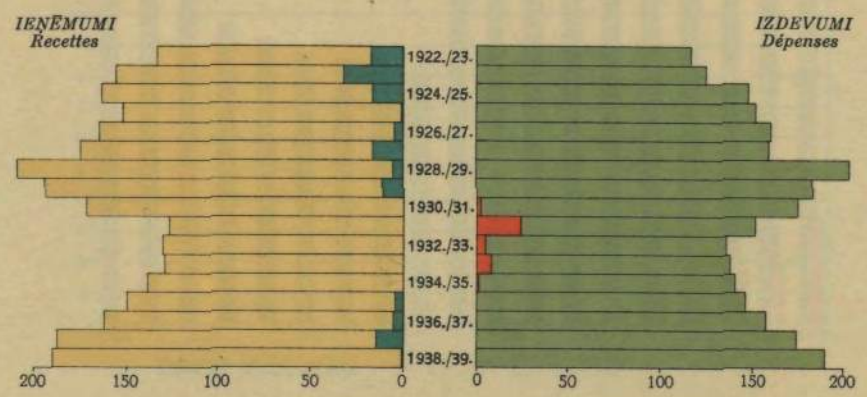

IEŅĒMUMI PĒC AVOTIEM MILJ. Ls 1937./38. S. G.
Recettes par sources en millions de Ls en 1937/38.

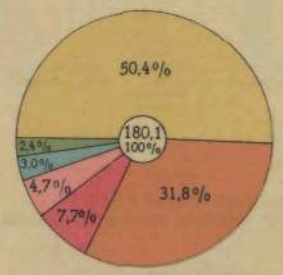

IZDEVUMI PĒC VAJADZĪBĀM MILJ. Ls 1937./38. S. G.
Dépenses par nécessités en millions de Ls en 1937/38.

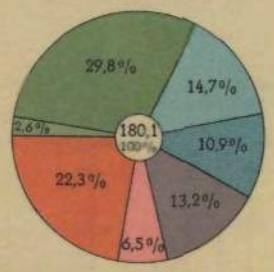

NODOKĻI — *Impôts*
MONOPŌLI UN VALSTS UZŅ. — *Monopoles et entreprises d'Etat*
NODEVAS, ATLĪDZĪBAS — *Contributions et compensations*
VALSTS AIZŅĒM. — *Emprunts de l'Etat*
VALSTS AKT. RĒĀLIZ. — *Réalisation des actifs de l'Etat*
PĀRĒJIE — *Autres*

ADMINISTRĀCIJA — *Administration*
APSARDZ., IEKŠ DROŠ. — *Défense et sûreté publique*
IZGLĪTĪBA — *Instruction publique*
SAIMN. NOZ. VEICIN. — *Encouragement des branches économiques*
SABIEDR. AIZGĀD. — *Assistance publique*
SATIKSME — *Communication*
PĀRĒJIE — *Autres*

VALSTS IEŅĒMUMI MILJ. Ls.
Recettes de l'Etat en millions de Ls.

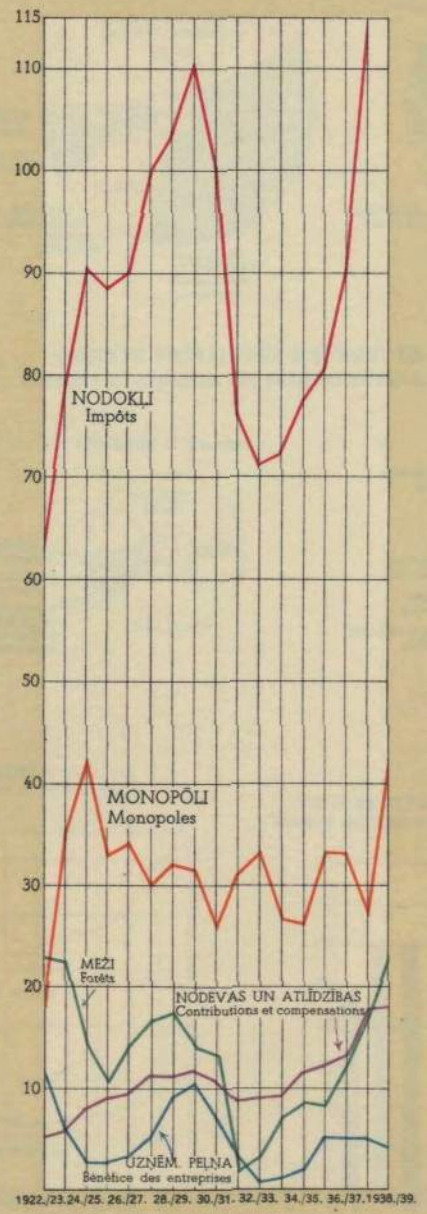

AUGSTĀKĀ ADMINISTRĀCIJA — *Administration supérieure*
IEKŠĒJĀ DROŠĪBA — *Sûreté publique*
TIESLIETAS — *Affaires de justice*
IZGLĪTĪBA — *Instruction publique*
SABIEDR. AIZGĀD., DARBA AIZSARDZ. — *Assistance publique et protection du travail.*
AIZSARDZĪBA — *Défence*
SAIMN. NOZ. VEICIN. — *Encouragement des branches économiques*
SATIKSME — *Communication*
KAPITĀLA IEGULDĪJUMI — *Placement de capitaux*
SANITĀRĀ UZRAUDZĪBA — *Surveillance sanitaire*

VALSTS IZDEVUMI MILJ. Ls.
Dépenses de l'Etat en millions de Ls.

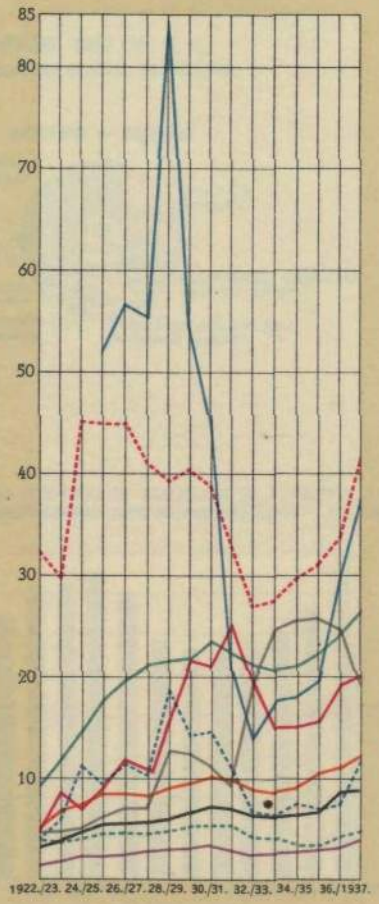

FINANCES. — FINANCES.

VALSTS PARĀDI MILJ. Ls.
Dettes de l'Etat en millions de Ls.

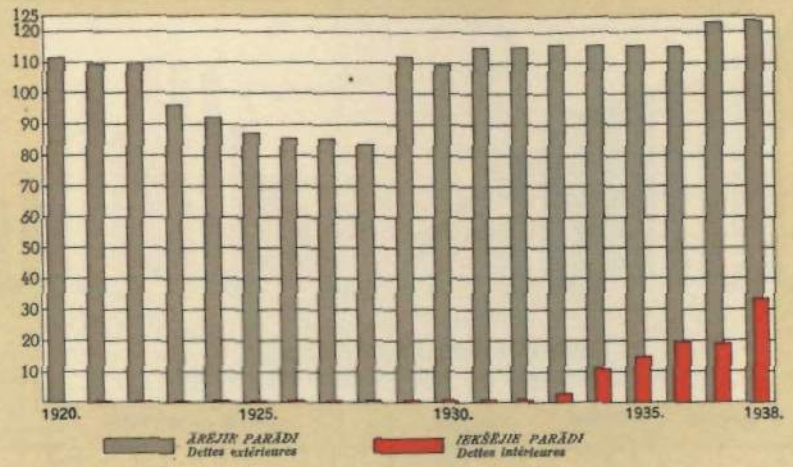

PILSĒTU PAŠVALDĪBU IEŅĒMUMI UN IZDEVUMI 1937. S. G.
Recettes et dépenses des municipalités en 1937.

IEŅĒMUMI — Recettes

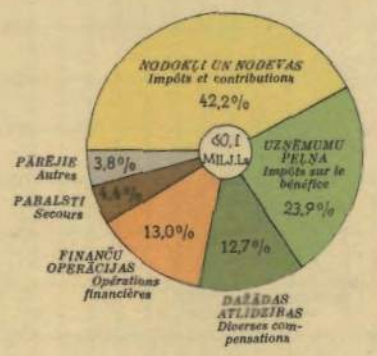

IZDEVUMI — Dépenses

PAGASTU PAŠVALDĪBU IEŅĒMUMI UN IZDEVUMI 1937./38. S. G.
Recettes et dépenses des administrations d. communes rurales en 1937/38.

IEŅĒMUMI — Recettes

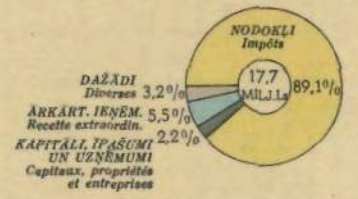

IZDEVUMI — Dépenses

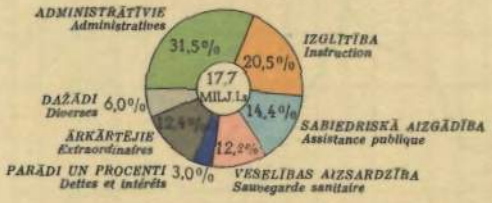

VALSTS UN PAŠVALDĪBU IEŅĒMUMI UN PARĀDI UZ 1 IEDZĪVOTĀJA LATOS 1937./38. S. G.
Recettes et dettes de l'Etat et des admin. municip. et comm. par habitant en 1937/38.

IEŅĒMUMI — Recettes

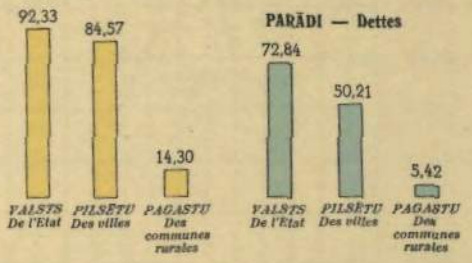

VALSTS ĀRĒJO PARĀDU SADALĪJUMS 1938. g.
Répartition des dettes extérieures de l'Etat en 1938.

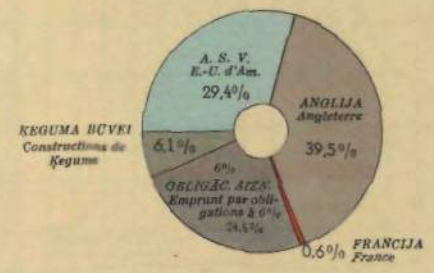

PILSĒTU UN PAGASTU PAŠVALDĪBU IEŅĒMUMI MILJ. Ls.
Recettes des municipalités urbaines et rurales en millions de Ls.

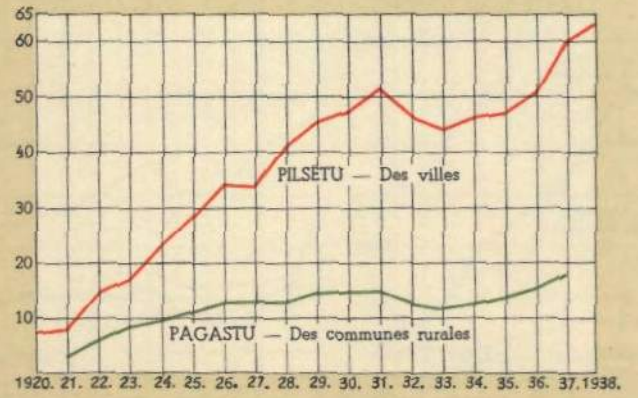

VALSTS UN PAŠVALDĪBU IEŅĒMUMI NO NODOKĻIEM UZ 1 IEDZĪVOTĀJA Ls.
Recettes de l'Etat et des administrations mun. et comm. des impôts — par habitant.

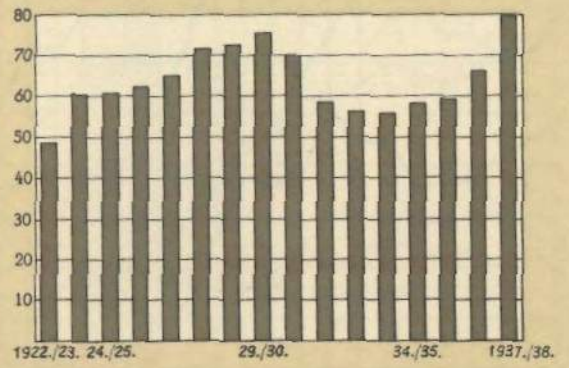

FINANCES. — FINANCES.

NODOKĻU PARĀDI PAGASTU PAŠVALDĪBĀS.
Dettes d'impôt des administrations des communes rurales.

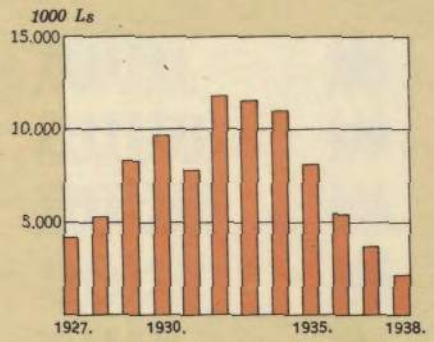

PAGASTU PAŠVALDĪBU MANTA.
Possession des administrations des communes rurales.

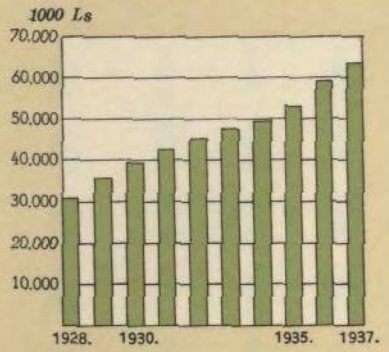

PILSĒTU PAŠVALDĪBU FINANSES. — Finances des administrations municipales.

IEŅĒMUMI. — Recettes.

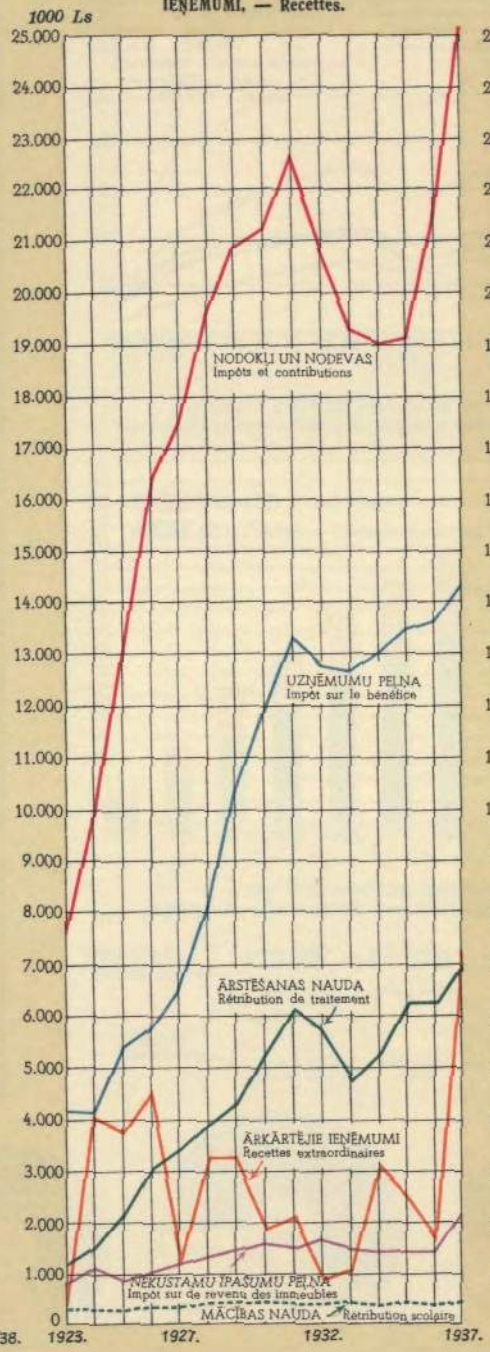

IZDEVUMI. — Dépenses.

PAGASTU PAŠVALDĪBU FINANSES.
Finances des administrations des communes rurales.

IEŅĒMUMI. — Recettes.

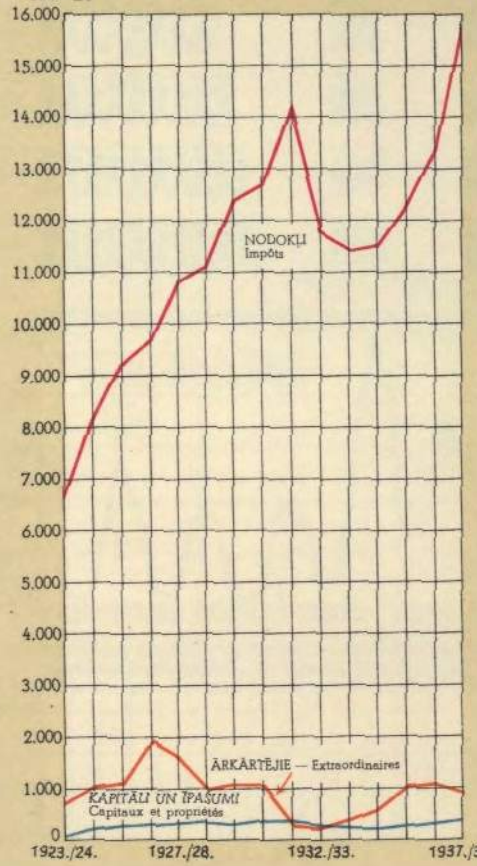

IZDEVUMI. — Dépenses.

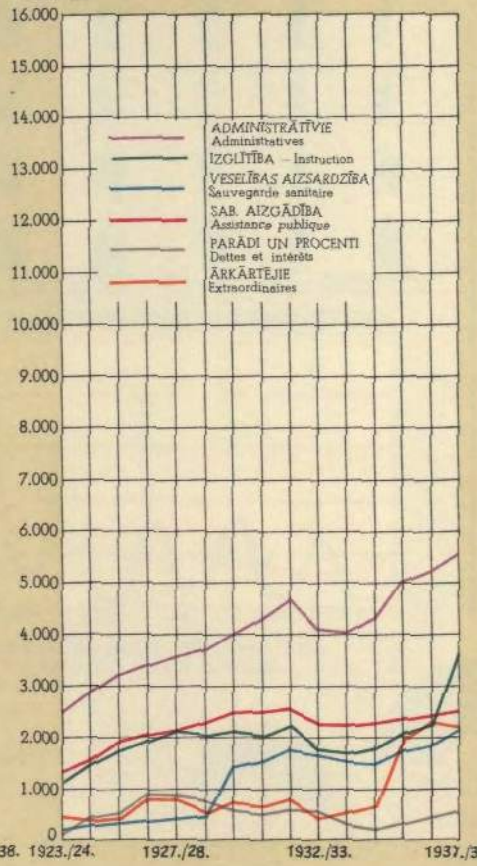

NODARBINĀTĪBA. — ACTIVITÉ.

NODARBINĀTĪBA DAŽ. SAIMNIECĪBAS NOZARĒS (IZŅEMOT LAUKS. UN PUBL. DIENESTU) 1928.—1937. G.
Activité dans diverses branches économiques (sauf l'agriculture et le service public) de 1928 à 1937.

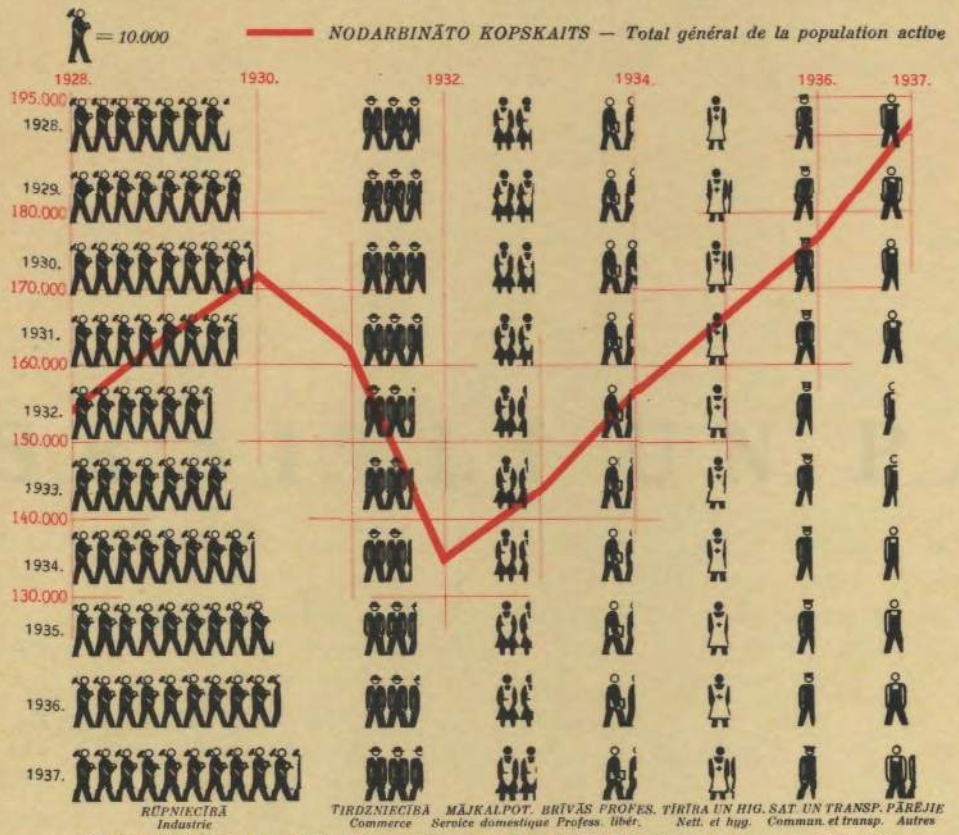

DĪKĀ PALIKUŠO DARBA MEKLĒTĀJU SKAITS 1928.—1937. G. — Nombre des chômeurs en réserve de 1928 à 1937.

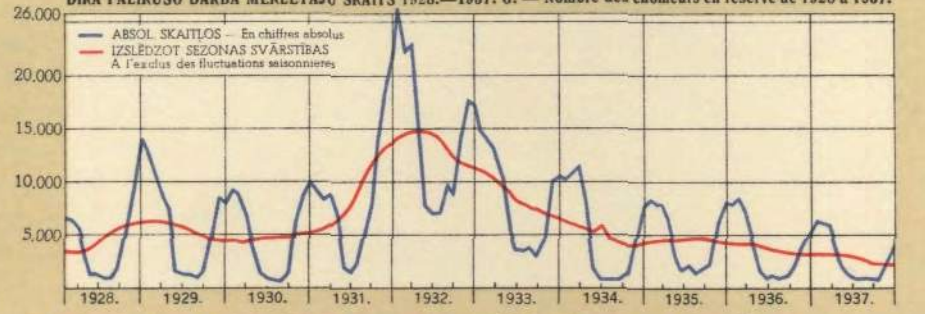

APDROŠINĀŠANA NELAIMES GADĪJUMOS — IZDEVUMI CIETUŠIEM 1919.—1937. G. (TŪKSTOŠOS LATU).
Assurance contre accidents — dépenses pour accidentés de 1919 à 1937 (en milliers de lats).

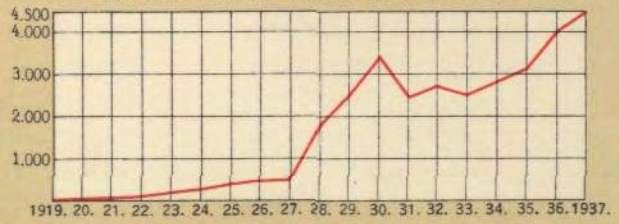

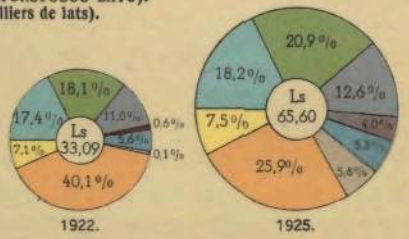

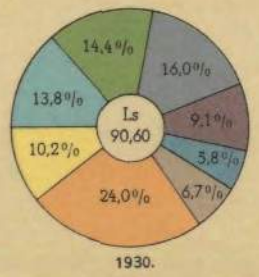

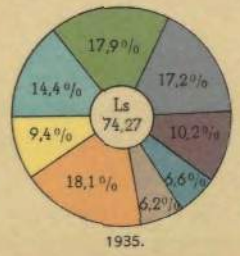

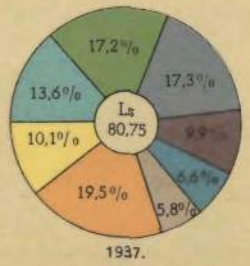

SOCIĀLĀ APDROŠINĀŠANA. — ASSURANCE SOCIALE.

SLIMO KASĒS APDROŠINĀTO PERSONU SKAITS 1922.—1937. G. (TŪKSTOŠOS).
Nombre des personnes assurées dans les caisses-maladie de 1922 à 1937 (en milliers).

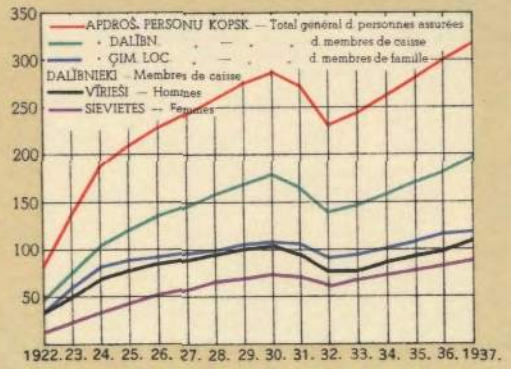

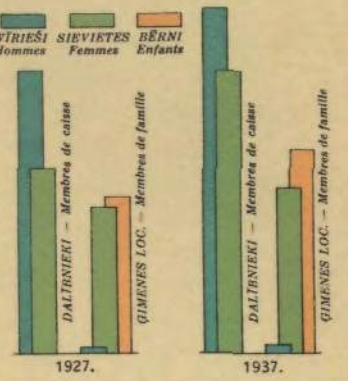

SLIMO KASU IZDEVUMI ĀRSTĒŠANAI UN PABALSTIEM 1922.—1937. G. (MILJONOS LATU).
Dépenses des caisses-maladie pour traitement médical et pour subventions de 1922 à 1937 (en millions de lats).

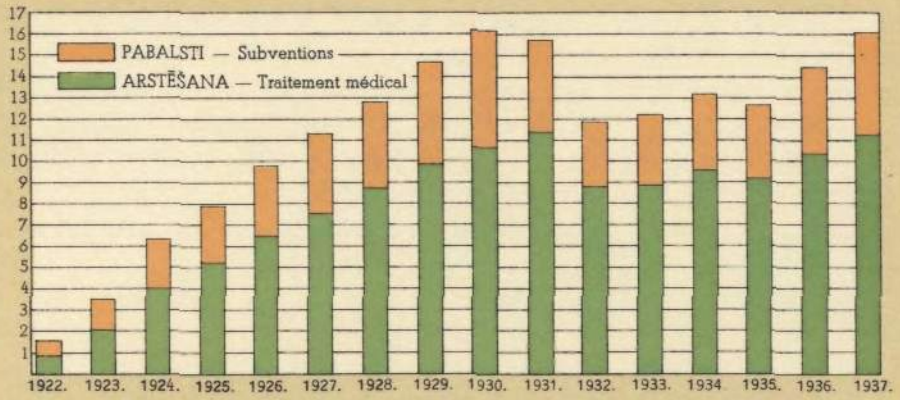

SLIMO KASU IZDEVUMI ĀRSTĒŠANAI UN PABALSTIEM (UZ 1 DALĪBNIEKU).
Dépenses des caisses-maladie pour traitement médical et pour subventions (par membre de caisse).

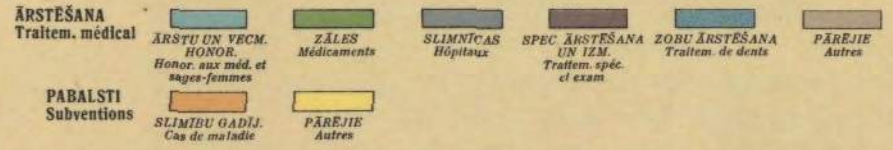

I LATVIJAS ĢEOGRAFISKAIS STĀVOKLIS UN IEDZĪVOTĀJI

1. ĢEOGRAFISKAIS STĀVOKLIS UN KLIMATS.

Latvija atrodas starp 55° 40′ 23″ un 58° 5′ 12″ ziemeļu platumā un starp 20° 58′ 7″ un 28° 14′ 30″ austrumu garumā no Grinvičas. Latvija atrodas Baltijas jūras austrumu piekrastē, tālu Eiropas ziemeļos. Latvija pilnā mērā pieskaitāma ziemeļu valstīm, jo Eiropā atrodas tikai divas valstis — Somija un Īslande — kas viscaur atrodas tālāk ziemeļos nekā Latvija. Tikai Īslande, Norveģija, Somija un Igaunija viscaur atrodas tālāk ziemeļos nekā Latvijas vistālāk uz dienvidiem izbīdītais punkts. Tas nozīmē, ka no 35 Eiropas valstīm 30 valstis atrodas pilnīgi vai pa daļai tālāk dienvidos nekā Latvija. Tās atrodas labvēlīgākos klimatiskos apstākļos. Arī tas apstāklis, ka Latvijas territorija sniedzas tāli no rietumiem uz austrumiem, rada pašā Latvijā ievērojamas klimatiskas dažādības. No rietumiem uz austrumiem vilkta līnija Latvijas territorijā ir 442 km gara. Tamdēļ valsts rietumos, Kurzemes pussalā, klimats atrodas zem jūras iespaida, kamēr austrumos tas ir kontinentālāks. Valsts rietumos ziemas ir īsākas un siltākas, vasaras vēsākas, bet gada caurmēra temperātūra augstāka. Līdz ar to sniega segas ilgums austrumos ir divas reizes lielāks nekā rietumos. Nokrišņu daudzums Latvijā ir mazāks nekā pārējās Eiropas ziemeļvakaru valstīs, bet pietiekošs stādu vajadzībām (sk. 2. lapu). Neskatoties uz to, ka Latvija atrodas uz subarktiskās joslas robežas, un uz to, ka ziema, rudens un pavasaris pie mums ir gari un vēsi, nedaudzās vasaras nedēļās dienas ir garas un siltas un atļauj mūsu zemē augt visiem mērenā klimata stādiem. Tomēr vēsais un mitrais ziemeļu zemes piejūras klimats neatļauj ievākt tik bagātas ražas kā citur, labvēlīgākos klimatiskos apstākļos. Tamdēļ mūsu zemes ģeografiskais stāvoklis, tālu Eiropas ziemeļos, ņemams vērā it sevišķi apsverot skaitļus par mūsu tautsaimniecības svarīgāko nozari — lauksaimniecību.

2. PLATĪBA UN IEDZĪVOTĀJU SKAITS.

Ir aplami uzskatīt Latvijas territoriju par mazu. Vēl nav izzudusi tieksme salīdzināt Latviju ar Krieviju, kas ieņem visu Eiropas austrumu līdzenumu un Āzijas ziemeļus. Bet tas ir aplami. Latvija atrodas Eiropas vakaru daļā un mērījama ar Vidus- un Vakareiropā parastiem mēriem. No Eiropas 35 valstīm 15 ir mazākas par Latviju. Latvijas territorija ir ievērojami lielāka par Beļģijas, Holandes, Šveices un Dānijas territorijām (sk. 1. lapu). Pirms Pasaules kara Grieķija un Serbija nebija lielākas par Latviju. No 18 valstīm, kas sastādīja Vācijas ķeizarvalsti, tikai Prūsija un Bavārija bija lielākas par Latviju. Anglija ir 4 reizes, Francija, tāpat kā Vācija kopā ar Austriju, tikai $8^1/_2$ reizes lielāka par Latviju. Lietojot Vakareiropā parastu mērauklu, Latvijas territorija nav maza.

Latvijā bija

1750. gadā	498.000	iedzīvotāji
1800. „	725.000	„
1860. „	1.225.000	„
1900. „	2.008.000	„
1914. „	2.552.000	„
1920. „	1.596.000	„
1925. „	1.845.000	„
1930. „	1.900.045	„
1935. „	1.950.502	„

Latvijas iedzīvotāju skaits nav liels. Tas arī saprotams, jo visas ziemeļu valstis klimatisko apstākļu dēļ ir reti apdzīvotas. Septiņas t. s. mazās ziemeļu valstis (Zviedrija, Somija, Dānija, Norveģija, Latvija, Igaunija un Īslande) aptver $1,_4$ miljonus kvadrātkilometru lielu territoriju, uz kuras dzīvo apm. 20 miljoni cilvēku, kamēr trīs lielvalstis (Anglija, Francija un Vācija) aptver tikai $1,_5$ miljonus kvadrātkilometru, uz kuriem dzīvo gandrīz 200 miljoni cilvēku. Eiropas ziemeļu valstis caurmērā ir 10 reizes retāki apdzīvotas nekā Vidus- un Vakareiropas valstis. Iedzīvotāju skaits Latvijā laikā starp Ziemeļu un Pasaules kariem pieauga ātri, pat ātrāk nekā pārējās ziemeļu zemēs. No 1800. līdz 1914. gadam Latvijas iedzīvotāju skaits pavairojās $3,_6$ reizes, Dānijā 3 reizes, Norveģijā $2,_8$ reizes un Zviedrijā un Igaunijā $2,_4$ reizes. Tikai Somijā tas pieauga vēl ātrāk — $3,_9$ reizes. Pasaules karam izceļoties, Latvijā bija ap $2,_5$ miljoni iedzīvotāju. Šeit gan jāatzīmē, ka pēdējos pirmskara gadudesmitos Latvijas iedzīvotāju skaita pieauguma ātrums bija nenormāli liels, ko izsauca straujā pilsētu pieaugšana un iedzīvotāju ieceļošana no nelatviskiem Krievijas apvidiem. Pasaules karam izceļoties, Rīga, pēc Pēterpils, bija otra lielākā pilsēta visās Baltijas jūras piekrastēs. Latvijā bija gandrīz tikpat daudz iedzīvotāju kā Dānijā un vairāk nekā Norveģijā. Ja pasaules kara notikumi nebūtu pārtraukuši Latvijas iedzīvotāju dabisko pieaugumu, tad Latvijā tagad būtu ievērojami vairāk nekā 3 miljoni iedzīvotāju, un mūsu valsts iedzīvotāju skaita ziņā piederētu pie lielākām Eiropas ziemeļu valstīm.

Tāpat kā lielā Ziemeļu kara laikā, katastrofāla iedzīvotāju skaita samazināšanās Latvijā notika Pasaules kara laikā. 1914. gadā Latvijā bija vairāk nekā $2,_5$ miljoni iedzīvotāju, bet 1925. gadā, pēc bēgļu atgriešanās, Latvijā bija tikai 1.845.000 iedzīvotāju. Tanī pašā laikā Krievijā bija atlicis mazāks latviešu skaits nekā pirms kara. Iedzīvotāju skaits Latvijā bija samazinājies tamdēļ, ka kara laukos bija kritis ļoti liels latviešu vīriešu skaits, kā arī tamdēļ, ka kara lauka tuvumā kara gados bija ārkārtīgi liela mirstība starp civiliedzīvotājiem un starp bēgļiem Krievijā. Beidzot kara gados dzimstība samazinājās agrāk nepieredzētos apmēros. Apaļos skaitļos Latvija kara gados zaudējusi vairāk nekā 700.000 cilvēku. Tik lieli zau-

dējumi Pasaules kara laikā nebija nevienai tautai, nevienai zemei. Arī Francijā iedzīvotāju skaits minētā laikā samazinājās par mazliet vairāk nekā 700.000, bet jāievēro, ka Francijā ir 16 reizes vairāk iedzīvotāju, tas nozīmē, ka Francijas zaudējumi relātīvi bija tikpat daudzas reizes mazāki. Pēc Latvijas vislielākie iedzīvotāju zaudējumi Pasaules karā bija agrākās Serbijas territōrijai, bet arī tur tie bija uz pusi mazāki nekā Latvijai (317.000 uz 2,9 milj. iedzīvotāju). Tikai vairāku pandžu laikā Latvijai izdosies pilnīgi atjaunot karā zaudēto.

Latvijas valsts pastāvēšanas 20 gadi ir spilgti pierādījuši, ka valsts iedzīvotāju skaits ir pietiekoši liels, lai sekmīgi attīstītu visas valsts dzīves nozares. Bet Latvija ir jauna valsts. Tamdēļ starp tās nelabvēļiem netrūkst cilvēku, kas Latvijas nelielā iedzīvotāju skaita dēļ apšauba tās eksistences iespējas. Uz to lai ir atbildēts, ka pagājušā gadsimteņa pēdējā daļā Dānijai un Norveģijai bija mazāks iedzīvotāju skaits nekā Latvijai tagad. Toreiz nebija neviena, kas apšaubītu Dānijas pastāvēšanas iespējamību. Kad Zviedrija bija Eiropas ziemeļu lielvalsts, tai bija par $^1/_3$ mazāks iedzīvotāju skaits nekā tagad Latvijā, un tikai 18. g. s. beigās tai bija tikpat daudz iedzīvotāju kā Latvijai tagad. Arī Prūsijā lielā kūrfirsta laikā bija tikai 1,5 miljoni iedzīvotāju un Frīdricha I laikā 1,65 miljoni. Šie skaitļi liecina, ka tagad un agrāk ir pastāvējušas un pastāv valstis ar mazāku iedzīvotāju skaitu nekā tagad ir Latvijā. Vēl vairāk. Salīdzinošā statistika pierāda, ka taisni mazās valstis ir sekmīgāki attīstījušās, ka tur gandrīz visās dzīves nozarēs ir sasniegts augstāks līmenis nekā daudzās lielās valstīs. Arī Latvija, neskatoties uz bezgala lielo nabadzību Pasaules karam izbeidzoties un uz smago saimniecisko krizi, ir sekmīgi attīstījusies. To pierāda šeit publicētie statistiskie dati par panākumiem visdažādākās dzīves nozarēs. Tas pierāda, ka arī tagad valstis ar nelielu iedzīvotāju skaitu var sekmīgi pastāvēt un saviem pilsoņiem radīt labvēlīgākus dzīves apstākļus nekā daudzas lielas un biezi apdzīvotas zemes. Arī kultūrālā laukā mazās tautas un valstis bija tās, kas cilvēcei bieži atstājušas lielas paliekošas vērtības.

3. IEDZĪVOTĀJU BIEZUMS.

Iedzīvotāju skaits 1935. g. apriņķos uz 1 kkm.

Nombre des habitants en 1935 dans les districts — par km².

Daugavpils	44	Cēsu	19
Ludzas	40	Valmieras	18
Liepājas	37	Madonas	18
Rēzeknes	36	Tukuma	18
Jelgavas	30	Kuldīgas	18
Abrenes	26	Rīgas	17
Ilūkstes	25	Valkas	16
Talsu	20	Jēkabpils	16
Bauskas	19	Ventspils	15
Aizputes	19		

Iedzīvotāju skaits 1935. g. apgabalos uz 1 kkm.

Nombre des habitants en 1935 dans les provinces — par km².

Rīga	1.827,5	Zemgale	22,6
Vidzeme	17,6	Latgale	36,2
Kurzeme	22,2	*Latvija*	29,6

Pieskaitot 1935. gadā skaitītiem iedzīvotājiem dabisko pieaugumu līdz 1938. g. vasarai, Latvijā tagad uz 1 kkm ir 30,0 iedzīvotāji.

Latvija pieder pie reti apdzīvotām Eiropas valstīm. Tas ir arī dabīgi, kad ievērojam, ka Latvija atrodas tālu ziemeļos, ka mūsu zemē nav izcilus vērtīgu dabas bagātību, kā rūda, nafta vai akmeņogles, un ka nelabvēlīgāku klimatisku apstākļu dēļ arī lauksaimniecības ienesīgums nevar būt tik liels kā zemēs, kurās valda labvēlīgāki apstākļi. Tamdēļ, salīdzinot ar kaimiņu zemēm, Latvija ir normāli apdzīvota, un tās iedzīvotāju biezums atbilst tās ģeografiskam stāvoklim. 5. lapā ievietotā salīdzinošā tabula rāda, ka uz rietumiem un dienvidiem no Latvijas iedzīvotāju biezums ir lielāks un uz ziemeļiem un austrumiem retāks. Kamēr Latvijā uz 1 kkm dzīvo 30 cilvēki, tikmēr Igaunijā 24, Eiropas Krievijā 22, Zviedrijā 14, Somijā 10 un Norveģijā bez polāriem apgabaliem pat tikai 9. Otrā virzienā novērojam pretējo parādību. Lietuvā uz 1 kkm dzīvo 45, Austrumprūsijā 63, Brandenburgā 70, Polijā 88 u. t. t., kamēr nokļūstam biezi apdzīvotos apvidos Vācijas dienvidos un rietumos, kā arī Beļģijas un Anglijas rūpniecības apvidos, kur uz kvadrātkilometra caurmērā dzīvo vairāki simti cilvēku. Ja mēs arī atzīstam, ka Latvija ir normāli biezi apdzīvota, tad ar to nav teikts, ka iedzīvotāju skaits nevarētu turpināt pieaugt. Taisni otrādi: iedzīvotāju skaita pieaugšana palielinātu rosību visās dzīves nozarēs un padarītu mūsu zemi bagātāku un stiprāku.

Skaitļos, kas rāda iedzīvotāju daudzumu uz 1 kkm alsevišķos apriņķos, redzam, ka izceļas tie apriņķi, kuros lielākas pilsētas. Tamdēļ šie skaitļi nevar dot ainu par to, cik biezi apdzīvoti lauku apvidi. To redzam nākošā skaitļu rindā.

Lauku iedzīvotāju skaits 1935. g. apriņķos uz 1 kkm.

Nombre des habitants ruraux en 1935 dans les districts — par km².

Ludzas	36	Cēsu	16
Daugavpils	32	Talsu	16
Rēzeknes	32	Tukuma	15
Abrenes	25	Valmieras	14
Ilūkstes	22	Kuldīgas	14
Jelgavas	18	Rīgas	14
Aizputes	17	Valkas	13
Bauskas	17	Jēkabpils	13
Liepājas	17	Ventspils	10
Madonas	17		

Lauku iedzīvotāju skaits 1935. g. apgabalos uz 1 kkm.

Nombre des habitants ruraux en 1935 dans les provinces — par km².

Rīga	—	Zemgale	16,8
Vidzeme	14,7	Latgale	30,6
Kurzeme	14,6	*Latvija*	*18,8*

Šie skaitļi, tāpat kā kartogrammas 5. un 10. lapās, rāda, ka visbiezāki apdzīvoti Latvijas austrumi. Apvidus ap Rēzekni, kā arī pagasti, kas atrodas ap Abreni, Rēzekni un Daugavpili savienojošu līniju, Latvijā ir visvairāk apdzīvoti. Tur uz 1 kkm dzīvo vairāk nekā 40 cilvēku. Arī Ilūkstes apriņķis ir biezāk apdzīvots, kamēr Latgales ziemeļu-rietumu pagasti apdzīvoti tāpat kā Jelgavas-Bauskas rajons. Ievērību pelna tas, ka Latgalē visbiezāki apdzīvotos apvidos ir arī vislielākais skaits nelatviešu. To varētu uzskatīt par pierādījumu tam, ka normāli apdzīvotos latviešu novados nometināti krievu tautības iecejotāji, kas tur radījuši biezi apdzīvotus apvidus, kuros iedzīvotāju turības līmenis nav augsts. Visretāk apdzīvoti Kuldīgas, Rīgas, Valkas, Jēkabpils un Ventspils apriņķi. Kā 33. lapā redzam, tad taisni šie apriņķi

ir mežiem visbagātākie. Izņēmumu sastāda Talsu apriņķis, kur arī ir daudz mežu, bet kur citu iemeslu dēļ ir mazliet vairāk iedzīvotāju. Vismazāk *apdzīvots ir Ventspils apriņķis, kur blakus lielai* meža platībai ir mazauglīga zeme.

4. PILSĒTU UN LAUKU IEDZĪVOTĀJI.

Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaits.

Nombre des habitants urbains et ruraux.

Gadi *Années*	Pilsētās *Dans les villes*	Uz laukiem *A la campagne*	Kopā *Total*
1897.	566.530	1.362.857	1.929.387
1925.	605.590	1.239.215	1.844.805
1930.	662.877	1.237.168	1.900.045
1935.	675.282	1.275.220	1.950.502

Latvijā, tāpat kā visās citās zemēs, pieaug pilsētnieku skaits, pie kam šeit nav runa par dabisku pieaugumu, bet gan par lauku iedzīvotāju ieceļošanu pilsētās. Šis process mūsu zemē iesākās pagājušā gadsimteņa otrā ceturksnī, bet Pasaules kara notikumi to pārtrauca. Šeit atzīmētos skaitļos par pilsētniekiem uzskatīti iedzīvotāji pilsētās un *miestos, kuros vairāk kā 2000 iedzīvotāju.*

Iedzīvotāju procents pilsētās un uz laukiem.

Proportionnalité des habitants dans les villes et à la campagne.

Gadi *Années*	Pilsētās *Dans les villes*	Uz laukiem *A la campagne*	Kopā *Total*
1800.	7,3	92,7	100,0
1863.	14,8	85,2	100,0
1897.	29,4	70,6	100,0
1914.	40,3	59,7	100,0
1920.	23,6	76,4	100,0
1925.	32,8	67,2	100,0
1930.	34,9	65,1	100,0
1935.	34,6	65,4	100,0

Visi šie skaitļi nav pilnīgi salīdzināmi, jo tie aprēķināti dažādos laikos pēc dažādām metodēm. Tomēr vispārīgo ainu par attīstības gaitu tie dod. Visvairāk pilsētnieku bija īsi pirms Pasaules kara, kad Rīgai bija pāri par pusmiljona iedzīvotāju (1913. g. 5. dec. skaitīšana) un kad Liepājai un Daugavpilij bija pāri par 100.000 iedzīvotāju. Kara laikā pilsētnieku skaits strauji samazinājās, lai pēc tam atkal pieaugtu. Ievērību pelna laikmets starp abām pēdējām skaitīšanām, kad *pilsētnieku skaits gan pieauga*, bet lauku iedzīvotāju skaita pieaugums bija vēl lielāks, kamdēļ arī lauku iedzīvotāju procents nedaudz palielinājies.

Pēc kara, sakarā ar pārgrozībām satiksmē, radās daudzas jaunas biezi apdzīvotas vietas ar pilsētiņu raksturu, kuŗām vēlāk piešķīra pilsētu tiesības. Tagad Latvijā ir 60 pilsētas, pie kam starp jaunajām pilsētām ir daudzas, kas pastāvēja jau sen kā miesti un ciemi (Ilūkste, Talsi, Kandava, Dobele, Krāslava u. t. t.), bet daudzas radušās tikai pēc kara (Madona, Abrene u. c.).

Pilsētu iedzīvotāju skaits.

Nombre des habitants urbains.

	1897. g.	1925. g.	1935. g.
Rīga	282.230	337.699	385.063
Liepāja . . .	64.489	60.762	57.098
Daugavpils . .	69.675	40.640	45.160
Jelgava . . .	35.131	28.321	34.099
Ventspils . . .	7.127	16.384	15.671
Rēzekne . . .	10.795	12.620	13.139
Cēsis	6.356	8.047	8.748
Valmiera . . .	5.050	8.141	8.482
Tukums . . .	7.555	7.167	8.144
Rīgas Jūrmala .	—	6.514	7.863
Kuldīga . . .	9.720	6.912	7.180
Jēkabpils . . .	5.829	5.656	5.826
Grīva	—	2.648	5.546
Ludza	5.140	5.559	5.546
Bauska . . .	6.544	5.093	4.904
Sloka	2.114	3.552	4.651
Sabiļus	—	3.693	4.410
Aiūksne . . .	—	3.507	4.385
Rūjiena . . .	—	4.830	4.337
Krāslava . . .	—	4.485	4.276
Talsi	4.200	4.077	4.116
Gulbene . . .	—	—	3.819
Smiltene . . .	—	3.251	3.754
Krustpils . . .	—	3.526	3.658
Līvāni . . .	—	—	3.527
Aizpute . . .	3.340	3.346	3.418
Auce	—	2.654	3.320
Valka	10.922	3.339	3.268
Limbaži . . .	2.412	3.085	2.870
Dobele . . .	—	*1.551*	*2.470*
Madona . . .	—	—	2.357
Jaunjelgava . .	5.175	2.450	2.153
Balvi	—	—	2.024
Pilsētas ar mazāk par 2000 iedzīvotājiem *Villes avec une population au-dessous de 2000*	6.651	9.368	35.281
Kopā *Total* . . .	550.455	608.878	710.563

Šinī tabulā sniegtas ziņas vienīgi par tām biezi apdzīvotām vietām, kuŗām skaitīšanas laikā bija pilsētu pašvaldību tiesības. Šī nodalījuma pirmā tabulā pilsētām pieskaitīti arī miesti ar vairāk nekā 2000 iedzīvotājiem, 1897. g. Valka ar daļu, kas tagad pieder Igaunijai.

Atsevišķo pilsētu iedzīvotāju skaits nav sevišķi grozījies. No lielākām pilsētām iedzīvotāju skaits beidzamos 10 gados jūtami samazinājies Liepājā un Ventspilī, bet *pieaudzis Rīgā, Jelgavā, Daugavpilī* un Grīvā. Bez šeit minētām pilsētām vēl ir 145 ciemi, starp kuŗiem dažiem ir lielāks iedzīvotāju skaits nekā sīkajās pilsētiņās, starp kuŗām *dažām ļoti vecām (Grobiņa, Piltene) iedzīvotāju* skaits pakāpeniski samazinās.

Uz laukiem iedzīvotāju skaits turpināja pieaugt līdz pagājušā gadsimteņa pēdējam ceturksnim, bet tad tas sāka samazināties, galvenā kārtā pateicoties aizceļošanai uz pilsētām un emigrācijai. Tā laikā starp 1881. g. un 1897. gada skaitīšanām Latvijā, atskaitot Latgali un Ilūkstes apriņķi, par kuŗiem trūkst ziņu, lauku iedzīvotāju skaits samazinājās par 35.915. Samazināšanās turpinājās arī pēdējos pirmskara gados. Vienīgais laika sprīdis pēdējos 60 gados, kad lauku iedzīvotāju skaits absolūti un relātīvi pieaudzis, ir laikmets starp abām pēdējām tautas skaitīšanām (1930.—35.).

5. IEDZĪVOTĀJU VECUMS.

Normāla iedzīvotāju vecuma grupu uzbūve izveidojas tur, kur ilgāku laiku dzimstība ir stabila un kur ārkārtīgi notikumi, kā piemēram, kari, necērt lielākus robus noteiktās vecuma grupās. *Tad visjaunāko bērnu ir visvairāk. Ikgadus* no viņiem mirst zināma daļa, un katrā nākošā vecuma grupā ir mazāks skaits piederīgo. Grafiskā attēlojumā izveidojas piramidai līdzīga uzbūve, kuŗas pamatā visjaunākie bērni un noslēgumā visvecākie ļaudis, kuŗu vismazāk. Pilnīgi normālu vecuma

piramidu Latvijā rādīja 1897. gada skaitīšanā iegūtās ziņas. Šī piramida attēlota 6. lapā. Blakus tai redzam 1935. gada tautas skaitīšanā konstatēto. Tā spilgti rāda latviešu tautai kara gados sistās smagās hrūces. Piramidas labā pusē redzam sieviešu skaitu katrā atsevišķā vecuma gadā, bet kreisā pusē vīriešu skaitu, sadalītus pēc vecuma, pie kam piramidas pamatā visjaunākie, bet noslēgumā vecie ļaudis. Piramidas kreisā, vīriešu pusē redzam dziļu robu, kas sākas ar 30 gadus veciem vīriešiem un turpinās līdz sirmam vecumam. Visvairāk jūtama vīriešu skaita samazināšanās starp tiem, kas 1935. gadā bija 35—60 gadus veci. Izlrūkums ir karā kritušie. Tālāk starp 12 un 22 gadus vecajiem vīriešiem un sievietēm redzam dziļu robu. To radījuši kara gados nedzimušie vai mirušie bērni. Šīs kara sekas radījušas vairākas nenormālības mūsu zemes iedzīvotāju vecuma uzbūvē. Vispirms pie mums ir, salīdzinot ar vīriešu skaitu, nesamērīgi liels sieviešu skaits, otrkārt, bērnu skaits ir neliels un līdz ar to nesamērīgi liels veco ļaužu skaits. Pārskatu par pārgrozībām vecuma uzbūvē sniedz pēdējo tautas skaitīšanu iznākumi. 1897. gada skaitļus varam uzskatīt par normāliem, kamēr visās pēckara skaitīšanās atspoguļojas kara notikumu iespaids.

dā bija 120.000 bērnu mazāk un 60.000 vecu cilvēku vairāk nekā 1897. gadā. Sevišķu ievērību pelna pēdējais apstāklis, jo tas jūtami palielina neproduktīvo cilvēku skaitu un dabīgi palielina mirušo skaitu, līdz ar ko samazinās dabiskais pieaugums. Pēdējo gadu dabiskā pieaugума samazināšanās izskaidrojama ar to, ka dzemdēt spējīgo sieviešu skaits samazinās sakarā ar bērnu iztrūkumu kara gados un arī ar to, ka veco cilvēku skaits, salīdzinot ar stāvokli pirms kara, palielinājies par 50%, kas palielina mirstību. Latvija, pateicoties kara notikumu iespaidam, pieder pie valstīm ar visnovecojušāko iedzīvotāju sastāvu. Vairāk nekā Latvijā vecu cilvēku ir tikai Francijā, kur vecāki par 60 gadiem ir 14,0% no visiem iedzīvotājiem, otrā vietā nāk Latvija ar 13,9% un tālāk Igaunija ar 13,5%, Zviedrija ar 12,8%, Īrija ar 12,7%, Beļģija ar 11,8%, Norveģija ar 11,6%, Anglija ar 11,5%, Vācija ar 11,4% u. t. t. Vismazāk vecu cilvēku ir Polijā un visās Balkānu zemēs. Tomēr jāievēro, ka veco cilvēku relātīvi lielais skaits arī liecina par to, ka paslāv labi dzīves apstākļi un izdevīgi veselības kopšanas nosacījumi, kas aiļauj sasniegt lielu vecumu. Kā Latvijas iedzīvotāju saslāvs kļūst vienmēr vecāks, rāda pēdējo tautas skaitīšanu salīdzinājums.

Iedzīvotāju skaits un procents trīs vecuma grupās.

Nombre et proportion des habitants en trois groupes d'âge.

	Skaits *Nombre* 1897.	1925.	1930.	1935.
Līdz 14 g. *Jusqu'à 14 ans*	602.606	446.914	438.087	482.551
15—64 g. *de 15 à 64 ans*	1.207.067	1.242.009	1.295.517	1.286.640
65 un vec. *65 ans et au-dessus*	118.638	136.862	161.212	179.055
Nezināms vecums *Age non fixé*	1.076	19.020	5.229	2.256
Kopā *Total*	1.929.387	1.844.805	1.900.045	1.950.502
	Procentos *En %*			
Līdz 14 g. *Jusqu'à 14 ans*	31,23	24,23	23,06	24,74
15—64 g. *de 15 à 64 ans*	62,56	67,32	68,18	65,96
65 un vec. *65 ans et au-dessus*	6,15	7,42	8,48	9,18
Nezināms vecums *Age non fixé*	0,06	1,03	0,28	0,12
Kopā *Total*	100,00	100,00	100,00	100,00

Salīdzinot atsevišķo skaitīšanu rezultātus, varam novērot lēnu tuvināšanos normālam stāvoklim, kuru tēlo 1897. gada skaitļi. Tomēr 1935. ga-

Bērnu daudzuma ziņā Latvija ieņem apmēram tādu pat stāvokli kā Vidus- un Ziemeļeiropas valstu lielākā daļa.

No 100 iedzīvotājiem ir jaunāki par 5 gadiem:

Parmi 100 habitants ont moins de 5 ans:

Valstis *Etats*	Skait. gads *Année du recensement*	%
Lietuva *Lithuanie*	1923	10,6
Holande *Pays-Bas*	1930	10,5
Somija *Finlande*	1930	9,6
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	1930	9,6
Francija *France*	1931	8,7
Norveģija *Norvège*	1930	8,4
Beļģija *Belgique*	1930	8,2
Latvija Lettonie	**1935**	**8,2**
Dānija *Danemark*	1935	8,0
Šveice *Suisse*	1930	8,0
Anglija *Angleterre*	1931	7,7
Igaunija *Estonie*	1934	7,7
Vācija *Allemagne*	1934	7,3
Zviedrija *Suède*	1935	6,6

Produktīvā vecumā esošo cilvēku skaita ziņā Latvija ieņem visai izdevīgu stāvokli.

Personas produktīvā vecumā.

Personnes à l'âge productif.

No 100 iedzīvotājiem ir 20—60 gadus veci:

Parmi 100 habitants il y en a à l'âge de 20 à 60 ans:

Valstis *Etats*	Skait. gads *Année du recensement*	%
Vācija *Allemagne*	1934	58,1
Beļģija *Belgique*	1930	57,3
Igaunija *Estonie*	1934	56,4
Zviedrija *Suède*	1935	55,9
Latvija Lettonie	**1935**	**55,7**
Šveice *Suisse*	1930	55,6
Anglija *Angleterre*	1931	55,5
Francija *France*	1931	55,5
Dānija *Danemark*	1935	54,7
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	1930	54,2
Ungārija *Hongrie*	1930	53,1
Somija *Finlande*	1930	51,8
Holande *Pays-Bas*	1930	50,5
Norveģija *Norvège*	1930	50,2
Italija *Italie*	1931	49,7
Polija *Pologne*	1931	49,0
Īrija *Irlande*	1926	48,3
Dienvidslavija *Yougoslavie*	1931	47,9
Grieķija *Grèce*	1928	47,5
Rumānija *Roumanie*	1930	46,6
Lietuva *Lithuanie*	1923	46,5
Bulgārija *Bulgarie*	1926	45,9

Vairāk nekā Latvijā produktīvā vecumā ir cilvēku vienīgi Vācijā, Beļģijā un Igaunijā. Kad ievēro, ka Latvijā kā ziemeļu zemē cilvēki noveco samērā vēlu un ka tamdēļ ļoti liels skaits cilvēku, kas vecāki par 60 gadiem, pilnā mērā pieskaitāmi produktīviem, tad Latvijas stāvoklis šinī ziņā ir visai labvēlīgs, jo samērā lielam skaitam darba spējīgiem ir jāuztur samērā nedaudz bērnu un sirmgalvju.

Dažādo Latvijā dzīvojošo tautību piederīgiem nav vienāda vecuma uzbūve. Ja mēs, piemēram, zinām, ka Latvijā ir 3,19% vāciešu, tad ar to nav teikts, ka viņu visās vecuma grupās ir tikpat daudz. Vismazāk (71,1) latviešu ir starp 15—20 gadus vecajiem, t. i. kara gados dzimušiem bērniem. Jaunākos gadu grupējumos pieaug latviešu procents līdz 75,2. Lielkrievi, blakus latviešiem, ir vienīgā tautība, kas jaunākās gadu grupās uzrāda pieaugošu tendenci. Arī žīdu starp bērniem ir mazāk kā starp pieaugušiem. Sevišķi sistēmatiski samazinās vāciešu procents. Kamēr starp iedzīvotājiem, kas vecāki par 50 gadiem ir vairāk kā 4% vāciešu, dažās gadu grupās pat 5%, tikmēr starp 30—50 gadus veciem iedzīvotājiem 3—4%, starp 5—30 gadus vecajiem 2—3% un beidzot starp bērniem, kas jaunāki par 5 gadiem, pat tikai 1,9%. No šiem skaitļiem var secināt, ka arī turpmāk vāciešu procents nemitīgi samazināsies. Līdzīgu ainu redzam pie žīdiem, kur visjaunāko bērnu vismazāk.

Atsevišķo tautību piederīgo procents piecgadu vecuma grupās:

Proportionnalité des ressortissants des diverses nationalités ethniques dans des groupes d'âge quinquennuux.

Vecuma grupas *Groupes d'âge* / Tautības *Nation. ethn.*	Latvieši *Lettons*	Lielkrievi *Gr.-Russes*	Žīdi *Juifs*	Vācieši *Allemands*	Poļi *Polonais*	Baltkrievi *Ruthènes-Bl.*	Leiši *Lithuaniens*	Igauņi *Estoniens*
Līdz 4 g. *Jusqu'à 4 ans*	75,19	14,05	3,86	1,96	2,01	1,52	0,11	0,16
5— 9 „	74,56	13,13	4,47	2,92	2,00	1,67	0,21	0,16
10—14 „	72,86	14,20	5,30	2,13	2,22	1,69	0,21	0,21
15—19 „	71,09	14,26	5,35	2,86	2,71	1,61	1,37	0,28
20—24 „	72,03	11,99	5,28	2,74	3,69	1,82	1,68	0,37
25—29 „	74,88	10,20	4,91	2,79	3,50	1,66	1,94	0,32
30—34 „	76,20	9,14	5,07	3,05	2,86	1,36	1,50	0,55
35—39 „	76,45	8,99	5,32	3,26	2,66	1,38	1,19	0,39
40—44 „	75,59	10,02	5,08	3,37	2,36	1,39	1,11	0,61
45—49 „	76,06	9,12	4,56	3,76	2,41	1,51	1,19	0,68
50—54 „	76,79	8,59	4,79	4,08	2,30	1,18	1,19	0,32
55—59 „	78,91	7,50	4,87	4,20	2,22	1,06	1,12	0,69
60—64 „	78,16	7,62	4,60	4,32	2,22	1,02	1,21	0,52
65—69 „	79,27	6,98	4,45	4,61	2,06	0,88	1,03	0,11
70—74 „	81,15	6,38	3,69	4,36	1,89	0,86	0,91	0,66
75—79 „	81,69	6,08	3,57	4,95	1,59	0,60	0,70	0,69
80—84 „	83,00	5,25	3,92	4,51	1,29	0,66	0,52	0,44
85—89 „	82,66	5,19	3,63	5,07	1,10	0,45	0,59	0,49
90—94 „	81,41	8,21	2,51	3,57	1,90	0,95	0,95	0,11
Kopā *Total* . . .	75,50	10,55	4,79	3,91	2,51	1,38	1,17	0,36

Latviešu procents starp pēdējos 50 gados dzimušiem svārstās tikai nedaudz. Ievērojams ir lielais latviešu procents starp ļoti veciem cilvēkiem.

6. IEDZĪVOTĀJU DZIMUMS.

Vīriešu un sieviešu skaits 5 gadu grupās 1935. g.

Nombre d'hommes et de femmes par groupes d'âge quinquennaux en 1935.

Vecuma grupas *Groupes d'âge*	Vīriešu skaits *Nombre d'hommes*	Sieviešu skaits *Nombre de femmes*	Sieviešu ir vairāk kā vīriešu *Plus de femmes que d'hommes*	Uz 100 vīriešiem ir sievietes *Pour 100 hommes... femmes*
Jaunāki par 5 g. *du-dessous de 5 ans*	81.161	77.956	— 3.205	96,05
5—10	83.966	81.675	— 2.291	97,27
10—15	80.257	77.536	— 2.721	96,61
15—20	55.551	55.549	— 2	100,00
20—25	83.053	85.444	+ 2.391	102,88
25—30	87.421	88.633	+ 1.212	101,39
30—35	76.325	86.148	+ 9.823	112,87
35—40	53.634	79.209	+ 25.575	147,68
40—45	51.879	68.238	+ 16.359	131,53
45—50	49.544	64.319	+ 14.775	129,82
50—55	49.532	59.719	+ 10.187	120,57
55—60	45.313	56.178	+ 10.865	123,98
60—65	41.412	49.539	+ 8.127	119,62
65—70	29.064	38.772	+ 9.708	133,40
70—75	23.219	33.434	+ 10.215	143,99
75—80	11.540	18.313	+ 6.773	158,69
80 g. un vec. *80 ans et au-dessus*	8.356	16.357	+ 8.001	195,73
Nezināms vecums *Age n. fixé*	824	1.432	+ 608	173,79
Kopā *Total*	912.051	1.038.451	+ 126.400	113,88

Starp jaunpiedzimušiem vienmēr ir mazliet vairāk puisēnu nekā meiteņu. Starp puisēniem ir lielāka mirstība, un jau ap 20. mūža gadu abu dzimumu piederīgo skaits ir vienāds un starp sirmgalvjiem ir ļoti liels sieviešu pārsvars. Tāds būtu normālais iedzīvotāju sadalījums dzimumos. Pilnīgi normālas ir abu dzimumu skaitliskās attiecības tikai starp cilvēkiem, kas jaunāki par 30 gadiem. Starp 30—35 gadus vecajiem jau jūtams kara iespaids, jo kara gados šīs grupas piederīgie bija 15—20 gadus veci un lielā skaitā piedalījās atbrīvošanas karos. Vislielākais vīriešu iztrūkums ir starp cilvēkiem, kas 1935. gadā bija 35—40 gadus veci un kas kara gados bija 20—25 gadus veci. Šinī vecuma grupā ir 25.575 sieviešu vairāk nekā vīriešu. Ļoti liels vīriešu iztrūkums ir arī nākošās vecuma grupās. Rezultātā Latvijā 1935.

gadā bija 912.051 vīrietis un 1.038.451 sieviete, kas nozīmē, ka Latvijā ir 126.400 sieviešu vairāk nekā vīriešu.

Uz 1000 vīriešiem bija sieviešu:

Pour 1000 hommes ... femmes:

1897. g.	1.039	1930. g.	1.144
1920. „	1.211	1935. „	1.139
1925. „	1.145		

1897. gadā skaitliskās attiecības starp abiem dzimumiem bija normālas. Pēc kara tās pakāpeniski uzlabojās, it sevišķi laikā starp 1920. un 1925. gadu, kad starp bēgļiem, kas atgriezās, bija vairāk vīriešu nekā sieviešu. Vēlāk starpība samazinājās ļoti lēnām un tā būs stipri jūtama vēl nākošos 30 gados. Tagad Latvijai ir vislielākais sieviešu pārsvars Eiropā. Latvijā uz 1000 vīriešiem ir 1139 sievietes, Igaunijā 1130, Lietuvā 1098, Lielbritanijā *1086*, Francijā *1071*, Polijā *1069*, Vācijā 1058, bet Dānijā 1032, Somijā 1027, Zviedrijā 1022, Holandē 1013 u. t. t. Šie skaitļi, tāpat kā vesela rinda citu šinī nodaļā minēto, pierāda vēlreiz, ka kara gados Latvija un latviešu tauta ir nesusi tik smagus upurus, kā neviena cita pasaulē.

7. LAULĪBAS.

Noslēgto laulību skaits nav padots lielākām svārstībām. Valsts pastāvēšanas pirmajā gadudesmitā ikgadus noslēgtas mazliet vairāk nekā 15.000 laulības. Līdz ar pakāpenisku iedzīvotāju skaita pieaugšanu palielinājās arī noslēgto laulību skaits, un pēdējos piecos gados tas sasniedza caurmērā *16.278*. *Uz 1000* iedzīvotājiem caurmērā gadā noslēgtas 8—9 laulības, un vienīgi smagākā krizes gadā (1932.) šis skaitlis noslīdēja zem 8. Vienīgi Rīgā, kā to rāda diagramma 7. lapā, laulību skaits uzrāda pieaugošu tendenci. Tas izskaidrojams ar Rīgas iedzīvotāju skaita pieaugšanu. Bez tam Rīgā *ir relātīvi vislielākais noslēgto laulību skaits*. Pēdējos 3 gados tur uz 1000 iedzīvotājiem caurmērā noslēgtas 11 laulības, kamēr Vidzemē un Kurzemē tikai 7,6, resp. 7,8. Tas izskaidrojams ar to, ka Rīga saista pie sevis samērā jaunākus cilvēkus, kuri tur iecelojuši no lauku apgabaliem.

Tā kā Latvijā dzīvo dažādu tautību piederīgie, ir itin dabīgi, ka bieži laulības noslēdz starp dažādu tautību piederīgiem. Piemēram, 1936. gadā no visām noslēgtām laulībām 13,3% bija nācionālā ziņā jauktas laulības. Vismazāk janktu laulību ir latviešiem. No 23.166 latvietēm un latviešiem, kas minētā gadā laulājās, 21.474 bija izrandzījuši par otru pusi arī latvieti. Tādā kārtā starp latviešiem ir 7,3% janktu laulību, pie kam no latviešu vīriešiem 9,1% apprecas ar nelatvietēm un no latviešu sievietēm 5,5%. Jo mazāks kādas tautības piederīgo skaits, jo biežāki pie šīs tautības piederīgiem sastopamas janktas laulības. Tas arī viegli saprotams, jo tur, kur kādas nelatviskas grupas piederīgie reti izkaisīti starp latviešiem, viņi arī parasti apprecas ar latviešiem. Tā, piemēram, igaunis Liepājā, *polis Ventspilī pazīst gandrīz vienīgi latvietes*, un dabīgi, ka viņš tur arī apprec latvieti.

Noslēgto laulību skaits apgabalos no 1922.—1937. g.

Nombre des mariages de 1922 à 1937 — répartition par provinces.

Gadi *Années*	Pavisam — *Total*						Uz 1000 iedzīvotājiem — *Pour 1000 habitants*					
	Rīga *(ville)*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Kopā *Total*	Rīga *(ville)*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Caurmērā *En moyenne*
1922.	2 635	3 045	2 665	2 545	4 729	15 619	9,41	7,16	7,82	9,85	8,33	8,28
1923.	3 142	3 325	2 648	2 179	4 342	15 636	11,02	7,79	7,72	7,94	7,48	8,19
1924.	3 263	3 047	2 602	2 323	4 299	15 534	9,66	7,53	9,08	8,42	7,97	8,42
1925.	3 711	2 917	2 373	2 138	4 010	15 149	10,97	7,19	8,22	7,70	7,32	8,16
1926.	3 542	3 000	2 270	2 214	4 413	15 439	10,45	7,38	7,83	7,98	7,94	8,25
1927.	3 664	2 921	2 322	2 198	4 426	15 531	10,81	7,17	7,97	7,88	7,84	8,25
1928.	4 077	2 967	2 464	2 219	4 483	16 210	12,02	7,27	8,43	7,86	7,83	8,55
1929.	4 118	2 691	2 448	2 148	3 828	15 203	10,90	6,65	8,39	7,46	7,07	8,00
1930.	4 542	3 020	2 506	2 454	4 605	17 127	12,02	7,44	8,67	8,50	8,40	8,97
1931.	4 264	2 836	2 417	2 372	4 514	16 403	11,25	6,98	8,24	8,19	8,13	8,54
1932.	3 654	2 767	2 260	2 314	4 109	15 104	9,63	6,79	7,78	7,95	7,30	7,82
1933.	3 961	2 942	2 236	2 500	4 424	16 063	10,45	7,22	7,68	8,56	7,77	8,28
1934.	4 226	2 892	2 468	2 514	4 234	16 334	10,90	7,12	8,44	8,62	7,49	8,39
1935.	4 185	3 008	2 314	2 420	4 547	16 474	10,87	7,40	7,90	8,08	7,99	8,43
1936.	4 207	3 067	2 275	2 504	4 500	16 550	10,93	7,54	7,76	8,33	7,82	8,44
1937.	4 295	3 215	2 291	2 442	3 728	15 971	11,15	7,90	7,80	8,11	6,42	8,12

Jaukto laulību procenti starp dažādo laulību piederīgiem 1934.—36. g.

Proportionnalité des mariages mixtes parmi les ressortissants des diverses nationalités ethniques de 1934 à 1936.

Tautības *Nationalités ethniques*	Laulību % starp vienas tautības piederīgiem *% des mariages parmi les ressortissants de la même nationalité ethnique*	Jauktas laulības *Mariages mixtes*	Minētās tautības piederīgo laulība ar latvieti *Mariage des ressortissants de la nationalité mentionnée avec Lettons*
Latvieši *Lettons* . .	92,7	7,3	—
Krievi *Russes* . . .	79,3	20,7	13,5
Vācieši *Allemands* .	65,4	34,6	24,1
Poļi *Polonais* . . .	44,5	55,5	33,1
Leiši *Lithuaniens* .	41,8	58,2	39,0
Igauņi *Estoniens* . .	26,1	73,9	58,9

Šī tabula lielā mērā izskaidro latviešu skaita lielo mēchanisko pieaugumu. Ir tikai dabīgi, ka tur, kur laulība noslēgta starp latvieti un nelatvieti, kur bērni apmeklē latviešu skolu, viņi arī paliek latvieši. It sevišķi viegli tas notiek uz laukiem un mazākās pilsētās, kur nelatviešu ļoti daudz un kur viņi ikdienišķā dzīvē satiekas gandrīz vienīgi ar latviešiem. Bet arī lielpilsētās novērojama tā pati parādība, jo katras jauktas laulības rezultātā bērniem dabīgi rodas iespējamība

nodibināt ar abu vecāku piederīgiem tuvas attiecības, pie kam latvisko momentu stiprina skola. Latviešus jauktas laulības skar ļoti maz, jo 92,7% no visiem latviešiem apprecas ar savas tautības piederīgiem. Jo mazāk kādas tautības piederīgo Latvijā, jo biežāki viņu starpā jauktas laulības (igauņiem 73,9% un lībiešiem arī apmēram tikpat daudz). Ir tikai dabīgi, ka tādās laulībās dominē tā puse, kas pieder pie vairākuma tautības. Praktiski to pierāda latviešu skaita lielais mēchaniskais pieaugums.

8. IEDZĪVOTĀJU DABISKĀ KUSTĪBA.

Dabiskā kustība valstī.

Mouvement naturel de la population.

Gadi *Années*	Dzimušī (bez iedzīvi dzim.) *Naissances (sans les mort-nés)*	Mirušī *Décès*	Dabiskais pieaugums *Accroissement naturel*
1921.	36.420	25.331	+ 11.089
1922.	41.146	27.553	+ 13.593
1923.	41.796	26.080	+ 15.716
1924.	41.172	28.399	+ 12.773
1925.	41.314	27.683	+ 13.631
1926.	41.073	27.557	+ 13.516
1927.	41.610	28.941	+ 12.669
1928.	39.126	27.299	+ 11.827
1929.	35.673	28.512	+ 7.161
1930.	37.835	27.110	+ 10.725
1931.	36.972	26.891	+ 10.081
1932.	37.366	26.342	+ 11.024
1933.	34.576	26.319	+ 8.257
1934.	33.383	27.065	+ 6.318
1935.	34.419	27.660	+ 6.759
1936.	35.468	27.646	+ 7.822
1937.	34.863	28.083	+ 6.780

Caurmēra skaitļi par dabisko kustību.

Chiffres moyens du mouvement naturel.

Gadi *Années*	Dzimuši (bez nedz. dzim.) *Naissances (sans les mort-nés)*	Mirušī *Décès*	Dab. pieaugums *Accroissement naturel*
1921.—25. . . .	40.370	27.009	+ 13.361
1926.—30. . . .	39.063	27.884	+ 11.179
1931.—35. . . .	35.343	26.855	+ 8.488
1936.—37. . . .	35.166	27.865	+ 7.301

Pēc kara notikumiem ziņas par iedzīvotāju dabisko kustību mums ir kopš 1920. gada. Sākot ar 1922. gadu, kad dzīve bija ievirzījusies normālās sliedēs, arī dzimstību daudzums kļuva stabils. Laikā no 1922.—27. gadam Latvijā dzimušo skaits svārstījās starp 41 un 42 tūkstošiem, bet sākot ar 1928. gadu lēnām sāka samazināties, noslīdot 1934. gadā līdz 33.383. Pēdējos 3 gados dzimušo caurmēra skaits ir 34.917. Pēckara augstās dzimstības laikā caurmērā gadā dzima 41.352 bērni, kas nozīmē, ka pēdējos gados caurmērā gadā dzimst par 6435 mazāk. Arī caurmēra skaitļi par atsevišķām gadu grupām rāda to pašu. — Mirstību skaits, turpretim, neuzrāda lielas svārstības. Pēdējos gados var būt runa par nelielu mirstību skaita palielināšanos, it sevišķi valsts vidus un rietumu daļā, kas izskaidrojams ar vecāko cilvēku pieaugošu svaru iedzīvotāju vecuma uzbūvē. Rezultāts no tā ir dabiskā pieauguma samazināšanās. Kamēr viena gada laikā no 1921.—25. g. Latvijā dzima vairāk nekā mira 13.361, tikmēr 1926.—30. g. 11.179 un 1931.—35. gados tikai 8488. Arī pēdējos gados turpinās tā pati tendence. Aplūkojot iedzīvotāju dabiskā kustībā notiekošās pārgrozības atsevišķos apgabalos, kā to rāda 7. lapā tēlotās diagrammas, redzam, ka attīstības virziens visos apgabalos nav vienāds. To pašu redzam arī nākošā tabulā.

Dzīvi dzimušo skaits apgabalos no 1920.—1937. g.

Nombre des nés-vivants de 1920 à 1937 — répartition par provinces.

Gadi *Années*	Pavisam — *Total général*						Uz 1000 iedzīvotājiem — *Pour 1000 habitants*					
	Rīga *(ville)*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Kopā *Totàl*	Rīga *(ville)*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Caurmērā *En moyenne*
1920.	2 591	4 808	4 687	3 432	13 916	29 434	11,51	11,34	15,33	13,63	26,71	17,06
1921.	4 316	4 952	4 354	4 203	18 595	36 420	15,29	11,68	13,06	15,06	33,78	19,63
1922.	4 758	6 787	6 232	6 225	17 144	41 146	16,99	15,96	18,30	22,86	30,19	21,88
1923.	5 007	6 562	5 754	5 432	19 041	41 796	17,16	15,38	16,11	19,80	32,60	21,89
1924.	5 278	6 494	5 825	5 778	17 797	41 172	15,63	16,06	20,32	20,96	32,08	22,32
1925.	5 356	6 650	5 699	5 956	17 653	41 314	15,82	16,38	19,76	21,65	32,78	22,25
1926.	4 977	6 843	5 604	5 917	17 732	41 073	14,42	16,83	19,33	21,19	31,90	21,96
1927.	4 942	6 927	5 545	5 819	18 377	41 610	14,58	17,00	19,04	20,73	32,56	22,10
1928.	5 190	6 659	5 272	5 459	16 546	39 126	15,30	16,31	18,02	19,34	28,89	20,65
1929.	5 209	6 175	5 110	4 970	14 209	35 673	13,18	15,26	17,74	17,22	26,96	18,77
1930.	5 648	6 555	5 085	5 081	15 466	37 835	14,96	16,14	17,59	17,59	28,22	19,81
1931.	5 830	6 344	4 873	4 972	14 953	36 972	15,86	15,81	16,92	17,16	26,92	19,26
1932.	5 307	6 647	4 923	5 278	15 211	37 366	13,99	16,32	16,96	18,18	27,08	19,55
1933.	4 953	6 104	4 661	4 725	14 133	34 576	13,03	14,97	16,01	16,19	24,87	17,83
1934.	4 619	5 923	4 629	4 793	13 419	33 383	12,01	14,18	15,84	16,06	23,75	17,15
1935.	4 673	6 350	4 638	5 081	13 677	34 419	12,16	15,63	15,84	16,96	24,02	17,62
1936.	5 011	6 615	4 698	5 331	13 813	35 468	13,02	16,27	16,02	17,75	24,01	18,09
1937.	5 113	6 757	4 715	5 350	12 928	34 863	13,28	16,61	16,05	17,76	22,28	17,77

Kad izsekojam skaitļu rindām Rīgā, Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē, tad tur dzimušo skaits tikai ļoti mazos apmēros samazinājies, bet beidzamos gados pat uzrāda, kaut arī nelielu, pieaugumu. It sevišķi tas sakāms par pēdējiem gadiem. Ja dzimušo skaits valsts mērogā ir samazinājies un vēl vienmēr uzrāda samazināšanās tendenci, tad šo parādību nav izsaukuši augstāk minētie apgabali. Taisni otrādi: dzimušo kopskaits pēdējos gados samazinās tamdēļ, ka Latgalē kopš 1927.

gada dzimušu skaits strauji samazinās. 1927. g. Latgalē dzima 18.377 bērni, 1932. gadā 15.211, 1936. gadā 13.813 un 1937. gadā 12.928. Pirms 11 gadiem Latgalē dzima 5449 bērnu vairāk nekā tagad. Apmēram par šu skaitu arī samazinājusies dzimstība Latvijā. Pēdējo gadu pārgrozības rāda sekošie skaitļi:

Dzimušo skaits Latgalē un pārējā Latvijā.

Nombre des naissances en Lutgale et dans les autres parties de la Lettonie.

Gadi *Années*	Latgalē *En Latgale*		Pārējā valstī *Dans les autres parties de l'Etat*	
	Skaits *Nombre*	Indeks *Indice*	Skaits *Nombre*	Indeks *Indice*
1933.	14.133	100	20.443	100
1934.	13.419	95	19.964	98
1935.	13.677	97	20.742	101
1936.	13.813	98	21.655	106
1937.	12.928	91	21.935	107

Šie skaitļi norāda uz to, ka dzimušu kopskaits Latgalē arī pēdējos gados uzrāda tendenci samazināties, kamēr pārējā Latvijā ir notikusi zināma stabilizēšanās un var pat runāt par nelielu dzimstību skaita pieaugumu. Ka dzimstību skaits Latgalē samazinājies, ir viegli saprotams. Statistika nepārprotami ir pierādījusi, ka dzimušo skaits atrodas ciešā atkarībā no tautas vai sabiedriskā slāņa kultūrālās attīstības un materiālās labklājības līmeņa augstuma. Jo zemāks izglītības līmenis un sliktāki materiālie apstākļi kādā zemē, jo lielāka dzimstība tur novērojama. Eiropā vislielākā dzimstība ir Krievijā, Balkānu pussalā un Eiropas dienvidu latīniskās zemēs. Latgale pēc kara bija nabadzīga zeme, kuras iedzīvotāju vairākums bija analfabēti. Tamdēļ Latgalē valsts pastāvēšanas pirmajos gados dzima ap 32 bērnu uz 1000 iedzīvotājiem, tas ir apm. tikpat daudz, cik augstāk minētās zemēs ar plašo iedzīvotāju masu samērā zemo civilizāciju. Latvijas valsts pastāvēšanas laikā Latgalē pastrādāts liels kultūrāls darbs, kas pacēlis plašo masu izglītības un labklājības līmeni, un 1937. gadā Latgalē uz 1000 iedzīvotājiem dzima vairs tikai 22,3 bērni. Šis process Latgalē turpināsies un rada iemeslu domāt, ka jau tuvākā nākotnē dzimstību relātīvais lielums Latgalē un pārējā Latvijā izlīdzināsies. Līdz ar to arī atkritīs bieži izteiktās bažas, ka mazāk kultūrālā Latgale ar savas lielās dzimstības palīdzību varētu atstāt negātīvu iespaidu uz Latvijas iedzīvotāju struktūru. Vispirms Latgale visās dzīves nozarēs vienmēr vairāk pielīdzinās pārējai Latvijai, un līdz ar dzimstību skaita samazināšanos Latgalē pilnīgi atkrīt izteiktās bažas; otrkārt, pārējā Latvijā dzimušo skaits palielinās.

Ja Rīgā, Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē pēdējus gados ir novērojama dzimstību biežuma palielināšanās, tad tā nav nejaušība, bet tu izsauc noteiktas sociāli-psicholoģiskas pārgrozības. Mēs redzējām, ka mūsu valsts iedzīvotāju struktūra dzimumu un vecuma grupu skaitliskās attiecībās, pateicoties kara un bēgļu laikmeta nelabvēlīgajam iespaidam, ir pilnīgi neuormāla. Tamdēļ nevar operēt vienīgi ar absolūtiem skaitļiem vai arī aprēķināt dzimušo skaitu uz noteiktu iedzīvotāju skaitu. Pēdējos gados notikušās pārgrozības spilgti pārredzamas, ja palūkojamies uz to, cik bērnu dzimst uz noteiktu dzemdētspējīgu sieviešu skaitu.

Dzimušo bērnu skaits uz 1000 sievietēm, kas

Nombre des enfants nés — pour 1000 femmes à l'âge:

Gadi *Années*	15—25 g. vecas *de 15 à 25 ans*	25—30 g. vecas *de 25 à 30 ans*	30—35 g. vecas *de 30 à 35 ans*	35—50 g. vecas *de 35 à 50 ans*
1933.	52	115	101	38
1934.	52	111	100	35
1935.	56	116	101	36
1936.	58	122	103	37
1937.	57	123	103	34

Kad salīdzinām 1934. un 1937. gadus visjaunākā sieviešu grupā, dzimušu skaits uz 1000 sievietēm pieaudzis par 5, nākušā jauno sieviešu grupā par 12, trešā grupā par 3, un vecāko sieviešu grupā samazinājies par 1. Šie skaitļi noteikti norāda uz tautas dzemdētgribas pieaugšanu, kas it sevišķi spilgti parādās jaunākās iedzīvotāju grupās, kur ahu dzimumu skaitliskās attiecības ir normālas. Pēdējos 15 gadus vēl nevienu reizi nav bijis bioloģiski tik veselīga auglības sadalījuma kā 1937. gadā, kas, izejot no līdz 30 gadus vecu iedzīvotāju skaita, nodrošina arī apmierinošu pieaugumu.

Lai varētu spriest par to, vai Latvijā ir liela vai maza dzimstība, jāsalīdzina Latvijā iegūtie skaitļi ar tādiem pašiem skaitļiem citās Eiropas zemēs.

Uz 1000 iedzīvotājiem dzima laikā no 1934.—36. g. caurmērā gadā:

Pour 1000 habitants ... naissances de 1934 à 1936 en moyenne par an.

Rumānijā *Roumanie*	31,6
Dienvidslavijā *Yougoslavie*	30,6
Grieķijā *Grèce*	29,8
Portugalē *Portugal*	29,3
Bulgārijā *Bulgarie*	27,8
Polijā *Pologne*	26,2
Spānijā *Espagne*	25,7
Lietuvā *Lithuanie*	24,0
Italijā *Italie*	23,0
Islandē *Islande*	22,5
Ungārijā *Hongrie*	21,0
Holandē *Pays-Bas*	20,4
Irijā *Irlande*	19,6
Vācijā *Allemagne*	18,6
Somijā *Finlande*	18,2
Čechoslovakijā *Tchécoslovaquie*	18,0
Dānijā *Danemark*	17,8
Latvijā Lettonie	**17,6**
Šveicē *Suisse*	15,9
Igaunijā *Estonie*	15,8
Beļģijā *Belgique*	15,5
Francijā *France*	15,5
Luksemburgā *Luxembourg*	15,3
Lielbritanijā *Grande-Bretagne*	15,2
Norveģijā *Norvège*	14,6
Zviedrijā *Suède*	13,9
Austrijā *Autriche*	13,3

Šie skaitļi rāda, ka dzimstība Latvijā ir tāda pati, vai lielāka, nekā visā Ziemeļu- un Viduseiropā un lielā Vakareiropas daļā. Visās valstīs, kas atzīmētas tabulas otrā pusē, dzimstība ir lielākais par vienu punktu lielāka, vai pat ievērojami mazāka nekā Latvijā.

Mirušo skaitam, izņemot pēdējos gadus, bija noteikta tendence samazināties. Uz 1000 iedzīvotājiem mira laikā no 1920.—24. gadam 15,4, laikā no 1925.—29. gadam 14,9, laikā no 1930.—34. gadam 13,9, bet laikā no 1935.—37. gadam 14,2. Mirstību skaita samazināšanās ir viegli izskaidrojama ar to, ka visā valsts pastāvēšanas laikā ir ārkārtīgi daudz darīts, lai uzlabotu sanitāros un higiēniskos apstākļus. Sevišķi krīt svarā zīdaiņu mirstības samazināšanās, par ko sīkāki runāts nākošā nodalījumā. Ja pēdējos gados mirstība ir palielinājusies, tad to nav izsaukusi dzīves apstākļu pasliktināšanās, bet tā ir jau sen paredzēta un ne-

Mirušo skaits apgabalos no 1920.—1937. g.

Nombre des décès de 1920 à 1937 — répartition par provinces.

Gadi *Années*	Pavisam — *Total général*						Uz 1000 iedzīvotājiem — *Pour 1000 habitants*					
	Rīga *(ville)*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Kopā *Total*	Rīga *(ville)*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Caurmērā *En moyenne*
1920.	3 054	7 048	6 398	3 804	13 587	33 891	13,27	16,62	20,99	15,11	26,08	19,82
1921.	3 651	5 895	4 302	3 236	8 247	25 331	13,52	13,90	12,90	12,16	14,80	13,69
1922.	3 944	6 072	4 466	4 508	8 563	27 553	14,09	14,28	13,11	16,56	14,95	14,61
1923.	3 868	5 597	4 160	3 810	8 645	26 080	13,72	13,12	12,12	13,88	14,89	13,66
1924.	4 555	5 753	4 470	4 249	9 372	28 399	13,49	14,21	15,59	15,40	17,37	15,39
1925.	4 562	5 619	3 832	4 033	9 637	27 683	13,48	13,88	13,29	14,53	17,62	14,91
1926.	4 583	5 877	4 128	4 297	8 672	27 557	13,28	14,45	14,24	15,39	15,60	14,72
1927.	4 763	6 098	4 208	4 307	9 565	28 941	14,05	14,96	14,45	15,34	16,94	15,37
1928.	4 863	5 802	4 027	4 013	8 594	27 299	14,33	14,21	13,77	14,22	15,01	14,41
1929.	5 408	5 924	4 296	4 101	8 783	28 512	14,31	14,68	14,91	14,24	16,28	15,01
1930.	5 156	5 732	4 139	4 128	7 955	27 110	13,64	14,13	14,32	14,29	14,52	14,20
1931.	5 195	5 666	4 123	4 144	7 763	26 891	13,71	13,94	14,28	14,30	13,98	14,01
1932.	5 081	5 718	3 992	3 947	7 604	26 342	13,46	14,04	13,76	13,56	13,51	13,64
1933.	5 180	5 632	4 098	3 912	7 497	26 319	13,67	13,86	14,07	13,40	13,16	13,57
1934.	5 273	5 552	3 880	4 136	8 224	27 065	13,71	13,67	13,27	13,86	14,55	13,90
1935.	4 830	6 293	4 339	4 382	7 816	27 660	12,55	15,49	14,82	14,62	13,72	14,16
1936.	4 867	6 215	4 043	4 492	8 029	27 646	12,64	15,29	13,79	14,95	13,96	14,10
1937.	5 014	6 507	4 337	4 481	7 741	28 083	13,02	15,99	14,76	14,88	13,33	14,27

novēršama, kā rezultāts no kara laikā radītās nenormālās vecumu uzbūves, kas tuvākā nākotnē vēl palielinās vecāko ļaužu relātīvo skaitu iedzīvotāju vecuma piramidā. Latvijas iedzīvotāju liela daļa ir novecojusi, un starp veciem ļaudīm mirstība ir lielāka. Jo lielāku daļu no iedzīvotājiem sastāda veci ļaudis, jo relātīvi mirstība būs lielāka. Šis kara rezultāts tagad sācis ietarboties. Kad palūkojamies uz atsevišķām valsts sastāvdaļām, tad redzam pretēju ainu tam, ko novērojām, analizējot dzimušo skaitu. Latgale ir vienīgais apgabals, kur mirušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem samazinājies augstāk minētus četros gadu grupējumos no 17,6 uz 16,8, 13,9 un 13,47. Šie skaitļi apstiprina augstāk teikto. Latgales iedzīvotāji kara laikā cietuši nesalīdzināmi mazāk nekā pārējos apgabalos, un rezultātā Latgales iedzīvotāju vecuma uzbūve ir daudz mazāk sakropļota nekā pārējā valstī. Tam vēl pievienojas zīdaiņu mirstības samazināšanās, un šo apstākļu rezultātā Latgalē tagad ir relātīvi mazāka mirstība nekā citur.

Nevienā citā valstī pasaulē karš nav atstājis tik postošu iespaidu uz iedzīvotāju sastāvu kā Latvijā. Ar to arī izskaidrojams, ka pēdējos gados Latvijā mirstība ir lielāka nekā zemēs, kuŗās agrāk mira vairāk nekā Latvijā. Pie tām pieder Lietuva, Čechoslovakija un Italija.

Uz 1000 iedzīvotājiem mira caurmērā gadā laikā no 1934.—1936. g.

Pour 1000 habitants ... décédés en moyenne par an de 1934 à 1936.

Holande *Pays-Bas*	8,6
Norveģija *Norvège*	10,2
Dānija *Danemark*	10,8
Islande *Islande*	11,3
Vācija *Allemagne*	11,5
Šveice *Suisse*	11,6
Zviedrija *Suède*	11,6
Luksemburga *Luxembourg*	12,0
Lielbritanija *Grande-Bretagne*	12,1
Beļģija *Belgique*	12,4
Somija *Finlande*	12,5
Austrija *Autriche*	13,2
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	13,3
Italija *Italie*	13,6
Īrija *Irlande*	13,8
Lietuva *Lithuanie*	13,9
Latvija *Lettonie*	**14,1**
Polija *Pologne*	14,2
Bulgārija *Bulgarie*	14,6
Ungārija *Hongrie*	14,7
Igaunija *Estonie*	14,9
Grieķija *Grèce*	14,9
Francija *France*	15,4
Spānija *Espagne*	15,6
Dienvidslavija *Yougoslavie*	16,9
Portugale *Portugal*	17,4
Rumānija *Roumanie*	21,0

Samērā lielo mirstību Latvijā izsaukuši pavisam citi apstākļi nekā valstīs, kuŗās ir vēl lielāka mirstība. Vienīgi Igaunijā un Francijā, tāpat kā Latvijā, iedzīvotāju sastāvs ir novecojies, kas izbeigsies vienīgi pēc vairākiem gadudesmitiem. To apstiprina arī tabula par iedzīvotāju vidējo mūža ilgumu.

Vidējais mūžs.

Durée moyenne de la vie.

(Sakārtojums pēc siev.)

(Groupement d'après celle des femmes.)

Valstis *Etats*	Mirst. tab. gads *Année des tabl. de mortalité*	Vīr. *Hommes*	Siev. *Femmes*
Anglija — Velsa *Angleterre et Pays de Galles*	1936	60,13	64,39
Norveģija *Norvège*	1920—31	60,98	63,84
Dānija *Danemark*	1931—35	62,00	63,80
Holande *Pays-Bas*	1921—30	61,90	63,50
Zviedrija *Suède*	1926—30	61,19	63,33
Šveice *Suisse*	1929—32	59,25	63,05
Latvija Lettonie	***1934—36***	***55,39***	***60,93***
Beļģija *Belgique*	1928—32	56,00	59,83
Igaunija *Estonie*	1932—34	53,12	59,60
Skotija *Ecosse*	1930—32	56,00	59,50
Francija *France*	1928—33	54,30	59,02
Austrija *Autriche*	1930—33	54,47	58,53
Islande *Islande*	1925—27	57,37	57,93
Italija *Italie*	1930—32	53,70	56,00
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	1929—32	51,92	55,18
Somija *Finlande*	1921—30	50,68	55,14
Padomju Krievija *Russie-Soviétique*	1920—27	41,93	46,79
Bulgārija *Bulgarie*	1925—28	45,92	46,64

Vidējais mūža ilgums Latvijas vīriešiem ir 55,39 gadi un sievietēm 60,93 gadi. Lielāks mūža ilgums nekā Latvijas iedzīvotājiem ir tikai viskultūrālākās un bagātākās Eiropas valstīs. Taisni Latvijas valsts pastāvēšanas laikā šinī ziņā sasniegts ievērojams uzlabojums. Bet taisni tamdēļ, ka vidējais mūža ilgums strauji cēlies nedaudzos gados, šīs pozitīvās parādības tālākās sekas ir palielināta mirstība.

Dzimušo skaita samazināšanās Latgalē un mirušu skaita palielināšanās pārējās valsts daļās savā rezultātā samazina dabisko pieaugumu. Uz 1000 iedzīvotājiem dzima vairāk nekā mira caurmērā gada laikā no 1921.—24. gadam 7,1, laikā no 1925.—29. g. 6,3, laikā no 1930.—34. gadam 4,8 un laikā no 1935.—37. gadam 3,6. Tā tad dabiskais pieaugums ir samazinājies gandrīz uz pusi. Vislielākais dabiskais pieaugums Latvijā bija 1923. gadā, kad dzima vairāk nekā mira 15.716, un vismazākais bija 1934. gadā, kad dzimstību pārsvars bija 6318. Visvairāk dabiskais pieaugums samazinājies Latgalē, kur 1923. gadā tas bija 10.396, bet 1937. gadā tikai 5188. Tanī pašā laikā Latgalē dzimušo skaits samazinājās par 6113. Dabiskā pieauguma palielināšana ir viens no nākotnes svarīgākiem uzdevumiem. Jau konstatēta ievērojamā dzemdētgribas palielināšanās starp jaunākām sievietēm šinī ziņā ir visai pozitīva parādība, tāpat zīdaiņu mirstības samazināšanās un higiēnas un sanitāro apstākļu uzlabošana. Turpretim mirstības palielināšanās, sakarā ar veco ļaužu skaita pieaugšanu, ir nenovēršama, un šinī ziņā apstākļi uzlabosies vienīgi tad, kad iedzīvotāju vecumu uzbūve būs atbrīvojusies no kara laika iespaida. Bet tas prasīs vēl laiku.

Iedzīvotāju dabiskais pieaugums apgabalos no 1920.—1937. g.

Accroissement naturel de la population de 1920 à 1937 — répartition par provinces.

Gadi *Années*	Pavisam — *Total général*						Uz 1000 iedzīvotājiem — *Pour 1000 habitants*					
	Rīga *(ville)*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Kopā *Total*	Rīga *(ville)*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Caurmērā *En moyenne*
1920. . . .	— 463	— 2 240	— 1 711	— 372	+ 329	— 4 457	— 2,06	— 5,28	— 5,59	— 1,48	+ 0,63	— 2,58
1921. . . .	+ 665	— 943	+ 52	+ 967	+ 10 348	+ 11 089	+ 2,47	— 2,22	+ 0,16	+ 2,88	+ 18,58	+ 5,99
1922. . . .	+ 814	+ 715	+ 1 766	+ 1 717	+ 8 581	+ 13 593	+ 2,90	+ 1,68	+ 5,18	+ 6,24	+ 15,24	+ 7,21
1923. . . .	+ 1 139	+ 965	+ 1 591	+ 1 622	+ 10 396	+ 15 716	+ 4,04	+ 2,26	+ 4,65	+ 5,92	+ 17,71	+ 8,28
1924. . . .	+ 723	+ 741	+ 1 355	+ 1 529	+ 8 425	+ 12 773	+ 2,14	+ 1,83	+ 4,73	+ 5,54	+ 15,61	+ 6,95
1925. . . .	+ 794	+ 1 031	+ 1 867	+ 1 923	+ 8 016	+ 13 631	+ 2,35	+ 2,56	+ 6,47	+ 6,92	+ 14,68	+ 7,34
1926. . . .	+ 394	+ 966	+ 1 476	+ 1 620	+ 9 060	+ 13 516	+ 1,14	+ 2,38	+ 5,09	+ 5,80	+ 16,30	+ 7,23
1927. . . .	+ 179	+ 829	+ 1 337	+ 1 512	+ 8 812	+ 12 669	+ 0,58	+ 2,04	+ 4,59	+ 5,39	+ 15,60	+ 6,73
1928. . . .	+ 327	+ 857	+ 1 245	+ 1 446	+ 7 952	+ 11 827	+ 0,97	+ 2,10	+ 4,26	+ 5,12	+ 13,88	+ 6,24
1929. . . .	— 199	+ 251	+ 814	+ 869	+ 5 426	+ 7 161	— 0,58	+ 0,62	+ 2,82	+ 3,01	+ 10,02	+ 3,76
1930. . . .	+ 492	+ 823	+ 946	+ 953	+ 7 511	+ 10 725	+ 1,20	+ 2,03	+ 3,27	+ 3,30	+ 13,79	+ 5,61
1931. . . .	+ 635	+ 678	+ 750	+ 828	+ 7 190	+ 10 081	+ 1,67	+ 1,67	+ 2,59	+ 2,86	+ 12,95	+ 5,25
1932. . . .	+ 226	+ 929	+ 931	+ 1 331	+ 7 607	+ 11 024	+ 0,59	+ 2,28	+ 3,20	+ 4,57	+ 13,52	+ 5,71
1933. . . .	— 227	+ 472	+ 563	+ 813	+ 6 636	+ 8 257	— 0,60	+ 1,16	+ 1,94	+ 2,79	+ 11,66	+ 4,26
1934. . . .	— 654	+ 371	+ 749	+ 657	+ 5 195	+ 6 318	— 1,70	+ 0,91	+ 2,57	+ 2,29	+ 9,20	+ 3,25
1935. . . .	— 157	+ 57	+ 299	+ 699	+ 5 861	+ 6 759	— 0,41	+ 0,14	+ 1,02	+ 2,34	+ 10,29	+ 3,46
1936. . . .	+ 144	+ 400	+ 655	+ 839	+ 5 784	+ 7 822	+ 0,38	+ 0,98	+ 2,23	+ 2,80	+ 10,05	+ 3,99
1937. . . .	+ 99	+ 250	+ 378	+ 866	+ 5 187	+ 6 780	+ 0,26	+ 0,62	+ 1,29	+ 2,88	+ 8,93	+ 3,45

Iedzīvotāju dabiskais pieaugums caurmērā uz 1000 iedzīvotājiem (1932.—36.).

Accroissement naturel de la population en moyenne pour 1000 habitants (1932 à 1936).

Dienvidslavija *Yougoslavie*	14,2
Bulgārija *Bulgarie*	13,6
Grieķija *Grèce*	13,0
Polija *Pologne*	12,4
Rumānija *Roumanie*	12,1
Holande *Pays-Bas*	12,1
Portugāle *Portugal*	11,9
Lietuva *Lithuanie*	10,9
Spānija *Espagne*	10,8
Itālija *Italie*	9,5
Dānija *Danemark*	6,9
Ungārija *Hongrie*	6,4
Vācija *Allemagne*	5,8
Somija *Finlande*	5,6
Īrija *Irlande*	5,4
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	5,2
Norvegija *Norvège*	4,8
Šveice *Suisse*	4,5
Latvija Lettonie	**4,1**
Luksemburga *Luxembourg*	3,7
Beļģija *Belgique*	3,5
Lielbritanija *Grande-Bretagne*	3,1
Zviedrija *Suède*	2,3
Igaunija *Estonie*	1,4
Austrija *Autriche*	0,6
Francija *France*	0,5

Piezīme: Dienvidslavijai skaitļi par 1932.—34, bet Spānijai un Grieķijai par 1932.—35.

Novērtējot dabisko pieaugumu pēdējā piecgadē, redzam, ka Latvija pieder pie valstīm ar nelielu dabisko pieaugumu. Bet šeit nedrīkstam aizmirst Latvijas kara sapostīlās iedzīvotāju vecumu uzbūves negālīvo iespaidu. Ja to atskaitītu, tad pieaugums palielinātos apm. par 1,0. Dabiskā pieauguma samazināšanās ir problēma, kas nodarbina visu Eiropas kultūrālāko daļu; tas nav materiālās kultūras jautājums, bet sociāli-psicholoģiska problēma, kas dziļi sakņo valdošā racionālismā un materiālismā un atrisināma kā Vakareiropas iekšējās kultūras problēmas daļa.

Dabiskais pieaugums atstāj ievērojamu iespaidu uz visām valsts dzīves nozarēm. Laikā no 1920.—1937. gadam Latvijā dzima vairāk nekā mira 175.284 cilvēki. Par šo skaitli 18 gadu laikā palielinājies Latvijas iedzīvotāju skaits, protams, izslēdzot mēchanisko pieaugumu. Visās saimnieciskās dzīves nozarēs, ražošanā, satiksmē, tirdzniecībā u. t. l. jārēķinās ar to, ka tagad Latvijā ir 175.000 cilvēku vairāk nekā valsts sākumā. Tas, bez šaubām, palielina dzīves spraigumu un iespējamības ne tikai saimnieciskās, bet arī kultūrālās dzīves laukā.

9. ZĪDAIŅU MIRSTĪBA.

Zīdaiņu (jaunāku par 1 g.) mirstība apgabalu sadalījumā.

Mortalité des nourrissons (au-dessous d'un an) — répartition par provinces.

Gadi *Années*	Rīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Kopā *Total* zēni	meitenes	kopā *Total*
1922. g.	420	504	420	564	1826	2109	1625	3734
1923. „	425	513	477	472	1806	2051	1642	3693
1924. „	568	460	540	645	1939	2344	1808	4152
1925. „	500	524	435	625	2346	2510	1920	4430
1926. „	405	493	425	528	1758	2019	1590	3609
1927. „	428	496	480	528	2050	2242	1740	3982
1928. „	484	483	400	506	1896	2128	1641	3769
1929. „	505	476	443	483	1900	2121	1686	3807
1930. „	395	402	408	493	1709	1882	1525	3407
1931. „	403	390	376	428	1594	1771	1420	3191
1932. „	403	414	340	439	1740	1888	1448	3336
1933. „	313	363	352	387	1225	1470	1170	2640
1934. „	334	357	311	425	1747	1776	1398	3174
1935. „	267	399	354	428	1266	1589	1125	2714
1936. „	260	393	259	403	1527	1628	1214	2842
1937. „	305	474	353	464	1369	1687	1278	2965

Zīdaiņu (jaunāku par 1 g.) mirstība apgabalu sadalījumā uz 100 dzīvi dzimušiem.

Mortalité des nourrissons (au-dessous d'un an) — répartition par provinces pour 100 nés-vivants.

Gadi *Années*	Rīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Latvija *Lettonie* Pilsētās *Dans les villes*	Laukos *A la campagne*	Caurmērā *En moyenne*
1922. g.	8,82	7,42	6,73	9,06	10,65	.	.	9,07
1923. „	8,49	7,82	8,29	8,69	9,18	.	.	8,84
1924. „	10,76	7,08	9,27	11,16	10,90	.	.	10,68
1925. „	9,34	7,87	7,63	10,49	13,28	.	.	10,72
1926. „	8,14	7,20	7,58	8,62	9,91	.	.	8,70
1927. „	8,66	7,16	8,66	9,07	11,16	.	.	9,57
1928. „	9,33	7,25	7,59	9,27	11,46	.	.	9,63
1929. „	9,69	7,71	8,67	9,72	13,37	.	.	10,67
1930. „	6,99	6,13	8,02	9,70	11,05		.	9,00
1931. „	6,91	6,15	7,72	8,61	10,66	.	.	8,63
1932. „	7,59	6,23	6,91	8,32	11,44	7,60	9,52	8,03
1933. „	6,32	5,95	7,55	8,19	8,67	6,95	7,94	7,64
1934. „	7,23	6,03	6,72	8,87	13,02	7,88	10,26	9,51
1935. „	5,71	6,28	7,63	8,42	9,26	6,54	8,38	7,89
1936. „	5,19	5,94	5,51	7,56	11,05	6,11	8,74	8,01
1937. „	5,97	7,91	7,49	8,67	10,59	6,74	9,21	8,40

Skaitļi par zīdaiņu mirstību spilgti liecina par kādas zemes vai tautas daļas materiālās un garīgās kultūras augstuma līmeni. Ir zemes, kurās atzīmējama ļoti liela dzimstība, bet kur mirstība, it sevišķi bērnu un zīdaiņu mirstība, arī ir ļoti liela, un rezultātā dabiskais pieaugums ir daudz mazāks nekā to pēc dzimušo skaita varētu domāt. Bez tam starp mirušiem zīdaiņiem vairākumam nav jābūt vārgākiem un dzīvot nespējīgākiem bērniem, bet nezināšana un netīrība var visspēcīgākos bērnus novest kapā. Šīs nodaļas sākumā ievietotās skaitļu rindas rāda to bērnu skaitu un procentu, kas miruši mūža pirmajā gadā. Zīdaiņu mirstībai Latvijā ir noteikta tendence samaziināties.

No 100 dzimušiem mira mūža pirmajā gadā (caurmērā piecgadēs).

Pour 100 naissances ... décédés dans leur première année (en moyenne par périodes quinquennales).

Gadi *Années*	Latvijā	Rīgā	Latgalē
1923.—27.	9,6	9,1	11,0
1928.—32.	9,4	8,1	11,6
1933.—37.	8,3	6,1	10,5

Piecgadu caurmēra skaitļi rāda, ka zīdaiņu mirstība visur samazinās, bet ka tā visās valsts daļās nav vienādi liela. Vismazākā zīdaiņu mirstība ir Rīgā, bet vislielākā Latgalē, kur samazināšanās gaitu ir arī lēnāka. Tomēr arī Latgale, salīdzinot ar pirmskara stāvokli, uzrāda ļoti ievērojamu progresu. Pirms kara Rīgā, salīdzinot ar Krievijas pilsētām, bija piegriezta liela vērība veselības kopšanai. Neskatoties uz to, zīdaiņu mirstība Rīgā bija ārkārtīgi liela, un Latgalē tā toreiz bija vēl ievērojami lielāka.

Rīgā no 100 dzīvi dzimušiem mira dzīvības pirmajā gadā.
(Caurmērā gadā.)

A Riga de 100 nés-vivants ... décédés dans leur première année. (En moyenne par an.)

Gadi *Années*		Gadi *Années*	
1895.—99.	22,9	1915.—19.	21,4
1900.—04.	20,8	1923.—27.	9,1
1905.—09.	20,2	1928.—32.	8,1
1910.—14.	17,7	1933.—37.	6,1

Vēl pirms apmēram 40 gadiem pat Rīgā pirmajā mūža gadā mira gandrīz ceturtā daļa no visiem jaunpiedzimušiem bērniem. Zīdaiņu mirstībai gan jau toreiz bija tendence samaziināties, bet pēdējā pirmskara piecgadē tomēr vēl mira 17,7% no visiem jaunpiedzimušiem, kamēr pēdējos piecos gados tikai 6,1%.

Zīdaiņu (jaunāku par 1 g.) mirstība no 1927.—1937. g. pēc tautībām uz 100 dzīvi dzimušiem.

Mortalité des nourrissons (au-dessous d'un an) de 1927 à 1937 — selon les nationalités ethniques pour 100 naissances vivantes.

Gadi *Années*	Latvieši *Lettons*	Vācieši *Allemands*	Krievi *Russes*	Žīdi *Juifs*	Poļi *Polonais*	Leiši *Lithuaniens*	Igauņi *Estoniens*	Pār. un nenosk. *Not. ethn. autre ou n. déterm.*	Caurmērā *En moyenne*
1927. g.	8,60	7,44	13,45	4,22	11,11	12,65	8,47	18,89	9,57
1928. „	8,53	5,24	14,02	5,04	11,29	14,32	9,67	19,00	9,63
1929. „	9,54	4,78	14,51	4,88	16,49	12,90	7,48	17,09	10,67
1930. „	8,27	6,86	12,40	4,02	11,37	8,86	6,31	12,99	9,00
1931. „	7,92	6,07	12,02	3,49	10,29	8,18	9,00	13,73	8,63
1932. „	7,79	6,05	13,76	3,74	11,02	10,91	5,68	13,84	8,03
1933. „	7,10	5,26	10,08	3,13	9,26	10,03	6,52	14,29	7,64
1934. „	8,39	5,61	14,46	4,37	12,57	10,30	1,32	10,51	9,51
1935. „	7,23	6,38	10,66	3,64	10,40	10,47	12,50	9,40	7,89
1936. „	6,85	6,55	13,18	3,65	9,44	10,92	4,35	13,57	8,01
1937. „	7,73	6,58	11,67	4,28	12,75	13,06	5,56	16,38	8,50

Arī atsevišķo tautību piederīgieu zīdaiņu mirstība nav vienāda. Mazāka par caurmēru tā ir latviešiem, vācieši em, igauņiem un žīdiem, bet lielāka leišiem, poļiem un krieviem. Skaitļus par atsevišķiem gadiem var iespaidot nejaušības, kā ļoti karstas vasaras (1937. g.) un epidēmiskas bērnu slimības. Caurmēra skaitļi pa trīsgadu grupām dos pārredzamāku ainu.

No 100 jaunpiedzimušiem mira dzīves pirmajā gadā:

De 100 nouveau-nés ... décédés dans leur première année:

	1929.—31. g. *de 1929 à 1931*	1932.—34. g. *de 1932 à 1934*	1935.—37. g. *de 1935 à 1937*
Latvieši *Lettons*	8,6	7,8	7,3
Vācieši *Allemands*	5,9	5,6	6,5
Krievi *Russes*	13,9	12,8	11,9
Caurmērā visas tautības . .	9,4	8,7	8,1

Moyenne pour toutes les nat. ethn.

Mēs redzam lielu starpību starp atsevišķo tautību zīdaiņu mirstību. Arī poļiem un leišiem ir liela zīdaiņu mirstība. Pēdējos trijos gados no 100

poļu jaunpiedzimušiem pirmajā mūža gadā mira $10_{,9}$ un no leišu bērniem $11_{,2}$. Šo triju tautību bērnu lielā mirstība palielina visas Latvijas caurmēra skaitļus, tāpat kā samērā lielāka bērnu mirstība Latgalē palielina latviešu bērnu mirstības procentu, jo pārējā Latvijā starp latviešu un vācu bērnu mirstību gandrīz nav starpības.

No 100 dzīvi dzimušiem mira mūža pirmajā gadā (caurmērā 1934.—36. g.).

De 100 nés-vivants ... décédés dans leur première année (en moyenne de 1934 à 1936).

Rumānija *Roumanie*	$18_{,3}$
Dienvidslavija *Yougoslavie*	$15_{,0}$
Portugale *Portugal*	$14_{,7}$
Ungārija *Hongrie*	$14_{,7}$
Bulgārija *Bulgarie*	$14_{,3}$
Lietuva *Lithuanie*	$13_{,9}$
Polija *Pologne*	$13_{,6}$
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	$12_{,5}$
Grieķija *Grèce*	$11_{,7}$
Itālija *Italie*	$10_{,0}$
Igaunija *Estonie*	$9_{,0}$
Latvija Lettonie	$8_{,5}$
Beļģija *Belgique*	$7_{,7}$
Somija *Finlande*	$6_{,9}$
Francija *France*	$6_{,8}$
Dānija *Danemark*	$6_{,7}$
Vācija *Allemagne*	$6_{,7}$
Lielbritanija *Grande-Bretagne*	$5_{,4}$
Šveice *Suisse*	$4_{,7}$
Zviedrija *Suède*	$4_{,6}$
Norveģija *Norvège*	$4_{,2}$
Holande *Pays-Bas*	$4_{,1}$

Latvijas caurmēra skaitlis jau atstāj tālu aiz sevim Eiropas mazāk kultūrālās valstis. Zīdaiņu mirstība starp latviešiem ir apmēram tāda pati kā Viduseiropā. Rīgā un starp Latvijas rietumu un vidus daļas latviešiem tā ir vēl mazāka. Tomēr Holandes un Skandinavijas piemērs liecina, ka šinī ziņā Latvijā vēl ir tālāka progresa iespējamības.

10. TICĪBAS.

Iedzīvotāju konfesionālās piederības ziņā Latvija nav viengabalaina. Lielākā skaitā tur reprezentēti ev.-luterāņi, Romas katoļi, pareizticīgie, vecticīgie un Mozus ticīgie. Tomēr, kā 8. lapas kartogrammā redzam, Latvija savu iedzīvotāju vairākuma ticības ziņā spilgti sadalās divās daļās: protestantiskā vidus un rietumu daļā un Romas katoliskā austrumu daļā. Šī konfesionālā nevienādība šīm abām Latvijas daļām ir spēcīgi uzspiedusi savu zīmogu. Romas katoļu vairākums ir arī Aizputes apriņķa ziemeļos (suiti) un Bauskas apriņķa dienvidos un austrumos. Izkaisīti mazākā skaitā starp protestantiem, katoļi tagad sastopa-

Latvijas iedzīvotāji, sadalīti pēc galvenām ticībām.

Population de la Lettonie répartie d'après les principales confessions.

Ticības *Confessions*	1920. g.	1925. g.	1930. g.	1935. g.
Ev.-luterāņi *Ev.-luthériens*	914.409	1.055.167	1.057.877	1.075.641
Romas katoļi *Catholiques romains*	375.227	416.769	450.210	476.963
Pareizticīgie *Orthodoxes*	138.803	167.538	169.525	174.389
Vecticīgie *Vieux-croyants*	73.310	89.239	96.802	107.195
Mozus ticīgie *Adh. de Moïse*	79.626	95.733	93.741	93.406
Pārējie protest. *Autres protestants*	9.697	15.652	17.069	19.146
Pārējie un nezin. *Confes. autres et n. déterm.*	5.059	4.707	14.721	3.762
Kopā *Total*	1.596.131	1.844.805	1.900.045	1.950.502

Atsevišķo ticību piederīgo procents bija sekojošs:

Proportionnalité des adhérents des différentes confessions.

Ticības *Confessions*	1920. g.	1925. g.	1930. g.	1935. g.
Ev.-luterāņi *Ev.-luthériens*	$57_{,29}$	$57_{,20}$	$55_{,68}$	$55_{,15}$
Romas katoļi *Catholiques romains*	$23_{,51}$	$22_{,59}$	$23_{,69}$	$24_{,45}$
Pareizticīgie *Orthodoxes*	$8_{,70}$	$9_{,08}$	$8_{,93}$	$8_{,94}$
Vecticīgie *Vieux-croyants*	$4_{,59}$	$4_{,84}$	$5_{,09}$	$5_{,50}$
Mozus ticīgie *Adh. de Moïse*	$4_{,99}$	$5_{,19}$	$4_{,93}$	$4_{,79}$
Pārējie protest. *Autres protestants*	$0_{,61}$	$0_{,84}$	$0_{,90}$	$0_{,98}$
Pārējie un nezin. *Confes. autres et n. déterm.*	$0_{,31}$	$0_{,26}$	$0_{,78}$	$0_{,19}$
Kopā *Total*	$100_{,00}$	$100_{,00}$	$100_{,00}$	$100_{,00}$

Latviešt, sadalīti pēc ticībām.

Répartition des Lettons par confessions.

Ticības *Confessions*	1930. g. Skaits *Nombre*	1930. g. Procents %	1935. g. Skaits *Nombre*	1935. g. Procents %
Ev.-luterāņi *Ev.-luthériens*	979.305	$70_{,26}$	1.005.207	$68_{,26}$
Baptisti *Baptistes*	10.577	$0_{,78}$	12.429	$0_{,84}$
Reformāti *Calvinistes*	95	$0_{,01}$	105	$0_{,01}$
Anglikāņi *Anglicans*	8	$0_{,00}$	9	$0_{,00}$
Adventisti *Aventistes*	2.044	$0_{,15}$	2.803	$0_{,19}$
Bīskapu metodisti *Méthodistes*	—	—	430	$0_{,03}$
Citi protestanti *Autres protestants*	1.683	$0_{,12}$	737	$0_{,05}$
Romas katoļi *Catholiques romains*	337.401	$24_{,19}$	388.118	$26_{,36}$
Pareizticīgie *Orthodoxes*	51.211	$3_{,67}$	57.600	$3_{,91}$
Vecticīgie *Vieux-croyants*	972	$0_{,07}$	2.786	$0_{,19}$
Pārējie kristīties *Autres chrétiens*	188	$0_{,01}$	99	$0_{,01}$
Mozus ticīgie *Adh. de Moïse*	234	$0_{,02}$	170	$0_{,01}$
Pārējie un nezin. *Confes. autres et n. déterm.*	11.239	$0_{,80}$	2.119	$0_{,14}$
Kopā *Total*	1.394.957	$100_{,00}$	1.472.612	$100_{,00}$

mi visā valstī, tāpat kā protestanti valsts austrumu daļā. Pareizticīgie lielākās dominējošās masās sastopami dažos ziemeļaustrumu pagastos un Madonas apkārtnē; vecticīgie galvenā kārtā sastopami joslā starp Daugavpili un Rēzekni. Izņemot Mozus ticīgos, visu pārējo konfesiju piederīgo absolūtais skaits pēdējos gadudesmitos ir nemitīgi pieaudzis. Tomēr pieauguma ātrums ir visai nevienāds, kādēļ dažu konfesiju piederīgo skaits relātīvi pieaudzis, kamēr citām tas samazinājies. Procentuāli pieaudzis Romas katoļu, vecticīgo un pārējo protestantu skaits. Samazinājies ev.-luterāņu un Mozus ticīgo procents, bet pareizticīgo procents padots svārstībām ar nelielu pieaugošu tendenci. Laikā no 1930.—1935. g. ev.-luterāņu skaits pieaudzis par 17.764 piederīgiem, pārējo protestantu skaits par 2077, Romas katoļu par 26.753, pareizticīgo par 4764 un vecticīgo par 10.393. Mozus ticīgo skaits samazinājies par 335.

Dažādo tautību piederīgie Latvijā nesadalās vienādi pēc ticībām.

Latviešiem ir svarīgas ev.-luterāņu, Romas katoļu un pareizticīgo ticības. Latviešu vairākums — gandrīz 70% ir ev.-luterāņi, bet Romas katoļu ir 26%, pie kam katoliskā latviešu daļa uzrāda ātru pieaugumu. Nepilni 4% no latviešiem ir pareizticīgi. No vāciešiem 94,8% ir ev.-luterāņi un 2% Romas katoļu, no lielkrieviem 50,1% ir pareizticīgi, 48,3% vecticīgie un 1% Romas katoļi. Starp baltkrieviem ir 52,7% Romas katoļu, 31,7% pareizticīgo un 15,0% vecticīgo. Starp poļiem ir 97,0% Romas katoļu, tāpat starp leišiem 95,8%. Žīdi ir gandrīz simtprocentīgi Mozus ticīgi. — Šie skaitļi jau dod norādījumu, kā dažādo ticību piederīgie sadalās pēc tautībām. Tā starp ev.-luterāņiem ir 93,4% latviešu, 5,5% vāciešu un 1,1% visu pārējo tautību piederīgo. Starp Romas katoļiem 81,4% ir latvieši, 10% poļu, 4,6% leišu un 3% baltkrievu. Starp pareizticīgiem 59,2% ir lielkrievi, 33,0% latviešu un 4,9% baltkrievu. Starp vecticīgiem 93,1% ir lielkrievi, 3,8% baltkrievu un 2,6% latviešu.

Par atsevišķo apgabalu iedzīvotāju konfesionālo sadalīšanos procentos sniedz pārskatu diagramma 8. lapā. Absolūtos skaitļos apgabalos atsevišķo ticību piederīgie sadalās šādi:

Iedzīvotāji pēc ticībām apgabalos 1935. g.

Habitants d'après les confessions répartis par provinces en 1935.

Ticības *Confessions*	Rīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Latvija
Ev.-luterāņi — *Ev.-luthériens*	245 080	347 710	236 990	203 496	42 365	1 075 641
Pārējie protest. — *Autres protestants*	4 253	2 180	9 794	1 942	977	19 146
Rom.-katoļi — *Catholiques-romains*	44 717	16 467	24 913	64 504	326 162	476 963
Pareizticīgie — *Orthodoxes*	33 728	34 321	6 994	8 644	90 702	174 389
Vecticīgie — *Vieux-croyants*	11 525	2 808	1 358	12 922	78 582	107 195
Pārējie kristīti — *Autres chrétiens*	25	—	95	7	9	136
Mozus tic. — *Adh. de Moïse*	43 558	2 460	12 002	7 382	28 004	93 406
Pārējie nekristī. — *Autres non-chrétiens*	110	11	8	5	2	136
Nezināmas tic. — *Conf. n. déterm.*	2 067	290	505	267	361	3 490
Kopā — *Total*	385 063	406 247	292 659	299 369	567 164	1 950 502

Salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, Latvija pieskaitāma konfesionālā ziņā jauktām valstīm ar jūtamu protestantiskās daļas pārsvaru.

Vislielākais protestantu procents ir Norvegijā (97,4), un arī Somijā, Anglijā, Zviedrijā un Dānijā ir vairāk nekā 90% protestantu. Igaunijā viņu ir 77,6%, Vācijā 62,7%, Šveicē 57,2%, Latvijā 56,1%, Holandē 45,5% un Ungārijā 27,6%. Pārējās Eiropas valstīs ir mazāk nekā 10% protestantu. Savu piederīgo skaita daudzuma ziņā otro vietu Latvijā ieņem Romas katoļi ar 24,4%. Vairāk par ceturtdaļu un mazāk par pusi no visiem iedzīvotājiem Romas katoļi sastāda vēl sekojošās valstīs: Šveicē — 40,9%, Dienvidslavijā — 37,5%, Holandē — 36,4% un Vācijā — 32,4%.

11. TAUTĪBAS.

Starp pārējām tautībām 1935. gadā bija 3839 čigāni, 1844 ukrainieši un 944 libieši. No pēdējiem saskaitīti Dundagas pagastā 507 un Ances pagastā 370. Pārējie dzīvo izkaisīti, galvenā kārtā pilsētās. Libiešu skaits nemitīgi samazinās.

Diagramma 9. lapā, kā arī šeit ievietotie skaitļi rāda, ka Latvijā bez latviešiem diezgan lielā skaitā dzīvo arī citu tautību piederīgie. Tas izskaidrojams ar to, ka daudzo gadsimteņu laikā, kad Latvija atradās zem svešas virskundzības, latviešu apdzīvotā zemē ir ieceļojuši citu tautu piederīgie. Kartogramma 10. lapā rāda Latvijas lauku iedzīvotāju nācionālo sastāvu. Katra mazā ripiņa apzīmē

Galveno tautību piederīgo skaits pēc jaunāko skaitīšanu datiem.

Nombre des ressortissants des principales nationalités ethniques d'après les données des derniers recensements.

Tautības *Nation. ethn.*	1920. g.	1925. g.	1930. g.	1935. g.
Latvieši *Lettons*	1.161.404	1.354.126	1.394.957	1.472.612
Vācieši *Allemands*	58.113	70.964	69.855	62.144
Lielkrievi *Gr.-Russes*	124.746	193.648	201.778	206.499
Baltkrievi *Ruthènes-Bl.*	75.630	38.010	36.029	26.867
Žīdi *Juifs*	79.644	95.675	94.388	93.479
Poļi *Polonais*	54.567	51.143	59.374	48.949
Leiši *Lithuaniens*	25.588	23.192	25.885	22.913
Igauņi *Estoniens*	8.769	7.893	7.708	7.014
Pārējie *Autres*	3.841	7.612	8.566	8.946
Nezināmas laul. *Nat. ethn. n. fixée*	3.829	2.542	1.505	1.079
Kopā *Total*	1.596.131	1.844.805	1.900.045	1.950.502

Atsevišķo tautību piederīgo procents Latvijā.

Proportionnalité des ressortissants des nationalités ethniques en Lettonie.

Tautības *Nation. ethn.*	1920. g.	1925. g.	1930. g.	1935. g.	Pieaugums vai samazināšanās no 1930.—1935. g. *Accroissement ou décroissement de 1930 à 1935*
Lalvieši *Lettons*	72,78	73,40	73,42	75,50	+2,08
Vācieši *Allemands*	3,91	3,85	3,68	3,59	—0,09
Lielkrievi *Gr.-Russes*	7,82	10,50	10,62	10,59	—0,03
Baltkrievi *Ruthènes-Bl.*	4,71	2,06	1,90	1,38	—0,52
Žīdi *Juifs*	4,99	5,19	4,97	4,79	—0,18
Poļi *Polonais*	3,42	2,77	3,12	2,51	—0,61
Igauņi *Estoniens*	0,55	0,43	0,40	0,36	—0,04
Leiši *Lithuaniens*	1,60	1,26	1,36	1,17	—0,19
Pārējie *Autres*	0,21	0,41	0,45	0,46	+0,01
Nezināmas taut. *Nat. ethn. n. fixée*	0,21	0,13	0,08	0,05	—0,03
Kopā *Total*	100,00	100,00	100,00	100,00	—

Tautību piederīgo skaitu pieaugums (+) vai samazināšanās (—).

Accroissement (+) ou décroissement (—) des ressortissants des nationalités ethniques.

Tautības *Nation. ethn.*	1920.—1925. g.	1925.—1930. g.	1930.—1935. g.
Lalvieši *Lettons*	+192.722	+40.831	+77.655
Vācieši *Allemands*	+ 12.851	— 1.109	— 7.711
Lielkrievi *Gr.-Russes*	+ 68.902	+ 8.130	+ 4.721
Baltkrievi *Ruthènes-Bl.*	— 37.620	— 1.981	— 9.162
Žīdi *Juifs*	+ 16.031	— 1.287	— 909
Poļi *Polonais*	— 3.424	+ 8.231	—10.425
Leiši *Lithuaniens*	— 2.396	+ 2.693	— 2.972
Igauņi *Estoniens*	— 876	— 185	— 691
Pārējie *Autres*	+ 2.484	— 83	— 46
Kopā *Total*	+248.674	+55.240	+50.457

300 laukā iedzīvotājus. Uz šīs kartes ir rairāk nekā 4000 rīpiņu. Zaļās apzīmē latviešus. Jau no pirmā acu uzmetiena redzams, ka visas Latvijas lauki ir galvenā kārtā latviešu apdzīvoti. Latvijas rietumi, ziemeļi un vidusdaļa ir pilnīgi latviski. Latviešu iedzīvotāju masu kompakti apdzīvotos apgabatos ziemeļos reti ir iekaisīti nedaudzi igauņi, Kurzemes pussalas ziemeļos nedaudzi lībieši, gar dienvidus robežu leiši un Kurzemes vidusdaļā un Iršu kolōnijā nedaudzi vācieši. Valsts austrumu daļā iedzīvotāju nācionālais sastāvs nav tik riengabalains kā pārējā Latvijā. Ahrenes apriņķa austrumu daļā pārsvars ir krieviem. Tomēr šeit jāatzīmē, ka šis samērā lielais krieviskais apvidus ieņem īpatnēju stāvokli, jo turienes 45000 krievi, kas sastāda gandrīz $^1/_4$ no visiem Latvijā dzīvojušiem krieviem, antropoloģiski ir latvieši, kas, pateicoties politiskam iespaidam, visjaunākā laikā sākuši lietot krievu valodu. Šī Latvijas daļa jau ordeņa valsts laikā piederēja pie Pliskavas, un turienes latvieši pieņēma pareizticību un pamazām arī krievu valodu, kaut gan vecā paaudze vēl šī gadusimteņa sākumā runāja latviski. Tā tad šis lielais nelatviskais iedzīvotāju kopums Latvijas austrumu pierobežā nav uzskatāms kā Latvijai pievienota citas tautas territōrija. Pārējie nelatvieši Latgalē ir pēdējo gadsimteņu ieceļotāji (vecticīgie krievi) un jaunlaiku kolōnisti (agrārhaukas nometināti pareizticīgi krievi). Minētā kartogramma arī rāda, ka valsts austrumu daļā, kur lielāks skaits nelatviešu, ir visbiezākā apdzīvotība. Turpretim tīri latviskos apvidus iedzīvotāji dzīvo retāki. Tas norāda uz to, ka cittautieši iespiesti latviskos apvidus un līdz ar to radījuši apvidus ar vislielāko iedzīvotāju biezumu. Bez tam dažādo svešo virskundzību laikos daudz latviešu ir pārtautoti. Pie tiem pieder lielākā daļa Latvijā dzīvojušo poļu un baltkrievu. Citu tautu piederīgo ieceļošanas un latviešu pārtautošanas rezultātā Latvijā radies samērā liels skaits nelatviešu. Tomēr Latvija spilgti atšķiras no visām nāciju valstīm, jo Latvijas territōrijā nav ietilpināts neviens pagasts, neviena, kaut arī sīka territōrija, kas piederētu pie citu tautu etnografiskās territōrijas. Taisni otrādi: nav nevienas valsts, kurā tik liela robežas daļa kā Latvijai būtu radīta stingri pieturoties pie etnografiskā principa. Robežas ar Igauniju un Lietuvu sastāda 67,5% no visas mūsu sauszemes robežas, un tur robežu velkot vadošais princips bija nācionālais. Latvija sev nav pievienojusi citu tautu apdzīvotas zemes, un tālab nelatvieši, kas Latvijā dzīvo, ir brīvprātīgi ieceļotāji vai arī pārtautoti latvieši un viņu pēcnācēji, kuriem nav savas territōrijas. Ar to arī izskaidrojams, ka Latvijas lauki ir vai nu tīri latviski, vai arī tur noteikti dominē latviešu iedzīvotāji. Šī iemesla dēļ Latviju arī nevar nosaukt par nāciju valsti.

Līdz 1925. gadam bija izbeigusies Latvijas bēgļu atgriešanās uz dzimteni. Pēc Krievijā 1926. g. izdarītās tautas skaitīšanas tur bija atlikuši vairs tikai 151.000 latviešu, tas ir ievērojami mazāk nekā pirms kara. Sākot ar 1925. gadu pārgrozības Latvijas iedzīvotāju nācionālā sastāvā notikušas bez jūtamiem satricinājumiem. Pārgrozības nācionālā sastāvā izsauc 1) nevienādi lielā dzimstība un mirstība starp dažādo tautību piederīgiem, 2) mēchaniskā kustība, kas galvenā kārtā izpaužas ar agrāk denācionālizēto latviešu atgriešanos latvietībā un citu tautību piederīgo asimilēšanās, un 3) emigrācija un immigrācija, kas līdz 1935. g. nebija sevišķi liela un galvenā kārtā izpaudās nelielā žīdu, vāciešu un leišu izceļošanā. Laikā no 1925.—1935. g. Latvijas iedzīvotāju skaits pieaudzis par 105.697, bet latviešu skaits palielinājies par 118.486 un krievu skaits par 1708, kamēr visu pārējo tautību piederīgo skaits samazinājies. Pēdējos desmit gados vāciešu skaits samazinājies par 8820, poļu skaits par 2194, žīdu skaits par 2196, igauņu skaits par 879 u. t. t. Pavisam īpatnēju stāvokli ieņem vācieši starp skaita ziņā stiprāki reprezentētām tan-

tībām Latvijā. Vāciešiem Latvijā nav dabiska pieauguma un šīs tautības piederīgo skaits pieaugošā ātrumā samazinās, jo ikgadus nomirst vairāk šīs tautības piederīgo nekā piedzimst. Pēdējo reizi Latvijas vāciešiem bija dabisks pieaugums 1925. gadā, kad piedzima 4 bērni vairāk nekā bija mirušo. Sākot ar 1926. gadu nepārtraukti dzimušo vāciešu skaits bija mazāks nekā mirušo skaits.

Vāciešu skaita dabiskā samazināšanās.

Décroissement naturel du nombre des Allemands.

Gadi *Années*	Dabiskais pieaugums *Accroissement naturel*	Caurmērā trīsgadēs *Moyenne triennale*
1926.	— 110	
1927.	— 190	— 139
1928.	— 217	
1929.	— 331	
1930.	— 242	— 299
1931.	— 325	
1932.	— 371	
1933.	— 351	— 362
1934.	— 365	
1935.	— 450	
1936.	— 459	— 458
1937.	— 465	

Ievērojot to, ka šis process turpinās, ka iztrūkums ik pēc 3 gadiem palielinās par apm. *100* un ka tas pēc 1934. g. ir ievērojami palielinājies, šis apstāklis ņemams vērā, nosakot Latvijas iedzīvotāju nācionālo sastāvu pēc 1935. gada skaitīšanas iznākumiem.

Latvija lēnā, bet noteiktā gaitā kļūst vienmēr latviskāka. Statistika šo procesu eksakti uztvērusi tikai pēdējos 55 gados. 1881. gadā Baltijā, izņemot Ilūkstes apriņķi, notika pirmā vispārējā tautas skaitīšana. Kopš šī gada tā tad Latvijā, atskaitot Latgales apgabalu un Ilūkstes apriņķi, notikušas 6 tautas skaitīšanas, kas rāda notikušo pārgrozību tendenci.

Iedzīvotāju nācionālais sastāvs procentos Latvijā bez Latgales un Ilūkstes apriņķa.

Composition nationale des habitants de la Lettonie en % à l'exception de la Latgale et du district d'Ilukste.

Tautības *Nation. ethn.*	1881. g.	1897. g.	1925. g.	1935. g.
Latvieši *Lettons*	77,6	76,8	81,7	82,1
Vācieši *Allemands*	11,3	8,1	5,6	4,6
Krievi *Russes*	4,0	4,8	3,2	3,2
Žīdi *Juifs*	5,6	5,2	5,0	4,8

Minētā Latvijas daļā latviešu skaits un procents tagad ir lielāks nekā jebkad agrāk. Ap pēdējo gadsimteņu maiņu latviešu procents samazinājās tālab, ka mūsu pilsētās toreiz iecelojа daudz cilvēku no nelatviskiem apvidiem, galvenā kārtā krievi. Vāciešu skaits un procents nemitīgi samazinājies. Vēl 1881. g. minētā Latvijas daļā bija 135.120 vācieši, kas sastādīja 11,3% no visiem iedzīvotājiem, bet 1935. g. bija vairs tikai 61.083 vācieši, resp. 4,6%. 53 gados šīs tautības piederīgo skaits samazinājies vairāk kā uz pusi. Krievus visvairāk saskaitīja 1897. gadā, bet īsi pirms Pasaules kara viņu bija ievērojami vairāk. Viņu skaits laikā no 1897.—1935. g. samazinājies no 67.549 uz 52.491. Žīdu skaits tanī pašā laikā samazinājās no 71.708 uz 64.230 u. t. t.

Pēdējā tautas skaitīšana pirms Pasaules kara visā Latvijas territorijā notika 1897. gadā. 17 apriņķos, kas toreiz sastādīja Latviju, iedzīvotāji pēc tautībām sadalījās sekojoši:

tautas skaitīšana Kurzemē notika 1863. gadā, Vidzemē 1867. gadā un Latgalē 1897. gadā. Tā tad mūsu rīcībā ir skaitļi, kas aptver nepilnu 70 resp. 40 gadus ilgu laika sprīdi. Kamēr pirmajās tautas skaitīšanās pilsētu lielākā daļā relātīvo un dažos gadījumos pat absolūto iedzīvotāju vairākumu sastādīja vācieši vai arī Latgalē un dažās Kurzemes mazpilsētās — žīdi, tikmēr tagad visās Vidzemes, Kurzemes un Zemgales pilsētās, izņemot Grīvu un Subati, absolūtais vairākums pieder latviešiem. Šis Latvijas pilsētu pārlatviskošanās process sākās pagājušā gadsimteņa vidū un kopš tā laika nepārtraukti un pavisam noteiktā gaitā turpinās. Latgales pilsētās šis process iesākās pēc Latvijas valsts dibināšanas un tagad nepilnos 20 gados jau uzrāda ievērojamus panākumus. Kopš 1897. g. līdz 1935. gadam latviešu procents pieaudzis Daugavpilī no 1,8 uz 33,6, Rēzeknē no 7,7 uz 44,0 un Ludzā no 4,6 uz 39,8. Arī pārējās Latgales pilsētās novērojams tas pats. Krustpilī (61,3%), Lī-

Iedzīvotāju tautība pirms kara 17 apriņķos.

Nationalités ethniques des habitants avant la guerre dans 17 districts.

Tautības *Nation. ethn.*	1897. g. Skaits *Nombre*	1897. g. %	1935. g. Skaits *Nombre*	1935. g. %	Pieaugums *Accroissement* Skaits *Nombre*	Pieaugums *Accroissement* %
Latvieši *Lettons*	1.318.112	68,3	1.461.010	77,1	+142.898	+10,84
Vācieši *Allemands*	120.191	6,2	62.118	3,3	— 58.073	—48,32
Krievi *Russes*	232.204	12,0	191.943	10,1	— 40.261	—17,34
Poļi *Polonais*	65.056	3,4	48.130	2,5	— 16.926	—26,02
Žīdi *Juifs*	142.315	7,4	93.204	4,9	— 49.111	—34,51
Pārējie *Autres*	51.509	2,7	39.706	2,1	— 11.803	—22,91
Kopā *Total*	1.929.387	100,0	1.896.111	100,0	— 33.276	— 1,72

Pēdējos 40 gados vienīgi latviešu skaits un procents ir pieaudzis, kamēr visu pārējo tautību piederīgo skaits gan absolūti, gan relātīvi ir samazinājies. Latvija nemitīgi kļūst latviskāka. Valsts stiprināšanas nolūkos tas ir nepieciešami. Tas arī citādi nevar būt, jo Latvijas lauki, izņemot nelielu joslu pāri līnijai, kas savieno Abreni-Rēzekni-Daugavpili, ir tīri latviski. Pilsētas pieaugdamas saista pie sevis lauku iedzīvotājus, kas arī pilsētas padara latviskākas.

12. lapā redzam pārgrozības 9 lielāko pilsētu iedzīvotāju nācionālā sastāvā. Izlietotie skaitļi ņemti no attiecīgo gadu tautas skaitīšanu datiem. Pirmā

vānos (63,3%) un Balvos (72,4%) latvieši jau sastāda iedzīvotāju absolūto vairākumu. Latvijā pavisam ir 60 pilsētas. 1935. gadā 18 pilsētās bija vairāk nekā 90% latviešu, 13 pilsētās 80—90%, 10 pilsētās 70—80%, 6 pilsētās 50—70%, 12 pilsētās 25—50% un tikai vienā pilsētā (Grīvā) mazāk par 25%. Visas pilsētas, kuŗās nav vēl latviešu vairākuma, atrodas Latgalē un Ilūkstes apriņķī. Lielo progresu pasvītro tas, ka 1897. gadā visā Latvijā tikai 5 pilsētās bija latviešu vairākums. Vislielākais latviešu procents toreiz bija Slokā — 79,5. Statistiskie novērojumi pēdējā gadsimtenī nepārprotami apliecina, ka ātrā un nepārtrauktā

gaitā pieaug latviešu skaits un procents kā pilsētās, tā arī uz lauku. Pēc apm. 10 gadiem visās Latvijas pilsētās būs latvisks vairākums, jo valsts austrumu daļā pilsētu pārlatviskošanās process ir iestājies vienīgi vēlāk, bet norisinās ātrāk.

Visstraujāk latviešu skaits pieaudzis abu pēdējo tautas skaitīšanu (1930. un 1935. g.) starplaikā, bet īstenībā pieauguma smaguma punkts attiecas tikai uz nepilnu gadu — laikā no 15. maija 1934. g. līdz skaitīšanas dienai 12. februārī 1935. gadā. Pieauguma izcelšanās veids ir divējāds. Vispirms krīt svarā *dabiskais pieaugums*, kas rodas pateicoties dzimstības pārsvaram par mirstību un, otrkārt — *mēchaniskais pieaugums*, kas rodas tālab, ka cilvēki, kas sevi agrāk pieskaitījuši vienai tautībai, vēlāk sevi uzskata par citas tautības piederīgiem. Arī iecelšanas un izceļošanas kustības rezultātā var rasties mēchanisks pieaugums vai samazināšanās.

Dabiskais pieaugums Latvijā ir visām tautībām, izņemot vāciešus un igauņus. Vislielākais dabiskais pieaugums ir latviešiem (26.624) un krieviem (16.773). Tomēr pēdējā laikā daudz lielāka nozīme ir mēchaniskam pieaugumam. To var uzrādīt vienīgi latvieši, un tas ir arī saprotams, jo visus laikos un visās zemēs vairākuma tautībai ir bijusi liela pievilkšanas spēja. Parasti iecelotāju pēcteči 2—3 paaudžu laikā asimilējas. Tā tas ir vecajās kultūrzemēs un arī kolōnijās. Šis process Latvijā sevišķi spēcīgi izveidojies pēc 1934. gada, un jau 1935. gada skaitīšanā uzrāda savu rezultātu sākumu, kas latvietības stiprināšanas darbā ir ļoti pozitīvs, jo mēchaniskās kustības rezultātā latviešu skaits ir pieaudzis par 51.000, kamēr visas pārējās tautības ir atdevušas daļu no saviem agrākiem piederīgiem latviešiem. Pirmā kārtā ir atgriezušies latvietībā agrāk pārtautotie latvieši, kuru starpā dominē pārpoļotie un pārbaltkrievotie. Tālāk jaukto laulību rezultātā arī daudzi, kas sevi un savus bērnus skaitījuši pie citas tautības, tagad sevi nosaukuši par latviešiem, un, beidzot, daudzi cittautieši ilgu laiku, varbūt vairāku paaudžu laikā, dzīvodami starp latviešiem, paši sevi uzskata par tādiem.

Kad salīdzinām nācionālo sastāvu pilsētās un laukos, tad lauki ir latviskāki. Tur 81,5% no visiem iedzīvotājiem ir latvieši, bet pilsētās tikai 65,1%. Uz laukiem blakus latviešiem krīt svarā vienīgi lielkrievi Latgalē. Atsevišķos apgabalos latviešu procents bija šāds:

Latviešu procents apgabalos 1930. un 1935. gadā.
Proportionnalité des Lettons — par provinces — en 1930 et en 1935.

Apgabali *Provinces*	1930. g.	1935. g.
Vidzeme	93,8	93,8
Kurzeme	85,5	86,5
Zemgale	80,9	82,8
Rīga	60,3	63,0
Latgale	56,9	61,3
Kopā *Total*	73,4	75,5

Neskatoties uz to, ka lauki daļu no saviem iedzīvotājiem ir atdevuši pilsētām, latviešu skaits uz laukiem pieaudzis arī ahsolūti. Kamēr 1930. gadā uz laukiem dzīvoja 962.376 latvieši, tikmēr 1935. gadā 1.009.847.

Visi līdz šim minētie skaitļi attiecas uz visiem cilvēkiem, kas tautas skaitīšanas kritiskā brīdī atradās Latvijā. Tomēr savās tiesiskās attiecībās ar Latviju visi valsts iedzīvotāji nav vienādi. Latvijā dzīvo prāvs skaits cilvēku, kam nav Latvijas pilsoņu tiesības. Tie ir ārzemnieki un t. s. nansenisti, kas šeit uzturas ilgāku vai īsāku laiku. 1935. gadā Latvijā bija 31.722 ārzemnieki un 12.444 nansenisti. Starp tiem dažādo tautību piederīgie nav vienādā daudzumā. No Latvijā dzīvojošiem leišiem 10.476 ir ārzemnieki un nansenisti, no žīdiem 6938, poļiem 6510, vāciešiem 5661, krieviem 6485 un latviešiem tikai 5076. Kad atmetam ārzemniekus un nansenistus, tad iegūstam skaitļus par tiem Latvijas iedzīvotājiem, kas pilnā mērā bauda Latvijas pilsoņu tiesības.

Latvijas iedzīvotāji un Latvijas pavalstnieki pēc tautībām (procentos) 1935. g.
Nationalités ethniques de la population de Lettonie et des citoyens lettons (en %) en 1935.

Tautības *Nat. ethniques*	Latvijas iedzīvotāji *Population de Lettonie*	Latvijas pavalstnieki *Citoyens lettons*
Latvieši *Lettons*	75,50	77,00
Vācieši *Allemands*	3,10	2,96
Lielkrievi *Gr.-Russes*	10,59	10,58
Baltkrievi *Ruthènes-Bl.*	1,38	1,33
Žīdi *Juifs*	4,79	4,54
Poļi *Polonais*	2,51	2,22
Igauņi *Estoniens*	0,36	0,30
Leiši *Lithuaniens*	1,17	0,65
Pārējie *Autres*	0,46	0,38
Nezināmie *Nat. ethn. n. déterm.*	0,05	0,04
Kopā *Total*	100,00	100,00

Starp Latvijas pilsoņiem, kas vienīgi krīt svarā Latvijas iekšpolitiskā dzīvē, latviešu procents ir 77,0, kamēr starp valsts iedzīvotājiem tikai 75,5. Visus valsts iekšpolitiskos jautājumos jāuperē ar otro skaitļu aili, kurā vienīgi latviešu procents ir lielāks nekā pirmā ailē, bet visu pārējo tautību procents mazāks.

Jaunās latviešu nācionālās valsts īpatnības iedzīvotāju nācionālā sastāva ziņā ir sekojošas:

1) Neskatoties uz to, ka Latvijā bez latviešiem dzīvo prāvs skaits nelatviešu, Latvija nav nāciju valsts (kā, piem., Čechoslovakija, Polija, Rumānija etc.), jo

Atsevišķu tautību pieaugums (+) vai samazināšanās (—) no 1930.—1935. g.
Accroissement (+) ou décroissement (—) des diverses nationalités ethniques de 1930 à 1935.

Tautības *Nation. ethn.*	Dabiskā kustība *Mouvement naturel*	Mēchaniskā kustība *Mouvement mécanique*	Kopā *Total*
Latvieši *Lettons*	+26.624	+51.031	+77.655
Vācieši *Allemands*	— 1.654	— 6.057	— 7.711
Krievi *Russes*	+16.773	—21.214	— 4.441
Žīdi *Juifs*	+ 1.150	— 2.059	— 909
Poļi *Polonais*	+ 2.647	—13.072	—10.425
Leiši *Lithuaniens*	+ 539	— 3.511	— 2.972
Igauņi *Estoniens*	— 115	— 579	— 694
Pārējie un nezin. *Nat. ethn. autres et n. déterm.*	+ 441	— 487	— 46
Kopā *Total*	+46.405	+ 4.052	+50.457

2) Latvijas valsts territorijā ietilpst tikai zemes, kuras kompaktās masās apdzīvo latvieši, pie kam nevienai citai valstij nav robežu lielākā daļa novilkta, ievērojot stingri etnografisko principu.

3) Latvijas lauki, gandrīz bez izņēmuma, ir tīri latviski.

4) Visi nelatvieši ir jaunākā laika brīvprātīgi iceceļotāji vai svešu virskundzību laikos pārtautoti latvieši.

5) Neskatoties uz to, ka 23% no Latvijas pilsoņiem nav latvieši, šie nelatvieši tomēr nesastāda viengabalainu masu, bet sadalās daudzās viena otrai svešās grupās, kā: vācieši, žīdus, poļos, baltkrievos, lielkrievos, kas atkal dalās vecticīgos un parcizticīgos u. t. t.

6) Vēl pagājušā gadsimtenī pilsētās dominēja nelatvisks elements, bet latviešu skaits un procents nemitīgi pieauga, kādēļ tagad jau 78% no visām pilsētām latvieši sastāda absolūto vairākumu un 10% pilsētās relātīvo vairākumu.

7) Iestājies dabisks straujas cittautiešu asimilēšanās process, kura rezultātā jau tagad ir jūtami palielinājies latviešu skaits un procents. Asimilēšanos sekmē tas, ka latvieši attiecībā pret cittautiešu lielāku daļu reprezentē augstāku kultūru. Sakarā ar visu tā nācionālās problēmas svars iekšpolitiskā dzīvē pakāpeniski samazinās.

12. NODARBOŠANĀS.

Sakarā ar iedzīvotāju skaita pieaugšanu nemitīgi pieaug arī strādājušu cilvēku skaits. 1930. g. bija gandrīz 300.000 strādājušu cilvēku vairāk nekā 1920. gadā un apmēram 90.000 vairāk nekā 1925. gadā. 1935. gada tautas skaitīšanas materiāli par iedzīvotāju nodarbošanos vēl nav galīgi apstrādāti, bet ir skaidrs, ka tagad strādājošo ir ievērojami vairāk nekā 1930. gadā. Ja mūsu valstī tagad ir vairāk strādājošu cilvēku nekā agrāk, tad ar to vien ir izsaukta lielāka rusība un produktīvitāte saimnieciskā dzīvē. — Karam izbeidzoties, no Latvijas bija evakuēti visi ievērojamākie rūpniecības uzņēmumi, kamdēļ rūpniecībā nodarbināto skaits un procents bija stipri samazinājies. Tāpat pēckara politiskās pārgrozības uz austrumiem no Latvijas radīja valstis ar ļoti neievērojamu ārēju tirdzniecību, kamdēļ Latvijas ostas zaudēja daudz no savas agrākās starptautiskās nozīmes, un arī tirdzniecībā nodarbināto cilvēku skaits samazinājās. Līdz ar to lauksaimniecībai piekrita izcila nozīme. 1920. gadā gandrīz 80% no visiem strādājošiem bija nodarbināti lauksaimniecībā. Līdz ar saimnieciskās dzīves ievirzīšanos normālās sliedēs atjaunojās kara laikā nopostītās saimnieciskās dzīves nozares. Atjaunojās rūpniecība. Tas gan notika pārkārtotā veidā, jo daudzie lielie rūpniecības uzņēmumi neatjaunojās, bet viņu vietā radās liels skaits mazāku, kas galvenā kārtā apkalpo vietējo tirgu. Rūpniecībā nodarbināto cilvēku procents pieauga šādi: 1920. g. — 6,6%, 1925. g. — 11,1%, 1930. g. — 13,5%, un tagad rūpniecībā nodarbināto procents ir vēl lielāks. To pašu ainu redzam tirdzniecībā un satiksmē: 1920. g. tirdzniecībā bija nodarbināti 2,3%, 1925. g. — 4,8% un 1930. g. — 5,2%, bet satiksmē 1920. g. 1,6%, 1925. g. 2,5% un 1930. g. 3,2%. Līdz ar to arī pakāpeniski samazinās lauksaimniecībā nodarbināto cilvēku procents. Lauksaimniecībā bija nodarbināti 1920. g. — 79,5%, 1925. g. — 68,2% un 1930. g. — 66,2% no visiem strādājošiem.

Lauksaimniecībā nodarbināto procents.

Proportionnalité des personnes occupées dans l'agriculture.

Valstis *Etats*	Skait. gads *Année du recensement*	%
Krievija (Eiropas) *Russie (europ.)*	1926.	86,7
Lietuva *Lithuanie*	1923.	79,4
Polija *Pologne*	1921.	76,0
Latvija Lettonie	**1930.**	**66,2**
Somija *Finlande*	1930.	63,4
Igaunija *Estonie*	1934.	63,0
Spānija *Espagne*	1920.	56,1
Ungārija *Hongrie*	1930.	53,1
Īrija *Irlande*	1926.	52,1
Itālija *Italie*	1931.	47,3
Zviedrija *Suède*	1930.	36,0
Francija *France*	1931.	35,7
Norvēģija *Norvège*	1930.	35,3
Dānija *Danemark*	1930.	34,9
Vācija *Allemagne*	1933.	28,9
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	1930.	28,2
Šveice *Suisse*	1930.	21,3
Holande *Pays-Bas*	1930.	20,6
Beļģija *Belgique*	1920.	19,1
Lielbritanija *Gr.-Bretagne*	1931.	5,6

Metodes, ar kurām šie skaitļi dažādās valstīs iegūti, nav vienādas, un tamdēļ skaitļi nav pilnīgi salīdzināmi. Tomēr tie liecina, ka Latvija pilnā mērā pieskaitāma agrārvalstīm. Tikai 3 no šeit minētām 20 Eiropas valstīm lauksaimniecībā nodarbināto procents ir lielāks nekā Latvijā.

Rūpniecībā nodarbināto procents.

Proportionnalité des personnes occupées dans l'industrie.

Valstis *Etats*	Skait. gads *Année du recensement*	%
Beļģija *Belgique*	1920.	46,5
Lielbritanija *Gr.-Bretagne*	1931.	46,2
Šveice *Suisse*	1930.	45,6
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	1930.	42,2
Vācija *Allemagne*	1933.	40,4
Holande *Pays-Bas*	1930.	38,1
Francija *France*	1931.	35,2
Zviedrija *Suède*	1930.	32,0
Itālija *Italie*	1931.	29,5
Dānija *Danemark*	1930.	26,9
Norvēģija *Norvège*	1930.	26,5
Ungārija *Hongrie*	1930.	24,1
Spānija *Espagne*	1920.	20,9
Īrija *Irlande*	1926.	14,7
Igaunija *Estonie*	1934.	14,5
Somija *Finlande*	1930.	14,4
Latvija Lettonie	**1930.**	**13,5**
Polija *Pologne*	1921.	9,4
Lietuva *Lithuanie*	1923.	6,2
Krievija, Eiropas *Russie, européenne*	1926.	6,1

Rūpniecībā nodarbināto cilvēku skaits Latvijā ir samērā neliels. Tas turpina pieaugt, bet Latvijā, kā tipiskā agrārvalstī, rūpniecībā un tirdzniecībā nodarbinātā iedzīvotāju daļa nav liela. Kamēr Latvijā tirdzniecībā nodarbināti tikai 5,2% no visiem strādājošiem, tikmēr Eiropas galvenās tirdzniecības valstīs šinī nodarbošanās nozarē strādā ievērojami lielāka iedzīvotāju daļa. Tirdzniecībā nodarbināti Anglijā — 19,0%, Holandē — 15,8%, Šveicē 14,6% un Vācijā 13,6%. Mazāk nekā Latvijā tirdzniecībā nodarbināto ir Somijā — 4,4%, Igaunijā — 4,2%, Polijā — 3,8%, Lietuvā — 2,4% un Balkānu zemēs. Līdzīgu ainu redzam transportā. Pie mums transportā nodarbināti 3,3%, Anglijā 7,9%, Holandē 7,6%, Vācijā 4,8% u. t. t., bet Somijā tikai 3,0%, Igaunijā 2,4%, Polijā 1,8% un Lietuvā 0,9%. Skandinavijas valstīs, pateicoties attīs-

Strādājošo skaits un procents pēc nodarbošanās nozarēm.

Nombre et % de la population active d'après les branches d'occupation.

	Skaits *Nombre* 1920. g.	1925. g.	1930. g.	% % 1920. g.	1925. g.	1930. g.
Lauksaimniecība *Agriculture*	730.477	767.268	804.773	79,5	68,3	66,2
Rūpniecība *Industrie*	61.054	124.920	163.922	6,6	11,1	13,5
Tirdzniecība *Commerce*	21.561	54.114	63.635	2,3	4,8	5,2
Satiksme *Communication*	15.053	27.853	40.330	1,6	2,5	3,3
Publiskā admin. un drošība *Administration publique et sûreté*	11.458	33.594	34.653	1,2	3,0	2,8
Brīvās prof., izglīt., māksla *Prof. libres, instruct. et art.*	7.997	26.890	37.350	0,9	2,4	3,1
Mājkalpotāji *Service domestique*	12.912	28.910	39.584	1,4	2,6	3,3
Pārējie *Autres*	58.832	59.843	31.496	6,4	5,3	2,6
Kopā *Total*	919.344	1.123.392	1.215.743	100,0	100,0	100,0

tītai jūrniecībai, transportā nodarbināto procents ir *liels: Norvegijā* — 9,3% un *Zviedrijā* 6,7%.

Līdz šim runājām par strādājošo cilvēku sadalīšanos pēc nodarbošanās nozarēm. Mazliet citādu ainu redzam, kad palūkojamies uz to, cik liela iedzīvotāju daļa pārtiek no zināma nodarbošanās veida. Dažādās nodarbošanās nozarēs nevar būt *vienāds uzturamo ģimenes locekļu skaits. Dažās* nodarbošanās nozarēs ģimenes locekļi lielā skaitā piedalās ražošanas darbā. Tā sīkās un mazās lauksaimniecībās sievas gandrīz vienmēr aktīvi nodarbinātas saimniecībā. Tāpat bērni jau agrā jaunībā tur piedalās darbos un iepriekšējās tabulās viscaur pieskaitīti strādājošiem. Citās nodarbošanās nozarēs sievas un bērni nevar aktīvi piedalīties vīra darbā, piemēram, satiksmē un transportā kuģa mašīnista, šoferja, lokomotīves vadītāja u. t. t sievas un bērni nevar palīdzēt vīram, resp. tēvam darbā. *Citās nodarbošanās nozarēs darba apstākļi* savukārt tikai ļoti aprobežotā veidā pielaiž ģimenes radīšanu, kā, piemēram, mājkalpotāju lielākai daļai.

Šie skaitļi mums rāda, kāda daļa no iedzīvotājiem pārtiek no zināma darba veida. Šos skaitļus iegūstam, kad strādājošiem pieskaitām viņu uzturētos ģimenes locekļus. Vismazāk uzturamo ģimenes locekļu ir mājkalpotājiem un lauksaimniecībā nodarbinātiem. Samērā visvairāk uzturamo ģimenes locekļu ir transportā, tirdzniecībā un rūpniecībā nodarbinātiem. Pieskaitot strādājošiem viņu uzturētos ģimenes locekļus, izrādās, ka no lauksaimniecības pārtiek 59,0% no visiem iedzīvotājiem, no rūpniecības 15,2%, no tirdzniecības 6,4% un no satiksmes 4,5%. Tādā kārtā Latvijā no lauksaimniecības pārtiek $^3/_5$ no visiem iedzīvotājiem, bet $^2/_5$ no visiem pārējiem nodarbošanās veidiem.

No atsevišķām nodarbošanās nozarēm pārtiekošo cilvēku skaits 1930. g.

Nombre des personnes subsistant des diverses branches d'occupation en 1930.

	Strādājoši *Personnes actives*	Piederīgie *Personnes subsist. des autres*	Kopā *Total* Skaits *Nombre*	%
Lauksaimniecība *Agriculture*	804.773	317.276	1.122.049	59,05
Rūpniecība *Industrie*	163.922	124.962	288.884	15,20
Tirdzniecība *Commerce*	63.635	58.130	121.765	6,41
Satiksme *Communication*	40.330	44.887	85.217	4,49
Publiskā admin. un drošība *Administration publique et sûreté*	34.653	25.913	60.566	3,19
Brīvās prof., izglīt., māksla *Prof. libres, instruct. et art.*	24.949	18.111	43.060	2,27
Veselības kopšana *Soins hygiéniques*	12.401	7.785	20.186	1,06
Mājkalpotāji *Service domestique*	39.584	10.404	49.988	2,63
Pārējie *Autres*	31.496	76.834	108.330	5,70
Kopā *Total*	1.215.743	684.302	1.900.045	100,00

Dažādo tautību piederīgi nesadalās vienādi pēc nodarbošanās veidiem. Tā no visiem krieviem no lauksaimniecības pārtiek 72,2%, no latviešiem — 64,1%, no vāciešiem — 14,1% un no žīdiem — 0,9%. No rūpniecības, turpretim, pārtiek 27,7% no visiem žīdiem, 26,7% no vāciešiem, 14,0% no latviešiem un 11,1% no krieviem. No tirdzniecības pārtiek 48,8% no žīdiem, 19,1% no vāciešiem, 3,6% no latviešiem un 2,6% no visiem krieviem. No darba satiksmē un transportā pārtiek 4,8% no visiem vāciešiem, 4,6% no latviešiem, 3,6% no krieviem un 2,8% no žīdiem. Valsts un pašvaldību dienestā atrodas 4,1% no visiem vāciešiem, 3,6% no latviešiem, 1,8% no krieviem un 0,8% no žī-

No dažādiem nodarbošanās veidiem pārtiekošie, sadalīti pēc tautībām.

(Procentos 1930. g.)

Personnes subsistant des divers modes d'occupation réparties d'après les nationalités ethniques.

(En % en 1930.)

Nodarbošanās veids *Mode d'occupation*	Latvieši *Lettons*	Vācieši *Allemands*	Krievi *Russes*	Žīdi *Juifs*	Poļi *Polonais*	Pārējie *Autres*	Kopā *Total*
Lauksaimniecība *Agriculture*	79,7	0,9	15,3	0,1	2,1	1,9	100,0
Rūpniecība *Industrie*	67,4	6,5	9,1	9,0	5,1	2,6	100,0
Tirdzniecība *Commerce*	41,4	11,6	5,6	37,8	2,1	2,7	100,0
Transports *Transport*	76,0	3,9	8,3	3,2	5,5	3,1	100,0
Administr. *Administration*	82,9	4,7	6,8	1,2	2,0	1,5	100,0
Brīvās profesijas un izglītība *Professions libres et instruct.*	55,4	18,6	9,0	12,6	2,1	2,0	100,0
Higiēna *Hygiène*	55,4	16,6	6,1	15,7	4,1	2,1	100,0
Mājkalpotāji *Service domestique*	71,8	6,1	8,8	2,5	7,0	3,8	100,0
Pārējie *Autres*	64,4	6,5	11,9	7,3	5,6	4,0	100,0
Kopā *Total*	73,4	3,7	12,5	5,0	3,1	2,3	100,0

Iedzīvotāji, sadalīti pēc nodarbošanās veidiem un tautībām 1930. gadā.
(Strādājošie un uzturamie piederīgie.)
Habitants répartis d'après le mode de leur occupation et leurs nationalités ethniques en 1930.
(Pers. actives et parents à leur charge.)

Nodarbošanās nozares *Branches d'occupation*	Latvieši *Lettons*		Vācieši *Allemands*		Krievi *Russes*		Židi *Juifs*		Poļi *Polonais*		Pārējie *Autres nat. ethn.*		Kopā *Total*	
	Skaits *Nombre*	%	Skaits *Nombre*	%	Skaits *Nombre*	%	Skaits *Nombre*	%	Skaits *Nombre*	%	Skaits *Nombre*	%	Skaits *Nombre*	%
Lauksaimniecība — *Agriculture*	894 141	64,1	9 859	14,1	171 768	72,2	881	0,9	23 492	39,6	21 908	50,2	1 122 049	59,0
Rūpniecība — *Industrie*	194 736	14,0	18 647	26,7	26 313	11,1	26 105	27,7	15 514	26,1	7 569	17,3	288 884	15,2
Tirdzniecība — *Commerce*	50 409	3,6	13 373	19,1	6 122	2,6	46 070	48,8	2 557	4,3	3 234	7,4	121 765	6,4
Satiksme un transports — *Communication et transport*	64 762	4,6	3 346	4,8	7 107	3,0	2 689	2,8	4 667	7,9	2 646	6,1	85 217	4,5
Publ. administrācija—*Administration publique*	50 188	3,6	2 846	4,1	4 164	1,8	761	0,8	1 773	3,0	834	1,9	60 566	3,2
Brīvās profes., izgl., māksla — *Professions libres, instruction et art.*	23 847	1,7	8 005	11,5	3 878	1,6	5 556	5,9	899	1,5	875	2,0	43 060	2,3
Veselības kopš., higiēna — *Soins hygiéniques*	11 181	0,8	3 354	4,8	1 234	0,5	3 163	3,4	830	1,4	424	1,0	20 186	1,1
Mājkalpotāji — *Service domestique*	35 903	2,6	3 057	4,4	4 391	1,8	1 237	1,3	3 524	5,9	1 876	4,3	49 988	2,6
Pārējie — *Autres*	69 790	5,0	7 368	10,5	12 830	5,4	7 926	8,4	6 118	10,3	4 298	9,9	108 330	5,7
Kopā — *Total*	1 394 957	100,0	69 855	100,0	237 807	100,0	94 388	100,0	59 374	100,0	43 664	100,0	1 900 045	100,0

diem. — Latviešu vairums strādā lauksaimniecībā, pie kam arī no rūpniecības pārtiekošā daļa ir ievērojama. Starp vācieši em pārsvarā ir tirdzniecībā un rūpniecībā nodarbinātie, pie kam redzamu vietu ieņem arī zemkopība un brīvās profesijas. Krievi galvenā kārtā ir zemkopji, bet žīdi — tirgotāji un pa daļai rūpnieki.

Kad palūkojamies uz to, kā no atsevišķām nodarbošanās nozarēm pārtiekošie sadalās pēc tautībām, tad redzam, ka latvieši sastāda vairākumu visos darba veidos, izņemot tirdzniecību. No visiem tirdzniecībā strādājošiem 41,4% ir latvieši. Otro vietu ieņem žīdi ar 37,8% no visiem tirdzniecībā nodarbinātiem. Starp iedzīvotājiem, kas pārtiek no lauksaimniecības, no svara ir tikai latviešu un krievu tautību piederīgie, kas kopā sastāda 95,0% no lauksaimniecībā nodarbinātiem. Arī administrācijā un publiskā dienestā latvieši ar 82,9% ieņem pirmo vietu, kaut gan arī vācieši un poļi, proporcionāli savam skaitam, šinī darba nozarē ir ievērojami reprezentēti.

Strādājošie pēc nodarbošanās nozarēm un sociālā stāvokļa 1930. gadā.
Personnes actives d'après les branches d'occupation et leur situation sociale en 1930.

Nodarbošanās nozares *Branches d'occupation*	Īpašnieki[1]) *Propriétaires*	Ģimenes loc. bez not. atalgojuma *Membres de famille sans rétribution déterminée*	Algoti *Salariés*	Kopā *Total*	Nezin. *Non fixés*
Lauksaimniecība *Agriculture*	209.995	428.386	165.547	803.928	845
Rūpniecība *Industrie*	39.288	3.220	121.251	163.759	163
Tirdzniecība *Commerce*	26.293	4.627	32.533	63.453	182
Satiksme un transports *Communication et transport*	2.971	121	37.213	40.305	25
Publ. administr., brīvās profes., vesel. kopšana *Administration publique, professions libres, soins hygiéniques*	10.228	269	61.467	71.964	39
Mājkalpotāji *Service domestique*	—	—	39.584	39.584	—
Pārējie *Autres*	14.040	264	16.626	30.930	566
Kopā *Total*	302.815	436.887	474.221	1.213.923	1.820

[1]) Brīvo profesiju darbinieki pieskaitīti īpašniekiem.
Les travailleurs en professions libres sont ajoutés au groupe des propriétaires.

No visiem Latvijā strādājošiem cilvēkiem 25% ir sava veikala, uzņēmuma vai saimniecības īpašnieki. 36% no visiem strādājošiem ir šo īpašnieku ģimenes locekļi, kas nesaņem noteiktu atalgojumu, bet radniecības sakariem tik tuvu saistīti ar īpašnieku, ka pārtikai saņem daļu no viņa peļņas. Šo grupu galvenā kārtā sastāda īpašnieku sievas un bērni. Īpašnieki un viņu ģimenes locekļi sastāda 61% no visiem strādājošiem valsts iedzīvotājiem. 39% no strādājošiem ir algoti darbinieki. Šie skaitļi liecina, ka Latvijas valsts pastāvēšanas laikā ir notikusi ļoti liela pārgrozība iedzīvotāju sociālā struktūrā. Pirms kara, kad vēl dominēja sevišķi lieli rūpniecības uzņēmumi un agrārā reforma vēl nebija izvesta, saimniecisku pasākumu īpašnieki un viņu strādājošie ģimenes locekļi sastādīja mazāk par 1/4 no visiem iedzīvotājiem, kamēr tagad

Atsevišķās nodarboš. nozarēs strādājošie procentos pēc sociālā stāvokļa 1930. g.

Personnes actives des diverses branches d'occupation en % selon leur situation sociale en 1930.

Nodarbošanās nozares *Branches d'occupation*	Īpašnieki *Propriétaires*	Ģimenes loc. bez nol. atalgojuma *Membres de famille sans rétribution déterminée*	Algoti *Salariés*	Kopā *Total*
Lauksaimniecība *Agriculture*	26,12	53,29	20,59	100,00
Rūpniecība *Industrie*	23,99	1,97	74,04	100,00
Tirdzniecība *Commerce*	41,44	7,29	51,27	100,00
Satiksme un transports *Communication et transport*	7,37	0,30	92,33	100,00
Publ. administr., brīvās profes., vesel. kopšana *Administration publique, professions libres, soins hygiéniques*	14,21	0,37	85,42	100,00
Mājkalpotāji *Service domestique*	—	—	100,00	100,00
Pārējie *Autres*	45,39	0,85	53,76	100,00
Kopā *Total*	24,04	35,99	39,97	100,00

šai grupai pieder vairāk nekā $^3/_5$. Visvairāk (100%) algotu cilvēku ir starp mājkalpotājiem un valsts administrācijā un publiskā dienestā nodarbinātiem. Tālāk ļoti liela daļa algotu cilvēku (92,3%) ir satiksmē, brīvās profesijās (71,8%) un rūpniecībā (74,0%). Tirdzniecībā nodarbinātie sadalās apm. uz pusi: 51,3% algoti un 48,7% īpašnieki un to ģimenes locekļi. Vienīgā nodarbošanās nozare, kurā noteiktā pārsvarā ir īpašnieki un viņu strādājošie ģimenes locekļi, ir lauksaimniecība, kurā strādā tikai 20,6% algotu cilvēku, bet 79,4% īpašnieku un viņu ģimenes locekļu. Jāpiezīmē, ka šeit minētie skaitļi attiecas uz atsevišķās nodarbošanās nozarēs strādājošiem, kamēr nodaļā par agrārreformu (19. lapā) uz visiem no lauksaimniecības pārtiekošiem.

13. IZGLĪTĪBA.

Lasītpratēju procents starp iedzīvotājiem, kas vecāki par 10 gadiem.

Proportionn. des personnes sachant lire parmi les habitants à l'âge au-dessus de 10 ans.

Apgabali *Provinces*	1897. g.	1920. g.	1935. g.
Rīga	83,1	92,4	95,8
Vidzeme	94,6	93,7	96,5
Kurzeme	88,6	89,7	95,9
Zemgale	81,4	84,7	90,8
Latgale	50,3	50,1	72,9
Latvija *Lettonie*	78,5	78,8	88,9

Latvija tautas izglītības līmeņa augstuma ziņā sadalāma austrumu un rietumu daļās. Latvijas austrumi daudzus gadu simteņus atradās tieši zem Krievijas un Polijas virskundzības un daudzās savas dzīves nozarēs jau bija pieskaņoti Krievijā valdošiem apstākļiem. Agrākās Baltijas daļās, turpretim, zem protestantisma iespaida un pateicoties latviešu pagastu pašdarbībai, tautas izglītības līmenis jau pagājušā gadu simtenī bija samērā visai augsts. Kad palūkojamies uz abām kartogrammām 14. lapā, tad redzam, ka Latvija un Igaunija spilgti atšķiras no pārējiem Krievijas rietumu apvidiem. Kamēr agrākās Baltijas apriņķu lielākā daļā prata lasīt vairāk nekā 90% no visiem iedzīvotājiem, tikmēr tīri krieviskos apriņķos uz austrumiem no Latvijas prata lasīt tikai 10—20% no visiem iedzīvotājiem, kas vecāki par 10 gadiem. Arī katoliskā Latgale ar 50% lasītpratēju ievērojami atšķīrās no Krievijas. Latvija, blakus Igaunijai un Somijai, bija agrākās Krievijas visizglītotākā daļa. Bet Latvijā bija iesākta pārkrievošanas politika, un tās rezultātā Krievijas virskundzības pēdējos gados tautas izglītības līmenis viscaur slīdēja uz leju, vai uzrādīja tikai visai niecīgu uzlabošanos. 1897. gadā Latvijā prata lasīt 78,5% no visiem, kas vecāki par 10 gadiem. 1920. gadā, kad bija pagājuši 20 Krievijas virskundzības gadi, Latvijā atkal prata lasīt tikai 78,8%. Tā tad tautas masu izglītības līmeņa pacelšanā Krievija pēdējā pārkrievošanas laikmetā nebija nekā pozitīva sasniegusi. Turpretim 15 Latvijas patstāvības gados notikušas ļoti ievērojamas pārgrozības. No 1920.—35. gadam lasītpratēju procents pieaudzis no 78,8 uz 88,9%. Tautas izglītības līmeņa pacelšanas ziņā Latvijas valsts pastrādājusi milzīgu darbu. It sevišķu ievērību pelna tas, ka Latgalē lasītpratēju procents pieaudzis no 50% līdz 73%. Ar to Latgale, tāpat kā visās citās dzīves nozarēs, ir vareniem soļiem tuvojusies pārējai Latvijai. Jāatzīmē, ka jaunā Latvijas valsts arī starp nelatviešiem pastrādājusi lielu kultūras darbu.

Starp iedzīvotājiem, kas vecāki par 10 gadiem, prata lasīt:

Parmi les habitants à l'âge au-dessus de 10 ans savaient lire:

Tautības *Nationalités ethniques*	1920. g. %	1935. g. %
Latvieši *Lettons*	84,3	92,1
Vācieši *Allemands*	94,6	97,5
Lielkrievi *Gr.-Russes*	43,9	66,9
Baltkrievi *Ruthènes-Bl.*	41,1	71,4
Židi *Juifs*	82,8	90,0
Poļi *Polonais*	68,8	82,0
Leiši *Lithuaniens*	64,6	78,5

15 gadu laikā lasītpratēju procents leišiem pieaudzis par 14, poļiem par 13, lielkrieviem par 23 un baltkrieviem pat par 30. Tādā kārtā Latvijas valsts ir bijusi panākumiem bagāta kultūras nesēja tautībām, kuru izglītības līmenis mūsu zemē bija ļoti zems.

Lasītpratēju procents starp vīr. un slev. 1935. gadā.

Proportion. des personnes sachant lire parmi les hommes et les femmes en 1935.

	Vīr. *Hommes*	Slev. *Femmes*
5— 9 g.	41,00	42,35
10—14 „	96,12	95,99
15—19 „	97,69	96,40
20—29 „	96,78	92,41
30—39 „	95,23	88,50
40—49 „	90,84	83,40
50—59 „	86,20	80,81
60—69 „	82,06	77,78
70—79 „	78,22	74,08
80—89 „	72,01	68,64
90—99 „	59,25	55,55

Ka lasītprašana sevišķi pacelta pēdējos gados, redzam no tā, ka starp 10—30 gadus vecajiem vīriešiem analfabēti sastāda vairs tikai 2,3—3,9%.

Starp Latvijas rietumu daļas latviešiem un vāciešiem analfabētu procents ir apmēram tāds pats

kā Skandinavijā, Somijā un Igaunijā, atskaitot Setukeziju. Analfabētu procentu pie mums palielina 5 austrumu apriņķi un sevišķi tur dzīvojošie nelatvieši. Bet kā mēs redzējām, tur analfabētu procents samazinās citur reti piedzīvotā ātrumā, un pēc samērā neilga laika visa Latvija varēs cienīgi blakus noslēgties pārējām ziemeļu valstīm. To sevišķi sekmē izkoptais skolu tīkls.

1937./38. mācības gadā Latvijā bija 1904 tautskolas ar 231.533 skolēniem un 9287 skolotājiem. Tautskolu skaits kopš 1931. gada mazliet samazinājies, likvidējot valsts pastāvēšanas sākumā paralēli dibinātas un valsts uzturamas skolas. Šīs pārkārtošanas rezultātā palielinājies latviešu skolu procents. 1920./21. gadā 81,7% no visām tautskolām bija latviskas, bet vēlākos gados ar mazām svārstībām latviešu skolu daļa nemitīgi samazinājās, noslīdēdama 1930./31. gadā līdz 71,9%. Tas nozīmē, ka loreiz latviešu skolu procents bija mazāks nekā latviešu procents valstī. Ar 1932. gadu latviešu skolu procents nemitīgi pieaug un 1937./38. mācības gadā jau 79,1% no visām tautskolām bija latviskas. — Skolnieku absolūtais skaits tautskolās svārstījās atkarībā no bērnu skaita samazināšanās apmēriem kara gados. Ka valsts un pašvaldību darbs tautas izglītības laukā ir bijis produktīvs, redzams no sekošiem skaitļiem.

Skolu apmeklētāju procents starp 8—14 gadus veciem.

Proportionnalité des enfants à l'âge de 8 à 14 ans fréquentant l'école.

Apgabali *Provinces*	1925. g.	1930. g.	1935. g.
Rīga	88	95	96
Vidzeme	78	82	84
Kurzeme	76	80	85
Zemgale	74	81	87
Latgale	53	72	77
Latvija *Lettonie*	69	79	84

Skolu apmeklētāju procents visās valsts daļās pieaudzis ļoti ātri. It sevišķi liels pieaugums ir Latgalē. Ja attīstība lādā pal gaitā turpināsies vēl 15—20 gadus, tad bērni minētā vecumā simtprocentīgi apmeklēs skolas. It sevišķi tas sakāms par latviešu bērniem visas valsts apjomā.

Skolu apmeklētāju procents starp latviešiem.

Proportionnalité des Lettons fréquentant l'école.

Vecums *Age*	Procents — % 1925. g.	1930. g.	1935. g.
9 g.	60,10	79,76	84,51
10 „	74,09	88,90	93,05
11 „	80,85	91,01	95,25
12 „	83,59	90,68	93,65
13 „	79,21	84,96	88,13
14 „	67,73	71,98	75,43
15 „	49,07	53,59	55,41

No 10—12 gadus veciem latviešiem skolas apmeklē jau ievērojami vairāk nekā 90%. Latgales pielīdzināšanu pārējai Latvijai sekmē ļoti biezais skolu tīkls šinī apgabalā (skat. 13. lapu). Par visām mācības iestādēm pārskatu sniedz 15. lapa.

Tautas izglītības līmeņa pacelšanā bez skolām ļoti liela loma piekrīt grāmatniecībai.

Latvijā izdoto grāmatu un to lappušu skaits.

Nombre des livres édités en Lettonie et leur nombre de pages.

Gadi *Années*	Izdoto grāmatu skaits *Nombre des livres édités*	Lapaspušu skaits *Nombre des pages*	Latviešu valodā iespiesto grāmatu skaits *Nombre des livres imprimés en langue lettonne*
1921.	719	67.828	635
1922.	1.071	82.641	967
1923.	1.300	125.656	1.147
1924.	1.536	140.616	1.341
1925.	1.818	169.082	1.556
1926.	1.524	135.465	1.296
1927.	1.637	181.001	1.376
1928.	1.809	213.604	1.405
1929.	1.804	204.928	1.407
1930.	1.513	209.506	1.112
1931.	1.366	193.975	1.014
1932.	797	97.275	629
1933.	821	124.536	690
1934.	1.282	159.359	1.122
1935.	1.450	196.922	1.278
1936.	1.601	231.727	1.384

Kopš 1919. gada Latvijā pavisam izdotas 22.868 grāmatas. 19.124 vai 83% no tām bija latviešu valodā. Neskatoties uz to, ka latviešu tauta vienmēr cienījusi grāmatas un ka latviešu valodā izdotās tulkotās grāmatas savos latviešu izdevumos piedzīvoja lielākas tirāžas nekā oriģinālvalodās, tomēr tik lielu grāmatu skaitu, kā Latvijas valsts pastāvēšanas laikā, latviešu tauta agrāk nekad nav saņēmusi. Uz vienu iedzīvotāju iznākušo grāmatu skaita ziņā Latvija pēc Dānijas ieņem otro vietu Eiropā. Saimnieciskā krize arī uz grāmatniecību bija atstājusi visai jūtamu iespaidu. Kamēr 1928. un 1929. gados Latvijā ikgadus iespieda vairāk nekā 1800 grāmatas un brošūras, tikmēr 1932. gadā tikai 797. Kopš šī gada izdoto grāmatu skaits atkal pieaug. Ja agrāk dažos gados ir izdots mazliet lielāks grāmatu skaits, tad ir jāņem vērā, ka gadi ar uzkrītoši lielu iznākušo grāmatu skaitu (1925. un 1928.) bija sacīmes vēlēšanu gadi ar lielo un mazvērtīgo aģitācijas literātūru. Vēl ātrāk par izdoto grāmatu skaitu ir pieaudzis izdoto grāmatu lapaspušu skaits, kas norāda uz to, ka brošūru literātūras vietā stājas lielāki izdevumi. Bez tam pēdējos gados pieaug arī izdoto grāmatu lirāža. 1932. gadā koptirāža bija $1_{,13}$ miljoni, 1933. gadā — $1_{,85}$, 1934. gadā — $2_{,59}$, 1935. gadā — $3_{,50}$ un 1936. gadā $4_{,02}$ miljoni.

Grāmatu iespaidu un nozīmi palielina bibliotēkas, kas atver grāmatām ceļu arī uz tādām mājām, kur līdzekļi neatļauj lielākā skaitā pirkt grāmatas.

Pašvaldību un privāto publisko bibliotēku skaits un tanīs atrodamo grāmatu skaits.

Nombre des bibliothèques publiques municipales, communales et privées et le nombre de leurs livres.

Gadi *Années*	Bibliotēku skaits *Nombre des bibliothèques*	Grāmatu skaits privātās bibliotēkās ūkstošos *Nombre des livres dans les bibliothèques privées (en 1000)*
1929.	882	1.553
1930.	942	1.660
1931.	967	1.714
1932.	951	1.744
1933.	955	1.827
1934.	952	1.864
1935.	925	1.894
1936.	911	2.022
1937.	912	2.119

Bibliotēku skaits, sakarā ar dažu organizāciju darbības izbeigšanos, mazliet samazinājies, bet grāmatu skaits bibliotēkās nemitīgi palielinās. Tagad

pašvaldību un privātās publiskās bibliotēkās ir vairāk nekā 2,1 miljons sējumu. Bez tam tautskolu bibliotēkās ir 1.924.000 grāmatu, vidus- un arodskolu bibliotēkās vairāk nekā 500.000 grāmatu un valsts bibliotēkās 527.000 grāmatu. Tālāk pastāv daudzas speciālas bibliotēkas pie dažādām iestādēm, kā Universitātes un gandrīz visām ministrijām ar kopā 414.000 sējumiem 1936. g. u. t. t. Dažādās bibliotēkās lasītāji mūsu valstī atrod vairāk nekā 5,0 miljonus grāmatu. Tas ir ārkārtīgi liels skaits, un, pateicoties plašajam bibliotēku tīklam, grāmatas kultūrālais iespaids uz latviešu tautu vēl ievērojami pastiprinās.

14. TAUTAS VESELĪBA.

Ārstniecības personāls caurmērā gadā.

Personnel médical en moyenne par an.

Gadi *Années*	Ārsti *Médecins*	Zobārsti *Médecins-dentistes*	Vecmātes *Sages-femmes*
1923.—27.	982	548	844
1928.—32.	1.346	649	902
1933.—37.	1.535	776	893

Aptiekas un slimnīcas.

Pharmacies et hôpitaux.

Gadi *Années*	Slimnīcu un sanātorija skaits *Nombre des hôpitaux et des sanatoriums*	Gultu skaits slimnīcās un sanātorijās *Nombre des lits dans les hôpitaux et dans les sanatoriums*	Slimnieku skaits slimnīcās un sanātorijās gada beigās *Nombre des malades dans les hôpitaux et dans les sanatoriums à la fin de l'année*
1923.—27. . . .	103	7.172	.
1928.—32. . . .	138	10.782	7.425
1933.—37. . . .	143	12.104	9.018

Šie skaitļi liecina, ka ārstniecības personāls Latvijā ir nemitīgi pieaudzis. It sevišķi tas sakāms par praktizējošiem ārstiem. 1925. gadā uz 10.000 iedzīvotājiem bija 5,2 ārsti, bet 1935. gadā — 7,0 ārsti. Ar to Latvija ārstu daudzuma ziņā ieņem vienu no pirmajām vietām Eiropā. Tāpat pieaudzis zobārstu skaits. Arī aptieku skaits palielinājies, jo laikā starp 1923.—27. g. bija caurmērā 364 aptiekas, 1928.—1932. g. bija 453 un laikā starp 1933.—1937. g. bija caurmērā 512 aptiekas. Pateicoties valsts un pašvaldību lielajam darbam tautas veselības pacelšanā, slimo kopšana ir ievērojami uzlabojusies. Laikā no 1922.—1937. gadam slimnīcu un sanātoriju skaits palielinājies no 75 uz 141, t. i. gandrīz dubultojies. Tāpat minētā laika sprīdī gultu skaits slimnīcās un sanātorijās pieaudzis no 4767 uz 12.853, t. i. gandrīz trīskāršojies, kas ar katru gadu deva lielāku iespējamību ārstniecības iestādēs uzņemt slimniekus. Slimnieku skaits minētās iestādēs 1927. gada beigās bija 5649, bet 1937. gadā — 9883. Tautas veselības kopšanas darbu bez valsts un pašvaldībām ievērojami sekmē Sarkanais krusts, slimo kases, valsts darbinieku ārstniecības nodaļa, kara sanitārā daļa, lauku iedzīvotāju ārstēšana un daudzas citas iestādes un organizācijas, kas strādā, lai paceltu tautas veselības līmeni. Šī darba panākumi redzami mirstību skaita, bet it sevišķi zīdaiņu mirstības samazināšanā un iedzīvotāju caurmēra vecuma palielināšanā. Kamēr valsts pastāvēšanas pirmajos gados plašos laukū apvidos trūka ārstu, tikmēr tagad ārstu skaits provincē ir stipri palielinājies. Viens ārsts bija 1937. gadā uz 110 kkm Vidzemē, 87 kkm Zemgalē, uz 86 kkm Latgalē un uz 71 kkm Kurzemē.

II LAUKSAIMNIECĪBA

15. AGRĀRREFORMA.

Pie svarīgākām pārgrozībām, kas jebkad mūsu zemē notikušas, pieder agrārā reforma, kas pamatu pamatos grozīja agrāro iekārtu. Līdz reformai 55% no visas *privātās* zemes piederēja muižniecībai un tikai 45% zemniekiem — mazgruntniekiem. Mužnieku saimniecībām bija lielgruntniecības raksturs. 18. lapa attēlo zemes īpašumu sadalīšanos dažāda lieluma saimniecībās pirms agrārās reformas 1905. gadā un 1929. gadā, tas ir pirms reformas nobeigšanas. 1905. gadā visā Latvijā bija tikai 83.117 zemes īpašnieki, bet 1929. gadā 216.309. Tas nozīmē, ka zemes īpašnieku skaits ir palielinājies par 133.192. Šis lielais īpašnieku skaita pieaugums nav izskaidrojams vienīgi ar agrārreformu, bet gan arī ar agrārās reformas neskartās privātās zemes sadrumstalošanu. Agrārās reformas galvenais saturs bija lielo muižu likvidēšana un daudzu mazāku jaunu saimniecību radīšana. Agrārā reforma skārusi tikai lielās saimniecības. Bez tam pie agrārās reformas svarīgākām daļām pieder sādžu likvidēšana Latgalē, kur tagad arī nodibinātas viensētas kā pārējā Latvijā.

Īpašumu ar vairāk nekā 100 ha bija pirms un pēc agrārreformas:

Propriétés foncières d'une étendue au-dessus de 100 ha avant et après la réforme agraire:

Gadi *Années*	Skaits *Nombre*	% no visiem īpašumiem *% du total des propriétés foncières*	Īpašumu platība ha *Superficie des propriétés*	% no visas zemes platības *% de la superficie totale*
1905. . . .	1.410	1,6	2.952.778	57,2
1929. . . .	1.307	0,6	156.645	3,7

Šīs grupas īpašnieku skaitu agrārā reforma tikai nedaudz samazinājusi, bet toties tai piederošā zemes platība tagad ir ļoti maza. 1905. gadā vairāk nekā 57% no visas zemes piederēja 1,6% no visiem īpašniekiem. 1905. gadā bija 881 zemes īpašumi, kas bija lielāki par 500 ha. Šo īpašumu kopplatība bija 2,8 milj. ha, kas iztaisa 55% no visas zemes. Tas, ka zemes lielākā daļa piederēja dažām simtu ģimenēm, kamēr lauku iedzīvotāju vairākums bija bezzemnieki, izsauca 1905. gada notikumus, vēl vairāk tamdēļ, ka lielgruntniekiem bija vesela rinda nācionālu un tiesisku priekšrocību. Agrārreforma ievērojami palielinājusi mazo un vidējo saimniecību skaitu, bet pilnīgi iznīcinājusi visas saimniecības ar vairāk nekā 500 ha zemes. Notikušās pārgrozības attēlotas 18. lapā. Iz-

pašvaldību un privātās publiskās bibliotēkās ir vairāk nekā 2,1 miljons sējumu. Bez tam tautskolu bibliotēkās ir 1.924.000 grāmatu, vidus- un arodskolu bibliotēkās vairāk nekā 500.000 grāmatu un valsts bibliotēkās 527.000 grāmatu. Tālāk pastāv daudzas speciālas bibliotēkas pie dažādām iestādēm, kā Universitātes un gandrīz visām ministrijām ar kopā 414.000 sējumiem 1936. g. u. t. t. Dažādās bibliotēkās lasītāji mūsu valstī atrod vairāk nekā 5,0 miljonus grāmatu. Tas ir ārkārtīgi liels skaits, un, pateicoties plašajam bibliotēku tīklam, grāmatas kultūrālais iespaids uz latviešu tautu vēl ievērojami pastiprinās.

14. TAUTAS VESELĪBA.

Ārstniecības personāls caurmērā gadā.

Personnel médical en moyenne par an.

Gadi *Années*	Ārsti *Médecins*	Zobārsti *Médecins-dentistes*	Vecmātes *Sages-femmes*
1923.—27.	982	548	844
1928.—32.	1.346	649	902
1933.—37.	1.535	776	893

Aptiekas un slimnīcas.

Pharmacies et hôpitaux.

Gadi *Années*	Slimnīcu un sanātorija skaits *Nombre des hôpitaux et des sanatoriums*	Gultu skaits slimnīcās un sanātorijās *Nombre des lits dans les hôpitaux et dans les sanatoriums*	Slimnieku skaits slimnīcās un sanātorijās gada beigās *Nombre des malades dans les hôpitaux et dans les sanatoriums à la fin de l'année*
1923.—27. . . .	103	7.172	.
1928.—32. . . .	138	10.782	7.425
1933.—37. . . .	143	12.104	9.018

Šie skaitļi liecina, ka ārstniecības personāls Latvijā ir nemitīgi pieaudzis. It sevišķi tas sakāms par praktizējošiem ārstiem. 1925. gadā uz 10.000 iedzīvotājiem bija 5,2 ārsti, bet 1935. gadā — 7,9 ārsti. Ar to Latvija ārstu daudzuma ziņā ieņem vienu no pirmajām vietām Eiropā. Tāpat pieaudzis zobārstu skaits. Arī aptieku skaits palielinājies, jo laikā starp 1923.—27. g. bija caurmērā 364 aptiekas, 1928.—1932. g. bija 453 un laikā starp 1933.—1937. g. bija caurmērā 512 aptiekas. Pateicoties valsts un pašvaldību lielajam darbam tautas veselības pacelšanā, slimo kopšana ir ievērojami uzlabojusies. Laikā no 1922.—1937. gadam slimnīcu un sanātoriju skaits palielinājies no 75 uz 141, t. i. gandrīz duboltojies. Tāpat minētā laika sprīdī gultu skaits slimnīcās un sanātorijās pieaudzis no 4767 uz 12.853, t. i. gandrīz trīskāršojies, kas ar katru gadu deva lielāku iespējamību ārstniecības iestādēs uzņemt slimniekus. Slimnieku skaits minētās iestādēs 1927. gada beigās bija 5649, bet 1937. gadā — 9883. Tautas veselības kopšanas darbu bez valsts un pašvaldībām ievērojami sekmē Sarkanais krusts, slimo kases, valsts darbinieku ārstniecības nodaļa, kara sanitārā daļa, lauku iedzīvotāju ārstēšana un daudzas citas iestādes un organizācijas, kas strādā, lai paceltu tautas veselības līmeni. Šī darba panākumi redzami mirstību skaita, bet it sevišķi zīdaiņu mirstības samazināšanā un iedzīvotāju caurmēra vecuma palielināšanā. Kamēr valsts pastāvēšanas pirmajos gados plašos lauku apvidos trūka ārstu, tikmēr tagad ārstu skaits provincē ir stipri palielinājies. Viens ārsts bija 1937. gadā uz 110 kkm Vidzemē, 87 kkm Zemgalē, uz 86 kkm Latgalē un uz 71 kkm Kurzemē.

II LAUKSAIMNIECĪBA

15. AGRĀRREFORMA.

Pie svarīgākām pārgrozībām, kas jebkad mūsu zemē notikušas, pieder agrārā reforma, kas pamatu pamatos grozīja agrāro iekārtu. Līdz reformai 55% no visas *privātās* zemes piederēja muižniecībai un tikai 45% zemniekiem — mazgruntniekiem. Muižnieku saimniecībām bija lielgruntniecības raksturs. 18. lapa attēlo zemes īpašumu sadalīšanos dažāda lieluma saimniecībās pirms agrārās reformas 1905. gadā un 1929. gadā, tas ir pirms reformas nobeigšanas. 1905. gadā visā Latvijā bija tikai 83.117 zemes īpašnieki, bet 1929. gadā 216.309. Tas nozīmē, ka zemes īpašnieku skaits ir palielinājies par 133.192. Šis lielais īpašnieku skaita pieaugums nav izskaidrojams vienīgi ar agrārreformu, bet gan arī ar agrārās reformas neskartās privātās zemes sadrumstalošanu. Agrārās reformas galvenais saturs bija lielo muižu likvidēšana un daudzu mazāku jaunu saimniecību radīšana. Agrārā reforma skārusi tikai lielās saimniecības. Bez tam pie agrārās reformas svarīgākām daļām pieder sādžu likvidēšana Latgalē, kur tagad arī nodibinātas viensētas kā pārējā Latvijā.

Īpašumu ar vairāk nekā 100 ha bija pirms un pēc agrārreformas:

Propriétés foncières d'une étendue au-dessus de 100 ha avant et après la réforme agraire:

Gadi *Années*	Skaits *Nombre*	% no visiem īpašumiem *% du total des propriétés foncières*	Īpašumu platība ha *Superficie des propriétés*	% no visas zemes platības *% de la superficie totale*
1905. . . .	1.410	1,6	2.952.778	57,2
1929. . . .	1.307	0,6	156.645	3,7

Šīs grupas īpašnieku skaitu agrārā reforma tikai nedaudz samazinājusi, bet toties tai piederošā zemes platība tagad ir ļoti maza. 1905. gadā vairāk nekā 57% no visas zemes piederēja 1,6% no visiem īpašniekiem. 1905. gadā bija 881 zemes īpašumi, kas bija lielāki par 500 ha. Šo īpašumu kopplatība bija 2,8 milj. ha, kas iztaisa 55% no visas zemes. Tas, ka zemes lielākā daļa piederēja dažām simtu ģimenēm, kamēr lauku iedzīvotāju vairākums bija bezzemnieki, izsauca 1905. gada notikumus, vēl vairāk tamdēļ, ka lielgruntniekiem bija vesela rinda nācionālu un tiesisku priekšrocību. Agrārreforma ievērojami palielinājusi mazo un vidējo saimniecību skaitu, bet pilnīgi iznīcinājusi visas saimniecības ar vairāk nekā 500 ha zemes. Notikušās pārgrozības attēlotas 18. lapā. Iz-

Privātpersonu zemes īpašumu skaits un platība.

Nombre et superficie des propriétés foncières appartenant à des particuliers.

Īpašumu lielums grupas (hektaros resp. des.[1]) *Classe de superficie des propriétés (en ha resp. déciatines[1])*	1905. g. Īpašumu skaits *Nombre des propriétés*	%	Īpašumu zemes platība ha *Superficie des propriétés foncières en ha*	%	1929. g. Īpašumu skaits *Nombre des propriétés*	%	Īpašumu zemes platība ha *Superficie des propriétés foncières en ha*	%
Līdz — *Jusqu'à* 10 ha	14 668	17,0	117 567,14	2,3	79 291	36,7	394 607,12	9,4
10— 20 „	20 001	24,1	271 658,98	5,3	68 523	31,7	1 028 874,81	24,5
20— 30 „	14 837	17,9	356 771,12	6,9	29 689	13,7	699 776,08	16,7
30— 50 „	23 492	28,3	948 744,25	18,4	21 164	9,8	838 144,84	20,0
50— 100 „	8 709	10,5	510 370,84	9,9	16 335	7,5	1 076 527,58	25,7
100— 500 „	529	0,6	129 302,76	2,5	1 307	0,6	156 645,50	3,7
500— 1 000 „	241	0,3	186 698,04	3,6	—	—	—	—
1 000— 5 000 „	521	0,6	1 282 426,09	24,8	—	—	—	—
5 000—10 000 „	*84*	0,1	623 437,09	12,1	—	—	—	—
Pāri par — *Au-dessus de* 10 000 ha	35	—	730 914,35	14,2	—	—	—	—
Kopā — *Total*	*83 117*	*100*	*5 157 890,38*	*100*	*216 309*	*100*	*4 194 575,88*	*100*

[1]) 1 des. = 1,092 ha. Grupas 1905. gadā desetinās, 1929. g. hektaros.

1 déciatine = 1,092 ha. Les chiffres de l'échelle désignent pour 1905 — déciatines, pour 1929 — hectares.

beigusies zemes dalīšana mnižu un zemnieku zemēs. Kamēr 1913. gadā tikai 39,4% no visas zemes piederēja mazgruntniekiem — zemniekiem, tikmēr 1935. gadā tiem piederēja 70% no visas zemes. 28% zemes, galvenā kārtā meži, palikuši valsts īpašumā. Agrārai reformai bija ļoti liels iespaids uz iedzīvotāju sociālo struktūru.

Šie skaitļi rāda, ka pilnīgi izzudušas lielās latifundijas un ka ievērojami palielinājies mazāku īpašumu skaits.

Materiāli par iedzīvotāju sociālu stāvokli, kas iegūti 1935. gada skaitīšanā, vēl nav galīgi apstrādāti, bet process, kuru tēlo augstāk atzīmētie skaitļi, vēl turpinās. Tamdēļ agrārās reformas raditās pārgrozības iedzīvotāju sociālā struktūrā hūs vēl lielākas nekā to rāda minētie skaitļi. Kamēr pirms agrārreformas vairāk nekā $^3/_5$ no visiem, kas pārtika no lauksaimniecības, bija bezzemnieki, tikmēr 1930. g. tādu bija tikai nepilna $^1/_4$. Tagad bezzemnieku daļa uz laukiem vēl mazāka. Vairāk nekā 80% no visiem, kas pārtiek no lauksaimniecības, tagad ir zemes īpašnieki un viņu ģimenes locekļi. Šī saimnieciskā pārgrozība radījusi arī lielu sociālpsicholoģisku pārvērtību valsts iedzīvotājos.

Agrārreformas iznākumus raksturo sekošās tabulas:

No lauksaimniecības pārtiekošo iedzīvotāju sociālais stāvoklis.

Situation sociale des habitants subsistant de l'agriculture.

Gadi *Années*	Zemes īpašnieki un viņu ģimenes locekļi *Propriétaires fonciers et leurs membres de famille* Skaits *Nombre*	%	Bezzemnieki *Sans-terre* Skaits *Nombre*	%
1897.	418.028	38,8	660.467	61,2
1925.	797.800	70,9	327.455	29,1
1930.	862.049	76,8	260.000	23,2

No valsts zemes fonda iedalītām jaunsaimniecībām un bijušām rentes un kvotes mājām piešķirti 76,8% no visas fonda zemes, bet 8,0% ir piegriezti sīksaimniecībām. Agrārā reforma pārveidoja ne tikai zemes īpašumu skaitliskās attiecības, bet piešķīra visai laukn dzīvei un lauksaimniecībai jaunu raksturu. Agrārās reformas pretinieku galvenais iebildums bija norādījums uz to, ka sīksaimniecības nevarēs būt tik ražīgas kā lielās saimniecības un ka agrārā reforma tamdēļ apdraud zemes iedzīvotāju labklājību. Tagad agrārā reforma tikpat kā nobeigta, tās saimnieciskie rezultāti ir pārbaudāmi, un tie liecina, ka visās lauksaimniecības nozarēs panākumi tagad ir lielāki nekā agrāk lielajās saimniecībās.

Zemes īpašumu veidi.

Types des propriétés foncières.

(Zemes īpašumu platība 1000 ha un % no kopplatības.)

(Superficie des propriétés foncières en 1000 d'ha et en % de la superficie générale.)

	1913. g. Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	%	1929. g. Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	%	1935. g. Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	%
Lielgruntnieku zeme — *Terres seigneuriales (domaines)*	3 015,9	48,1	—	—	—	—
Valsts zeme — *Terres d'Etat*	627,7	10,0	1 861,3	30,1	1 746,5	28,0
Vecsaimnieku zeme *Anciennes exploitations paysannes*	2 467,0	39,4	2 772,1	44,8	2 817,8	45,1
No valsts fonda iedalīto s-bu zeme — *Exploitations créées du fonds de l'Etat*	—	—	1 422,5	23,0	1 550,9	24,8
Pārējie īpašumi — *Autres propriétés*	156,8	2,5	135,7	2,1	129,8	2,1
Kopā — *Total*	6 267,4	100,0	6 191,6	100,0	6 243,8	100,0

No fonda zemes iedalīto vienību raksturs.
(1919.—1937. g. 1. janvārim.)

Types des unités distribuées par le Fonds d'Etat.
(De 1919 à 1937 1er janvier.)

	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%	Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	%
Jauniedalītās lauksaimniecības — *Exploit. agric. nouvellement fondées*	69,[illegible]	36,[illegible]	971,[illegible]	57,[illegible]
Bijušās ilggadīgās renles un kvotu mājas — *Anciennes terres à bail de longue durée*	9,[illegible]	5,[illegible]	320,[illegible]	19,[illegible]
Neatsavināmas zemes — *Terres n. expropriées*	1,[illegible]	0,[illegible]	84,[illegible]	5,[illegible]
Piegriezumi sīksaimniecībām — *Allotissements aux petits fermiers*	50,[illegible]	26,[illegible]	144,[illegible]	8,[illegible]
Valsts, sabiedriskām un kultūrālām vajadzībām — *Terres d'Etat et terrains pour des besoins publics et culturels*	9,[illegible]	4,[illegible]	67,[illegible]	4,[illegible]
Apbūves gabali pilsētās u. c. biezi apdzīvotās vietās — *Terrains de construction dans les villes et dans les endroits à population dense*	38,[illegible]	19,[illegible]	28,[illegible]	1,[illegible]
Rūpniecības u. c. vajadzībām — *Pour des besoins industriels et autres*	13,[illegible]	7,[illegible]	65,[illegible]	3,[illegible]
Kopā — *Total*	192,[illegible]	100,[illegible]	1 681,[illegible]	100,[illegible]

16. LAUKU SAIMNIECĪBU LIELUMS.

Lauku saimniecību lielums 1935. gadā.
Grandeur des exploitations agricoles en 1935.

Saimniecību lieluma grupas *Classes de superficie des exploitations*	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%	Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	%
Sīksaimniecības līdz 2 ha — *Exploitations de lot jusqu'à 2 ha*	20,[illegible]	8,[illegible]	19,[illegible]	0,[illegible]
Mazās saimniecības no 2—20 ha — *Petites exploitations de 2 à 20 ha*	141,[illegible]	59,[illegible]	1 560,[illegible]	35,[illegible]
Vidējās saimniecības no 20—50 ha — *Exploitations moyennes de 20 à 50 ha*	59,[illegible]	25,[illegible]	1 787,[illegible]	40,[illegible]
Lielās saimniecības ar pāri par 50 ha — *Grandes exploitations d'une étendue au-dessus de 50 ha*	15,[illegible]	6,[illegible]	1 079,[illegible]	24,[illegible]
Kopā — *Total*	237,[illegible]	100,[illegible]	4 446,[illegible]	100,[illegible]

Lauku saimniecību zemes platība Latvijā caurmērā ir 19,[illegible] hektari. Dažādos apvidos saimniecību caurmēra lielums nav vienāds, jo blakus sīkajām un vidēja lieluma saimniecībām pastāv arī saimniecības ar samērā lielu zemes platību. Vissīkākās saimniecības ir Latvijas austrumu daļā un daudzos jūrmalas apvidos. Caurmērā vislielākās saimniecības atrodas Kurzemē, Zemgales līdzenumā un Vidzemes vidus un ziemeļu daļā (sk. 20. lapu).

Pēc agrārās reformas Latvijā pārsvarā ir sīkās un mazās saimniecības ar mazāk nekā 20 ha zemes. Pie šī lieluma saimniecībām pieder vairāk nekā $^2/_3$ no visām lauku saimniecībām. Tomēr Latvijas zemes lielāko daļu apstrādā vidējās un lielās saimniecības, pie kurām gan pieder tikai 31,[illegible]% no visām saimniecībām, bet toties 64,[illegible]% no visas zemes. Viena ceturtā daļa no zemes pieder saimniecībām, kas lielākas par 50 hektariem. Kā diagramma 20. lapā rāda, pavisam sīko saimniecību skaitam ir tendence samazināties. Tā 1929. gadā bija 21.800 saimniecības ar mazāk par 2 hektariem zemes, bet 1935. gadā tādu bija tikai 20.700. Tāpat lielo saimniecību skaits samazinās. 1923. g. bija 20.300 saimniecības ar vairāk nekā 50 hektariem zemes, bet 1935. gadā tikai 15.400. Toties nemitīgi palielinās mazo un vidējo saimniecību skaits.

Neskatoties uz agrāro reformu, Latvijā vēl vienmēr pastāv liels skaits *samērā* lielu saimniecību. No visas lauksaimniecībā izlietotās zemes 23,[illegible]% apsaimnieko saimniecības, kas lielākas par 50 hektariem. Šādu lielu saimniecību apsaimniekošanā atrodas vēl lielāka zemes platība Anglijā, Īrijā, Polijā un Vācijā. Arī Zviedrijā lielu zemes daļu apsaimnieko lielsaimniecības, bet tanīs galveno platību sastāda meži. Latvijā saimniecības, kas lielākas par 50 hektariem, sastāda 6,[illegible]% no visām lauksaimniecībām. Šis procents ir vēl lielāks Anglijā (16,[illegible]%) un Īrijā (7,[illegible]%). Kad ievēro Latvijas klimatiskos apstākļus, tad, protams, nav iespējams pilnīgs salīdzinājums ar Vidus- un Dienvideiropas valstīm, kur sīkām saimniecībām piemērotākās laukaugu kultūras atvieglo to eksistenci.

Lauksaimniecībā izlietotā zeme, sadalīta starp dažāda lieluma saimniecībām.

Terres utilisées pour l'agriculture, réparties par exploitations d'étendue diverse.

Valstis *Etats*	Gads *Année*	Lauksaimniecībā izlietotā zeme 1000 ha *Terres utilisées pour l'agriculture en 1000 d'ha*	No tās — *Dont:* Sīksaimniecībās *Exploitations de lot*	Mazās saimniecībās *Petites exploitations*	Vidējās saimniecībās *Exploitations moyennes*	Lielsaimniecībās *Grandes exploitations*
			Procentos — *en %*			
Latvija — *Lettonie*	1935.	3 768	Līdz 2 ha *Jusqu'à 2 ha* 0,7	2—20 ha 36,2	20—50 ha *39,9*	50 ha un vairāk *50 ha et au-dessus* 23,2
Bulgārija[5] — *Bulgarie*	1926.	3 817	4,4	*83,7*	10,8	1,6
Čechoslovakija — *Tchécoslovaquie*	1930.	8 476	6,8	*57,8*	15,8	19,6
Holande — *Pays-Bas*	1930.	2 150	4,7	*54,3*	32,4	8,6
Lietuva — *Lithuanie*	1930.	4 319[4]	1—2 ha 0,4	*46,6*	36,8	16,2
Polija — *Pologne*	1921.	19 605	Līdz 2 ha *Jusqu'à 2 ha* 4,9	*55,1*	8,7	31,3
Vācija (bez Sāras apg. un Austrijas) — *Allemagne (sans la Sarre et l'Autriche)*	1933.	26 625[1]	3,2	*43,6*	23,6	29,6
Norvēģija — *Norvège*	1929.	996	11,1	*73,0*	13,6	2,3
Zviedrija[6] — *Suède*	1932.	4 782[2]	6,2	*55,7*	20,1	18,6
Beļģija — *Belgique*	1929.	1 907	Līdz 5 ha *Jusqu'à 5 ha* 33,2	5—20 ha *41,0*	15,8	9,9
Igaunija — *Estonie*	1929.	2 652	1—5 ha 2,5	5—20 ha 25,6	*53,8*	18,1
Somija[6] — *Finlande*	1929.	3 191[3]	0,25—2 ha 5,8	2—25 ha *67,1*	25—50 ha 15,1	12,0
Šveice — *Suisse*	1929.	1 446	0,25—3 ha 9,8	3—20 ha *68,0*	20—50 ha 15,1	7,1
Dānija — *Danemark*	1933.	3 176	0,55—5 ha 5,2	5—30 ha *52,5*	30—60 ha 26,6	60 ha un vairāk *60 ha et au-dessus* 15,7
Īrija — *Irlande*	1931.	4 737	Līdz 2 ha *Jusqu'à 2 ha* 1,1	2—20 ha *39,5*	20—40 ha 24,8	40 ha un vairāk *40 ha et au-dessus* 34,6
Anglija — *Angleterre*	1925.	13.681	0,4—2 ha 1,1	18,1	20—40 ha 17,5	40 ha un vairāk *40 ha et au-dessus* *63,0*
Rumānija[5] — *Roumanie*	1930.	aramzeme *Terre arable* 12 850	Līdz 5 ha *Jusqu'à 5 ha* 35,8	5—20 ha *37,6*	20—50 ha 7,9	50 ha un vairāk *50 ha et au-dessus* 18,7

[1] Neieskaitot līdz 0,5 ha lielu saimniecību zemi.

[2] Ieskaitot saimniecības ar aramzemes platību līdz 0,25 ha — 19.867 ha.

[3] Ieskaitot saimniecības ar aramzemes platību no 0,25—0,50 ha — 13.413 ha.

[4] Saimniecību zemes kopplatība.

[5] Provizoriski skaitļi.

[6] Saimniecību lieluma grupu iedalījums pēc aramzemes platības.

17. ZEMES KULTŪRVEIDI.

Pārgrozības lauksaimniecību un mežsaimniecību zemes kultūrveidos norāda uz ievērojamu uzlabošanos lauksaimniecībā, jo ļoti jūtami palielinājusies aramzemes un pļavu platība, kamēr ganību un nederīgās zemes platība samazinājusies. Tas norāda uz intensīvāku un lietderīgāku zemes izmantošanu.

Pārgrozības zemes kultūrveidos. (Procentos.)

Changements dans les espèces de terre. (En %.)

	1913. g.	1923. g.	1929. g.	1935. g.
Aramzeme un dārzi *Terres arables et propres au jardinage*	28,3	27,9	31,4	33,9
Pļavas *Prairies*	31,1	13,1	14,4	14,5
Ganības *Pâturages*		14,3	13,4	12,0
Meži *Forêts*	27,7	29,2	26,8	28,0
Pārējā zeme un ūdeņi *Autres terres et eaux*	12,9	15,5	14,0	11,6
Kopā *Total*	100,0	100,0	100,0	100,0

Latvija starp Eiropas ziemeļu valstīm un arī vispār starp Eiropas valstīm ieņem vidēju vietu dažādo zemes kultūrveidu savstarpīgo skaitlisko attiecību ziņā. No Eiropas valstīm vislielākais procents aramzemes ir Dānijai un trešo vietu ieņem

Zemes kultūrveidi Latvijā un dažās ziemeļu zemēs 1935. g.

1000 hektaros.

Espèces de culture en Lettonie et en certains Etats septentrionaux en 1935 en 1000 d'ha.

Valstis *Etats*	Aramzeme *Terres arables*	Pļavas un ganības *Prairies et pâturages*	Meži *Forêts*	Pārējā zeme *Autres terres*	Kopā *Total*
Zviedrija *Suède*	3.731	1.091[1]	22.243[2]	13.959	41.024
Lietuva *Lithuanie*	2.698	1.140	1.051	678	5.567
Dānija *Danemark*	2.663	418	1.212		4.293
Somija *Finlande*	2.515	879	31.454		34.848
Latvija[3] Lettonie	**2.114**	**1.657**	**1.747**	**1.061**	**6.579**
Igaunija *Estonie*	1.075	1.744	938	766	4.523
Norvēģija *Norvège*	824	197[1]	7.500	22.338[2]	30.859
	Procentos *En %*				
Dānija *Danemark*	62,1	9,7	28,2		100,0
Lietuva *Lithuanie*	48,5	20,5	18,0	12,1	100,0
Latvija[3] Lettonie	**32,1**	**25,2**	**26,6**	**16,1**	**100,0**
Igaunija *Estonie*	23,8	38,6	20,7	16,9	100,0
Zviedrija *Suède*	9,1	2,7[1]	54,2[2]	34,0	100,0
Somija *Finlande*	7,2	2,5	90,3		100,0
Norvēģija *Norvège*	2,7	0,6[1]	24,3	72,4[2]	100,0

[1] Neieskaitot ganības. [2] Ieskaitot ganības. [3] Skaitļi attiecas uz visu valsts territoriju, kamēr šī nodaļojuma pirmā tabulā (Pārgrozības zemes kultūrveidos) minētie skaitļi attiecas vienīgi uz lauksaimniecībā un mežsaimniecībā lietoto zemi. (Skat. nodaļojumu par mežiem.)

Lietuva. Ar to arī izskaidrojams tas, ka Lietuvā vairāku laukaugu kultūru sējumu platība un absolūtā raža ir lielāka nekā Latvijā, neskatoties uz

to, ka Latvijas territōrija ir lielāka. Pie mums aramzeme sastāda $^1/_3$ no visas zemes platības. Šinī ziņā Latvija ieņem 13. vietu starp 26 ievērojamākām Eiropas valstīm. Arī pļavu un ganību daudzuma ziņā Latvija ieņem apmēram to pašu vietu, bet mežu pie mums ir vairāk nekā Eiropas valstu lielākā daļā.

18. ARAMZEME.

Aramzemes daudzums 1000 hektaros.

Superficie et récolte des cultures du seigle (d'hiver et d'été).

1913. gadā	1.729,6
1923. „	1.698,4
1929. „	1.947,0
1935. „	2.113,7

Pasaules kara laikā Latvijā samazinājās aramzemes platība, jo plašos apvidos to neapstrādāja, tā apauga krūmiem un nenesa augļus. Tamdēļ arī 1923. gadā aramzemes platība bija mazāka nekā 1913. gadā, bet jau 1929. gadā bija pārsniegts pirmskara stāvoklis. 1935. gadā aramzemes bija par 384.100 ha vairāk nekā 1913. gadā, neņemot nemaz par salīdzinājumu ar stāvokli pirmajos pēckara gados. Aramzemes platība palielinājusies, salīdzinot ar pirmskara stāvokli, par 22%. Tas devis iespējamību ļoti lielā mērā pacelt lauksaimniecības produkciju. — Visās valsts daļās nav vienāds aramzemes daudzums. Latvijā ir apvidi, kuros zemes lielākā daļa pārvērsta aramzemē, un apvidi, kuros pārsvarā ir meži, purvi un cita lauksaimniecībai nederīga zeme.

Aramzeme apriņķos.

(Procentos no lauksaimniecībā un mežsaimniecībā lietotās zemes.)

Répartition des terres arables par districts.

(% des terres utilisées en agriculture et en sylviculture.)

Jelgavas apr.	53,2	**Latvijā caurm.**	**33,9**
Bauskas apr.	44,7	*Moyenne pour la Lettonie*	
Daugavpils apr.	44,3	Cēsu apr.	30,5
Iļūkstes apr.	44,2	Valmieras apr.	30,2
Ludzas apr.	41,4	Madonas apr.	30,2
Tukuma apr.	41,0	Talsu apr.	28,8
Rēzeknes apr.	40,1	Jēkabpils apr.	26,0
Liepājas apr.	38,0	Valkas apr.	25,6
Abrenes apr.	36,1	Rīgas apr.	23,3
Kuldīgas apr.	34,2	Venspils apr.	12,8
Aizpules apr.	34,1		

Kartogramma 22. lapā rāda, cik daudz aramzemes ir dažādās valsts daļās. Visvairāk aramzemes ir Jelgavas un Bauskas apriņķu dienvidus daļās, kur tā aizņem vairāk nekā 60% no visas zemes platības. Jelgavas apriņķa rietumu daļa kopā ar Tukuma, Kuldīgas, Liepājas un Aizputes apriņķu daļām, sevišķi šo apriņķu dienvidos, rada otru rajonu, kurā aramzemes ir vairāk nekā caurmērā valstī. Trešo rajonu rada Latgales dienvidus un austrumu daļa, kurai pievienojas Iļūkstes apriņķa dienvidus un austrumu daļas. Mazāk aramzemes ir Kurzemes pussalā, Kurzemes piekrastē, Vidzemē, Jēkabpils apriņķī un Bauskas un Jelgavas apriņķu ziemeļos. Vismazāk aramzemes ir Ventspils apriņķī un Rīgas apriņķa rietumu daļā.

Kad ievēro, ka aramzemes daudzums pie mums ātri pieaug, tad Latvija ar 2,1 miljonu hektaru aramzemes tikai nedaudz atšķiras no Somijas (2,5), Dānijas (2,1) un Lietuvas (2,7) un pārsniedz Īriju (1,5), Beļģiju (1,1), Igauniju (1,1), Holandi (0,9), Norveģiju (0,8) un Šveici (0,5). Kad ievēro, ka šeit minēto valstu lielākai daļai ir daudz vairāk iedzīvotāju nekā Latvijai, tad ir saprotams, ka tur uz katru lauku iedzīvotāju ir daudz mazāk aramzemes nekā pie mums.

Latvijā aramzemes platība caurmērā uz 1 lauku iedzīvotāju ir ievērojami lielāka nekā pārējās ziemeļu valstīs. Klimatiskie apstākļi Lietuvā, Dānijā un Zviedrijas dienvidos ir tikai nedaudz labvēlīgāki nekā Latvijā. Tamdēļ, apstrādājot mūsu zemi lietderīgi, tā var dot ievērojamas ražas un sniegt lauksaimniecībā nodarbinātiem cilvēkiem prāvākus ienākumus nekā citās ziemeļu valstīs.

Aramzemes procents ziemeļu valstīs.

% des terres arables dans les Etats septentrionaux.

Dānija *Danemark*	62,1	Zviedrija *Suède*	9,1
Lietuva *Lithuanie*	48,5	Somija *Finlande*	7,2
Latvija Lettonie	**32,1**	Norveģija *Norvège*	2,7
Igaunija *Estonie*	23,8		

Aramzemes daudzums heklaros uz 1 lauku iedzīvotāju.

Terres arables en ha pour 1 habitant rural.

Latvija Lettonie	**1,70**	Zviedrija *Suède*	0,91
Igaunija *Estonie*	1,34	Somija *Finlande*	0,84
Dānija *Danemark*	1,33	Norveģija *Norvège*	0,41
Lietuva *Lithuanie*	1,27		

Aramzemes izmantošana apgabalu sadalījumā procentos.

Utilisation des terres arables en % — répartition par provinces.

Izmantošanas veids *Manière de faire valoir*	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Kopā *Total*
Rudzi *Seigle*	11,1	13,0	10,5	17,2	13,0
Kvieši *Froment*	5,8	7,3	9,2	4,0	6,7
Kopā maizes labības	*16,9*	*20,3*	*19,7*	*22,1*	*19,7*
Total des blés					
Mieži *Orge*	8,4	8,7	8,3	11,5	9,3
Auzas *Avoine*	19,8	19,1	12,2	13,5	15,0
Mistrs un zirņi *Méteil et pois*	4,0	3,0	9,2	4,1	5,4
Kopā barības labības	*32,2*	*31,7*	*29,8*	*28,0*	*30,6*
Total des céréales fourragères					
Tīruma zālāji	28,4	25,8	29,4	14,0	24,4
Plantes herbacées sur champs					
Lini un kaņepes *Lin et chanvre*	2,4	0,5	0,8	8,3	3,3
Kartupeļi *Pommes de terre*	6,0	6,5	4,1	6,6	5,9
Sakņaugi un cili	3,8	2,8	4,4	2,1	3,3
Légumes et autres					
Papuve un neapstr. zeme	9,7	12,4	11,8	17,1	12,8
Jachère et terres non cultivées					
Kopā *Total*	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Galveno laukaugu sējumu platība ziemeļu valstīs 1935. gadā. (Procents no to kopplatības.)

Superficie des principales emblavures dans les Etats septentrionaux en 1935. (% de leur superficie totale.)

Valstis *Etats*	Rudzi *Seigle*	Kvieši *Froment*	Kopā maizes labība *Total des blés*	Mieži *Orge*	Auzas *Avoine*	Mistrs *Méteil*	Kartupeļi *Pommes de terre*	Lini un kaņepes *Lin et chanvre*
Lietuva — *Lithuanie*	31,3	13,3	44,6	12,6	20,8	6,5	10,7	4,8
Latvija — Lettonie	**22,6**	**11,7**	**34,3**	**16,1**	**27,8**	**5,8**	**10,3**	**5,1**
Igaunija — *Estonie*	22,8	9,3	32,7	16,5	21,9	12,7	11,6	4,6
Somija — *Finlande*	23,8	7,0	30,8	12,5	46,4	1,6	8,2	0,2
Zviedrija — *Suède*	13,5	16,8	30,2	6,3	40,5	15,2	7,8	·
Dānija — *Danemark*	11,2	9,0	20,2	24,5	26,2	23,8	5,5	—
Norveģija — *Norvège*	2,5	10,8	12,8	26,5	37,2	2,1	21,4	—

Puse no visas aramzemes Latvijā izlietota labības kultūrām, pie kam 20% maizes labībai un 30% barības labībai. Tīruma zāláji aizņem ceturto daļu no aramzemes un atlikušā ceturtdaļa aramzemes dalās uz pusi starp pārējām kultūrām un papuvi ar neapstrādāto zemi.

Latvijā ir samērā liela maizes labības platība, jo Latvija tagad sevi pilnā mērā pati apgādā ar maizi. Turpretim pārējās ziemeļu valstis, izņemot Lietuvu, lielā mērā patērē ievestu labību. Arī Dānija ir pilnā mērā orientējusies uz lopkopību, kamdēļ arī tur galvenā kārtā ražo barības labību.

19. MAIZES LABĪBA.

Rudzu sējumu platība un raža Latvijā (ziemas un vasaras).
Superficie et récolte des cultures du seigle (d'hiver et d'été).

Gadi *Années*	Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	Kopraža 1000 kvint. *Récolte totale en 1000 de quint.*	Caurmēra raža no 1 ha kvint. *Rendement moyen en quint. par ha*
1909.—1913.	350,7	3.254,4	9,29
1920.	196,7	1.191,2	6,08
1921.	226,8	2.490,0	11,56
1922.	236,3	1.738,8	7,35
1923.	266,5	2.735,6	10,50
1924.	266,1	1.993,7	7,50
1925.	266,5	3.150,9	11,88
1926.	251,3	1.554,4	6,17
1927.	256,2	2.588,0	10,13
1928.	257,6	2.148,7	8,37
1929.	237,0	2.413,0	10,16
1930.	266,9	3.651,9	13,63
1931.	231,3	1.426,3	6,17
1932.	239,9	2.995,5	12,49
1933.	257,9	3.550,0	13,77
1934.	268,2	4.117,6	15,35
1935.	270,8	3.638,9	13,46
1936.	257,9	2.860,1	11,09
1937.	288,5	4.214,5	14,61

24. lapā diagrammā parādīta *ziemas rudzu* raža no 1 ha kvint., jo ziemas rudziem apsēti 98,6% no visas rudzu sējumu platības.

Rudzi Latvijā ir svarīgākā maizes labība. 1937. gadā zem rudzu sējumiem bija 288.500 hektari. Rudzu sējumu platība ar mazām svārstībām pieaug, bet vēl nav sasniegusi pirmskara apmērus. Pēdējā pirmskara piecgadē ar rudziem caurmērā gadā bija apsēti 350.700 hektari, bet 1933.—37. gados caurmērā tikai 268.700 hektari. Neskatoties uz to, ka rudzu sējumu platība samazinājusies, kopraža tomēr ievērojami palielinājusies.

Rudzu kopraža 1000 kvintāļos caurmērā gadā.
Récolte totale en 1000 de quint. en moyenne par an.

Laikā no	*Dans la période de*	1909.—1913. gadam	3.254,4
„ „	„ „ „	1920.—1922. „	1.807,0
„ „	„ „ „	1923.—1927. „	2.404,5
„ „	„ „ „	1928.—1932. „	2.527,3
„ „	„ „ „	1933.—1937. „	3.676,4

Rudzu sējumu platība tagad vēl vienmēr ir par 60.000 hektariem mazāka nekā pirms kara, bet rudzu kopraža ir ievērojami lielāka. Tas izskaidrojams ar labāku un lietderīgāku zemes apstrādāšanu, jo pēdējos pirmskara gados no 1 hektara caurmērā ražoti tikai 9,29 kvintāli, kamēr 1937. gadā jau 14,61 kvintāli. Intensīvā zemes apstrādāšana devusi labus panākumus.

Rudzu raža no 1 ha kvintāļos apriņķos caurmērā pa gadu 1933.—1937. gados.
Rendement du seigle en quint. par ha dans les districts, en moyenne par an de 1933 à 1937.

Valmieras apr.	18,46	Aizputes apr.	13,73
Jelgavas apr.	18,21	Jēkabpils apr.	13,69
Rīgas apr.	16,51	Abrenes apr.	13,40
Tukuma apr.	16,23	Ventspils apr.	13,36
Bauskas apr.	16,04	Madonas apr.	13,30
Talsu apr.	15,85	Rēzeknes apr.	11,32
Valkas apr.	15,07	Daugavpils apr.	10,79
Cēsu apr.	14,63	Ilūkstes apr.	10,73
Kuldīgas apr.	14,27	Ludzas apr.	10,27
Liepājas apr.	13,75		

Visās valsts daļās no 1 hektara iegūtās labības daudzums nav vienāds. Valsts austrumu daļas apriņķos raža ir vismazākā, bet vidusdaļā vislielākā. Tomēr arī Latgalē caurmēra ražas tagad ir ievērojami lielākas nekā agrāk. Rudzu sējumi Latvijā aizņem lielāku procentu no aramzemes tur, kur zeme biezi apdzīvota (Latgales austrumu daļa), vai arī tur, kur aramzemes procents neliels (Kurzemes rietumi, Rīgas apr. un Jelgavas apr. ziemeļu daļa. Skat. 23. lapu). Šie apgabali ir vai nu lauksaimniecības kultūrā zemāki stāvoši (valsts austr. daļa), vai arī aramzemes kvalitāte tur ir sliktāka (piejūras apvidi, Rīgas apr.). Tamdēļ arī rudzu ražas lielums no 1 hektara caurmērā nav liels.

Absolūtos skaitļos rudzu raža ziemeļu valstīs ir lielāka nekā Latvijā vienīgi Lietuvā un Zviedrijā, bet uz katru valsts iedzīvotāju iegūtais rudzu daudzums ir lielāks nekā Latvijā vienīgi Lietuvā. Caurmēra raža no 1 hektara Latvijā ir lielāka nekā Igaunijā un Lietuvā, bet mazāka nekā Skandinavijas valstīs un Somijā. Šeit tomēr jāievēro divi apstākļi: vispirms, Latvijā caurmēra ražas lielums pieaug un pēdējos 5 gados no viena hektara ražots par 47% vairāk nekā pēdējos 5 pirmskara gados. Otrkārt, jāievēro, ka Latvija nav viengabalaina ražas lieluma ziņā. Latvijas vidus daļā (Valmieras, Rīgas, Jelgavas, Bauskas un Tukuma apr.) caurmērā no 1 hektara iegūst gandrīz tikpat daudz rudzu graudu, kā Skandinavijas valstīs. Turpretim valsts austrumu daļā ražas ir mazākas.

Latgalē rudzu caurmēra raža no hektara nepārtraukti palielinās. Latvijas pastāvēšanas laikā tā ir vairāk nekā dubultojusies, jo 1937. gadā Latgalē no hektara ievākti 12,0 kvintāli. Ja lauku apstrādā-

Rudzu raža ziemeļu zemēs 1935. gadā.
Récolte du seigle dans les Etats septentrionaux en 1935.

Raža 1000 kvint. *Récolte en 1000 de quint.*		Uz 100 iedzīv. kvint. *Pour 100 habitants en quint.*		No 1 ha kvint. *En quint. par ha*	
Lietuva *Lithuanie*	6.406	Lietuva *Lithuanie*	256	Norvēģija *Norvège*	19,8
Zviedrija *Suède*	4.293	**Latvija Lettonie**	**186**	Zviedrija *Suède*	18,9
Latvija Lettonie	**3.639**	Igaunija *Estonie*	153	Dānija *Danemark*	18,0
Somija *Finlande*	3.495	Somija *Finlande*	92	Somija *Finlande*	14,5
Dānija *Danemark*	2.839	Dānija *Danemark*	77	**Latvija Lettonie**	**13,5**
Igaunija *Estonie*	1.728	Zviedrija *Suède*	69	Lietuva *Lithuanie*	12,5
Norvēģija *Norvège*	123	Norvēģija *Norvège*	4	Igaunija *Estonie*	11,0

Ziemas rudzu raža Latgalē no 1 ha.

Rendement par ha du seigle d'hiver en Latgale.

Gadi *Années*	Raža kvintālos *Rendement en quint.*
1909.—1913.	6,27
1920.—1922.	7,29
1923.—1927.	7,52
1928.—1932.	8,65
1933.—1937.	11,32

šanas metodes Latgalē turpinās tikpat ātri uzlaboties, tad pēc samērā neilga laika Latgale būs panākusi pārējo Latviju, kuŗa tad ierindosies starp valstīm ar visaugstākām ražām.

Kviešu sējumu platība un raža Latvijā.

(Ziemas un vasaras kvieši.)

Superficie et récolte des cultures de froment en Lettonie.

(Froment d'hiver et d'été.)

Gadi *Années*	Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	Kopraža 1000 kvint. *Récolte totale en 1000 de quint.*	Caurmēra raža no 1 ha kvint. *Rendement moyen en quint. p. ha.*
1909.—1913.	32,6	384,6	11,81
1920.	15,7	106,0	6,68
1921.	18,6	213,3	10,61
1922.	28,5	260,8	9,15
1923.	42,8	446,5	10,57
1924.	43,0	430,5	10,00
1925.	48,1	589,2	12,24
1926.	49,5	506,1	10,23
1927.	58,7	717,4	12,22
1928.	66,5	680,1	10,23
1929.	58,9	635,8	10,83
1930.	72,3	1.105,5	15,29
1931.	86,9	922,5	10,61
1932.	103,2	1.440,2	13,95
1933.	125,6	1.830,3	14,61
1934.	142,0	2.191,1	15,42
1935.	140,1	1.774,6	12,65
1936.	129,0	1.434,8	11,12
1937.	136,9	1.715,2	12,52

Kviešu kultūras nozīme Latvijā nemitīgi pieaug. Ja pirms kaŗa no Latvijas pastāvēšanas pirmajos gados kviešiem piekrita lielāka nozīme vienīgi dažos Zemgales apvidos, tikmēr tagad kviešu sējumi sastopami visās valsts daļās. Tomēr arī tagad galvenie kviešu rajoni atrodas Zemgales rietumu daļā, Kurzemē un dažos Daugavas piekrastes apvidos. Valsts austrumu un ziemeļu daļās kviešu sējumi sastopami retāki. Kamēr pirms kaŗa ar kviešiem bija apsēti tikai 32.600 hektari un pirmajos 5 pēckaŗa gados caurmērā tikai 29.700 hektari, tikmēr pēdējā piecgadē (1933.—37.) caurmērā 134.700 hektari. Kviešu sējumu platība Latvijas valsts pastāvēšanas laikā palielinājusies $4^1/_2$ reizes. Ar kviešu kultūras paplašināšanos arī izskaidrojams, kamdēļ rudzu sējumu platība samazinājusies. Līdz ar apsētās platības palielināšanos pieaugusi arī kviešu kupraža. Kamēr pirms kaŗa caurmērā gadā Latvijā izkūla 384.900 kvintālus kviešu un pirmajos 5 pēckaŗa gados pat tikai 291.400 kvintālus, tikmēr pēdējos piecos gados caurmērā gadā iegūti 1.789.200 kvintāli. Līdz ar to arī palielinājusies caurmēra raža no 1 hektara. Kamēr 1909.—13. g. no 1 hektara ieguva 11,81 kvintālu, tikmēr no 1933.—37. gadam ieguva caurmērā 13,28 kvintālus.

Ziemas kviešu raža no 1 ha kvintālos.

(1933.—37. g. caurm.)

Rendement du froment d'hiver en quint. par ha.

(Moyenne de 1933 à 1937.)

Tukuma apr.	17,77	Jēkabpils apr.	13,69
Jelgavas apr.	17,50	Madonas apr.	13,34
Valmieras apr.	16,35	Ventspils apr.	13,00
Bauskas apr.	16,07	Aizputes apr.	12,89
Rīgas apr.	15,39	Abrenes apr.	12,82
Talsu apr.	15,05	Rēzeknes apr.	11,59
Valkas apr.	14,42	Daugavpils apr.	10,88
Cēsu apr.	14,35	Ilūkstes apr.	10,89
Kuldīgas apr.	14,17	Ludzas apr.	9,31
Liepājas apr.	13,73		

Arī kviešu caurmēra raža no 1 hektara valsts vidus daļā ir ievērojami lielāka nekā austrumos. Tomēr, tāpat kā visās dzīves nozarēs, arī šinī jautājumā Latgale uzrāda ļoti strauju progresu.

Ziemas kviešu raža Latgalē no 1 hektara.

Rendement du froment d'hiver par ha en Latgale.

Gadi *Années*	Raža kvintālos *Rendement en quint.*
1909.—1913.	7,27
1920.—1922.	7,78
1923.—1927.	8,62
1928.—1932.	9,53
1933.—1937.	11,26

Ražu palielināšanās Latgalē palielina arī Latvijas caurmēra skaitļus.

Vasaras kviešu caurmēra raža no hektara ir mazāka. Aina ir tā pati, kādu redzējām, salīdzinot skaitļus par rudzu ražu.

Salīdzinot ar iedzīvotāju skaitu, Latvijas kviešu ražas lielums ir vidējs, tas nemitīgi pieaug, un jūtami palielinājusies arī caurmēra raža no viena hektara. Tomēr šinī ziņā mūsu lauksaimniecībai vēl stāv priekšā lieli veicami uzdevumi, jo nevar būt šaubu par to, ka visās valsts daļās vēl ir iespējams ievērojami palielināt caurmēra ražas. Jāpiezīmē, ka 1935. gadā kviešu caurmēra raža bija zem 1933.—37. gadu caurmēra ražas (13,3) no hektara.

Mūsu lauksaimniecība pēdējos gados var atzīmēt panākumu, kuŗu nevar pietiekoši augsti novērtēt. Maizes labības ražas Latvijā tagad ir tik lielas, ka tās ar uzviju sedz visu vietējo patēriņu. Kamēr agrāk maizes labības patēriņš Latvijā bija daudz mazāks nekā tagad, ar iekšzemes ražu varēja segt

Kviešu raža ziemeļu zemēs 1935. gadā.

Récolte du froment d'hiver dans les Etats septentrionaux en 1935.

Raža 1000 kvint. *Récolte en 1000 de quint.*		Uz 100 iedziv. kvint. *Pour 100 habitants en quint.*		No 1 ha kvint. *En quint. par ha*	
Zviedrija *Suède*	6.426	Lietuva *Lithuanie*	110	Dānija *Danemark*	31,6
Dānija *Danemark*	3.993	Dānija *Danemark*	108	Zviedrija *Suède*	23,6
Lietuva *Lithuanie*	2.747	Zviedrija *Suède*	103	Norveģija *Norvège*	21,4
Latvija Lettonie	**1.775**	**Latvija Lettonie**	**91**	Somija *Finlande*	16,3
Somija *Finlande*	1.152	Igaunija *Estonie*	55	Lietuva *Lithuanie*	12,7
Igaunija *Estonie*	617	Somija *Finlande*	30	**Latvija Lettonie**	**12,6**
Norveģija *Norvège*	569	Norveģija *Norvège*	18	Igaunija *Estonie*	9,9

Maizes labības (rudzu + kviešu) raža un patēriņš Latvijā.

Récolte et consommation des blés (seigle et froment) en Lettonie.

	1924.—27. g. caurmērā *En moyenne de 1924 à 1927.*	1934.—37. g. caurmērā *En moyenne de 1934 à 1937.*
	1000 kilogramos *En 1000 de kg*	
Brutto raža — *Récolte brute*	288.255	548.670
Izlietots sēklai — *Utilisé comme semence*	52.542	67.791
Netto raža (bez sēklas) — *Récolte nette (excl. semences)*	235.713	480.879
Importēts vairāk (+) vai mazāk (—) nekā eksportēts — *Importé plus (+) ou moins (—) qu'exporté*	+ 106.070	— 50.061
Atlīek vietējam palēriņam (iedz. + mājl. + rūpn iec.) — *Il reste pour la consommation locale (hab. + bétail + industr.)*	341.783	430.818
Vietējais palēriņš caurmērā uz 1 iedzīvotāju (kg) — *Moyenne de la consommation locale pour 1 habitant (en kg)*	$185_{,3}$	$220_{,9}$
Kāda daļa vietējā patēriņa segta ar iekšzemes ražu, procentos — *Part de la consommation locale satisfaite par la récolte nationale, en %*	$69_{,0}$	$100_{,0}$

tikai daļu no patēriņa un ikgadus no ārzemēm ieveda lielā daudzumā maizes labību. Šeit salīdzināti pēdējie četri gadi ar 4 gadiem pirms 10 gadiem. Kamēr laikā no 1924.—27. gadam Latvijā caurmērā gadā ražoja 288.255 tonnas maizes labības, tikmēr 1934.—37. gados — 548.670, pie kam ar katru gadu palielinās tā maizes labības daļa, kuŗu sastāda kvieši. Kad atvelk sēklas tiesu, tad netto raža pirms 10 gadiem bija 235.713 tonnas, bet pēdējos gados 480.879 tonnas. Tagad Latvijā ievāc divas reizes vairāk maizes labības nekā agrāk. 1924.—27. gados ikgadus caurmērā ieveda no ārzemēm 106.070 tonnas maizes labības, kas sastādīja 31% no visas patērētās labības. Tagad, turpretim, caurmērā gadā izveda uz ārzemēm vairāk nekā 50.000 tonnas Latvijas labības. Neskatoties uz to, ka agrāk labību lielos daudzumos importēja, bet tagad pat eksportē, vietējam patēriņam 1924.—27. gados caurmērā atlika tikai 341.783 tonnas, bet tagad 430.818. Pirms 10 gadiem caurmērā 1 iedzīvotāja patēriņam atlika $185_{,3}$ kilogrami, turpretim tagad $220_{,9}$. Latvijas lauksaimniecība tagad ne tikai apgādā visu valsti ar maizes labību, bet dara to bagātīgāki nekā agrāk, kad maizes labību importēja. Caurmērā uz katru iedzīvotāju maizes labības tagad ir par 20% vairāk nekā pirms 10 gadiem, un pie tam visa maizes labība ražota mūsu valstī.

20. BARĪBAS LABĪBA.

Miežu sējumu platība un raža Latvijā.

Superficie et récolte des cultures de l'orge en Lettonie.

Gadi *Années*	Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	Kopraža 1000 kvint. *Récolte totale en 1000 de quint.*	Caurmēra raža no 1 ha kvint. *Rendement moyen en quint. p. ha*
1909.—1913.	$191_{,0}$	$1.728_{,1}$	$9_{,05}$
1920.	$123_{,8}$	$665_{,5}$	$5_{,37}$
1921.	$146_{,1}$	$1.414_{,4}$	$10_{,02}$
1922.	$156_{,7}$	$1.473_{,8}$	$9_{,40}$
1923.	$178_{,3}$	$1.311_{,0}$	$7_{,50}$
1924.	$179_{,1}$	$1.619_{,2}$	$9_{,00}$
1925.	$176_{,6}$	$1.778_{,5}$	$10_{,07}$
1926.	$190_{,3}$	$1.885_{,7}$	$9_{,91}$
1927.	$185_{,3}$	$1.300_{,8}$	$7_{,02}$
1928.	$146_{,3}$	$713_{,1}$	$4_{,87}$
1929.	$182_{,9}$	$2.078_{,8}$	$11_{,38}$
1930.	$177_{,0}$	$1.873_{,5}$	$10_{,58}$
1931.	$183_{,1}$	$1.917_{,8}$	$10_{,46}$
1932.	$184_{,9}$	$1.926_{,6}$	$10_{,42}$
1933.	$184_{,3}$	$1.949_{,7}$	$10_{,57}$
1934.	$180_{,1}$	$2.177_{,3}$	$12_{,09}$
1935.	$193_{,2}$	$2.046_{,3}$	$10_{,60}$
1936.	$189_{,3}$	$1.650_{,4}$	$8_{,72}$
1937.	$181_{,1}$	$2.184_{,2}$	$12_{,03}$

Auzu sējumu platība un raža Latvijā.

Superficie et récolte des cultures d'avoine en Lettonie.

Gadi *Années*	Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	Kopraža 1000 kvint. *Récolte totale en 1000 de quint.*	Caurmēra raža no 1 ha kvint. *Rendement moyen en quint. p. ha*
1909.—1913.	$305_{,9}$	$2.790_{,3}$	$9_{,12}$
1920.	$215_{,6}$	$1.130_{,7}$	$5_{,24}$
1921.	$251_{,6}$	$2.444_{,7}$	$9_{,69}$
1922.	$273_{,4}$	$2.637_{,5}$	$9_{,64}$
1923.	$309_{,3}$	$2.382_{,2}$	$7_{,80}$
1924.	$334_{,3}$	$2.709_{,9}$	$8_{,10}$
1925.	$329_{,6}$	$3.038_{,5}$	$9_{,22}$
1926.	$320_{,8}$	$2.759_{,2}$	$8_{,60}$
1927.	$305_{,7}$	$1.771_{,6}$	$5_{,80}$
1928.	$238_{,6}$	$1.456_{,9}$	$6_{,11}$
1929.	$303_{,1}$	$3.401_{,3}$	$11_{,25}$
1930.	$319_{,8}$	$3.416_{,4}$	$10_{,69}$
1931.	$321_{,9}$	$3.427_{,1}$	$10_{,65}$
1932.	$324_{,6}$	$3.229_{,9}$	$9_{,96}$
1933.	$306_{,6}$	$3.307_{,0}$	$10_{,79}$
1934.	$300_{,2}$	$3.885_{,7}$	$12_{,94}$
1935.	$332_{,1}$	$3.859_{,1}$	$11_{,61}$
1936.	$339_{,2}$	$2.844_{,1}$	$8_{,38}$
1937.	$335_{,4}$	$4.050_{,1}$	$12_{,08}$

Miežu un auzu sējumu kopplatība pēdējos 5 gados ir caurmērā par 2% lielāka nekā pēdējos pirmskaŗa gados, bet caurmēra kopraža ir par 23% lielāka. Laikā no 1909.—13. g. miežu kopraža bija 1.728.400 kvintālus liela, bet auzu kopraža 2.790.300. 1933.—37. g. miežu caurmēra kopraža bija 2.001.600 kvintāli un auzu 3.589.200. Caurmēra raža no hektara, neskatoties uz dažām svārstībām, ir ievērojami pieaugusi. Skaitļi par to atrodami 25. lapā. Arī salīdzinot ar pirmskaŗa apstākļiem, ir notikusi uzlabošanās, jo miežu caurmēra raža pirms kaŗa bija $9_{,05}$ kvintāli no hektara, kamēr 1933.—37. gados tā bija $10_{,80}$ kvintālus liela. Tāpat auzu raža minētā laikā pieauga no $9_{,12}$ uz $11_{,12}$ kvint. no hektara.

Salīdzinot ar iedzīvotāju skaitu un uzturamo mājkustoņu skaitu, Latvija ir labi apgādāta ar barības labību. Tomēr caurmēra ražas no 1 hektara vēl ir samērā mazas. Protams, tās ir nelielas, salīdzinot vienīgi ar zemēm, kuŗās augsta lauksaimniecības kultūra, pie kuŗām pirmā kārtā pieder

Miežu raža ziemeļu zemēs 1935. gadā.

Récolte de l'orge dans les Etats septentrionaux en 1935.

Récolte en 1000 de quint. Raža 1000 kvint.		Uz 100 iedziv. kvint. Pour 100 habitants en quint.		No 1 ha kvint. En quint. par ha	
Dānija *Danemark*	11.074	Dānija *Danemark*	299	Dānija *Danemark*	32,1
Lietuva *Lithuanie*	2.516	**Latvija Lettonie**	**105**	Zviedrija *Suède*	21,2
Zviedrija *Suède*	2.223	Lietuva *Lithuanie*	101	Norvеģija *Norvège*	19,0
Latvija Lettonie	**2.046**	Igaunija *Estonie*	81	Somija *Finlande*	13,0
Somija *Finlande*	1.659	Somija *Finlande*	44	Lietuva *Lithuanie*	12,2
Norvеģija *Norvège*	1.234	Norvеģija *Norvège*	43	**Latvija Lettonie**	**10,6**
Igaunija *Estonie*	918	Zviedrija *Suède*	36	Igaunija *Estonie*	8,8

Auzu raža ziemeļu zemēs 1935. g.

Récolte de l'avoine dans les Etats septentrionaux en 1935.

Raža 1000 kvint. Récolte en 1000 de quint.		Uz 100 iedziv. kvint. Pour 100 habitants en quint.		No 1 ha kvint. En quint. par ha	
Zviedrija *Suède*	12.393	Dānija *Danemark*	281	Dānija *Danemark*	28,3
Dānija *Danemark*	10.419	Zviedrija *Suède*	198	Norvеģija *Norvège*	20,0
Somija *Finlande*	6.089	**Latvija Lettonie**	**198**	Zviedrija *Suède*	18,5
Lietuva *Lithuanie*	3.995	Somija *Finlande*	161	Somija *Finlande*	12,9
Latvija Lettonie	**3.859**	Lietuva *Lithuanie*	160	Lietuva *Lithuanie*	11,7
Norvеģija *Norvège*	1.819	Igaunija *Estonie*	119	**Latvija Lettonie**	**11,0**
Igaunija *Estonie*	1.344	Norvеģija *Norvège*	63	Igaunija *Estonie*	9,7

Dānija un Skandinavija. Bez tam krīt svarā arī tas, ka pašā Latvijā caurmēra ražas valsts vidus un rietumu daļā ir ievērojami lielākas nekā austrumos, un valsts caurmērs tamdēļ ir zemāks nekā apriņķu lielākā daļā.

21. TĪRUMA ZĀĻAUGI, PĻAVAS UN GANĪBAS.

Āboliņš un c. tīruma zāļaugi.

Trèfle et autres plantes herbacées sur champs.

Gadi *Années*	Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	Kopraža 1000 kvint. *Récolte totale en 1000 de quint.*	Caurmēra raža no 1 ha kvint. *Rendement moyen en quint. p. ha*
1921.	233,0	3.701,0	16,10
1922.	234,4	6.641,3	28,32
1923.	275,8	7.937,0	28,77
1924.	275,8	8.088,6	29,55
1925.	277,0	9.089,7	33,12
1926.	308,4	6.641,8	21,58
1927.	318,0	10.670,3	32,84
1928.	334,8	9.200,4	26,61
1929.	443,0	12.258,0	28,24
1930.	466,5	16.073,3	34,06
1931.	514,5	15.851,1	30,81
1932.	523,4	16.043,3	30,65
1933.	507,5	16.121,8	31,77
1934.	506,1	12.066,0	23,84
1935.	509,5	13.294,6	26,13
1936.	535,6	15.835,7	29,57
1937.	537,2	11.950,8	22,25

Pļavu siena raža.

Récolte du foin de prairie.

Gadi *Années*	Kopraža 1000 kvint. Récolte totale en 1000 de quint.	Raža no 1 ha kvint. Rendement en quint. par ha
1923.	12.938,8	18,84
1924.	16.038,0	20,27
1925.	16.663,5	21,20
1926.	16.291,0	20,64
1927.	17.826,3	22,83
1928.	13.756,5	17,68
1929.	15.436,5	19,00
1930.	17.261,4	19,76
1931.	19.383,7	21,78
1932.	18.368,0	20,64
1933.	18.949,3	21,29
1934.	14.940,8	16,79
1935.	18.814,5	21,14
1936.	17.829,1	19,85
1937.	16.229,4	18,66

Ar āboliņu, neskaitot sēklas āboliņu, un citiem tīruma zāļaugiem apsētā aramzemes platība ātri pieaug. Pēdējos 10 gados tā palielinājusies par 65%, bet kopraža padota ievērojamām svārstībām un pēdējos gados nepalielinās, kas izskaidrojams ar 1934. un 1937. gadu neražām. Salīdzinot tagadējās ražas ar valsts pastāvēšanas pirmo gadu ražām, tomēr pieaugums ir ievērojams. 1921.—22. gados caurmērā no 1 hektara pļāva 22,1 kvintālu, turpretim 1933.—37. gados 26,7 kvintālus āboliņa siena.

Tīruma zāļaugu procents no visas aramzemes kopplatības 1935. g.

Plantes herbacées sur champs en % du total des terres arables en 1935.

Jelgavas	31,5	Talsu	26,3
Tukuma	31,4	Valmieras	25,3
Madonas	31,3	*Latvija Lettonie*	24,4
Bauskas	29,0	Aizputes	23,9
Rīgas	29,2	Ilūkstes	23,8
Cēsu	29,2	Abrenes	23,2
Liepājas	28,5	Ventspils	19,3
Jēkabpils	27,7	Daugavpils	12,7
Valkas	27,4	Rēzeknes	12,6
Kuldīgas	26,5	Ludzas	10,9

Vislielākā āboliņa un tīruma zāļaugu platība ir Latvijas vidus daļā — Jelgavas, Tukuma, Madonas, Bauskas, Rīgas un Cēsu apriņķos. Vismazākā tā ir valsts austrumos un Ventspils apriņķī.

Vislielākā pļavu platība ir Vidzemes vidus daļā, Valmieras, Cēsu un Madonas apriņķos, Kurzemes jūrmalas pagastos un Latgales vidus un austrumu daļā. Dabisko ganību visvairāk ir Vidzemes vidus daļā.

Pļavu siena raža.

Récolte du foin de prairie.

Gadi *Années*	Kopraža 1000 kvint. *Récolte totale en 1000 de quint.*	1923.—1927. g. = 100
1923.—1927.	15.951,6	100,00
1928.—1932.	16.841,2	105,68
1933.—1937.	17.352,0	108,78

Pļavu siena kopražai ir tendence palielināties. Uz 100 kvintāliem 1923.—27. gados pēdējos 5 gados ražoti 109 kvintāli, bet siena caurmēra raža no 1 hektara padota ievērojamām svārstībām. Kamēr, piemēram, 1934. un 1937. gados no hektara caurmērā ievākti tikai 16,8 resp. 18,1 kvintāls, tikmēr 1927. un 1933. gados ievākti 22,6 resp. 21,3 kvintāli, tas ir par 26% vairāk.

22. KARTUPEĻI.

Kartupeļu lauku platība pirmajos pēckara gados bija stipri samazinājusies, bet jau 1923. gadā sasniedza agrākos apmērus. Kartupeļu lauku platība palielinājusies par 60%, bet kopraža gandrīz trīs-

Kartupeļu platība un raža Latvijā.
Superficie et récolte des pommes de terre en Lettonie.

Gadi *Années*	Platība 1000 ha *Superficie en 1000 d'ha*	Kopraža 1000 kvint. *Récolte totale en 1000 de quint.*	Caurmēra raža no 1 ha kvint. *Rendement moyen en quint. p. ha*
1909.—1913.	79,6	6.385,2	80,25
1920.	49,2	3.748,0	76,16
1921.	58,6	6.738,2	100,05
1922.	69,1	6.751,2	97,75
1923.	79,5	5.784,1	73,80
1924.	74,9	6.757,0	90,20
1925.	79,1	7.504,6	94,88
1926.	82,1	10.134,6	123,44
1927.	85,5	7.173,5	83,90
1928.	78,3	3.140,4	40,11
1929.	80,2	10.797,7	130,72
1930.	93,6	11.040,0	117,96
1931.	100,0	11.670,3	116,70
1932.	102,4	12.051,4	117,69
1933.	104,1	14.025,0	134,13
1934.	107,0	14.458,0	134,37
1935.	123,7	14.611,6	118,12
1936.	119,8	16.114,6	134,51
1937.	127,0	17.820,0	140,26

kāršojusies. Kartupeļu lauku platība pieauga sevišķi pēc tam, kad Latvija sāka patērēt vienīgi vietējo spirtu un it sevišķi tad, kad spirtu sāka piejaukt benzīnam. Kartupeļus kā izejvielu spirta dedzinātavās lietoja 1928.—32. gados caurmērā gadā 28.000 tonnas, bet laikā no 1933.—37. gadam 68.000 tonnas. Galvenā kārtā kartupeļu lauku platības pieaugumu pēdējos gados ietekmējusi propaganda par kartupeļu ražas pavairošanu uz lopbarības sakņaugu rēķina, ju, ievērojot pēdējo augstākas ražošanas izmaksas, izdevīgāki lopbarības vajadzībām ražot vairāk kartupeļu, kuŗiem ražošanas izmaksas zemākas (Ls 386 uz 1 ha pret Ls 470 lopbarības sakņaugiem). Jāpiezīmē, ka arī cūku skaita pieaugums pēdējos gados sekmējis kartupeļu lauku pavairošanu un ražu celšanu, jo kartupeļus lielākos apmēros izlieto cūku barībai. Galvenie kartupeļu rajoni atrodas jūŗmalas tuvumā un tālāk sniedzas zemes iekšienē Ventspils, Talsu un Rīgas apriņķos. Bez tam vairāk nekā valsts caurmērā kartupeļu lauki atrodas Valmieras apriņķī un Latgales vidus daļā. Spirta dedzināšanai

Kartupeļu raža ziemeļu zemēs 1935. g.
Récolte des pommes de terre dans les Etats septentrionaux en 1935.

Raža 1000 kvint. *Récolte en 1000 de quint.*		Uz 100 iedziv. kvint. *Pour 100 habitants en quint.*		No 1 ha kvint. *En quint. par ha*	
Lietuva *Lithuanie*	17.738	Igaunija *Estonie*	791	Norveģija *Norvège*	181,8
Zviedrija *Suède*	17.566	**Latvija Lettonie**	**749**	Dānija *Danemark*	161,7
Latvija Lettonie	**14.612**	Lietuva *Lithuanie*	710	Somija *Finlande*	153,7
Somija *Finlande*	12.690	Somija *Finlande*	335	Zviedrija *Suède*	136,0
Dānija *Danemark*	12.176	Dānija *Danemark*	329	Igaunija *Estonie*	121,3
Norveģija *Norvège*	9.165	Norveģija *Norvège*	318	**Latvija Lettonie**	**118,1**
Igaunija *Estonie*	8.927	Zviedrija *Suède*	281	Lietuva *Lithuanie*	100,7

kartupeļus galvenā kārtā iegūst jūŗmalas rajonos, kur citu laukaugu ražas ir mazāk ienesīgas. Arī kartupeļu ražas valsts austrumu daļā ir ievērojami mazākas nekā pārējā valstī. Kamēr Tukuma un Talsu apriņķos no hektara ražo vairāk nekā 150 kvintālus, tikmēr Ludzas apriņķī tikai 94 un pārējos austrumu apriņķos 100—130 kvintālus.

Latvija pieder pie ar kartupeļiem vislabāk apgādātām Eiropas valstīm. Kartupeļu raža uz iedzīvotāju ir lielāka nekā Latvijā vienīgi Polijā, Īrijā un Igaunijā. Neskatoties uz to, ka kartupeļu caurmēra raža no hektara pie mums ir strauji augusi, tomēr tā ir ievērojami mazāka nekā Skandinavijas valstīs. Latvijā ražoja no 1 hektara kartupeļus: 1909.—13. gados — 80,2 kvint., 1920.—24. gados — 89,8 un 1933.—37. gados — 132,3 kvintālus. Jāpiezīmē, ka kartupeļu raža 1935. gadā, kuŗš lietots starptautiskam salīdzinājumam, Latvijā bija viszemākā pēdējā piecgadē. 1937. gadā Latvijā no hektara iegūti jau 140 kvintāli kartupeļu, ar ko Latvija jau paceļas pāri Zviedrijas un Igaunijas caurmēra ražai 1935. gadā.

23. LINI.

Linu sējumu platība.
Superficie des cultures du lin.

Gadi *Années*	1000 ha *1000 d'ha*	Gadi *Années*	1000 ha *1000 d'ha*
1920.	30,5	1929.	55,9
1921.	34,1	1930.	51,2
1922.	37,7	1931.	42,0
1923.	56,5	1932.	31,7
1924.	60,5	1933.	41,5
1925.	78,1	1934.	46,3
1926.	63,8	1935.	68,6
1927.	63,2	1936.	67,2
1928.	68,7	1937.	69,3

Linu šķiedra un linsēklas jau no Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajiem gadiem pieder pie svarīgām eksportprecēm, jo Latvija pieder pie Eiropas ievērojamākām linus producējošām valstīm. Laikā no 1935.—37. gadam Latvija eksportējusi linu šķiedras un pakulas caurmērā par 13 miljoniem latu gadā. Tomēr, atkarībā no linu cenām, linu sējumu platība padota ievērojamām svārstībām. Kamēr 1925. gadā ar liniem bija apsēti 78.100 hektari, tikmēr 1932. gadā tikai 31.700. Kopš šī laika ar liniem apsētā platība nemitīgi palielinās, un 1937. gadā liniem bija apsēti 69.300 hektari. Kā to kartogramma 27. lapā rāda, Latgale ir galvenā linu ražotāja. Tur plašus apvidus vairāk nekā 10% no visas aramzemes platības apsēta liniem. Bez tam arī Valkas-Rūjienas rajonā linu kultūra ieņem redzamu vietu. Pēdējos piecos gados caurmērā gadā ražoti 195.200 kvintālu linu, no kuŗiem 50.800 (26%) iegūti Abrenes apriņķī un 87.300 pārējos Latgales apriņķos. Tas sastāda 71% no visas linu ražas. Bez tam Valmieras un Madonas apriņķos ievākti 24.000 kvintāli (12,3%), bet visos pārējos apriņķos 33.100. Ar to arī izskaidrojams, ka caurmērā uz 1 iedzīvotāju ievāktā raža Latgalē ir vislielākā. Abrenes apriņķī pēdējā piecgadē uz 1 lauku iedzīvotāju ievākti 48 kilogr. linu, Rēzeknes 26, Ludzas 24, Valmieras 22, Daugavpils 21, Madonas 14 un Valkas 11. Vismazākie skaitļi ir Tukuma un Jelgavas apriņķiem. 1935. gadā uz 100 iedzīvotājiem Latvijā ievākti 12,7 kvint. linu, Lietuvā — 12,8, Igaunijā — 9,3, Krievijā — 3,2, Beļģijā — 1,9 u. t. t. Tādā kārtā linu kultūrai Latvijā un Lietuvā piekrīt lielāka nozīme nekā visās pārējās Eiropas valstīs.

24. CUKURBIETES.

Cukurbiešu un cukura ražošana 1928.—37. gados.

Récolte de betteraves et production du sucre de 1928 à 1937.

Gadi *Années*	Sējumu platība ha *Superficie ensemencée en ha*	Biešu kopraža 1000 tonnās *Récolte totale des betteraves en 1000 de to.*	Biešu raža caurmērā no 1 ha kvint. *Rendement moyen de betteraves en quint. par ha*	Cukura raža 1000 tonnās *Production du sucre en 1000 de to.*	Importēts cukurs 1000 tonnās *Sucre importé en 1000 de to.*
1928.	969	4,0	.	1,6	42,2
1929.	1.700	20,7	121	9,5	41,4
1930.	2.100	39,6	181	14,4	41,6
1931.	4.500	61,1	134	16,5	33,4
1932.	8.600	184,6	210	27,7	17,3
1933.	13.100	185,7	142	29,2	14,4
1934.	14.500	338,5	233	53,0	13,5
1935.	15.500	292,7	192	45,1	—
1936.	11.700	234,8	202	38,0	—
1937.	13.800	280,0	203	45,0	—

Cukurbiešu audzēšana Latvijā iesākās plašākos apmēros tikai pēc 1927. gada, bet it sevišķi kopš 1932. gada, kad Latvijas iedzīvotāji patērēja vairāk Latvijā ražotu cukuru, nekā no ārzemēm ievestu. Dahiskā kārtā cukurbietes galvenā kārtā audzē 3 cukurfabriku tuvumā un gar dzelz- un ūdensceļiem, kas ved uz šīm fabrikām. Latvijā galvenais cukurbiešu kultūru rajons atrodas Jelgavas un Bauskas apriņķos, gar Lielupes krastiem un dzelzceļu līnijām, kas no Bauskas, Meitenes, Reņģes un Tukuma sanāk Jelgavā. Tālāk cukurbiešu sējumu platība ir lielāka ap Krustpils un Liepājas cukurfabrikām un, beidzot, Ludzas apriņķī izveidojas ievērojamāks cukurbiešu audzēšanas rajons. Pārējās valsts daļās tikai dzelzceļu tuvumā nelielās platībās audzē cukurbietes. Pēdējos 5 gados cukurbiešu un cukura ražošana ievirzījusies stabilās formās, pilnā mērā apmierinot vietēju cukura tirgu. Pēdējos 5 gados caurmērā ar cukurbietēm apsēti 13.700 hektari, no kuriem ražotas 266.340 tonnas cukurbiešu, kas caurmērā no hektara dod 194,4 kvintālus.

Laikā no 1925.—29. gadam Latvija ieveda caurmērā pa gadu 37.800 tonnas cukura, bet laikā no 1933.—37. gadam caurmērā ražotas 42.200 tonnas vietējā cukura. Ar to arī mazliet cēlies cukura patēriņš. Par cukuru, kuru ieveda no ārzemēm, laikā no 1925.—29. gadam caurmērā pa gadu maksāja 14,5 miljonus latu. Visienesīgākie cukurbiešu sējumi ir Bauskas, Liepājas, Tukuma un Jelgavas apriņķos, kur no hektara caurmēra raža pēdējos 5 gados bija lielāka par 200 kvintāliem. Ludzas apriņķī, kur cukurbietes arī ieņem samērā ievērojamu platību, no hektara tanī pašā laikā ievākti 169 kvintāli. No visas aramzemes platības apsēti cukurbietēm: Jelgavas apr. — 2,6%, Bauskas — 1,8%, Liepājas — 1,2%, Jēkabpils — 1,1% un Ludzas apr. — 1,0%. Pārējos apriņķos cukurbiešu sējumi mazāki.

25. AUGĻU DĀRZI.

Augļu koku un dārzogu krūmu skaits.

Nombre des arbres fruitiers et des arbustes baccifères.

	1923. g.	1929. g.	1935. g.
Ābeles *Pommiers* . . .	1.467.900	2.200.900	3.349.400
Bumbieres *Poiriers*	160.800	185.700	270.200
Ķirši *Cerisiers*	405.600	824.700	1.819.600
Plūmes *Pruniers*	363.500	722.500	1.045.700
Kopā augļu koku . . . . *Total des arbres fruitiers*	2.397.800	3.933.800	6.484.900
Dārzogu krūmi . . . . . *Arbustes baccifères*	900.000	2.736.000	4.911.000

Skaitļi par dārzogu krūmu un augļu koku skaita palielināšanos ir interesanti ne tikai no tautsaimnieciskā viedokļa, bet tie sniedz arī ainu par to, ar kādu mīlestību un rūpību lauksaimnieks ceņšas savu apkārtni padarīt daiļu un mājīgu. 13 gadu laikā augļu koku skaits pavairojies gandrīz trīskārtīgi un dārzogu krūmu skaits vairāk nekā pieckārtīgi. Visātrāk pavairojies plūmju un ķiršu koku skaits. Jāpiezīmē, ka taisni pēc 1935. gada skaitīšanas, sakarā ar mežu dienām un pastiprinātu ierosmi un atbalstu, augļu koku skaits sevišķi palielinājies.

26. LOPKOPĪBA UN LAUKSAIMNIECĪBAS BLAKUSNOZARES.

a) Govslopi.

Govslopu skaits Latvijā kopš Pasaules kara beigām nemitīgi pieauga. 1913. gadā Latvijā bija 912.000 govslopi, bet 1920. gadā vairs tikai 768.000, kas nozīmē samazināšanos par 144.000. Tomēr jau 1925. gadā bija pārsniegts pirmskara stāvoklis, un

Govslopu skaits atsevišķos gados tūkstošos.

Nombre des bovins en diverses années — en 1000.

Gadi *Années*	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%
1920.	768,0	100,00
1921.	799,5	104,10
1922.	810,5	105,53
1923.	910,0	118,61
1924.	905,0	117,84
1925.	915,8	119,24
1926.	955,0	124,35
1927.	966,6	125,86
1928.	960,6	125,08
1929.	978,1	127,40
1930.	1.026,3	133,63
1931.	1.116,0	145,43
1932.	1.153,1	150,14
1933.	1.155,8	150,49
1934.	1.157,6	150,72
1935.	1.274,9	166,00
1936.	1.261,4	164,24
1937.	1.209,8	157,54

pēdējos gados Latvijā ir par 60% vairāk govslopu nekā 1920. gadā. Tas uzskatāms par ļoti ievērojamu pieaugumu, kam piekrīt redzama loma mūsu tautsaimniecībā, jo piena produkti pieder pie svarīgākām eksporta precēm mūsu zemē. Ja pēdējos 2 gados govslopu skaits mazliet samazinājies, tad

Govslopu skaits tūkstošos atsevišķos apgabalos.

Nombre des bovins en 1000 — répartition par provinces.

	1913. g.	1920.—1924. g.	1925.—1929. g.	1930.—1934. g.	1935. g.	1937. g.
Vidzeme	355,0	331,3	356,6	406,0	436,8	421,5
Kurzeme	155,0	140,1	164,7	198,9	212,5	201,9
Zemgale	195,0	157,8	215,7	260,6	294,8	293,4
Latgale	207,0	209,4	218,3	256,5	330,8	293,3

tas izskaidrojams ar spēcīgu tieksmi uzlabot govslopu sastāvu. Šim procesam ir jau savi labie rezultāti, kas redzams no tā, ka, neskatoties uz nelielo govslopu skaita samazināšanos, tanī pašā laikā ir ievērojami pieaudzis ražoto piena produktu daudzums.

Govslopu daudzums ziemeļu valstīs 1935. gadā.
Effectif de l'espèce bovine dans les Etats septentrionaux en 1935.

Valstis *Etats*	Skaits tūkstošos *Nombre en 1000*	Valstis *Etats*	Skaits uz 1 kkm territorijas *Nombre par km² du territoire*	Valstis *Etats*	Skaits uz 100 iedzīvotājiem *Nombre des bovins pour 100 habitants*
Dānija *Danemark*	3.072	Dānija *Danemark*	71	Dānija *Danemark*	83
Zviedrija *Suède*	2.919	Lietuva *Lithuanie*	21	**Latvija Lettonie**	**65**
Somija *Finlande*	1.822	**Latvija Lettonie**	**19**	Igaunija *Estonie*	64
Norveģija *Norvège*	1.328	Igaunija *Estonie*	15	Somija *Finlande*	48
Latvija Lettonie	**1.275**	Zviedrija *Suède*	6	Lietuva *Lithuanie*	47
Lietuva *Lithuanie*	1.159	Somija *Finlande*	5	Zviedrija *Suède*	47
Igaunija *Estonie*	725	Norveģija *Norvège*	4	Norveģija *Norvège*	46

Govslopu absolūtais skaits Latvijā ir mazāks nekā Skandinavijā un Somijā, bet lielāks nekā pārējās Baltijas valstīs. Uz 1 kvadrātkilometra vairāk nekā Latvijā govslopu ir tikai Dānijā un Lietuvā, bet samērā ar iedzīvotāju skaitu, kas, bez šaubām, ir pareizākā salīdzināšanas mēraukla, Latvija starp ziemeļu valstīm ieņem otro vietu un starp Eiropas valstīm trešo vietu, jo uz *100* iedzīvotājiem Īrijas brīvvalstī ir 135 govslopi. Pēc Norveģijas nāk Šveice ar 38, Francija ar 37, Holande ar 31. Vācijā uz 100 iedzīvotājiem ir 28 govslopi. Tā kā Latvija ieņem trešo vietu starp Eiropas valstīm govslopu skaita samērā ar iedzīvotāju skaitu, tad ir arī saprotams, ka Latvija sviesta eksporta daudzuma ziņā ieņem ļoti redzamu vietu.

Eksportētā sviesta daudzuma ziņā Latvija absolūtos skaitļos Eiropā ieņem piekto vietu, jo tikai Dānija, Holande, Zviedrija un Īrija eksportē vēl vairāk. Pēc eksportētā sviesta daudzuma uz katru iedzīvotāju Latvija Eiropā ieņem trešo vietu, kas arī saprotams, kad atceramies, ka Latvija ieņem trešo vietu starp Eiropas valstīm govslopu skaita samērā ar valsts iedzīvotāju skaitu. 1938. gada pirmā pusē eksportētā sviesta daudzuma ziņā Latvija Eiropā ieņēma 4. vietu un pasaulē 6. vietu. Vairāk par Latviju sviestu eksportējušas vienīgi Dānija, Jaunzēlande, Austrālija, Holande un Zviedrija. Piena produktu eksports var Latvijā vēl pieaugt, jo pilnpiena kopraža pieaug ātrāk nekā iedzīvotāju skaits.

Sviesta eksports 1937. gadā.
Exportation de beurre en 1937.

Valstis *Etats*	Daudzums tonnās *Quantité en tonnes*	Valstis *Etats*	Uz 1 iedzīvotāju kg ... *kg par habitant*	Valstis *Etats*	Uz 1 govslopu kg ... *kg par bovin*
Dānija *Danemark*	152.911	Dānija *Danemark*	41	Dānija *Danemark*	50
Holande *Pays-Bas*	53.817	Igaunija *Estonie*	12	Igaunija *Estonie*	21
Zviedrija *Suède*	23.535	**Latvija Lettonie**	**10**	Holande *Pays-Bas*	20
Īrija *Irlande*	19.301	Īrija *Irlande*	6	**Latvija Lettonie**	**16**
Latvija Lettonie	**19.211**	Holande *Pays-Bas*	6	Lietuva *Lithuanie*	13
Lietuva *Lithuanie*	15.058	Lietuva *Lithuanie*	6	Zviedrija *Suède*	8
Krievija *Russie*	14.662	Somija *Finlande*	4	Somija *Finlande*	7
Somija *Finlande*	13.940	Zviedrija *Suède*	4	Īrija *Irlande*	5
Igaunija *Estonie*	13.180	Norveģija *Norvège*	0,1	Norveģija *Norvège*	0,1

Pilnpiena kopraža Latvijā 1000 tonnās.
Production du lait non écrémé en Lettonie en 1000 de tonnes.

Gadi *Années*	1000 tonnas *1000 de tonnes*	Gadi *Années*	1000 tonnas *1000 de tonnes*
1920./21.	618	1929./30.	1.304
1923./24.	900	1931./32.	1.384
1925./26.	1.035	1933./34.	1.461
1927./28.	1.160	1936./37.	1.636

Pilnpiena ražošana kopš 1920. gada pieaugusi $2^1/_2$ reizes. Tas lielā mērā panākts ar to, ka, neskatoties uz govslopu kopskaita samazināšanos pēdējos gados, slaucamo govju skaits ir pieaudzis un uzlabots to sastāvs.

Neskatoties uz ārkārtīgi smagiem satricinājumiem krizes gados, lopkopība un it sevišķi piena produktu ražošana ir ievērojami attīstījusies un Latvija šinī ziņā ieņem vienu no redzamākām vietām starp Eiropas valstīm.

Slaucamo govju skaits tūkstošos.
Nombre des vaches laitières en 1000.

1920. g.	426	1929. g.	721
1923. „	593	1933. „	803
1927. „	672	1936. „	880

b) Zirgi.

Zirgu skaits atsevišķos gados tūkstošos.
Nombre des chevaux en diverses années — en 1000.

Gadi *Années*	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%
1920.	261,0	100,00
1921.	282,5	108,24
1922.	303,0	116,09
1923.	341,2	130,73
1924.	340,2	130,34
1925.	351,0	134,83
1926.	365,0	139,85
1927.	369,3	141,49
1928.	365,2	139,92
1929.	356,3	136,51
1930.	359,0	137,55
1931.	366,3	140,34
1932.	366,0	140,23
1933.	370,2	141,84
1934.	375,2	143,75
1935.	384,4	147,28
1936.	388,8	148,97
1937.	391,0	150,15

Zirgu kopskaits tūkstošos atsevišķos apgabalos.
Nombre total des chevaux en 1000 — répartition par provinces.

	1913. g.	1920.—1924. g.	1925.—1929. g.	1930.—1934. g.	1935. g.	1937. g.
Vidzeme	90,0	93,1	107,7	106,1	111,2	113,0
Kurzeme	70,0	56,0	68,4	69,0	70,7	70,5
Zemgale	72,0	64,0	84,1	84,0	88,8	90,2
Latgale	88,0	91,0	101,1	108,2	113,7	117,2

Arī zirgu skaits Latvijā nemitīgi pieaudzis. 1913. gadā Latvijā bija 320.000 zirgi. Kara gados viņu skaits ievērojami samazinājās, bet jau 1923. gadā visā valstī bija jau vairāk zirgu nekā jebkad agrāk. It sevišķi zirgu skaits bija samazinājies Kurzemē un Zemgalē. Kurzemē tas tikai pašos pēdējos gados pārsniedza pirmskara stāvokli.

Zirgu daudzums ziemeļu valstīs 1935. g.

Effectif de l'espèce chevaline dans les Etats septentrionaux en 1935.

Valstis *Etats*	Skaits tūkstošos *Nombre en 1000*	Valstis *Etats*	Skaits uz 1 kkm *Nombre par km²*	Valstis *Etats*	Skaits uz 100 iedzīv. *Nombre — pour 100 habitants*
Zviedrija *Suède*	611	Dānija *Danemark*	12	Lietuva *Lithuanie*	22
Lietuva *Lithuanie*	550	Lietuva *Lithuanie*	10	**Latvija Lettonie**	**20**
Dānija *Danemark*	521	**Latvija Lettonie**	6	Igaunija *Estonie*	19
Latvija Lettonie	**384**	Igaunija *Estonie*	5	Dānija *Danemark*	14
Somija *Finlande*	361	Zviedrija *Suède*	1	Zviedrija *Suède*	10
Igaunija *Estonie*	218	Somija *Finlande*	1	Somija *Finlande*	9
Norveģija *Norvège*	183	Norveģija *Norvège*	0,6	Norveģija *Norvège*	6

Latvijā uz 1 kkm ir 6 zirgi. Lielāks zirgu skaits uz šādas territōrijas ir tikai Dānijā un Lietuvā, t. i. valstīs, kas atrodas vairāk dienvidos. Uz 100 iedzīvotājiem vairāk nekā Latvijā zirgu ir tikai Lietuvā. Pie zirgu svara noteikšanas lauksaimniecībā tomēr jāņem vērā, cik lielā mērā katrā zemē lietotas mašīnas, kas atvieto zirgus. Jāievēro, ka Latvijā ievērojami uzlabojušās zirgu īpašības. Kamēr 1923. gadā tikai 51,1% no visiem zirgiem bija 3—15 gadus veci, tikmēr 1937. gadā tādu bija 65,8%. Zirgu, kas vecāki par 15 gadiem, 1923. gadā bija 28,5%, bet 1937. gadā tikai 20,7%.

c) Cūkas.

Cūku skaits atsevišķos gados tūkstošos.

Nombre des porcins en 1000 — en diverses années.

Gadi *Années*	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%
1920.	481,0	100,00
1921.	482,0	100,21
1922.	402,0	83,58
1923.	487,3	101,31
1924.	458,0	95,22
1925.	497,1	103,35
1926.	521,0	108,32
1927.	534,8	111,14
1928.	535,0	111,29
1929.	382,2	79,46
1930.	522,7	108,67
1931.	712,1	148,05
1932.	581,6	120,91
1933.	585,9	121,81
1934.	686,4	142,70
1935.	803,1	166,96
1936.	674,4	140,21
1937.	739,3	153,76

Cūku skaits tūkstošos atsevišķos apgabalos.

Nombre des porcins en 1000 — répartition par provinces.

	1913. g.	1920.—1924. g.	1925.—1929. g.	1930.—1934. g.	1935. g.	1937. g.
Vidzeme	185,6	158,4	168,8	193,2	245,0	225,6
Kurzeme	88,0	86,3	102,9	132,7	158,5	156,6
Zemgale	117,0	97,3	112,5	137,5	189,1	184,0
Latgale	167,6	120,1	109,8	154,7	209,6	173,1

Cūku skaits Latvijā, atkarīgi no tirgus konjunktūras, padots lielākām svārstībām. 1913. gadā Latvijā saskaitītas 557.000 cūkas. Tikai 1931. gadā šis skaitlis pārsniegts, un vislielākais cūku skaits saskaitīts 1935. gadā — 803.100. Caurmērā pēdējos gados Latvijā ir $1^1/_2$ reizes vairāk cūku nekā pirms kara. Sevišķi prāva palielināšanās atzīmējama Kurzemē un Zemgalē, bet mazāka Vidzemē un Latgalē.

Valstīs, kuras atrodas vairāk uz dienvidiem, arī uz 1 kkm ir ievērojami lielāks cūku skaits. Turpretim, salīdzinot ar iedzīvotāju skaitu, Latvija cūku daudzuma ziņā ieņem vienu no pirmām vietām Eiropā. Pirmā vietā stāv Dānija, tai seko Lietuva, Luksemburga, un ceturtā vietā nāk Latvija. Visās pārējās Eiropas valstīs cūku skaits, salīdzināts ar iedzīvotāju skaitu, ir mazāks. Kamēr Latvijā uz 100 iedzīvotājiem ir 41 cūka, tikmēr Vācijā 34, Polijā 20, Holandē 18, Francijā 17.

Ja arī cūku skaits padots svārstībām, tad tam tomēr ir pieaugoša tendence. Caurmērā gadā bija cūku: 1920.—22. g. — 455.000, 1923.—27. g. — 499.600, 1928.—32. g. — 546.700 un 1933.—37. g. — 697.800. No pirmā šeit minētā perioda līdz pēdējam cūku skaits palielinājies par 53%. Līdz ar to arī ievērojami palielinājies producētais cūkgaļas daudzums. 1923./24. g. producētas 60.000 tonnas, bet 1935./36. g. 106.700 tonnas. Tādā pat samērā pieaugusi arī pārējo gaļas ražojumu produkcija.

d) Aitas.

Aitu skaits atsevišķos gados tūkstošos.

Nombre des ovins en 1000 — en diverses années.

Gadi *Années*	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%
1920.	978,0	100,00
1921.	1.132,0	115,75
1922.	1.161,5	118,76
1923.	1.488,2	152,17
1924.	1.235,0	126,28
1925.	1.181,6	120,82
1926.	1.152,0	117,79
1927.	1.127,5	115,29
1928.	1.090,4	111,49
1929.	905,5	92,59
1930.	872,9	89,25
1931.	923,1	94,39
1932.	984,6	100,61
1933.	1.114,3	113,94
1934.	1.208,9	123,61
1935.	1.346,7	137,70
1936.	1.351,6	138,20
1937.	1.334,0	136,40

Cūku daudzums ziemeļu valstīs 1935. g.

Effectif de l'espèce porcine dans les Etats septentrionaux en 1935.

Valstis *Etats*	Skaits tūkstošos *Nombre en 1000*	Valstis *Etats*	Skaits uz 1 kkm *Nombre par km²*	Valstis *Etats*	Skaits uz 100 iedzīv. *Nombre pour 100 habitants*
Dānija *Danemark*	3.036	Dānija *Danemark*	71	Dānija *Danemark*	82
Zviedrija *Suède*	1.293	Lietuva *Lithuanie*	21	Lietuva *Lithuanie*	48
Lietuva *Lithuanie*	1.201	**Latvija Lettonie**	**12**	**Latvija Lettonie**	**41**
Latvija Lettonie	**803**	Igaunija *Estonie*	6	Igaunija *Estonie*	26
Somija *Finlande*	510	Zviedrija *Suède*	3	Zviedrija *Suède*	21
Norveģija *Norvège*	410	Somija *Finlande*	1	Norveģija *Norvège*	14
Igaunija *Estonie*	289	Norveģija *Norvège*	1	Somija *Finlande*	13

Aitu kopskaits tūkstošos atsevišķos apgabalos.

Nombre total des ovins en 1000 — répartition par provinces.

	1913. g.	1920.—1924. g.	1925.—1929. g.	1930.—1934. g.	1935. g.	1937. g.
Vidzeme	425,0	411,6	324,5	294,0	405,6	396,7
Kurzeme	138,0	249,2	245,8	224,5	270,1	273,2
Zemgale	168,0	223,3	273,7	290,1	258,1	269,3
Latgale	265,0	314,9	247,4	272,1	412,9	394,8

zīmējams Kurzemē, bet Vidzemē tas pat samazinājies, kas lomēr izskaidrojams ar progresu lauksaimniecībā, jo tur ailas atvietotas ar ienesīgākiem liellopiem.

Kad salīdzinām aitu skaitu ar iedzīvotāju daudzumu, tad Latvija šinī ziņā ieņem piekto vietu Eiropā un pirmo vietu starp ziemeļu valstīm. Arī uz 1 kkm Latvijā ir vairāk aitu nekā pārējās augstāk minētās valstīs. Tomēr labvēligākos dabas apstākļos cenšas aitas atvietot ar ienesīgākiem mājkustoņiem. 1935./36. gadā producētas 12.700 ton-

Aitu daudzums ziemeļu valstīs 1935. gadā.

Effectif de l'espèce ovine dans les Etats septentrionaux en 1935.

Valstis *Etats*	Skaits tūkstošos *Nombre en 1000*	Valstis *Etats*	Skaits uz 1 kkm *Nombre par km²*	Valstis *Etats*	Skaits uz 100 iedzīv. *Nombre pour 100 habitants*
Norveģija *Norvège*	1.737	**Latvija Lettonie**	20	**Latvija Lettonie**	69
Latvija Lettonie	1.347	Igaunija *Estonie*	12	Norveģija *Norvège*	60
Somija *Finlande*	1.024	Lietuva *Lithuanie*	11	Igaunija *Estonie*	53
Lietuva *Lithuanie*	641	Norveģija *Norvège*	5	Somija *Finlande*	27
Igaunija *Estonie*	593	Dānija *Danemark*	4	Lietuva *Lithuanie*	25
Zviedrija *Suède*	444	Somija *Finlande*	3	Zviedrija *Suède*	7
Dānija *Danemark*	175	Zviedrija *Suède*	1	Dānija *Danemark*	5

Arī aitu skaits nav stabils. Līdz 1923. gadam to skaits pieauga un ievērojami pārsniedza pirmskara skaitu (1913. g. — 996.000), bet sākot ar 1924. gadu tas pakāpeniski samazinājās no 1.488.200 līdz 872.900 1930. gadā. Pēc tam tas ar pavisam nelielām svārstībām pieauga līdz 1.334.000 1937. gadā. Visliel ākais aitu skaita pieaugums atnas aitas gaļas. Bet aitām vēl ir nozīme sakarā ar vilnas iegūšanu. Vilnas kopraža nemitīgi un ievērojami pieaugusi. Laikā no 1925.—29. g. caurmērā gadā iegūts vilnas 1549 tonnas, 1930.—34. g. caurmērā 1715 tonnas, 1935. gadā — 2362 tonnas, 1936. g. — 2391 tonna un 1937. g. — 2551 tonna.

c) Mājputni.

Mājputnu skaits Latvijas valsts pastāvēšanas laikā ļoti strauji pieaudzis. 14 pēdējo gadu laikā tas gandrīz trīskāršojies. Līdz ar to, protams, ievērojami pieaudzis iegūto olu daudzums un pamazām olas kļūst arī par svarīgu eksporta preci.

Mājputnu (tesk. cāļus) skaits tūkstošos.

Volaille domestique (y compr. poussins) en 1000.

Gadi *Années*	Vistas *Poules et coqs*		Pīles *Canes et canards*		Zosis *Oies et jars*		Tītari *Dindes et dindons*		Mājputnu kopskaits *Effectif de la volaille domestique*	
	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%
1923.	1.272,7	88,5	73,3	5,1	72,3	5,0	20,6	1,1	1.438,0	100
1929.	1.853,7	91,0	84,1	4,2	59,7	3,0	18,5	0,9	2.016,0	100
1932.	2.921,7	89,4	195,7	6,0	96,8	3,0	54,0	1,6	3.268,2	100
1935.	3.633,5	88,6	224,8	5,5	153,7	3,8	79,6	1,9	4.091,8	100
1937.	3.667,6	89,0	196,9	4,8	170,8	4,1	86,1	2,1	4.121,4	100

f) Bites un medus raža.

Bišu saimju skaits tūkstošos.

Nombre des colonies d'abeilles — en 1000.

Gadi *Années*	Skaits 1000 *Nombre en 1000*	%
1923. g.	69,8	100,00
1929. „	85,0	121,78
1932. „	117,8	168,77
1935. „	163,0	234,81
1937. „	188,8	270,40

Šie skaitļi rāda, ka arī dravniecībai ļoti lieli panākumi. Bišu saimju skaits kopš kara beigām ir trīskāršojies. Līdz ar to ir arī pieaugusi medus kopraža. Caurmērā gadā ražoja laikā no 1923.—1926. g. 827 tonnas, 1927.—1931. g. — 1058 tonnas, 1932.—1936. g. — 1764 tonnas un 1937. gadā — 2509 tonnas.

27. MEŽI.

Mežu platība.

Superficie des forêts.

Gadi *Années*	1000 heklari *En 1000 d'ha*	% no lauksaimn. un mežsaimn. izlietotās zemes *% des terres utilisées dans l'agriculture et la sylviculture*
1913.	1.697	27,7
1923.	1.780	29,2
1929.	1.659	26,8
1935.	1.747	28,0

Pēdējie 3 skaitļi iegūti lauksaimniecības skaitīšanās. Mežu procents šeit aprēķināts kā daļa no visas lauksaimniecībā un mežsaimniecībā lietotās zemes. Tomēr katrā lauksaimniecības skaitīšanā paliek neliela valsts territorijas platība, kas netiek saskaitīta. Tā gandrīz bez izņēmumiem ir lauksaimniecībai un mežsaimniecībai nederīga zeme, dažādi ūdeņi, lielo upju krasli, attekas u. t. t. Meži, piemēram, 1935. gadā sastādīja 28,0% no visas lauksaimniecībās un mežsaimniecībās izlietotās zemes, bet tikai 26,6% no visas valsts territorijas. 21. lapā liela kartogramma rāda visas valsts territorijas sadalījumu kultūrveidos, tāpat kā skaitļi zem šīs kartogrammas. Turpretim salīdzinājumiem ar iepriekšējiem gadiem, it sevišķi pirmskara laikmetu, mums jālieto skaitīšanās iegūtie dati, kas runā vienīgi par lauksaimniecībās un mežsaimniecībās lietoto zemi. — Kara gados mežu platība mazliet palielinājās, jo daudzas ganības un

lauki bija apauguši kokiem. Atjaunojot racionālo lauksaimniecību, pie mums nemitīgi pieaug aramzemes platība un līdz ar to kokiem un krūmiem apaugušā zeme atkal pārvērsta par druvām. Pēdējos gados, līdztekus aramzemes platības palielināšanai, pieaugusi arī mežu platība (no 1929.—1935. gadam par 88.000 ha), kas izskaidrojams ar to, ka agrāk nederīgā un mežsaimniecībās neizlietotā zeme plašos apmēros apsēta mežiem. Visbagātākā mežiem pie mums tagad ir Kurzemes pussala (Ventspils un Talsu apr. ar daļām no Kuldīgas, Aizputes un Tukuma apr.). Otrs mežu rajons ir Valkas apriņķis ar daļām no Madonas un Abreues apriņķiem, un trešo mežu rajonu aptveŗ Rīgas apriņķa rietumu daļa ar Jelgavas un Bauskas apriņķu ziemeļu daļām un Jēkabpils apriņķi. Ievērojot to, ka vairāk nekā ceturtdaļa no visas Latvijas territōrijas ir apklāta mežiem, visa valsts ir uzskatāma par ļoti labi apgādātu ar mežsaimniecības ražojumiem. Vismazāk mežu ir Daugavpils, Rēzeknes un Ludzas apriņķos un Jelgavas un Bauskas apriņķu dienvidos. Bet arī tur caurmērā ir vairāk nekā 12% mežu, un par mežu materiālu trūkumu var tikai nedaudzās vietās runāt kā par tīri vietēju parādību. Lielā pārsvarā (77%) Latvijā ir skuju koki. Apaļi 80% no visiem mežiem pieder valstij, kuŗas mežsaimniecība jāuzskata par plānveidīgāku un tālredzīgāku nekā agrāko saimniecību, kad mežu izciršanu nereti diktēja privātas intereses. Mežu bagātību izmantošanai piekrīt izcilus nozīme mūsu tautsaimniecībā. Laikā no 1927./28.—1931./32. gadiem no valsts mežiem caurmērā pa gadu izsniedza 5,7 miljonus kubikmetrus koksnes, bet 1932./33.—1936./37. gadiem 6,5 miljonus. Atkarībā no koku materiālu cenām starptautiskā tirgū, izsniegtās koksnes vērtība svārstījās no 12,8 miljoniem latu 1932./33. gados līdz 33,5 milj. 1928./29. gados un 35,7 milj. 1936./37. gados.

Mežsaimniecības produktu eksportam piekrīt redzama vieta mūsu ārējā tirdzniecībā.

Meži Eiropas ziemeļu valstīs.
Forêts dans les Etats septentrionaux de l'Europe.

Mežu platība milj. hekt. *Superficie des forêts en 1.000.000 d'ha*		Mežu % no territōrijas *% des forêts — du territoire*		Uz 100 iedziv. ir hektaru mežu *... ha de forêts pour 100 habitants*	
Zviedrija *Suède*	22,2[1]	Zviedrija *Suède*	49	Somija *Finlande*	517
Somija *Finlande*	18,6	Somija *Finlande*	48	Zviedrija *Suède*	356
Norveģija *Norvège*	7,5	**Latvija Lettonie**	27	Norveģija *Norvège*	260
Latvija Lettonie	1,7	Norveģija *Norvège*	24	**Latvija Lettonie**	89
Lieluva *Lithuanie*	1,1	Igaunija *Estonie*	21	Igaunija *Estonie*	83
Igaunija *Estonie*	0,9	Lieluva *Lithuanie*	19	Lieluva *Lithuanie*	42
Dānija *Danemark*	0,4	Dānija *Danemark*	8	Dānija *Danemark*	11

[1] Ieskaitot ganības. *Y compris pâturages.*

Mežsaimniecības produktu eksporta vērtība milj. ls.
Valeur d'exportation des produits sylvicoles — en 1.000.000 de Ls.

	1935. g.	1936. g.	1937. g.
Neapstrādāli un zāģēti koku materiāli *Matériaux de bois non travaillé et scié*	25,2	37,1	117,0
Koku materiālu izstrādājumi (finieŗi u. c.) *Articles en bois (b. d. placage et autre)*	11,1	14,5	24,2
Kopā *Total*	36,3	51,6	142,1
Papīrrūpniecības produkti (cellulōza, papīrs u. t. t.) *Produits de l'industrie du papier (cellulose, papier etc.)*	2,5	3,5	7,4
Pavisam kopā *Total général*	38,8	55,1	149,5

Latvija uzskatāma par valsti, kas ļoti labi apgādāta mežiem.

Starp 27 ievērojamākām Eiropas valstīm 11 ir tādas, kuŗās mežu platība absolūtos skaitļos ir mazāka nekā Latvijā, 17 ir tādas, kuŗās mežu procents no visas valsts territōrijas ir mazāks nekā Latvijā un 22 valstis, kuŗās uz 100 iedzīvotājiem ir mazāka mežu platība nekā Latvijā. Labāk par Latviju mežiem apgādātas vienīgi Somija, Krievija, Zviedrija un Norveģija, turpretim Eiropas valstu lielākai daļai jāieved koku materiāli. Tamdēļ Latvija pieskaitāma pie ievērojamākām kokus eksportējošām zemēm. Koku tirdzniecībā Rīga pirms Pasaules kaŗa ieņēma pirmo vietu pasaulē.

28. JŪŖAS ZVEJNIECĪBA.

Zvejas motortaivu skaits.
Nombre des bateaux de pêche à moteur.

1924. g.	110
1932. „	524
1935. „	628
1937. „	725

Jūŗas zvejniecībā nozvejoto zivju daudzums tonnās.
Quantité en tonnes des poissons attrapés à la pêche maritime.

1924.—27. gadi	9.931,0
1928.—31. „	10.697,4
1932.—35. „	11.367,3
1936.—37. „	13.911,8

Vienīgi no zvejas Latvijā pārtiek 5269 cilvēki, un zveju kā blakusnodarbošanos 1935. gada skaitīšanā bija uzdevuši 2008 cilvēki, kas kopā iztaisa 7277 strādājošus cilvēkus, bez viņu ģimenes locekļiem. Bez tam ar zveju mazākos apmēros nodarbojas gandrīz visi piejūŗas lauksaimnieki.

Latvijai ir 479 kilometrus gaŗa jūŗas piekraste. Tās tuvumā atrodas 3 lielas pilsētas, kuŗās dzīvo 68% no visiem pilsētniekiem, un bez tam ļoti liels skaits lielāku un mazāku ciemu. Mūsu jūŗmala pa lielākai daļai ir smilšaina un neauglīga. Tamdēļ jūŗas piekrastes iedzīvotāji nodarbojas ar zveju, kas ne tikai viņiem, bet arī pilsētniekiem dod svarīgu pārtikas daļu. Pirms kaŗa Latvijas piekrastē zvejoja visprimitīvākiem darba paņēmieniem, tāpat kā pirms gadsimteņiem. Latvijas valsts pastāvēšanas laikā radās ievērojami jauninājumi un uzlabojumi. Viens no svarīgākiem faktoriem ir zvejai lietotās motorlaivas. Mūsu zvejnieku rīcībā pagaidām ir samērā tikai ļoti nedaudzas zvejlaivas, kas var salīdzināties, piemēram, ar dienvidus Zviedrijas laivām. Tomēr arī mūsu laivas ir ievērojams progress, kas jau redzams no tā, ka loni nemitīgi pieaug. Tos ievērojamā mērā sekmē valsts organizētā zivju nogādāšana patērētājiem zemes iekšienē, jo vislabākā zveja ir Kurzemes rietumu piekrastē, kur patērētāju skaits nav liels, kālab tirgus organizēšanai ir ļoti svētīgs iespaids uz zvejniecību. Ir arī izdarīti pirmie mēģinājumi zvejnieku ostu izbūvei (Pope, Mērsrags, Roja u. c.), bet ostu skaits, kuŗās varētu mājot pilnīgi piemērotas zvejas laivas, mums ir Rīga, Liepāja, Ventspils, Aiuaži un Pāvilosta.

III RŪPNIECĪBA

29. NODARBINĀTO PERSONU SKAITS.

Rūpniecībā un amatniecībā nodarbināto personu skaits.

Nombre des personnes occupées dans l'industrie et les métiers.

1897. g.	147.793	100
1920. „	61.054	41
1925. „	124.920	84
1930. „	163.922	111
1935. „	179.000	121
1937. „	205.000	138

Izņemot pēdējo skaitļu rindu, visas pārējās ņemtas no minēto gadu tautas skaitīšanu iznākumiem. Par 1937. gadu skaitļi aprēķināti pēc ziņām par nodarbinātību statistiski kontrolējamā rūpniecībā un pēc slimo kasu datiem.

Rūpniecības uzņēmumi ar mēchanisko dzinējspēku vai 5 un vairāk algotiem strādniekiem.

Etablissements industriels à force motrice mécanique ou avec 5 ouvriers salariés ou plus.

Gadi *Années*	Uzņēmumu skaits *Nombre des établissements*	Algoto strādnieku skaits *Nombre des ouvriers salariés*
1910.	782	93.343
1920.	1.430	21.213
1925.	2.839	49.905
1930.	3.013	62.581
1931.	3.032	56.651
1932.	3.523	51.919
1933.	3.788	59.853
1934.	4.288	70.835
1935.	5.312	78.206
1936.	5.565	84.001
1937.	5.717	94.186

Pēdējās pirmskara tautas skaitīšanas laikā, 1897. gadā, rūpniecības un amatniecības pasākumos strādāja 148 tūkst. Latvijas iedzīvotāju, bet 1935. gadā, kad Latvijā bija apmēram tāds pats iedzīvotāju skaits — 179 tūkstoši. Tas norāda uz to, ka pēdējos gados rūpniecībai mūsu tautsaimniecībā piekrīt lielāka loma kā gadsimteņu maiņā. Savas attīstības augstāko pakāpi lielrūpniecība mūsu zemē sasniedza 1908.—14. gados.

1910. gadā tagadējai statistiski kontrolējamai rūpniecībai atbilstošie uzņēmumi (t. i. ar mēchanisko dzinējspēku vai 5 un vairāk strādniekiem) nodarbināja 93 tūkst. strādnieku, turpretim 1937. gadā — 94 tūkstošus. Pašreiz, tā tad, strādnieku skaits Latvijas rūpniecībā pārsniedz pat savu pirmskara visaugstāko līmeni.

Radikāla atšķirība, salīdzinot ar pirmskara laiku, saskatāma rūpniecības struktūrā: agrāk tur dominēja lielie uzņēmumi, kamēr tagad pārsvarā ir vidējie un mazākie. 1910. gadā fabriku inspekcijas uzraudzībai Latvijā bija padoti tikai 782 rūpniecības uzņēmumi, bet 1920. gadā, saimnieciskai dzīvei atjaunojoties, šādu uzņēmumu bija jau divas reizes vairāk. Ar katru nākošu gadu rūpniecības uzņēmumu skaits palielinājās. 1937. gadā mums bija 5717 uzņēmumi ar mēchanisko dzinēju vai 5 un vairāk strādniekiem. Citiem vārdiem, kopš 1910. gada to skaits ir vairāk kā septiņkāršojies.

30. PIRMDZINĒJI.

Rūpniecībā nodarbinātie pirmdzinēji.

Force primaire dans l'industrie.

Gadi *Années*	Visu pirmdzinēju Total des forces primaires		Tai skaitā: *Dont:* Tvaika mašīnas un turbīnas *Machines et turbines à vapeur*		Iekšdedzes motori *Moteurs à combustion interne*	
	skaits *nombre*	kopjauda (1000 ZS) *puissance totale (1000 ch. v.)*	skaits *nombre*	kopjauda (1000 ZS) *puissance totale (1000 ch. v.)*	skaits *nombre*	kopjauda (1000 ZS) *puissance totale (1000 ch. v.)*
1922.	1.420	49	665	36	71	1
1925.	1.880	99	781	77	234	4
1930.	2.480	147	880	116	814	11
1935.	3.353	179	1.068	132	1.424	21
1936.	3.328	180	1.041	130	1.425	22
1937.	3.371	194	1.077	141	1.461	25

Rūpniecībā nodarbinātie elektromotori.

Electromoteurs dans l'industrie.

Gadi *Années*	Skaits *Nombre*	Kopjauda (1000 ZS) *Puissance totale (1000 ch. v.)*
1922.	1.246	13
1925.	3.477	36
1930.	6.718	59
1935.	11.980	91
1936.	13.366	98
1937.	14.733	107

Pirms kara galvenais mēchaniskā spēka avots bija tvaika mašīna. 1937. gadā tvaika mašīnas, kopā ar tvaika turbīnām, sastādīja vairs tikai 32% no visiem pirmdzinējiem, bet iekšdedzes motori jau sastāda 43% no visiem pirmdzinējiem.

Līdz ar to pirmdzinēju skaits strauji pieaudzis. 1922. gadā bija nodarbināti 1420 pirmdzinēji, bet 1937. gadā — 3371. Palielinājies visu veidu pirmdzinēju skaits. Tvaika mašīnu skaits gandrīz dubultojies, bet iekšdedzes motoru skaits pavairojies 20-kārtīgi. Kamēr 1922. gadā bija 665 tvaika mašīnas, tikmēr 1937. gadā to bija 1077, bet iekšdedzes motoru skaits tanī pašā laikā pieaudzis no 71 uz 1461. Iekšdedzes motori atļauj arī nelieliem uzņēmumiem racionāli strādāt. Vēl vairāk tas sakāms par elektromotoriem. Pateicoties tiem arī sīkrūpniecības jeb tā sauc. amatniecības pasākumi plašos apmēros izmanto vienīgo tiem pieejamo dzinēja spēku — elektrību, kas atvieglo mazajām darbnīcām ražošanu un ļauj tām izturēt lielāko uzņēmumu konkurenci. Kamēr 1922. gadā rūpniecībā bija nodarbināti 1246 elektromotori ar 13.147 ZS lielu kopjaudu, tikmēr 1937. gadā bija 14.733 rūpniecībā nodarbināti motori ar 107.309 ZS lielu jaudu.

No primāro dzinēju kopjaudas 1937. gadā — 194.018 ZS — darba mašīnu dzīšanai un darba procesam vispāri izlietoti 182.265 ZS. Atskaitot no šīs

jaudas minēto elektromotoru jaudu 107.309 ZS, dabūjam, ka visi pirmdzinēji kopā tieši darba mašīnām devuši tikai 74.956 ZS.

Šī pārgrozība techuikā izskaidro, kamdēļ Latvijā varēja notikt lielā pārmaiņa rūpniecības struktūrā. Nedaudzo lielo un ļoti lielo pirmskara fabriku vietā ir stājies liels skaits vidēju un sīku pasākumu. Tie lielāko tiesu ir dzīvotspējīgi, piemēroti vietējā tirgus apstākļiem un, kā to pierādīja pēdējā krize, nav padoti tik stipriem satricinājumiem kā ļoti lielie uzņēmumi, kas strādā plašākam tirgum.

31. RŪPNIECĪBAS RAŽOJUMU VĒRTĪBA.

Ražojumu vērtība.

Valeur des produits.

Gadi *Années*	Milj. latu *1.000.000 de Ls*	Gadi *Années*	Milj. latu *1.000.000 de Ls*
1922.	121	1930.	443
1923.	199	1931.	356
1924.	243	1932.	285
1925.	276	1933.	312
1926.	307	1934.	373
1927.	344	1935.	405
1928.	392	1936.	473
1929.	447	1937.	637

Rūpniecības uzņēmumi, kas 1910. gadā atradās uz tagadējās Latvijas valsts territorijas, ražoja gadā preces par apm. 521 milj. latu. Pirmajos pēckara gados Latvijas rūpniecības ražojumu vērtība bija 4 reizes mazāka, bet ar katru gadu tā palielinājās. Valdības politika pēdējās saimnieciskās krizes laikā sekmēja Latvijā ražoto preču patēriņu vietējā tirgū, un tagad ražoto preču vērtība ir apmēram tāda, kā pirms kara.

Kā jau sacījām, Latvijas rūpniecības ražoto preču vērtība kopš valsts dibināšanas ir nemitīgi palielinājusies. Izņēmumu sastāda 1931.—32. gads, kad saimnieciskā krize pie mums izpaudās visasāk. Gan jāpiezīmē, ka, salīdzinot skaitļus par 1936. un 1937. gadā Latvijā ražoto preču vērtību, jāņem vērā arī pārgrozības mūsu naudas kursā. Tomēr, arī ražoto preču daudzumi liecina, ka Latvijas rūpniecība pēc krizes atpūtusies visātrāk.

Rūpniecības ražojumu daudzumi 1936. gadā Latvijā un dažās ziemeļvalstīs.

Quantité des produits industriels en 1936 — en Lettonie et en divers Etats septentrionaux.

Produkcijas līmenis 1929. g. katrā valstī = 100
Niveau de production en 1929 dans chaque Etat = 100

Latvija *Lettonie* . . .	143	Dānija *Danemark* . . .	130
Zviedrija *Suède*	135	Igaunija *Estonie* . . .	120
Somija *Finlande* . . .	133	Norvēģija *Norvège* . .	116

Ja 1929. gadu, kā pēdējo pirms krizes, pielīdzināsim 100, tad 1936. gadā Latvijas rūpniecībā ražotais preču daudzums izteiksies ar 143, turpretim visas pasaules ražoto preču daudzums — tikai ar 110. Pēc Tautu savienības aprēķina (La production mondiale et les prix. 1936./37. Genève 1937) Latvija rūpniecības atjaunošanās intensitātes ziņā stāv vienā no visaugstākām vietām un pārsniedz arī pārējās ziemeļu valstis.

Latvijas rūpniecība galvenā kārtā strādā vietējam tirgum un apstrādā vietējās izejvielas. 1936. gadā rūpniecībā izlietotās izejvielas pēc to izcelšanās sadalās šādi:

1936. gadā rūpniecībā izlietotās izejvielas pēc to izcelšanās.

Matières premières d'après leur origine — utilisées dans l'industrie en 1936.

	Milj. latu *1.000.000 de Ls*	%
Vietējās *Indigènes*	168	73
Ārzemju *Étrangères*	63	27
	231	100

Gandrīz trīs ceturtdaļas no visām rūpniecībā patērētām izejvielām iegūtas Latvijā, pie kam tās, lielāko tiesu, devusi mūsu lauksaimniecība. Izejvielas un pusfabrikāti importēti, ieskaitot muitu, par 63 miljoniem latu. Tanī pašā laikā vietējā tirgū pārdoti rūpniecības ražojumi par 336 un ārzemēs par 76 miljoniem latu. Tādā kārtā vietējais tirgus patērē 82% no visiem Latvijas rūpniecības ražojumiem, bet uz ārzemēm eksportēto rūpniecības ražojumu vērtība ir ievērojami lielāka (76—63=13 milj. latu) nekā no ārzemēm ievesto izejvielu un pusfabrikātu vērtība.

Protams, nav jāaizmirst, ka labu daļu eksportēto preču vērtības sastāda citās nozarēs ražoto izejvielu vērtības. To ražojumu vērtības daļu, kas radusies apstrādāšanas procesā, rūpniecībā apzīmē par vērtības pieaugumu jeb nettoprodukciju un aprēķina atskaitot no ražojumu vērtības izejvielu, kurināmo, smērvielu un palīga materiālu vērtību. Nettoprodukcija, tā tad, ir tautas ienākumu daļa no rūpniecības, fonds, no kura maksā algas un nodokļus, sedz dažādus ekspluatācijas izdevumus, amortizāciju un kapitāla renti. Beidzot, nettoprodukcijā ietilpst arī uzņēmēja peļņa. Nettoprodukcija raksturo rūpniecības svaru un nozīmi zemes tautsaimniecībā.

Latvijas rūpniecībai aprēķinātā nettoprodukcija rāda to pašu uzplaukuma ainu kā ražojumu vērtība.

Rūpniecības nettoprodukcija 1927.—1937. g.

Valeur ajoutée de l'industrie de 1927 à 1937.

Gadi *Années*	Milj. latu *1.000.000 de Ls*	Gadi *Années*	Milj. latu *1.000.000 de Ls*
1927.	154	1932.	137
1928.	175	1933.	154
1929.	188	1934.	196
1930.	194	1935.	206
1931.	163	1936.	218
		1937.	270

Mainījusies pēckara gados Latvijas rūpniecības struktūra nevien no uzņēmumu lieluma, bet arī no nodarbju viedokļa. Jaunajos izejvielu iegūšanas un ražojumu novietošanas apstākļos, sunagās lielrūpniecības vietā, priekšplānā izvirzījušās tās nodarbes, kas lauksaimniecības produktus pārstrādā pārtikas un baudvielās, apstrādā tādus lauksaimniecības ražojumus, kā ādas, vilnu un linus, vai arī izmanto mūsu pašu dabas bagātības — kokus un vietējos izrakteņus. Metallrūpniecībā aug to nodarbju nozīme, kas ražo un remontē vidējās un mazākās lauksaimniecības mašīnas, darba rīkus un mājturības piederumus. Ja šīm nodarbēm pievienosim vēl tās, kas lieto gan importētas izejvielas, bet ražo plaša patēriņa priekšmetus, pie kam Latvijā pieliktais darbs sastāda ievērojamu daļu no to vērtības, tad gūsim skaidru jēdzienu par to, kā pārorientējusies mūsu rūpniecība, kā tā pielāgojusies pašreizējiem Latvijas ģeografiski-saimnieciskajiem apstākļiem.

32. ATSEVIŠĶAS RŪPNIECĪBAS NOZARES.

Rūpniecībā nodarbināto personu skaits atsevišķās nozarēs 1937. gadā.

Nombre des personnes occupées dans l'industrie — répartition par branches en 1937.

Nozares *Branches*	Uzņēmumu skaits *Nombre des établissements*	Nodarbinātas personas *Personnes occupées*	Tai skaitā strādnieki *Dont ouvriers*
I. Rakšuves un akmeņu lauztuves *Mines et carrières* . .	22	1.741	1.651
II. Keramika, akm. izstrād. un saist. vielu rūpn. . . . . *Céramique, articles en pierre etc.*	193	6.407	5.731
III. Metallapstrād. un mašīnbūvju rūpniecība . . . . . *Industrie des métaux et des machines*	733	18.549	15.865
IV. Ķīmijas rūpniecība *Industrie chimique*	185	5.114	4.045
V. Ādu rūpniecība *Industrie des cuirs et des peaux* . . .	94	1.615	1.275
VI. Tekstilrūpniecība *Industrie textile*	400	17.220	15.225
VII. Kokrūpniecība *Industrie du bois*	1.093	18.452	16.320
VIII. Papīrrūpniecība *Industrie du papier*	57	3.470	2.990
IX. Poligrafijas rūpniecība *Industrie polygraphique* . . .	148	3.480	2.849
X. Pārtikas un baudvielu rūpniecība . . . . . *Industrie des aliments et des condiments*	1.850	17.639	12.508
XI. Apģērbu, apavu u. t. t. rūpniecība . . . . . *Industrie du vêtement, des chaussures etc.*	364	6.474	5.563
XII. Celtniecība *Industrie du bâtiment*	445	8.954	8.140
XIII. Gāzes, elektrības un ūdensvadu iestādes . . . . . *Usines à gaz, à électricité et aqueducs*	76	1.616	1.103
XIV. Tīrība un higiēna *Nettoyage et hygiène*	57	1.186	921
Kopā *Total*	5.717	111.917	94.186

Svarīgākās rūpniecības nozares Latvijā ir metallrūpniecība, kokrūpniecība, tekstilrūpniecība un pārtikas un baudvielu rūpniecība. Katra no šīm nozarēm nodarbina vairāk nekā 17 tūkst. personu.

Ja palūkojamies uz atsevišķu rūpniecības nozaru attīstības gaitu Latvijas valsts pastāvēšanas laikā (39. lapa), redzam to pašu ainu, par kuru runājām sakarā ar ražojumu vērtību. Līdz 1929. gadam mūsu rūpniecība uzrāda strauji pieaugošu tendenci. 1930. gadā tās attīstībā notiek lūzums: iestājas sabrukums, kas savu viszemāko stāvokli sasniedz 1932. gadā. Tad rūpniecība no jauna sāk pieaugt; šī tendence japrojām turpinās, pie kam produkcija jau 1936. gadā pārsniedz savu 1929. gada kulminācijas punktu. Visās 39. un 40. lapas diagrammās šī attīstības gaita ir skaidri novērojama. Diagrammas 39. lapā tēlo 17 svarīgu rūpniecības ražojumu produkciju pēdējos gados. Viscaur novērojams, ka ražojumu daudzums, ar niecīgiem izņēmumiem, ir ievērojami audzis un redzami pārsniedz savu 1929. gada līmeni.

40. lapa rāda svarīgāko rūpniecības nozaru ražojumu vērtību un nodarbināto strādnieku skaitu. Jāievēro, ka 40. lapā, pretēji 39., ir runa par ražojumu vērtību, bet ne to daudzumu. Bieži vien ražoto preču daudzums nav samazinājies tikpat lielā mērā, kā to vērtība, bet kopš 1937. gada — otrādi, t. i. audzis ne tik strauji kā vērtība. Ar šo, lielāku cenu svārstību periodiem īpatnējo apstākli pa lielākai daļai izskaidrojama arī tā parādība, ka atsevišķās rūpniecības nozarēs nodarbināto strādnieku skaits krizes gados daudz lēnāki slīdējis uz leju kā ražoto preču vērtība.

Šeit seku daži skaitļi, kas raksturo Latvijas rūpniecības produkcijas pieaugumu. Kā izejas punkts ņemts 1929. gads, kad rūpniecība pirms krizes bija sasniegusi savu augstāko attīstības pakāpi.

Dažu rūpniecības ražojumu absolūtie daudzumi 1929.—1937. g.

Quantités absolues de certains produits industriels de 1929 à 1937.

Tekstilrūpniecībā izlietotās izejvielas (tonnās)

Matières premières employées dans l'industrie textile (en tonnes).

Gadi *Années*	Vilna *Laine*	Kokvilna *Coton*	Lini un pakulas *Lin et étoupe*	Zīds *Soie*	Ražots absolūtais spirts *Alcool absolu produit* (1000 litres)
1929.	1.378	3.420	1.960	23	2.442
1930.	1.296	4.398	2.271	37	5.618
1931.	1.470	2.255	1.620	59	5.503
1932.	1.490	2.622	1.422	139	4.874
1933.	2.006	4.308	2.415	286	7.219
1934.	2.103	5.376	3.077	342	9.879
1935.	2.153	5.182	3.486	291	13.479
1936.	2.508	5.320	4.961	323	8.798
1937.	2.667	5.483	4.726	350	9.679

Gadi *Années*	Ražots dēļu *Planches* (1000 stand.)	Ražots saplākšņu *Feuilles de placage* (1000 m²)	Ražots papīrs *Papier* (tonnās)	Ražots superfosfāts *Superphosphate* (tonnās)	Ražots alus *Bière* (1000 litr.)
1929.	211	53	27.387	47.787	9.546
1930.	220	48	24.574	46.918	8.929
1931.	106	44	16.590	34.464	7.141
1932.	73	45	16.612	40.815	5.168
1933.	138	50	21.102	56.306	6.176
1934.	159	64	23.023	70.625	7.550
1935.	118	74	27.447	68.949	7.998
1936.	166	75	28.963	70.597	8.316
1937.	243	95	30.404	109.945	11.799

Šie skaitļi, kā piemēri, raksturo, cik ātrā gaitā pieaugusi mūsu rūpniecības produkcija. Atsevišķu rūpniecības nozaru attīstību tēlo arī sekojošās skaitļu rindas par tur nodarbinātām personām. Skaitļi par 1922. gadu rāda stāvokli tūliņ pēc kara, skaitļi par 1929. gadu — stāvokli pēckara uzplaukuma laikmetā, skaitļi par 1932. gadu — krizes smagāko brīdi un skaitļi par 1935. un 1937. gadu — jauno saimnieciskās dzīves uzplaukuma laikmetu.

Nodarbināto personu skaits atsevišķās rūpniecības nozarēs.

Nombre des personnes occupées dans les différentes branches d'industrie.

Gadi *Années*	Metallapstrādāšanas un mašīnbūvju rūpniecība *Industrie des métaux et des machines*	Kokrūpniecība *Industrie du bois*	Pārtikas un baudvielu rūpniecība *Industrie d. aliments et d. condiments*	Tekstilrūpniecība *Industrie textile*	Apģērbu un apavu rūpniecība *Industrie du vêtement et d. chaussures*	Keramika, akm. izstrād. un saist. vielu rūpniecība *Céramique, articles en pierre etc.*
1922.	6.594	6.782	5.860	3.257	1.524	2.092
1929.	11.488	14.033	12.031	10.100	4.009	4.352
1932.	10.206	8.630	13.131	9.471	3.501	2.649
1935.	14.970	13.459	17.094	16.560	5.540	4.694
1937.	18.549	18.452	17.639	17.220	6.474	6.407

Gadi *Années*	Ķīmijas rūpniecība *Industrie chimique*	Poligrafijas rūpniecība *Industrie polygraphique*	Papīrrūpniecība *Industrie du papier*	Ādu rūpniecība *Industrie des peaux et des cuirs*
1922.	1.930	2.213	2.227	821
1929.	5.325	3.063	3.168	953
1932.	3.978	2.680	2.274	957
1935.	4.676	3.243	3.189	1.575
1937.	5.114	3.480	3.470	1.615

Tādu pat attīstības ainu rāda mazāk svarīgās nozares, kā arī skaitļi par atsevišķo nozaru ražotu preču vērtību. Visās rūpniecības nozarēs nodarbināto personu skaits un ražojumu vērtība tagad ir lielāki kā kaut kurā no iepriekšējiem gadiem. Vienīgi ķīmijas rūpniecībā, salīdzinot skaitļus par 1929. un 1937. gadu, novērojama samazināšanās. Tā izskaidrojama ar to, ka dažas no šīs nozares nodarbēm (gumijas rūpniecība, sērkociņu fabrikas) vairāk vai mazāk zaudējušas savu ārzemju tirgu.

33. RŪPNIECĪBAS TERRITŌRIĀLAIS SADALĪJUMS.

Rūpniecībā nodarbināto personu skaits atsevišķos apriņķos 1937. gadā.

Nombre des personnes occupées dans l'industrie — répartition par districts en 1937.

Rīgā	72.850	Tukuma apr. . . .	640
Rīgas apr.	5.755	Jelgavas apr. . . .	6.335
Cēsu apr.	1.320	Bauskas apr. . . .	660
Valmieras apr. . .	2.152	Jēkabpils apr. . .	446
Valkas apr.	1.138	Ilūkstes apr. . . .	344
Madonas apr. . . .	1.071	Daugavpils apr. . .	4.206
Liepājas apr. . . .	8.291	Rēzeknes apr. . . .	661
Aizputes apr. . . .	365	Ludzas apr.	266
Kuldīgas apr. . . .	1.885	Abrenes apr. . . .	362
Ventspils apr. . . .	2.419	Visā valstī	111.917
Talsu apr.	751		

72.850 personas jeb 65% no rūpniecībā nodarbināto kopskaita atrodas Rīgā. Arī pārējās lielākās pilsētās, kur rūpniecība samērā stiprāka, tā dod darbu un maizi lielākam iedzīvotāju skaitam. Tā, Liepājā rūpniecībā nodarbināti 7583 cilvēki, Jelgavā — 4135 cilvēki un Daugavpilī — 2829 cilvēki.

Atsevišķos apgabalos rūpniecības ražojumu vērtība 1937. gadā bija šāda: Rīgā — 412 milj. latu, Vidzemē — 91 milj. latu, Kurzemē — 69 milj. latu, Zemgalē — 45 milj. latu un Latgalē — tikai 20 milj. latu.

Latvijas rūpniecību kara laikā gandrīz pilnīgi izpostīja. Nepilnu 20 gadu laikā tā atkal atjaunota: strādnieku skaits un ražotu preču vērtība tagad, kā jau aizrādījām, pārsniedz pat savu pirmskara līmeni. Bet tanī pašā laikā rūpniecība ir radikāli grozījusi savu iekšējo uzbūvi. Tagad pārsvarā ir mazāki uzņēmumi un tās nodarbes, kas apstrādā lauksaimniecības ražojumus u. c. mūsu pašu zemes izejvielas, vai arī atbilst mūsu vietējā tirgus vajadzībām.

34. RŪPNIECĪBAS UZŅĒMUMU LIELUMS.

Rūpniecības uzņēmumu lieluma grupas 1937. gadā.

Groupes de grandeur des établissements industriels en 1937.

	Uzņēmumi ar mazāk par 20 algotiem strādniekiem *Etablissements avec moins de 20 ouvriers salariés*	Uzņēmumi ar 20—49 algotiem strādniekiem *Etablissements avec 20 à 49 ouvriers salariés*	Uzņēmumi ar 50 un vairāk algotiem strādniekiem *Etablissements avec 50 ouvriers salariés et au-dessus*
Uzņēmumu skaits . . . . *Nombre des établissements*	4.971	397	349
Nodarbināto personu skaits *Personnes occupées*	26.633	14.077	71.207
Tai skaitā strādnieki . . *Dont: ouvriers*	19.318	12.059	62.809
Ražojumu vērt. (tūkst. latu) *Valeur des produits (en 1000 de Ls)*	141.742	69.596	425.491

Skaitliski lielā pārsvarā ir sīkie uzņēmumi. Par lielrūpniecības uzņēmumiem mūsu apstākļos varētu uzskatīt tādus ar 500 un vairāk nodarbinātām personām. Šādu uzņēmumu ir 27 ar 24.574 nodarbinātām personām un 21.950 strādniekiem, kas iztaisa 23% no visiem strādniekiem, kamēr 1910. gadā šāda lieluma fabrikās bija nodarbināti 42% no visiem strādniekiem. Pāri par 1000 nodarbinātu personu ir 9 fabrikās. Lielākā ir Valsts elektrotechniskā fabrika „VEF" (2260 nod. pers.), Hofa linu vērpt. Jelgavā (1637), Liepājas drāšu fabrika (1197), Kara ostas darbn. (1123) un atlikušās ir tekstilfabrikas Rīgā.

35. AMATNIECĪBA UN SĪKRŪPNIECĪBA.

Līdz šim mēs runājām par tā sauc. statistiski kontrolējamo rūpniecību, t. i. par uzņēmumiem ar mēchanisku dzinēja spēku, bet ja tāda nav, ar 5 vai vairāk algotiem strādniekiem.

Ārpus šīs, kontrolējamās rūpniecības, ir vēl liels skaits sīkāku rūpniecības pasākumu bez mēchaniskā dzinēja spēka, kas nodarbina ne vairāk kā 4 algotus strādniekus. Šai sīko pasākumu katēgorijai, kuru parasti apzīmē par amatniecību, tautas dzīvē piekrīt svarīga loma: tā apmierina ar savu darbu iedzīvotāju neatliekamākās, elementārākās vajadzības, veicot dažreiz sīkus, bet ļoti vērtīgus pakalpojumus, kas lielākam rūpniecības uzņēmumam nemaz nav piemēroti un kuru izpildīšanai pasūtītājam, savas ērtības labā, nepieciešams tuvākā apkārtnē amatnieks.

Tekošās statistikas reģistrācijai amatniecības uzņēmumi nepadodas, tādēļ par tiem ziņas iespējams ievākt tikai skaitīšanā, un arī tad — aptuveni.

Rūpniecības nodarbēm 1935. gada skaitīšanā pieskaitīti 41.096 amatniecības uzņēmumi ar 54.827 nodarbinātām personām. Pēdējos ietilpst paši amatnieki-uzņēmēji (41.025), viņu līdzstrādājošie ģimenes locekļi (4196) un algotie strādnieki (9606). Nav skaitīti līdz tie ģimenes locekļi, kas gan palīdz atsevišķos gadījumos, bet no sava darba amatniecībā nepārtiek. Šādu ģimenes locekļu 1935. gadā bijis ap 17 tūkstoši.

Amatniecības apgrozījums 1935. gadā līdzinājās 43 milj. latu, kas sastādījās no 14 milj. latu ražoto

preču vērtības un 29 milj. latu atlīdzības par pasūtītājiem izpildītiem darbiem.

Jāatzīmē, ka dažas amatnieku nodarbes 1935. gada skaitīšanā ietilpinātas tirdzniecības, tīrības un higiēnas nozarē. Kā tādas minamas frizētavas, spodrgludinātavas, skursteņu slaucītāju pasākumi un daži citi.

Bez amatniecības, ārpus gadskārtēji kontrolējamās rūpniecības, paliek arī 1844 lahības kuļgarnitūras (pēc 1935. gada tirdzniecības un rūpniecības skaitīšanas ziņām), 1515 uzņēmumi ar dzīvnieka dzinēja spēku vai vēja dzinēju (dzirnavas), kā arī apkārtbraukājoši gateri, šķiudeļmašīnas un taml. un 50 valsts un pašvaldību iestāžu būvtechnikas paliga nozares. Šī uzņēmumu katēgorija 1935. gadā devusi darbu 13.589 personām.

36. CELTNIECĪBA.

Īpatnēju stāvokli rūpniecībā ieņem celtniecība. Tā atšķiras no pārējām rūpniecības nozarēm ar to, ka tā neražo preces slēgtās telpās, bet gan rada un veido jaunas celtnes, kas domātas ilgstošai lietošanai. Celtniecības darbs kopš Latvijas pastāvēšanas pirmajām dienām bija vienmēr ļoti plašs, un tam saimnieciskā dzīvē vienmēr piekrita liela nozīme. Pirmais celtniecības uzdevums bija atjaunot kara laikā nopostītās ēkas uz laukiem un pilsētās. Tas bija milzīgs darbs. Tad, pakāpeniski izvedot agrārreformu, bija jāceļ visas ēkas jaunradītām saimniecībām. Tanī pašā laikā atjaunoja daudzas nolietotas ēkas. Kara laikā, it sevišķi Rīgas un Daugavpils priekšpilsētās, bija nopostītas daudzas ēkas. Kaut gan šinīs pilsētās pirms kara bija lielāks iedzīvotāju skaits, tomēr postījumi bija tik lieli, ka tur drīz radās dzīvokļu trūkums, un sakarā ar to privātā celtniecība. Arī valsts un pašvaldības stājās pie atjaunošanas darba un cēla lielu skaitu sabiedrisku ēku. Par nožēlošanu, kā uz to jau aizrādīts šīs grāmatas ievadā, mums nav viengabalaina un viegli pārskatāma statistiska materiāla par milzīgā celtniecības darba gaitu un koprezultātiem. Atsevišķo celtņu īpašības ir tik ļoti dažādas, ka nav iespējams vienkārši saskaitīt viņu daudzumu, dažādu iemeslu dēļ nav iespējams operēt ar kubatūru vai izmaksas summu naudā. Uz jauniem pamatiem nostādīta celtniecības statistika 1938. gadā vēl atrodas organizācijas stadijā. Pašreiz mums vēl jāceušas iegūt ainu par celtniecību, izlietojot mūsu rīcībā esošos simptomaliskos skaitļus. Lauku ēku celšanas laiks pēdējo reiz konstatēts 1929. gada skaitīšanā un 1939. gadā tas notiks no jauna. Pagaidām mums jāaprobežojas ar ziņām par celtniecību laikā līdz 1929. gadam.

Lauku dzīvojamās ēkas 1929. gadā, pēc gadiem, kādos tās celtas.
Maisons d'habitation-rurales : en 1929 — réparties par années de construction.

Apgabali *Provinces*		Līdz 1920. g. *Jusqu'à 1920* Skaits *Nombre*	% no kopsk. *% du total général*	No 1920.—1929. g. *De 1920 à 1929* Skaits *Nombre*	% no kopsk. *% du total général*	Kopskaits *Total général*
Vidzeme		36.857	62,05	22.545	37,95	59.452
Kurzeme		19.534	63,55	11.203	36,54	30.737
Zemgale		21.886	57,46	16.202	42,54	38.088
Latgale		62.105	64,71	33.866	35,29	95.971
Latvija *Lettonie*	koka *en bois*	121.707	60,78	78.542	39,22	200.249
	mūra *en maçonnerie*	14.942	81,21	3.457	18,79	18.399
	jauktas *en mat. divers*	3.733	67,26	1.817	32,74	5.550
	kopā *total*	140.382	62,62	83.816	37,38	224.198

Laikā no 1920.—29. gadam Latvijā no jauna celtas 83.816 lauku dzīvojamās ēkas. Šinīs 10 gados atjaunotas 37,4% no visām lauku dzīvojamām ēkām. Zemgalē jaunceltās dzīvojamās ēkas pat sastāda 42,5% no visām šāda veida ēkām. Bez šeit minētām dzīvojamām ēkām līdz 1930. gadam uzceltas vēl 271.550 saimniecības ēkas. Visu uz laukiem jauncelto ēku kopvērtība 1930. gadā bija 573,3 miljonus latu liela, no kuriem 260,0 miljoni krita uz dzīvojamām ēkām. Pēc 1929. resp. 1930. gada lauku celtniecība turpinājās vēl ļoti plašos apmēros, bet izsmeļoši skaitļi par šī lielā darba otro posmu mums būs tikai pēc 1939. gada lauksaimniecības skaitīšanas. Par privāto celtniecību pilsētās arī nav pietiekoši izsmeļošu ziņu. Tomēr arī šinī nozarē ir novērojama pieaugoša tendence.

Ļoti liela nozīme celtniecības darbā bija valsts, pašvaldību un sabiedrisku organizāciju celtnēm. Par celtniecības apjoma pieaugšanu, it sevišķi pēdējos gados, varam iegūt nojautu no sekojošiem skaitļiem: 1929. g. lielākos būvniecības uzņēmumos un darbos strādāja 1265 personas, 1932. g. — 1711 personas, 1935. gadā — 5549 personas un 1937. gadā — 8954 personas. Celtniecības paplašināšanās aina saskatāma arī pastiprinātā būvmateriālu ražošanā.

Pabeigtās jaunbūvēs Rīgā bija dzīvokļu un istabu:
Dans les nouvelles constructions finies de Riga il y avait des logements et des chambres:

Gadi *Années*	Klātpienākušo dzīvokļu skaits *Accroissement des logements*	Klātpienākušo istabu skaits *Accroissement des chambres*
1934.	782	1.741
1935.	1.007	2.179
1936.	1.363	2.994
1937.	1.726	3.748

Ugunsdrošo būvmateriālu ražošana.
Production des matériaux de construction incombustibles.

Gadi *Années*	Cements *Ciment* (1000 tonnās)	Kaļķi *Chaux* (1000 tonnās)	Ķieģeļi *Briques* (milj. gab.)
1922.	4,9	5,7	1,2
1929.	40,0	17,2	40,6
1932.	49,6	14,6	17,0
1935.	72,6	26,3	59,3
1936.	100,2	34,2	82,2
1937.	117,6	42,5	96,6

Pēdējos piecos gados pieaugošais pieprasījums pēc būvmateriāliem redzams no tā, ka uz 1932. gadā ražotām 100 tonnām cementa 1937. gadā ražoja 237 tonnas, uz 100 tonnām kaļķu — 305 tonnas un uz 1000 ķieģeļiem 5682 ķieģeļus. 1937. gadā ražots $2^1/_2$—$5^1/_2$ reizes vairāk būvmateriālu nekā 1932. gadā, un lielākajās būvfirmās nodarbi-

nāto strādnieku skaits ir pieckāršojies. Šie skaitļi nepārprotami apliecina, ka celtniecības darbi ievērojami paplašinājušies, bet tie nerāda lielā darba rezultātus. Bet pēdējie ir ļoti ievērojami. Spriežot pēc materiāliem, kas nav uzskatāmi par pilnīgiem, sabiedrisku celtņu starpā skaita ziņā pirmā vietā stāv skolas, otrā vietā slimnīcas, sanātorijas un atpūtas nami, tālāk nāk pasta un tēlegrafa kantori, dzelzceļu stacijas, tautas un aizsargu nami u. t. t. — Par Latvijas celtniecības veiktu darbu var spriest tie, kas atceras, kā Latvijas lauki un pilsētas izskatījās 1919. g. un kā tagad. Viss sagrautais un izpostītais ir atjaunots. Uz laukiem no jauna uzceltas simtiem tūkstošiem dzīvojamo un saimniecības ēku. Pilsētās no jauna celtas tūkstošiem dzīvojamas ēkas, fabrikas un darbnīcas. Visa zeme apklāta ar staltām skolu ēkām, kas celtas nopostīto vai par nederīgām atzīto veco ēku vietā. Gar dzelzceļu sliedēm celtas no jauna vai atjaunotas ļoti daudzas stacijas, starp kuŗām ir staltas celtnes. Atcerēsimies kaut tikai Meitenes, Zemgales, Indras, Ķemeŗu, Siguldas, Gulbenes un ļoti daudzas citas. Pāri mūsu lielajām upēm gandrīz visi tilti pēc kaŗa ir atjaunoti: pāri Daugavai 5, pāri Lielupei 5, lielais tilts pie Sigulldas un citi tilti pāri Gauja, Ventai, Abavai, Mīlgrāvim un citām upēm. Atjaunoti ūdensceļi, Lielupe līdz Jelgavai ir kuģojama, ostās celtas saldētavas, noliktavas un citas ierīces. Pilsētās un uz laukiem celtas jaunas slimnīcas un sanātorijas, starp kuŗām daudzas gan savu apmēru, gan iekārtas ziņā ir priekšzīmīgas (Kalnamnižā, Ogrē u. c.). Tās cēluši valsts, pašvaldības, slimo kases un Sarkanais Krusts. Postažu vietā radītas jaunas pilsētas, kā, piemēram, Ilūkste, kas kaŗa gados bija pilnīgi nopostīta, Ķemeŗi, kas ar savām peldu iestādēm un lielu viesnīcu ieņem izcilu vietu, Sigulda u. d. c. Atjaunotas daudzas kaŗa gados nopostītas vēsturiskas celtnes: to starpā Viesturа piemiņas pils Jelgavā, Pēteŗa ģimnazija, Rīgas pils u. c. Rīgā no jauna radīts priekšzīmīgais centrāltirgus, asfaltētas ielas, ievērojami paplašināta kanālizācija un ūdensvads, izveidots lielais 15. maija laukums, izkopta Daugavas piekraste, radītas jaunas ērtas ielas, uzcelts lielais Armijas ekonomiskais veikals, ar sporta nama atklāšanu radīta lielākā telpa laicīgām vajadzībām, celšanas stadijā atrodas Finansu ministrijas nams, Tiesu pils, Kaŗa mūzejs, slimo kases un daudzas citas valsts un pašvaldības ēkas. Izdarīti priekšdarbi staltas centrālās pasažieŗu stacijas ēkas celšanai Rīgā un pastāvīgam Daugavas tiltam. Bet mūsu galvas pilsēta nav vienīgā, kas pārveidojas un atjaunojas. Atcerēsimies tikai monumentālo Vienības namu Daugavpilī un latviešu biedrību namus Liepājā, Rēzeknē, Valkā un daudzās citās pilsētās. Daugavas krastos pie Ķeguma krācēm strādā pie lielākās celtnes, kas Latvijā jebkad radīta — pie Ķeguma elektriskās spēka stacijas. Šeit atgādināti daudzi celtniecības darbi, bet tie ir tikai nejauši izrauti un sarindoti. Bez šeit minētiem vēl pelnītu atzīmēšanu ļoti daudzi citi (piem., cukurfabrikas), kas gan savu apmēru, gan uzdevumu, gan izmaksas ziņā nav mazvērtīgāki par šeit uzskaitītiem. Bet tas ir speciāla darba uzdevums. Mūsu celtniecības darbu vainago daudzie atbrīvošanas, kauju un kritušo varoņu piemineklji visās valsts daļās. Pāri par visiem stalti paceļas Brīvības piemineklis un cēlie, nopietni varenie Brāļu kapi Rīgā.

IV S A T I K S M E

37. JŪŖNIECĪBA.

Latvijas ostās ienākušo kuģu skaits un tonnāža.

Nombre et tonnage des navires entrés dans les ports de la Lettonie.

Gadi *Années*	Kuģu skaits *Nombre des navires*	1000 netto tonnas *Tonnage net en 1000*
1918.	275	123
1919.	793	342
1920.	1.679	489
1921.	2.104	785
1922.	2.878	1.296
1923.	3.577	1.442
1924.	3.937	1.495
1925.	4.117	1.447
1926.	3.857	1.412
1927.	4.041	1.761
1928.	4.335	2.015
1929.	3.841	1.873
1930.	4.028	1.952
1931.	2.937	1.477
1932.	2.625	1.235
1933.	2.722	1.463
1934.	2.805	1.463
1935.	2.854	1.424
1936.	2.650	1.501
1937.	3.292	1.894

Kā visās valstīs, kas robežo ar jūŗu, arī Latvijā jūŗai vienmēr piekritusi izcila nozīme visās dzīves nozarēs. Tomēr, ievērojot to, ka Latvijas saimnieciskā aizmugurē atrodas zemes ar mazu importu un eksportu, Latvijas ostas galvenā kārtā kalpo pašas Latvijas vajadzībām. Latvijas ostu darbība, sakarā ar pašas Latvijas saimniecības rosību, ir pieaugusi. Protams, smagā saimnieciskā krize atstājusi iespaidu arī uz kuģniecību. Ienākušo un izgājušo kuģu tonnāža 1928. gadā ar $2_{,0}$ milj. netto tonnām bija vislielākā. Smagajā 1932. krizes gadā tā noslīdēja uz zemāku stāvokli — $1_{,2}$ milj. tonnām — un kopš tā laika nemitīgi pieauga, 1937. gadā atkal sasniegdama $1_{,9}$ netto tonnas, tas ir 94% no līdz šim reģistrētā rekorda gada. Šeit tomēr jāņem vērā, ka 1928.—31. gados redzama loma piekrita tranzitam, kamēr pēdējos gados kuģniecība kalpojusi gandrīz vienīgi vietējai tirdzniecībai. No Latvijas ostās ienākušiem kuģiem $65_{,5}$% apmeklēja Rīgu, $17_{,2}$% Ventspili, $15_{,7}$% Liepāju un atlikušie pārējo piekrasti.

nāto strādnieku skaits ir pieckāršojies. Šie skaitļi nepārprotami apliecina, ka celtniecības darbi ievērojami paplašinājušies, bet tie nerāda lielā darba rezultātus. Bet pēdējie ir ļoti ievērojami. Spriežot pēc materiāliem, kas nav uzskatāmi par pilnīgiem, sabiedrisku celtņu starpā skaita ziņā pirmā vietā stāv skolas, otrā vietā slimnīcas, sanātorijas un atpūtas nami, tālāk nāk pasta un tēlegrafa kantori, dzelzceļu stacijas, tautas un aizsargu nami u. t. t. — Par Latvijas celtniecības veiktu darbu var spriest tie, kas atceras, kā Latvijas lauki un pilsētas izskatījās 1919. g. un kā tagad. Viss sagrautais un izpostītais ir atjaunots. Uz laukiem no jauna uzceltas simtiem tūkstošiem dzīvojamo un saimniecības ēku. Pilsētās no jauna celtas tūkstošiem dzīvojamas ēkas, fabrikas un darbnīcas. Visa zeme apklāta ar staltām skolu ēkām, kas celtas nopostīto vai par nederīgām atzīto veco ēku vietā. Gar dzelzceļu sliedēm celtas no jauna vai atjaunotas ļoti daudzas stacijas, starp kuŗām ir staltas celtnes. Atcerēsimies kaut tikai Meitenes, Zemgales, Indras, Ķemeŗu, Siguldas, Gulbenes un ļoti daudzas citas. Pāri mūsu lielajām upēm gandrīz visi tilti pēc kaŗa ir atjaunoti: pāri Daugavai 5, pāri Lielupei 5, lielais tilts pie Sigulldas un citi tilti pāri Gauja, Ventai, Abavai, Mīlgrāvim un citām upēm. Atjaunoti ūdensceļi, Lielupe līdz Jelgavai ir kuģojama, ostās celtas saldētavas, noliktavas un citas ierīces. Pilsētās un uz laukiem celtas jaunas slimnīcas un sanātorijas, starp kuŗām daudzas gan savu apmēru, gan iekārtas ziņā ir priekšzīmīgas (Kalnamnižā, Ogrē u. c.). Tās cēluši valsts, pašvaldības, slimo kases un Sarkanais Krusts. Postažu vietā radītas jaunas pilsētas, kā, piemēram, Ilūkste, kas kaŗa gados bija pilnīgi nopostīta, Ķemeŗi, kas ar savām peldu iestādēm un lielu viesnīcu ieņem izcilu vietu, Sigulda u. d. c. Atjaunotas daudzas kaŗa gados nopostītas vēsturiskas celtnes: to starpā Viesturа piemiņas pils Jelgavā, Pēteŗa ģimnazija, Rīgas pils u. c. Rīgā no jauna radīts priekšzīmīgais centrāltirgus, asfaltētas ielas, ievērojami paplašināta kanālizācija un ūdensvads, izveidots lielais 15. maija laukums, izkopta Daugavas piekraste, radītas jaunas ērtas ielas, uzcelts lielais Armijas ekonomiskais veikals, ar sporta nama atklāšanu radīta lielākā telpa laicīgām vajadzībām, celšanas stadijā atrodas Finansu ministrijas nams, Tiesu pils, Kaŗa mūzejs, slimo kases un daudzas citas valsts un pašvaldības ēkas. Izdarīti priekšdarbi staltas centrālās pasažieŗu stacijas ēkas celšanai Rīgā un pastāvīgam Daugavas tiltam. Bet mūsu galvas pilsēta nav vienīgā, kas pārveidojas un atjaunojas. Atcerēsimies tikai monumentālo Vienības namu Daugavpilī un latviešu biedrību namus Liepājā, Rēzeknē, Valkā un daudzās citās pilsētās. Daugavas krastos pie Ķeguma krācēm strādā pie lielākās celtnes, kas Latvijā jebkad radīta — pie Ķeguma elektriskās spēka stacijas. Šeit atgādināti daudzi celtniecības darbi, bet tie ir tikai nejauši izrauti un sarindoti. Bez šeit minētiem vēl pelnītu atzīmēšanu ļoti daudzi citi (piem., cukurfabrikas), kas gan savu apmēru, gan uzdevumu, gan izmaksas ziņā nav mazvērtīgāki par šeit uzskaitītiem. Bet tas ir speciāla darba uzdevums. Mūsu celtniecības darbu vainago daudzie atbrīvošanas, kauju un kritušo varoņu piemineklji visās valsts daļās. Pāri par visiem stalti paceļas Brīvības piemineklis un cēlie, nopietni varenie Brāļu kapi Rīgā.

IV S A T I K S M E

37. JŪŖNIECĪBA.

Latvijas ostās ienākušo kuģu skaits un tonnāža.

Nombre et tonnage des navires entrés dans les ports de la Lettonie.

Gadi *Années*	Kuģu skaits *Nombre des navires*	1000 netto tonnas *Tonnage net en 1000*
1918.	275	123
1919.	793	342
1920.	1.679	489
1921.	2.104	785
1922.	2.878	1.296
1923.	3.577	1.442
1924.	3.937	1.495
1925.	4.117	1.447
1926.	3.857	1.412
1927.	4.041	1.761
1928.	4.335	2.015
1929.	3.841	1.873
1930.	4.028	1.952
1931.	2.937	1.477
1932.	2.625	1.235
1933.	2.722	1.463
1934.	2.805	1.463
1935.	2.854	1.424
1936.	2.650	1.501
1937.	3.292	1.894

Kā visās valstīs, kas robežo ar jūŗu, arī Latvijā jūŗai vienmēr piekritusi izcila nozīme visās dzīves nozarēs. Tomēr, ievērojot to, ka Latvijas saimnieciskā aizmugurē atrodas zemes ar mazu importu un eksportu, Latvijas ostas galvenā kārtā kalpo pašas Latvijas vajadzībām. Latvijas ostu darbība, sakarā ar pašas Latvijas saimniecības rosību, ir pieaugusi. Protams, smagā saimnieciskā krize atstājusi iespaidu arī uz kuģniecību. Ienākušo un izgājušo kuģu tonnāža 1928. gadā ar $2_{,0}$ milj. netto tonnām bija vislielākā. Smagajā 1932. krizes gadā tā noslīdēja uz zemāku stāvokli — $1_{,2}$ milj. tonnām — un kopš tā laika nemitīgi pieauga, 1937. gadā atkal sasniegdama $1_{,9}$ netto tonnas, tas ir 94% no līdz šim reģistrētā rekorda gada. Šeit tomēr jāņem vērā, ka 1928.—31. gados redzama loma piekrita tranzitam, kamēr pēdējos gados kuģniecība kalpojusi gandrīz vienīgi vietējai tirdzniecībai. No Latvijas ostās ienākušiem kuģiem $65_{,5}$% apmeklēja Rīgu, $17_{,2}$% Ventspili, $15_{,7}$% Liepāju un atlikušie pārējo piekrasti.

Latvijas jūras tirdzniecības flote.
Marine marchande de la Lettonie.

Gadi *Années*	Skaits *Nombre*	Netto reģ. tonnas *Tonnes régist. nettes*	Netto tonnas % pret 1914. g. *% des ton. nettes par rapport à 1914*
1914.	333	87.959	100,0
1920.	45	8.916	10,1
1921.	58	13.202	15,1
1922.	80	22.587	25,7
1923.	88	22.058	25,1
1924.	96	31.170	35,5
1925.	100	33.241	37,8
1926.	117	40.034	45,5
1927.	122	51.115	58,1
1928.	119	62.045	70,5
1929.	125	79.375	90,2
1930.	146	105.336	119,8
1931.	153	123.286	140,2
1932.	147	119.358	135,7
1933.	142	119.410	135,8
1934.	133	116.843	132,8
1935.	124	111.372	126,6
1936.	111	102.314	116,3
1937.	102	108.097	122,9
1938.	103	113.661	129,2

Pasaules karā tika iznīcināti 90% no visas Latvijas jūras tirdzniecības flotes, bet 1929. gadā Latvijā bija jau lielāka tonnāža nekā pirms kara. Saimnieciskā krize 1932. gadā pārtrauca Latvijas tirdzniecības flotes pieaugumu, bet pēdējos 3 gados tā atkal palielinās. Latvijas flotes sastāvs pēckara gados ievērojami grozījies. Kamēr pirms kara ļoti lielā pārsvarā bija burinieki (274 burinieki un 59 tvaikoņi), tikmēr 1938. gadā bija 89 tvaikoņi un 14 burinieki un buru motorkuģi.

Latvijas ostās ienākušo kuģu tautība 1934./36. g. caurmērā.
Nationalité des navires entrés dans les ports de la Lettonie — moyenne de 1934/36.

	1000 net. t.	%
Latviešu *Lettonne*	659	45,1
Vācu *Allemande*	310	21,2
Angļu *Anglaise*	154	10,5
Dāņu *Danoise*	112	7,7
Zviedru *Suède*	103	7,0
Norveģu *Norvégienne*	34	2,4
Somu *Finlandaise*	26	1,8
Igauņu *Estonienne*	25	1,7
Holandiešu *Holandaise*	15	1,0
Pad. Krievijas *Russe-soviétique*	9	0,6
Pārējās *Autres*	9	0,6
Grieķu *Grecque*	7	0,4
Kopā *Total*	1.463	100,0

Starp Latvijas ostās ienākušiem kuģiem pirmo vietu ieņem pašas Latvijas kuģi. Tie sastāda 45% no visas ienākušo kuģu tonnāžas. Otro vietu ieņem vācu kuģi (21,2%) un tālāk nāk angļu (10,5%), dāņu (7,7%), zviedru (7,0%), norveģu, somu, igauņu un holandiešu kuģi.

Latvijas ostu sakari ir visrosīgākie ar Angliju (skat. 43. lapu). No Anglijas nāk 28,2% no visu Latvijas ostās ienākušo kuģu tonnāžas un uz turieni aiziet tāpat 28,2% no visas tonnāžas, kas atstāj Latvijas ostas. Otrā vietā atrodas Vācija, no kurienes nāk 25,4% un uz kurieni aiziet 17,6% no visas izgājušo kuģu tonnāžas. Tālāk starp ienākušiem kuģiem 10,1% nāk no Dānijas, 6,3% no Zviedrijas, 5,2% no Igaunijas, 4,2% no Beļģijas, 3,8% no Holandes un 3,1% no Polijas. No pārējām valstīm, katras atsevišķi, nāk mazāk nekā 3% no visu ienākušo kuģu tonnāžas. No Latvijas ostām izgājušie kuģi, pēc Anglijas un Vācijas, devās uz Somiju — 8,2%, uz Holandi — 7,4%, Beļģiju — 6,2%, Zviedriju — 5,3%, Krieviju — 4,6%, Dāniju — 4,7% un Lietuvu — 3,1%.

Kuģniecībai Latvijā stāv vēl priekšā plašas attīstības iespējamības. 1937. gada 1. augustā Latvijas tirdzniecības flotei bija 184.721 br. reģ. tonnas liels tilpums. Mazāks tilpums bija Igaunijai (168.450), Polijai (93.202) un Lietuvai. Turpretim visām pārējām Baltijas jūras valstīm tas bija ievērojami lielāks. Somijai bija 549.146, Zviedrijai 1.501.969 un Norveģijai pat 4,335 miljoni br. tonnas. Norveģiju pārspēj vienīgi Amerikas Sav. valstis un Anglija, bet ar Japānu tai ir vienādi liela tirdzniecības flote. Norveģijas piemērs liecina, ka arī mazās valstis var jūrniecībā ieņemt izcilu vietu. Neskatoties uz smago saimniecisko krizi, Latvijas tirdzniecības flote pēdējos 10 gados ir ātrāk pieaugusi nekā daudzās citās valstīs. Ja 1928. gada tonnāžu apzīmē ar 100, tad 1937. gadā bija tonnu: Igaunijā — 321, Somijā — 196, Norveģijā — 146, Latvijā — 141, Dānijā — 105, Vācijā — 104, Zviedrijā — 104 u. t. t. Itālijā, Francijā un dažās citās zemēs skaitlis par 1937. g. noslīdējis pat zem 100. Šie skaitļi liecina, ka Latvijā tirdzniecības flote turpina ātrāk pieaugt nekā valstu lielākā daļā.

38. IEKŠĒJIE ŪDENSCEĻI.

Pa iekšējiem ūdensceļiem pārvadāto preču daudzums.
Quantités des marchandises transportées par les voies d'eaux intérieures.

Gadi *Années*	1000 tonnas *1000 de tonnes*	Gadi *Années*	1000 tonnas *1000 de tonnes*
1913.	841	1930.	1.667
1920.	575	1932.	656
1922.	713	1934.	1.399
1924.	1.152	1935.	1.149
1926.	1.170	1936.	1.309
1928.	1.518	1937.	1.756

Latvijā 1937. gadā bija 446 kilometri kuģniecībai noderīgu iekšēju ūdensceļu un, bez tam, 4023 kilometri plostošanai un koku pludināšanai derīgu ūdensceļu. Uz iekšējiem ūdensceļiem bija nodarbināti 43 tvaikoņi, 107 velkoņi (kopā 12.687 IHP mašīnu jauda) un 635 liellaivas un buru kuģi, kas var uzņemt vairāk nekā 20 m kravas tonnu. Pa iekšējiem ūdensceļiem 1937. gadā pārvadāti 172.264 pasažieri. Pa iekšējiem ūdensceļiem pārvadāto preču daudzums, atskaitot saimnieciskās krizes gadus, nemitīgi pieaug, un 1937. gadā tas bija lielāks nekā visos iepriekšējos gados un divas reizes lielāks nekā pirms kara. Pirmo vietu mūsu iekšējo ūdensceļu starpā ieņem Lielupes baseins, pa kuru ūdeņiem pārvadātas 732.024 tonnas preču. Otrā vietā ir Daugava ar tās pietekām, kas deva iespējamību pārvadāt 423.492 tonnas preču. Lielupi pakāpeniski izveido par ūdensceļu, kas būs pieejams arī mazākiem jūras kuģiem. Ar to mūsu iekšēju ūdensceļu nozīme vēl palielināsies.

39. DZELZCEĻI.

Dzelzceļu līniju garums un dzelzceļu saimniecība.
Longueur des voies ferrées et exploitation des chemins de fer.

Gadi *Années*	Lietoto līniju garums *Longueur des lignes exploitées*	Vilcienu skaits dienā *Nombre des trains par jour*	Vilcienu nobrauktais kilometru skaits tūkstošos *Kilomètres de train parcourus — en 1000*	Pārvadāto pasažieru skaits miljonos *Nombre des voyageurs transportés en 1.000.000*	Pārvadāto preču svars 1000 tonnās *Marchandises transportées en 1000 de tonnes*
1920.	1.737,6	145	2.928	5,69	903
1925.	2.590,7	220	5.412	10,97	2.013
1930.	2.762,4	350	8.443	13,71	3.828
1935.	3.095,7	371	9.472	13,97	3.075
1937.	3.271,6	437	10.764	15,81	5.134

Pasaules karam izceļoties, Latvijā bija 1913,4 kilometri garš sliežu ceļš. Kara gados uzbūvēti 572,7 kilometri, kas tagad atrodas lietošanā, un Latvijas valsts uzbūvējusi 863,6 kilometrus. Pavisam 1938. g. 1. janvāri ekspluatēja 3349,7 kilometrus dzelzceļa. Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajos gados ceļu lielākā daļa bija sapostīta, un tikai pakāpeniski tos varēja savest kārtībā un nodot lietošanai. Atskaitot smagās saimnieciskās krizes laikmetu ap 1932. gadu, dzelzceļu darbība nemitīgi pieaug. Palielinās apgrozībā esošo vilcienu un nobraukto kilometru skaits, pieaug pārvadāto pasažieru un preču daudzums. Taisni pēdējos gados Latvijas dzelzceļu darbība ir visintensīvākā, jo sakarā ar lielo rosību visās saimnieciskās dzīves nozarēs dzelzceļu darba apjoms nemitīgi palielinās. — Latvija tagad ļoti labi apgādāta ar dzelzceļiem. Jāievēro, ka Latvija ir reti apdzīvota zeme un ka tamdēļ dzelzceļu tīkls pie mums nevar būt tik plašs kā biezi apdzīvotās zemēs. Latvijā uz 100 kvadrātkilometriem 1938. gadā bija 5,1 kilometri dzelzceļu (1934. g. — 4,7), bet Beļģijā 1934. gadā bija uz tās pašas platības 33,7 km, Vācijā 14,6, Dānijā 12,5, Čechoslovakijā 9,9, bet Zviedrijā tikai 3,7, Lietuvā 3,2, Igaunijā 3,0, Somijā 1,5 un Norveģijā 1,2. Tanī pašā laikā uz 10.000 iedzīvotājiem Zviedrijā bija 26,8 km dzelzceļa, bet Latvijā 15,9 (1938. gadā jau 17,6 km). Latvija 1934. gadā pēc Zviedrijas, Luksemburgas un Īrijas ieņēma šinī ziņā 4. vietu Eiropā. Somijā uz 10.000 iedzīvotājiem bija 15,6 km dzelzceļu, Dānijā 14,6, Norveģijā 13,6, Igaunijā 12,0 un Lietuvā 7,2. Tas norāda uz to, ka samērā ar iedzīvotāju skaitu un zemes platību Latvija priekšzīmīgi apgādāta dzelzceļiem.

40. ZEMESCEĻI.

Ceļu garums km.

Longueur des chemins en km.

Gadi *Années*	Šosejas un bruģi *Chaussées et pavages*	Granītie zemes ceļi *Chemins graviés*			Kopā *Total*
		I šķiras	II šķiras	III šķiras	
1920.	746	5.395	9.591	6.490	22.222
1929.	916	2.734	12.030	9.935	25.615
1933.	1.353	6.321	9.408	14.304	31.386
1938.	1.774	9.217	6.804	16.718	34.513

Skaitļi par zemesceļu garumu dažādos gados ir grūti salīdzināmi, jo ļoti bieži vienas katēgorijas ceļus dažādu iemeslu dēļ pārskaita citās katēgorijās. Nepārprotami saredzama tomēr ir ceļu daudzuma un labuma pieaugšana. Latvijas valsts pārņēma kara gados galīgi izpostītus un nolietotus ceļus. Daudzās vietās šosejas un pirmās šķiras ceļi pastāvēja vienīgi nosaukuma pēc. Vēlāk valsts pārņēma visu galveno ceļu uzturēšanas darbus. Šoseju un grantēto zemesceļu tagad ir par 12.291 kilometriem vairāk nekā 1920. gadā. Šoseju garums pieaudzis no 746 km uz 1774 km, t. i. pieaudzis par 1028 km un ir vairāk nekā dubultojies. Pirmās šķiras grantēto ceļu 1920. gadā skaitīja 5395 km, bet tie bija tik ļoti nolietoti, ka 1926. gadā šinī grupā skaitīja vairs tikai 326 km. Visātrāk pieaudzis pirmās šķiras grantēto ceļu garums, jo tagad viņu ir 9217 km. Ja Latvijas ceļi tagad vēl neatrodas tādā stāvoklī kā zemēs ar vislabākiem ceļiem, tad tomēr ceļu tagad ir daudz vairāk nekā viņu bija agrāk, un viņu kvalitāte ir augstāka. Starptautisku salīdzinājumu par zemesceļiem ir ļoti grūti dot, jo mērauklas, pēc kurām tos dažādās zemēs šķiro, nav vienādas.

Mēchaniskie satiksmes līdzekļi.

Moyens mécaniques de communication.

Gadi *Années*	Automobiļu skaits *Nombre des automobiles*	Motocikletu skaits *Nombre des motocycletes*
1919.	6	—
1924.	422	.
1926.	1.232	302
1928.	1.970	537
1930.	2.975	1.152
1932.	3.885	1.828
1934.	3.376	1.670
1936.	4.158	1.911
1938.	5.829	2.620

1919. gadā ārpus armijas lietošanā bija tikai 6 automobiļi. Tamdēļ pēc kara mēchaniskie satiksmes līdzekļi bija pilnīgi no jauna jārada. Viņu skaits ātri pieauga, izņemot 1932.—34. gadus, kad automobiļu bija mazāk nekā 1931. gadā. Satiksmes līdzekļu motorizēšana it sevišķi straujā gaitā attīstījusies pēdējos gados. Vienā pašā 1937. gadā automobiļu skaits palielinājies par 1087, kas nozīmē 23% lielu pieaugumu. Tāpat ātrā gaitā pieaudzis motocikletu skaits. Ar mēchaniskiem satiksmes līdzekļiem nobrauktais kilometru skaits palieliuājies vēl straujāki. Kamēr 1931./32. gados patērēti 1,4 miljoni kilogrami benzīna, tikmēr 1936./37. gados patērēti 9,8 miljoni benzīna un latola. Starp automobiļiem 1938. gadā bija 2829 vieglās mašīnas, 2685 smagās un 315 autobusi. Smago mašīnu skaits pēdējos 4 gados vairāk nekā dubultojies. Preču pārvadāšana ar automobiļiem ieņem ļoti redzamu vietu satiksmē pa zemesceļiem. Tāpat autobusu satiksme pārdzīvo strauju attīstības laikmetu. Vēl 1932. gadā ar autobusiem pārvadāti tikai 22,5 miljoni pasažieru, bet 1937. gadā jau 32,6 miljoni. Mēchaniskie satiksmes līdzekļi ar katru gadu ieņem svarīgāku vietu satiksmē un transportā. Vēl 1937. gadā Latvijā uz vienu automobili bija 411 iedzīvotāji, bet 1938. gada 1. janvārī tikai 337. Latvija ar katru gadu strauji tuvojas Vakareiropas stāvoklim, kur mēchaniskie satiksmes līdzekļi gandrīz izspieduši visus citus. Francijā viens automobilis ir uz 19 iedzīvotājiem, Anglijā uz 21, Dānijā — 28, Zviedrijā — 37, Norveģijā — 41, Somijā — 107, Čechoslovakijā — 141 un Igaunijā — 250. Mazāk nekā Latvijā automobiļu ir Ungārijā (1 uz 504 iedzīvotājiem), Lietuvā (1230), Polijā (1248), visās Balkānu valstīs un Krievijā.

41. PASTS, TĒLEGRAFS UN TĒLEFŌNS.

Pasts.

Postes.

Gadi *Années*	Pasta iestāžu skaits *Nombre des bureaux de poste*	Viena iestāde apkalpo *Un bureau dessert*		Nosūtīto pasta sūtījumu skaits tūkstošos *Nombre des envois postaux en milliers*
		km²	1000 iedziv. *habitants en 1000*	
1919./20.	298	220	5,4	16.311
1924./25.	361	182	5,1	46.027
1929./30.	1.057	62	1,7	83.658
1934./35.	1.407	47	1,4	69.167
1936./37.	1.428	46	1,4	75.858

Tēlegrafs.

Télégraphes.

Gadi *Années*	Iestāžu skaits *Nombre des bureaux de télégraphe*	Vadu garums 1000 km *Longueur des fils en 1000 de km*	Viena iestāde apkalpo *Un bureau desert* km²	Viena iestāde apkalpo *Un bureau desert* 1000 iedziv. *habitants en 1000*	Nosūtīto maksas telegrammu skaits tūkstošos *Nombre des télégrammes taxés en 1000*
1919./20.	87	4	755	18,3	109
1924./25.	372	27	177	4,9	484
1929./30.	766	36	86	2,5	439
1934./35.	1.197	40	55	1,6	248
1936./37.	1.223	40	54	1,6	258

Tēlefōns.

Téléphones.

Gadi *Années*	Vadu garums 1000 km *Longueur des fils en 1000 de km*	Abonentu skaits *Nombre des abonnés*	Sarunu skaits tūkstošos *Nombre des conversations en 1000*	Kkm uz 1 tēlefōna aparātu *... km² par appareil téléphonique*	Iedzīvotāju skaits uz 1 tēlefōna aparātu *Nombre des habitants par appareil téléphonique*
1919./20.	10	1.180	9.070	56	1.331
1924./25.	132	15.256	47.012	4	118
1929./30.	316	40.996	70.883	2	45
1934./35.	454	59.872	102.413	1	32
1936./37.	486	65.702	109.240	1	29

Pasts, tēlegrafs un tēlefōns kalpo ziņojumu pārvietošanai, pie kam tēlefōns kā jaunākais un ērtākais ziņu pārvietošanas veids iegūst lielāku piekrišanu un līdz zināmam mēram atvieto pastu un tēlegrafu. Tomēr arī pasts un tēlegrafs ar katru gadu uzlabo savu darbības veidu, kļūst ērtāki pieejams un pilda svarīgus uzdevumus. Latvijas valsts pastāvēšanas laikā pasta iestāžu skaits palielinājies pieckārtīgi. Ja 1920. gadā viena pasta iestāde bija uz 220 kkm, tad tagad jau uz katriem 46 kkm vai 1400 iedzīvotājiem ir viena pasta iestāde. Tēlegrafa iestāžu skaits tagad ir 14 reizes lielāks nekā 1920. gadā, vadu garums ir 10 reizes lielāks, viena iestāde apkalpo tikai 54 kkm un 1600 iedzīvotājus, kamēr 1920. gadā 755 kkm un 18.300 iedzīvotājus. Tomēr pasta sūtījumu un tēlegrammu skaits ir samazinājies. Vislielākais pasta sūtījumu skaits bija 1930./31. gadā — 84.775.000. Ar šo gadu pasta sūtījumu skaits, sakarā ar tēlefōna satiksmes pieaugšanu un saimniecisko krizi, sāk samazināties un 1932./33. gadā noslīd līdz 65.331.000, lai pēc tam atkal nepārtraukti pieaugtu un 1937./38. gadā atkal sasniegtu 82.278.000. Visvairāk maksas tēlegrammu nosūtīja 1925./26. gadā — 491.927, bet vismazāk 1932./33. gadā — 235.366. Pēc tam nosūtīto tēlegrammu skaits ar mazām svārstībām pieauga 1936./37. gadā līdz 257.618. Tanī pašā laikā no niecīga sākuma izauga un attīstījās tēlefōniskā satiksme. 1920. gadā tēlefōnam bija tikai 10.190 kilometrus garī vadi. Vadu garums ar katru gadu palielinājās un 1937./38. gadā sasniedza 511.477 km, t. i. palielinājās piecdesmitkārtīgi. Abonentu skaits nepārtraukti ar katru gadu palielinājās. 1920. gadā bija 1180 abonenti, bet 1937./38. gadā jau 70.524. 1920./21. gadā notika 9 miljoni sarunu, bet 1937./38. gadā 115 miljonu sarunu. Kad saskaitām visus pasta sūtījumus, maksas tēlegrammas un tēlefōniskās sarunas, tad 1924./25. gadā pārvietoto ziņojumu kopskaits bija 93.523.000, 1932./33. gadā — 160.101.000, 1936./37. gadā — 185.356.000 un 1937./38. gadā — 197.071.000. Pasta, tēlegrafa un tēlefōna darbības straujā pieaugšana liecina par rosības un turības pieaugšanu.

Pasts dažās ziemeļu valstīs.

Service postal dans certains Etats septentrionaux.

Iedz. skaits uz 1 pasta iestādi 1934. g. *Nombre des habitants par bureau de poste en 1934*		Pasta sūtījumu skaits uz 1 iedziv. 1936. g. *Nombre des envois postaux par habitant en 1936.*	
Norveģija *Norvège*	645	Zviedrija *Suède*	94
Somija *Finlande*	1.054	Dānija *Danemark*	78
Latvija Lettonie	**1.335**	Norveģija *Norvège*	57
Zviedrija *Suède*	1.4ãã	Igaunija *Estonie*	38
Igaunija *Estonie*	1.551	**Latvija Lettonie**	**31**
Dānija *Danemark*	2.529	Somija *Finlande*	27
Lietuva *Lithuanie*	3.727	Lietuva *Lithuanie*	15

Iedzīvotāju skaits uz 1 pasta iestādi ir mazāks nekā Latvijā vienīgi Īslandē, Norveģijā, Šveicē un Somijā. Ja Latvijā ir samērā neliels pasta sūtījums uz 1 iedzīvotāju, tad to vietā pie mums ir lielāks skaits tēlefōnisku sarunu.

Tēlegrafs dažās ziemeļu valstīs 1936. g.

Service des télégraphes dans certains Etats septentrionaux en 1936.

Iedzīvotāju skaits lūkslošos uz 1 tēlegrafa iestādi *Nombre des habitants en 1000 par bureau de télégraphe*		Tēlegrammu skaits uz 100 iedziv. *Nombre des télégrammes pour 100 habitants*	
Norveģija *Norvège*	0,7	Norveģija *Norvège*	135
Latvija Lettonie	**1,6**	Zviedrija *Suède*	72
Igaunija *Estonie*	1,8	Dānija *Danemark*	69
Zviedrija *Suède*	1,6	**Latvija Lettonie**	**28**
Lietuva *Lithuanie*	3,4	Somija *Finlande*	27
Dānija *Danemark*	3,7	Igaunija *Estonie*	22
Somija *Finlande*	7,1	Lietuva *Lithuanie*	9

Latvija tēlegrafa iestāžu tīkla biezuma ziņā ieņem vienu no pirmām vietām Eiropā. Tēlegrammu skaits uz 100 iedzīvotājiem pie mums ir samērā neliels, kas galvenā kārtā izskaidrojams ar to, ka iekšzemes satiksmē tēlefōns pie mums iecienītāks nekā tēlegrafs.

Tēlefōns dažās ziemeļu valstīs 1936. g.

Service des téléphones dans certains Etats septentrionaux en 1936.

Tēlefōna aparātu skaits uz 100 kkm *Nombre des appareils de téléphone pour 100 km²*		Iedzīvotāju skaits uz 1 tēlefōna aparātu *Nombre des habitants par appareil téléphonique*	
Dānija *Danemark*	922	Dānija *Danemark*	9,1
Zviedrija *Suède*	150	Zviedrija *Suède*	9,3
Latvija Lettonie	**109**	Norveģija *Norvège*	13,2
Norveģija *Norvège*	65	Somija *Finlande*	22,4
Igaunija *Estonie*	54	**Latvija Lettonie**	**29,6**
Somija *Finlande*	42	Igaunija *Estonie*	44,3
Lietuva *Lithuanie*	36	Lietuva *Lithuanie*	123,2

Skandinavijas valstis un Šveice ir vislabāk apgādātas tēlefōniem. Latvija starp Eiropas valstīm ieņem vidēju vietu, jo valstu lielākā daļā 1 tēlefōna aparāts ir uz lielāku iedzīvotāju skaitu nekā Latvijā. Starptautiskā mērogā Latvija ir labi apgādāta pasta un tēlegrafa iestādēm un tēlefōna tīkls ir ļoti labi izkopts un, galvenais, tas turpina attīstīties.

42. RADIOFŌNS.

Radiofōna abonentu skaits.

Nombre des abonnés du radiophone.

Gadi *Années*	Abonentu skaits *Nombre des abonnés*	Abonentu skaits uz 100 iedzīvotājiem *Nombre des abonnés pour 100 habitants*
1926.	7.173	0,4
1926./27.	12.317	0,7
1927./28.	18.980	1,0
1928./29.	24.982	1,3
1929./30.	33.146	1,7
1930./31.	41.094	2,1
1931./32.	43.859	2,3
1932./33.	46.674	2,4
1933./34.	53.920	2,8
1934./35.	69.691	3,6
1935./36.	86.413	4,4
1936./37.	100.101	5,1
1937./38.	118.296	6,0

Radiofōns ir jaunākais satiksmes un informācijas līdzeklis, kas sev visā pasaulē ātri iekaro visai svarīgu vietu. Latvijā radiofōns darbojas tikai 13 gadus un šinī īsajā laikā izaudzis par visai svarīgu faktoru mūsu zemē. Radiofōna darbības sākumā Latviju nepietiekošā mērā apkalpoja nelielais Rīgas raidītājs. Tagad darbojas 4 raidītāji, to starpā spēcīgā Madonas stacija. Abonentu skaits nemitīgi pieaudzis, un šīgada sākumā Latvijā bija reģistrēti 118.296 radioabonenti. Tas nozīmē, ka no katriem 1000 iedzīvotājiem 60 ir abonenti, jeb uz katriem 17 iedzīvotājiem ir viens uztvērējs. Visvairāk radioklausītāju ir Dānijā, kur uz katriem 1000 iedzīvotājiem ir 176 radio uztvērēji. Tālāk nāk Anglija (171), Zviedrija (151), Vācija (122), Holande (118), Šveice (114), Norveģija (83), Francija (77), Čechoslovakija (63), Latvija (60), Somija (47), Ungārija (41), Igaunija (34), Krievija (22), Polija (20), Italija (15), Lietuva (14) un Balkānu valstis (2—8). Arī radiofōna programma kā apmēru, tā arī satura ziņā ir nemitīgi paplašinājusies.

V Ā R Ē J Ā T I R D Z N I E C Ī B A

43. TIRDZNIECĪBAS APGROZĪJUMI.

Imports un eksports milj. latos.

Importation et exportation en millions de Ls.

Gadi *Années*	Eksports *Exportation*	Imports *Importation*	Bilance *Bilan*	Kopā *Total*
1921	29,3	73,7	— 44,4	103,0
1922	101,2	106,4	— 5,2	207,6
1923	162,0	211,9	— 49,0	373,9
1924	169,6	255,9	— 86,3	425,5
1925	179,6	280,6	— 101,0	460,2
1926	188,2	260,2	— 71,6	448,6
1927	221,2	250,0	— 28,8	471,2
1928	261,4	308,8	— 47,4	570,2
1929	273,9	362,1	— 88,2	636,0
1930	247,9	296,3	— 48,4	544,2
1931	163,9	177,1	— 13,3	340,0
1932	96,2	84,6	+ 11,9	181,1
1933	81,5	91,2	— 9,7	172,7
1934	85,3	94,9	— 9,6	180,2
1935	98,1	101,0	— 2,3	199,1
1936	138,3	121,9	+ 16,4	260,2
1937	260,7	231,2	+ 29,5	491,9

Izvesto un ievesto preču vērtība Latvijā nemitīgi pieauga līdz 1929. gadam, kad Latvijā izveda preces par 273,9 miljoniem latu un ieveda preces par 308,8 miljoniem. Sākot ar 1930. gadu, zem pasaules saimniecības krizes iespaida, Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījumu vērtība pakāpeniski samazinājās, lai 1933. gadā sasniegtu savu minimumu. Sākot ar šo gadu, kā eksportēto, tā arī importēto preču vērtība atkal nemitīgi pieaug. 1937. gadā ārējās tirdzniecības apgrozījumu vērtība bija jau 2,8 reizes lielāka nekā 1933. gadā. Tomēr skaitļi, kas attiecas uz Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajiem 10 gadiem, ir grūti salīdzināmi ar skaitļiem par pēdējiem gadiem, jo importa samazināšanās atrodas ciešā sakarībā ar mūsu saimnieciskās dzīves pārkārtošanos, it sevišķi pārtikas līdzekļu importa izbeigšanos un vietējās rūpniecības svara pieaugšanu Latvijas tirgū. Tāpat, kā to redzam 50. un 51. lapās, importēto resp. eksportēto preču vērtība nereti nesakrīt ar šo preču daudzumu. Neskatoties uz to, ka dažas preces eksportē vairāk nekā agrāk, pateicoties cenu krišanai starptautiskā tirgū, šo preču vērtība vairākus gadus bija mazāka. Tāpat ir arī ar dažām importētām precēm. Bez tam, apsverot 1937. gada skaitļus par preču vērtību, jāņem vērā valūtas pārkārtojums.

Latvijas tirdzniecības bilance parasti bijusi pasīva. Mēs mūsu zemē esam ieveduši vairāk preces no ārzemēm nekā izveduši. Ja Latvijas maksāšanas bilance tomēr bijusi aktīva, tad tas panākts citāda veida ienākumiem, kuŗus devusi kuģniecība, tranzits, tūrisms u. c. Vislielāko pasīvitāti ārējās tirdzniecības bilance uzrādīja 1925. gadā, kad imports bija par 101 miljonu latu lielāks nekā eksports. Aktīva tirdzniecības bilance mums bija vissmagākā saimnieciskās krizes laikā 1932. gadā, kad imports bija sašaurināts līdz pēdējai iespējamībai, un 1936. un 1937.gados, kad eksports strauji palielinājās un tuvojās 20. gadu visaugstākās konjunktūras līmenim.

44. SVARĪGĀKĀS EKSPORTA UN IMPORTA PRECES.

Latvija galvenā kārtā eksportē lauksaimniecības un mežsaimniecības ražojumus un no tiem izgatavotus fabrikātus. Minēto 10 preču kopīgā vērtība iztaisa 91,6% no visa eksporta vērtības. Pēdējos gados noteikti pieaugoša tendence ir sviesta, fiņieŗu, cūku, linu diedziņu, papīra un ādu eksportam. Turpretim koku materiālu, linu un sēklu

42. RADIOFŌNS.

Radiofōna abonentu skaits.

Nombre des abonnés du radiophone.

Gadi *Années*	Abonentu skaits *Nombre des abonnés*	Abonentu skaits uz 100 iedzīvotājiem *Nombre des abonnés pour 100 habitants*
1926.	7.173	0,4
1926./27.	12.317	0,7
1927./28.	18.980	1,0
1928./29.	24.982	1,3
1929./30.	33.146	1,7
1930./31.	41.094	2,1
1931./32.	43.859	2,3
1932./33.	46.674	2,4
1933./34.	53.920	2,8
1934./35.	69.691	3,6
1935./36.	86.413	4,4
1936./37.	100.101	5,1
1937./38.	118.296	6,0

Radiofōns ir jaunākais satiksmes un informācijas līdzeklis, kas sev visā pasaulē ātri iekaro visai svarīgu vietu. Latvijā radiofōns darbojas tikai 13 gadus un šinī īsajā laikā izaudzis par visai svarīgu faktoru mūsu zemē. Radiofōna darbības sākumā Latviju nepietiekošā mērā apkalpoja nelielais Rīgas raidītājs. Tagad darbojas 4 raidītāji, to starpā spēcīgā Madonas stacija. Abonentu skaits nemitīgi pieaudzis, un šīgada sākumā Latvijā bija reģistrēti 118.296 radioabonenti. Tas nozīmē, ka no katriem 1000 iedzīvotājiem 60 ir abonenti, jeb uz katriem 17 iedzīvotājiem ir viens uztvērējs. Visvairāk radioklausītāju ir Dānijā, kur uz katriem 1000 iedzīvotājiem ir 176 radio uztvērēji. Tālāk nāk Anglija (171), Zviedrija (151), Vācija (122), Holande (118), Šveice (114), Norveģija (83), Francija (77), Čechoslovakija (63), Latvija (60), Somija (47), Ungārija (41), Igaunija (34), Krievija (22), Polija (20), Italija (15), Lietuva (14) un Balkānu valstis (2—8). Arī radiofōna programma kā apmēru, tā arī satura ziņā ir nemitīgi paplašinājusies.

V Ā R Ē J Ā T I R D Z N I E C Ī B A

43. TIRDZNIECĪBAS APGROZĪJUMI.

Imports un eksports milj. latos.

Importation et exportation en millions de Ls.

Gadi *Années*	Eksports *Exportation*	Imports *Importation*	Bilance *Bilan*	Kopā *Total*
1921	29,3	73,7	— 44,4	103,0
1922	101,2	106,4	— 5,2	207,6
1923	162,0	211,9	— 49,0	373,9
1924	169,6	255,9	— 86,3	425,5
1925	179,6	280,6	— 101,0	460,2
1926	188,2	260,2	— 71,6	448,6
1927	221,2	250,0	— 28,8	471,2
1928	261,4	308,8	— 47,4	570,2
1929	273,9	362,1	— 88,2	636,0
1930	247,9	296,3	— 48,4	544,2
1931	163,9	177,1	— 13,3	340,0
1932	96,2	84,6	+ 11,9	181,1
1933	81,5	91,2	— 9,7	172,7
1934	85,3	94,9	— 9,6	180,2
1935	98,1	101,0	— 2,3	199,1
1936	138,3	121,9	+ 16,4	260,2
1937	260,7	231,2	+ 29,5	491,9

Izvesto un ievesto preču vērtība Latvijā nemitīgi pieauga līdz 1929. gadam, kad Latvijā izveda preces par 273,9 miljoniem latu un ieveda preces par 308,8 miljoniem. Sākot ar 1930. gadu, zem pasaules saimniecības krizes iespaida, Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījumu vērtība pakāpeniski samazinājās, lai 1933. gadā sasniegtu savu minimumu. Sākot ar šo gadu, kā eksportēto, tā arī importēto preču vērtība atkal nemitīgi pieaug. 1937. gadā ārējās tirdzniecības apgrozījumu vērtība bija jau 2,8 reizes lielāka nekā 1933. gadā. Tomēr skaitļi, kas attiecas uz Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajiem 10 gadiem, ir grūti salīdzināmi ar skaitļiem par pēdējiem gadiem, jo importa samazināšanās atrodas ciešā sakarībā ar mūsu saimnieciskās dzīves pārkārtošanos, it sevišķi pārtikas līdzekļu importa izbeigšanos un vietējās rūpniecības svara pieaugšanu Latvijas tirgū. Tāpat, kā to redzam 50. un 51. lapās, importēto resp. eksportēto preču vērtība nereti nesakrīt ar šo preču daudzumu. Neskatoties uz to, ka dažas preces eksportē vairāk nekā agrāk, pateicoties cenu krišanai starptautiskā tirgū, šo preču vērtība vairākus gadus bija mazāka. Tāpat ir arī ar dažām importētām precēm. Bez tam, apsverot 1937. gada skaitļus par preču vērtību, jāņem vērā valūtas pārkārtojums.

Latvijas tirdzniecības bilance parasti bijusi pasīva. Mēs mūsu zemē esam ieveduši vairāk preces no ārzemēm nekā izveduši. Ja Latvijas maksāšanas bilance tomēr bijusi aktīva, tad tas panākts citāda veida ienākumiem, kuŗus devusi kuģniecība, tranzits, tūrisms u. c. Vislielāko pasīvitāti ārējās tirdzniecības bilance uzrādīja 1925. gadā, kad imports bija par 101 miljonu latu lielāks nekā eksports. Aktīva tirdzniecības bilance mums bija vissmagākā saimnieciskās krizes laikā 1932. gadā, kad imports bija sašaurināts līdz pēdējai iespējamībai, un 1936. un 1937.gados, kad eksports strauji palielinājās un tuvojās 20. gadu visaugstākās konjunktūras līmenim.

44. SVARĪGĀKĀS EKSPORTA UN IMPORTA PRECES.

Latvija galvenā kārtā eksportē lauksaimniecības un mežsaimniecības ražojumus un no tiem izgatavotus fabrikātus. Minēto 10 preču kopīgā vērtība iztaisa 91,6% no visa eksporta vērtības. Pēdējos gados noteikti pieaugoša tendence ir sviesta, fiņieŗu, cūku, linu diedziņu, papīra un ādu eksportam. Turpretim koku materiālu, linu un sēklu

Galveno preču eksports.

Exportation des principales marchandises.

Gadi *Années*	Kokmateriāli *Matériaux de bois*		Finieri *Feuilles de placage*		Papīrs un pape *Papier et carton*		Sviests *Beurre*		Lini *Lin*		Cūkas *Porcs*		Ādas *Peaux et cuirs*		Āboliņa un linu sēklas *Graine de trèfle et de lin*		Linu diegi *Filasse*		Gaļa *Viande*	
	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls
1921.	166,8	10,6	0,4	0,2	0,6	0,2	. .	. .	6,2	10,7	—	—	0,1	0,8	5,0	3,0	0,1	0,2	. .	. .
1925.	422,4	43,1	5,5	2,1	8,0	6,6	7,2	30,2	19,7	40,4	. .	. .	1,2	7,8	25,8	12,9	0,6	2,4	2,1	3,5
1930.	1 004,8	77,8	28,7	12,4	12,2	5,2	18,4	57,7	8,8	11,1	0,1	. .	1,4	6,2	12,0	5,2	1,6	2,9	1,8	2,8
1933.	808,4	28,2	32,5	6,8	7,1	1,1	15,6	21,1	4,3	3,2	. .	. .	0,9	2,3	6,2	3,4	0,8	1,1	2,5	2,7
1934.	778,9	30,5	36,4	8,3	7,2	1,5	15,7	14,4	6,2	4,1	1,1	0,7	0,6	1,7	6,9	5,3	1,0	1,4	2,5	2,5
1935.	641,1	25,2	44,2	9,7	10,1	2,2	16,8	18,5	8,1	8,7	6,6	3,5	0,9	2,8	4,5	3,4	1,4	2,7	2,5	2,9
1936.	682,8	37,1	47,6	13,0	12,1	3,0	17,3	25,3	16,0	16,8	9,9	6,0	1,1	4,4	5,1	5,3	1,6	3,4	2,1	2,8
1937.	1 606,5	117,9	56,8	22,3	13,1	5,6	19,2	45,4	7,4	12,7	9,4	9,0	1,4	7,8	7,7	7,0	1,9	6,8	2,7	4,5

eksports ir kā daudzuma, tā arī vērtības ziņā padots lielām svārstībām. Koku eksports 1937. gadā, izmantojot augsto konjunktūru, bija lielāks nekā jebkad agrāk. Tāpat finieru un sviesta eksports.

Kamēr Latvija uz ārzemēm pārdod gandrīz vienīgi lauksaimniecības un mežsaimniecības produktus un to izstrādājumus, tikmēr starp ievestām precēm atrodam produktus, kuŗus mūsu zemē nevar iegūt (akmeņogles, nafta un tās produkti, sāls, metalli, tabaka, kokvilna u. t. t.), vai arī ražojumus, kuŗus pie mums neizgatavo, vai neizgatavo vajadzīgā kvalitātē (mašīnas un automobiļi, diegi un audumi, mākslīgi mēsli u. t. t.). Pārtikas produktus, kuŗi vēl pirms 10 gadiem sastādīja ievērojamu daļu no mūsu importa, tagad neieved tiklab kā nemaz. Cukura imports kopš 1935. gada pavisam izbeidzies. To pašu var teikt arī par labību, kuŗu laikā no 1926.—1930. gadam ieveda caurmērā gadā par 40,2 miljoniem latu, bet pēc 1932. gada labības imports pilnīgi izbeidzās, un vienīgi 1937. gadā, ievērojot iepriekšējā gada neizdevīgo ražu, labība samērā nelielā daudzumā importēta, kamēr iepriekšējos gados labību no Latvijas pat varēja izvest. Pēdējos gados strauji ir pieaudzis naftas un naftas produktu, kā arī akmeņogļu imports. To izsauc rūpniecības atjaunošanās un pieaugošā motorizācija. Pieaug arī viluas, kokvilnas un no tās pagatavoto diegu un dziju imports tekstilrūpniecības vajadzībām, kā arī mākslīgo mēslu daudzums, kuŗu uzdevums ir pacelt lauksaimniecības ražīgumu. Ādu, audumu un dažādu rūpniecības produktu imports samazinās. Ārējā tirdzniecībā pēdējos gados notikušās pārgrozības norāda, ka Latvijas saimnieciskā dzīve ievirzīta tai piemērotās sliedēs. Latvija tagad pati sevi apgādā ar visiem lauksaimniecības ražojumiem un vairs neieved pārtikas produktus, izņemot tos, pie kuŗiem iedzīvotāji pieraduši un kuŗus mūsu zemē neiegūst (siļķes), vai arī tādus, kuŗu zināmos gada laikos pie mums nav (dienv. augļi). Latvija izved lauksaimniecības un mežsaimniecības ražojumus vai to pārstrādājumus. To vietā ieved rūpniecībai nepieciešamo kurināmo un jēlvielas un tikai tādus fabrikātus, kuŗus pie mums pietiekoši neražo.

45. TIRDZNIECĪBAS SAKARI AR ATSEVIŠĶĀM ĀRVALSTĪM.

Latvijas ārējā tirdzniecībā pirmā vietā stāv Anglija, uz kuŗu pēdējos 3 gados izvestas preces par 178,2 miljoniem latu, un otrā vietā Vācija, kas

Galveno preču imports.

Importation des principales marchandises.

Gadi *Années*	Mašīnas *Machines*		Akmeņogles, kokss un briketi *Houille, coke et briquettes*		Vilna un kokvilna *Laine et coton*		Mākslīgie mēsli *Engrais artificiel*		Dzijas un diegi *Filés et fils*		Audumi, vilnas un kokvilnas *Tissus de laine et de coton*		Nafta un naftas produkti *Naphte et produits de naphte*		Automobiļi *Automobiles*		Ādas un kažokādas *Cuirs et fourrures*		Tabaka *Tabac*	
	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls	milj. kg	milj. ls
1921.	5,6	6,0	33,0	1,7	0,2	0,5	11,1	0,9	0,2	1,8	0,6	4,1	8,3	2,2	0,1	0,1	1,6	4,9	0,8	2,3
1925.	9,6	19,4	413,9	11,2	1,5	6,9	92,0	7,3	0,7	6,8	2,9	35,8	25,1	4,8	0,8	2,5	2,9	13,8	1,1	4,6
1930.	9,9	18,6	661,1	15,4	4,2	9,8	74,0	6,7	1,3	14,2	2,2	25,9	53,8	7,0	2,5	6,8	3,1	11,5	1,2	4,3
1933.	2,8	4,8	482,4	6,9	5,9	8,3	36,9	4,3	1,1	7,3	0,1	2,5	36,1	2,9	0,1	0,2	1,3	2,6	0,9	2,5
1934.	4,6	6,8	523,8	7,6	5,4	7,7	34,3	3,1	1,1	7,5	0,5	4,0	36,2	2,9	0,4	0,8	0,6	1,8	1,3	2,6
1935.	4,7	7,2	668,6	9,8	5,3	7,8	50,1	4,3	1,0	6,0	0,6	4,6	44,1	3,3	0,5	1,4	1,4	2,6	0,8	2,8
1936.	7,2	11,4	711,9	13,3	5,6	10,2	73,9	4,7	0,9	5,9	0,6	5,2	36,4	3,6	1,2	2,2	1,2	3,2	1,0	2,7
1937.	7,6	16,8	666,3	22,3	6,0	16,4	127,6	11,9	1,0	8,8	0,7	8,6	55,1	8,5	2,1	6,2	1,1	5,5	1,1	3,9

Tirdzniecība ar galvenām ārvalstīm 1935.—37. gados caurmērā gadā.

Commerce avec les principaux Etats étrangers en moyenne de 1935 à 1937.

Latvijas imports *Importation de la Lettonie*	Milj. ls	%
Vācija *Allemagne*	48,0	32,3
Anglija *Angleterre*	31,5	20,8
Amerikas Sav. valstis *Etats-Unis d'Amérique*	10,5	6,9
Beļģija — *Belgique*	9,0	6,0
Krievija *Russie*	5,3	3,5
Zviedrija *Suède*	4,8	3,2
Holande *Pays-Bas*	3,1	2,0
Pārējās valstis *Autres Etats*	38,2	25,3
Kopā *Total*	151,3	100,0

Latvijas eksports *Exportation de la Lettonie*		
Anglija *Angleterre*	59,4	35,8
Vācija *Allemagne*	56,0	33,8
Beļģija *Belgique*	9,8	5,9
Holande *Pays-Bas*	5,3	3,2
Amerikas Sav. valstis *Etats-Unis d'Amérique*	4,5	2,7
Krievija *Russie*	4,5	2,7
Francija *France*	3,2	1,9
Pārējās valstis *Autres Etats*	23,2	14,0
Kopā *Total*	165,9	100,0

mūsu ražojumus pirkusi par 168,2 milj. latu. Trešā vietā stāv Beļģija ar 29,2 miljoniem. Šīs trīs valstis pērk 75,5% no visām precēm, kuŗas izved no Latvijas, un Latvija, savukārt, tur pērk 59,1% no visām precēm, kuŗas ieved Latvijā. Vēl Latvijas ārējā tirdzniecībā redzamāka loma piekrīt Amerikas Sav. valstīm, Francijai, Zviedrijai un Holandei. Ar mūsu tuvākām kaimiņu valstīm — Igaunijn, Somiju, Lietuvu, Poliju un Krieviju mūsu tirdzniecība nav dzīva, jo šīs valstis izved tās pašas preces, kuŗas mēs.

Eiropas valstu lielākai daļai tirdzniecības bilance ir pasīva. Tā 1937. gadā no 27 lielākām Eiropas valstīm 18 bija pasīva tirdzniecības bilance. Latvija šinī ziņā, ar 15 ls lielu aktīvu uz iedzīvotāju, ieņem Eiropā 4. vietu.

46. TRANZITS.

Tranzita preču daudzums miljonos kg.

Quantité des marchandises de transit en millions de kg.

1925. g.	472	1935. g.	297
1930. g.	797	1937. g.	201

Caur Latviju tranzitēto preču daudzums pēdējos gados ir samazinājies. Tas noticis sakarā ar pasaules saimniecības krizi un to, ka izbeidzies tirdzniecības līgums ar Krieviju, kas paredzēja lielāku preču tranzitu caur Latviju. Vislielākais tranzits bija 1931. gadā, kad tas sasniedza 920 milj. kilogramus. Apmēram $^1/_2$—$^2/_3$ no visa tranzita nāca vai gāja uz Krieviju. Pēdējos gados caur Latviju tranzita veidā izvesto preču lielākā daļa (73%) nāk no Krievijas un iet uz Lietuvu (63%). — Ja Baltijas jūŗas austrumu piekrastes valstu ģeopolītiskais stāvoklis ir apmēram tāds pats kā Eiropas rietumos Holandei un Beļģijai, tad lielā starpība ir tā, ka abām rietumu valstīm saimnieciskā aizmugurē ir Vācija, Francija un Šveice, kuŗās valda lielāka saimnieciska rosība nekā Polijā un Krievijā. Kamēr, piemēram, 1937. gadā uz 1 iedzīvotāju Šveicē ieveda preces par 509 latiem, Francijā par 209 un Vācijā par 167 latiem, tikmēr Polijā par 35 un Krievijā pat tikai par 8 latiem. Itin dabiski, ka sakarā ar saimnieciskās aizmugures saimniecisko rosību rietumu piejūŗas zemēs ir lieli apgrozījumi ārējā tirdzniecībā. Tā 1937. gadā Beļģija ieveda preces par 547 un Holande par 514 latiem uz iedzīvotāju. Latvijas imports tanī pašā laikā bija Ls 118 uz iedzīvotāju, kas blakus Igaunijai ir lielākais Baltijas jūŗas austrumu piekrastē.

47. IEKŠZEMES TIRDZNIECĪBA UN KREDĪTSAIMNIECĪBA.

Tirdzniecībā nodarbināto un no tirdzniecības pārtiekošo cilvēku skaits un procents.

Nombre et pourcentage des personnes occupées dans le commerce et en ayant leur subsistance.

	1925. g.	1930. g
Tirdzniecībā nodarbināto skaits *Nombre des personnes occupées dans le commerce*	54.114	63.635
% no visiem strādājošiem *% du total de la population active*	4,8	5,2
Tirdzniecībā nodarbinātie un viņu uzturētie ģimenes locekļi *Personnes occupées dans le commerce et membres de famille à leur charge*	113.015	121.765
% no iedzīvotājiem *% de la population totale*	6,13	6,41

Tirdzniecības uzņēmumu skaits 1935. g. 26. jūnijā.

Nombre des établissements de commerce le 26 juin 1935.

Līdz 5 nodarb. personas *Jusqu'à 5 pers. occup.*	44.412	96,2%
6—50 nodarb. pers. *De 6 à 50 pers. occup.*	1.694	3,7%
51 un vairāk pers. *51 pers. occup. et plus*	67	0,1%
Kopā *Total*	46.173	100,0%

Tirdzniecības uzņēmumos 1935. g. 26. jūnijā nodarbinātās personas pēc saimnieciskā stāvokļa.

Personnes occupées dans les établissements de commerce le juin 1935 — d'après leur situation économique.

Personas saimnieciskais stāvoklis darbā *Situation économique des personnes*	Nodarbināto personu skaits *Personnes occupées nombre*	%
Īpašnieki *Propriétaires (patrons)*	40.089	42,2
Ģimenes locekļi *Membres de famille*	13.704	14,4
Algotie darbinieki *Employés salariés*	39.407	41,5
Mācekļi *Apprentis*	1.822	1,9
Kopā *Total*	95.022	100,0

Tirdzniecības uzņēmumu apgrozījumi.

Chiffre d'affaires des établissements de commerce.

Gadi *Années*	Apgrozījumi milj. ls *Chiffre d'affaires en millions de Ls*
1933.	862,6
1934.	938,3
1935.	1.017,0
1936.	1.232,6

Skaitļi par 1925. un 1930. gadu iegūti tautas skaitīšanās, kamēr 1935. gada 26. jūnijā izdarītā tirdzniecības un rūpniecības skaitīšana aptver plašāku saimnieciskās dzīves aploku, pieskaitot tirdzniecībai arī lielu daļu no satiksmes un dažus citus uzņēmumus, kuŗu personāls tautas skaitīšanu iznākumu publicējumos pieskaitīts satiksmei vai rūpniecībai.

Tieši preču tirdzniecībā 1930. gadā bija nodarbināti 63.635 cilvēki, bet 1935. gadā tirdznieciskos uzņēmumos (pieskaitot satiksmi un tieši tirdzniecībai strādājošo rūpniecību) bija nodarbināti 95.022 cilvēki. Tirdzniecības galvenais centrs ir Rīga. 1925. gada tautas skaitīšanā Rīgā saskaitīti 29.212 preču tirdzniecībā nodarbināti cilvēki, 1930. gadā — 33.097 un 1935. gadā — 36.070. Tirdznie-

cībā nodarbināto cilvēku skaits nemitīgi palielinās. No tirdzniecības pārtikošie cilvēki 1930. gadā sastādīja 6,4% no visiem iedzīvotājiem. Tirdzniecības uzņēmumi galvenā kārtā atrodas pilsētās, kur arī uzturas vairums tirdzniecībā nodarbināto. Starp tirdzniecībā nodarbinātiem pārsvarā ir īpašnieki un viņu ģimenes locekļi, kas sastāda 56,0% no visiem tirdzniecībā nodarbinātiem. Tirdzniecības uzņēmumu apgrozījumi pēdējos gados nemitīgi pieaug un 1936. gadā ir par 44% lielāki nekā 1933. gadā. No visiem tirdzniecības uzņēmumiem, pēc 1935. gada tirdzniecības skaitīšanas datiem, 27.473 vai 59,5% pieder latviešiem, 2557 vai 5,6% vāciešiem, 2498 vai 5,4% krieviem, 11.140 vai 24,1% žīdiem un 2505 vai 5,5% pārējo tautību piederīgiem.

KREDITSAIMNIECĪBA.

Īstermiņa kredītiestāžu bilances 1920.—1938. g. 1. janvārī.
Bilans des institutions de crédit à court terme de 1920 à 1938 — le 1-ier janvier.

	Bilanču kopsumma milj. ls *Montant total des bilans en millions de Ls*	Kapitāli milj. ls *Capitaux en millions de Ls*	Noguldījumi milj. ls *Dépôts en millions de Ls*	Aizdevumi milj. ls *Prêts en millions de Ls*
1920.	29,89	4,46	14,14	6,80
1921.	10,12	1,03	4,31	2,00
1922.	33,85	8,82	10,08	4,67
1923.	99,1	17,0	25,3	24,0
1924.	202,7	25,5	65,7	81,1
1925.	354,6	40,4	90,8	214,8
1926.	395,1	54,4	109,6	273,6
1927.	441,3	64,2	125,3	305,7
1928.	502,8	71,9	147,6	327,4
1929.	556,6	77,9	172,3	344,9
1930.	611,8	81,1	200,3	411,7
1931.	613,1	91,6	220,2	428,6
1932.	479,3	89,1	171,6	321,8
1933.	459,7	85,7	169,6	292,1
1934.	457,3	81,8	188,2	293,1
1935.	464,1	82,0	209,5	294,8
1936.	459,1	91,0	217,3	273,5
1937.	572,0	95,1	288,0	322,0
1938.	725,1	119,3	360,0	400,3

Kredītiestāžu darbība pēc Latvijas valsts nodibināšanas atjaunojās pavisam sīkās formās. Vēl 1922. gadā visu īstermiņa kredītiestāžu bilanču kopsumma nesasniedza 34 miljonus latu, bet tagad

Ilgtermiņa kredītiestāžu bilances 1. janvārī.
Bilans des institutions de crédit à long terme — le 1-ier janvier.

Gadi *Années*	Milj. ls *En millions de Ls*	Gadi *Années*	Milj. ls *En millions de Ls*
1931. . . .	314,8	1935. . . .	377,1
1932. . . .	340,8	1936. . . .	379,3
1933. . . .	344,5	1937. . . .	384,4
1934. . . .	362,4	1938. . . .	397,0

tā ir vairāk nekā 20 reizes lielāka. Pie tam pieaugums bija nepārtraukts, bet 1932. gada krīze arī uz kredītiestāžu darbību atstāja satricinošu iespaidu. Īstermiņa kredītiestādēs laikā no 1931.—1933. gadam noguldījumi samazinājās par 23%, kapitāli samazinājās par 5,8%, aizdevumi par 32% un bilanču kopsumma no 613 miljoniem līdz 460 miljoniem. Sākot ar 1935. gadu iesākās jauns kredītiestāžu uzplaukuma laikmets. Īstermiņa kredītiestāžu bilanču kopsumma 1938. gada 1. janvārī pārsniedza 725 miljonus latu. Tā ir lielākā Latvijas valsts paslāvēšanas laikā. Tas pats sakāms par kapitāliem, noguldījumiem un aizdevumiem.

Noguldījumi (milj. ls).
Dépôts (en millions de Ls).

1. janvārī *Le 1-ier janvier*	Noguldījumi netto *Dépôts nets*	Krājnoguldījumi kopā *Mises d'épargne en total*	Krājnoguldījumi *Mises de fonds à la caisse d'épargne* — To starpā Pasta krājkasē *Dont dans la caisse d'épargne postale*
1925.	85,9	15,7	—
1926.	104,8	23,6	—
1927.	119,2	35,2	—
1928.	140,6	34,9	0,3
1929.	165,0	40,9	1,4
1930.	191,9	53,2	3,6
1931.	212,1	69,7	7,3
1932.	167,5	60,7	7,6
1933.	157,2	64,8	12,6
1934.	189,8	71,3	20,5
1935.	212,8	86,5	32,7
1936.	235,7	107,3	49,0
1937.	302,6	129,7	60,8
1938.	379,2	156,7	81,4

Pēdējos piecos gados noguldījumu summa stranji pieaugusi. Katru 1932. gadā noguldīlo 100 latu vērtā 1938. gada 1. janvārī bija 226 lati. Vēl ātrāk pieauga terminēlie un beztermiņa noguldījumi. Tādu uz 100 latiem 1932. gadā tagad ir 258. Pasta krājkasēs noguldījumu summa pieaugusi vēl ātrāk. Uz katriem 100 latiem, kas šinīs kasēs bija noguldīti 1932. gadā, tagad ir 1071 lats.

Aizdevumi.
Prêts.

Gadi *Années*	Milj. ls *En millions de Ls*	Gadi *Années*	Milj. ls *En millions de Ls*
1925. . . .	175,9	1932. . . .	250,6
1926. . . .	214,7	1933. . . .	223,6
1927. . . .	239,5	1934. . . .	224,5
1928. . . .	257,8	1935. . . .	229,0
1929. . . .	268,4	1936. . . .	220,8
1930. . . .	326,5	1937. . . .	267,1
1931. . . .	343,0	1938. . . .	344,9

Sakarā ar kredītiestāžu kapitālu un noguldījumu pieaugšanu no jauna palielinājusies aizdevumu summa. Tomēr aizdevumu kopsumma pieaugusi daudz lēnāk nekā noguldījumi. Tas galvenā kārtā izskaidrojams ar to, ka kredītieslādes ir nesalīdzināmi uzmanīgākas pie kredīta piešķiršanas un parasti aizņēmumus piešķir vienīgi noteikliem saimnieciskiem darījumiem. Līdz ar to iestājusies nesalīdzināmi veselīgāka atmosfēra saimnieciskā dzīvē.

Protestētie vekseļi 1923.—1937. g.
Lettres de change protestées de 1923 à 1937.

Gadi *Années*	Skaits *Nombre*	Summa 1000 ls *Montant en 1000 de Ls*
1923.	19.403	5.592
1924.	56.466	18.386
1925.	112.594	35.363
1926.	168.276	50.204
1927.	178.294	51.856
1928.	155.697	41.839
1929.	183.135	39.167
1930.	234.536	51.795
1931.	378.634	78.406
1932.	175.702	40.275
1933.	80.127	18.826
1934.	74.301	14.795
1935.	74.727	13.011
1936.	94.987	12.970
1937.	71.457	10.533

Tas redzams no protestēto vekseļu skaita samazināšanās. Jau 1925. gadā tika protestēti vairāk nekā 100.000 vekseļu, un jau 1926. gadā protestēto

vekseļu summa pārsniedza 50 miljonus latu. Krizes gados protestēto vekseļu skaits pieauga uz 378.634 un summa līdz 78 miljoniem. 1937. gadā protestēto vekseļu skaits bija piecas reizes samazinājies un protestētā summa gandrīz astoņas reizes. Šie skaitļi ļoti spilgti liecina, ka saimnieciskā dzīve atveseļojas.

Ārzemju valūtas un zelta krājumi Latvijas Bankā.

Storks des valeurs étrangères et de l'or à la Banque de Lettonie.

1. janvārī *Le 1-ier janvier*	Valūta un zelts *Valeur et or*	Zelts *Or*
	milj. ls — *en millions de Ls*	
1923.	31,8	0,2
1924.	51,3	3,0
1925.	50,1	8,9
1926.	29,0	8,8
1927.	30,3	8,0
1928.	58,6	8,9
1929.	81,5	9,0
1930.	58,7	9,2
1931.	45,8	9,3
1932.	28,2	16,5
1933.	30,8	20,5
1934.	30,0	27,4
1935.	32,3	28,9
1936.	36,1	28,8
1937.	75,7	48,1
1938.	91,7	48,3

Pieaugošu stabilitāti saimnieciskā dzīvē rada arī valūtas un zelta krājumu palielināšanās. Augstāk ievietotā tabula sniedz ziņas vienīgi par Latvijas Bankai piederošo valūtu un zeltu, bet valstij piederošais zelts nav ieskaitīts. Latvijas Bankai piederošais zelta daudzums valsts pastāvēšanas pirmajā gadudesmitā bija padots lielākām svārstībām. Jau 1930. gadā to iespaidoja starptautiskā saimnieciskā krize, un 1932. gadā valūtas un zelta krājumi noslīdēja līdz 28,3 miljoniem latu, t. i. uz zemāko stāvokli pēdējos 16 gados. Kopš 1932. gada valūtas krājumi ļoti lēnām pieaug, bet sākot ar 1936. gadu pieaugums ir ļoti ātrs. 1936. gadā Latvijas Bankas īpašumā bija 36,1 milj. latu, 1937. gadā jau 75,7 un 1938. gada 1. janvārī 91,7 milj. latu. Kopš 1934. gada, t. i. 4 gadu laikā valūtas un zelta krājumi palielinājušies trīskārtīgi. Zelta krājumi Latvijas Bankā pieaug nemitīgi. 1923. gadā Latvijas Bankai bija zelts par 200.000 latiem, bet 1938. gadā par 48,3 miljoniem, t. i. 241 reizi vairāk.

Latvija ir labi apgādāta ar ārzemju maksāšanas līdzekļiem. Caurmērā uz 1 iedzīvotāju 1936. gada beigās bija zelta un devīzes Latvijā par 53,4 latiem, Lietuvā par 26,8 latiem, Igaunijā — 52,8, Dānijā — 77,7, Norveģijā — 220,0 un Zviedrijā par 345,8 latiem. Bet Skandinavijas valstis pieder pie bagātākām pasaulē. Čechoslovakijai, piemēram, minētā laikā uz 1 iedzīvotāju bija zelta un devīzes tikai par 39,9 latiem, Italijai par 25,4, Ungārijai par 21,3, Polijai par 12,0 un Vācijai par 6,9 latiem. Arī visās Balkānu valstīs attiecīgais skaitlis ir zem 40.

Vēl pelna ievērību, ka ilgtermiņa krediti palielinās, kas saimnieciskā dzīvē iepludina naudu, kuŗai vieglāki deldēšanas nosacījumi un mazāki procenti. Tā ilgtermiņa kreditu uz laukiem 1930. gadā bija 138,4 miljoni, bet 1938. gadā — 202,3. Tanī pašā laikā lauksaimnieku parādu summa ir samazinājusies no 334,1 miljona latu 1932. gadā uz 292,1 miljonu 1938. gadā. Arī pilsētā pieaugusi ilgtermiņa kreditu summa no 54,9 miljoniem 1930. gadā uz 122,3 miljoniem 1938. gadā.

48. KOPDARBĪBA.

Kopdarbības sabiedrību biedru skaits un kapitāli (gada beigās).

Nombre des membres des Unions coopératives et leurs capitaux (fin d'année).

Gadi *Années*	Biedru skaits tūkstošos *Nombre des membres en milliers*	Kapitāli milj. ls *Capitaux en millions de Ls*
1923.	210	3,8
1924.	250	8,0
1925.	298	12,9
1926.	347	17,5
1927.	337	22,1
1928.	353	27,7
1929.	373	34,0
1930.	377	39,3
1931.	382	43,0
1932.	377	45,9
1933.	372	44,7
1934.	369	41,2
1935.	375	40,4
1936.	375	42,3
1937.	384	—

Kopdarbības sabiedrību skaits pēdējos gados samazinājies, kas izskaidrojams, it sevišķi, ar vairāku krājaizdevu un piensaimnieku sabiedrību likvidēšanu, kuŗu darbība pa lielākai daļai nestāvēja uzdevumu augstumā vai arī kas darbojās parallēli. 1938. gadā darbojās 492 (1932. g. — 628) krājaizdevu sabiedrības, 455 (450) apdrošināšanas sabiedrības, 183 (290) patērētāju sabiedrības un 259 (393) piensaimnieku sabiedrības. Pavisam 1938. gadā darbojās 1389 šāda veida kopdarbības sabiedrības. Tanī pašā laikā kopdarbības sabiedrību biedru skaits ir palielinājies. Līdz 1931. gadam tas ar pavisam niecīgām svārstībām pieauga, lai laikā no 1931.—1934. gada sākumam samazinātos. Kopš 1934. gada kopdarbības sabiedrību biedru skaits nemitīgi pieaug, sasniegdams 1938. gada sākumā, pēc iepriekšējām ziņām, 383.602. Atsevišķo kopdarbības veidu darbību raksturo sekojoši skaitļi.

Krājaizdevu sabiedrību bilances un aizdevumi 1919.—1937. g.

Bilans et prêts des sociétés d'épargne et de prêt de 1919 à 1937.

Gadi *Années*	Bilanču kopsumma *Montant des bilans*	Aizdevumi *Prêts*
	1000 ls — *en 1000 de Ls*	
1919.	1.770	1.000
1920.	1.000	660
1921.	1.700	970
1922.	3.493	2.537
1923.	12.820	10.796
1924.	36.604	31.787
1925.	59.341	51.941
1926.	72.203	61.586
1927.	82.129	68.138
1928.	87.261	72.723
1929.	101.825	85.350
1930.	112.922	94.178
1931.	101.801	85.653
1932.	101.275	82.185
1933.	101.392	80.594
1934.	102.066	77.535
1935.	104.713	79.717
1936.	105.704	81.707
1937.[1]	110.000	87.432

[1] Iepriekšējas ziņas. *Données préliminaires.*

Savstarpējo apdrošināšanas biedrību biedru skaits un apdrošinājumu summas.

Nombre des membres des sociétés d'assurance mutuelle et les sommes d'assurance.

Gadi *Années*	Biedru skaits *Nombre des membres*	Apdrošinājumi milj. ls *Sommes d'assurance en millions de Ls*
1923.	40.431	88
1924.	49.329	138
1925.	55.499	218
1926.	82.687	309
1927.	87.764	383
1928.	94.866	461
1929.	101.963	583
1930.	98.880	682
1931.	105.032	724
1932.	109.294	778
1933.	114.427	813
1934.	118.883	838
1935.	122.464	894
1936.	126.572	948

Patērētāju biedrību apgrozījumi 1921.—37. gados.

Chiffre d'affaires des sociétés de consommation de 1921 à 1937.

Gadi *Années*	Apgrozījumi 1000 Ls *Chiffre d'affaires en 1000 de Ls*	Gadi *Années*	Apgrozījumi 1000 Ls *Chiffre d'affaires en 1000 de Ls*
1921.	16.876	1930.	28.322
1922.	14.989	1931.	25.165
1923.	26.160	1932.	18.336
1924.	23.947	1933.	19.776
1925.	28.265	1934.	19.294
1926.	26.308	1935.	22.159
1927.	23.505	1936.	28.979
1928.	26.547	1937.[1]	36.695
1929.	31.501		

Piensaimnieku sabiedrībās saņemtais piens.

Lait reçu dans les sociétés des laitiers.

Gadi *Années*	Saņemtais piens tonnās *Lait reçu en tonnes*	Gadi *Années*	Saņemtais piens tonnās *Lait reçu en tonnes*
1923.	64.812	1931.	518.514
1924.	94.925	1932.	520.408
1925.	172.685	1933.	439.554
1926.	255.914	1934.	449.996
1927.	273.715	1935.	494.818
1928.	325.340	1936.	542.590
1929.	392.072	1937.	595.282
1930.	479.257		

[1] Iepriekšējas ziņas. *Données préliminaires.*

Visos kopdarbības veidos, sākot ar sīkiem pirmsākumiem pēckara gados, novērojama uemitīga augšana. To samērā nelielos apmēros pārtrauca smagās saimnieciskās krizes gadi. Pēdējos gados atkal viscaur novērojama darbības nostiprināšanās un paplašināšanās. Krājaizdevu sabiedrību bilanču kopsumma 1937. gadā bija lielāka nekā jebkad agrāk, un aizdevumu summu pārsniedz vienīgi 1930. gads. Savstarpējo apdrošināšanas sabiedrību biedru skaits 14 gados vairāk nekā trīskāršojies un tagad ir lielāks nekā jebkad agrāk, tāpat apdrošinājumu summa. Patērētāju sabiedrību apgrozījumi, kas krizes gados visjūtamāki samaziuājās, pēdējos 5 gados ir dubultojušies. Piensaimnieku sabiedrībās nodotais piena daudzums jau 1936. gadā pārsniedza visus iepriekšējos gadus. 1937. gadā piensaimnieku sabiedrības saņēma pienu no 333.950 govīm, kas ir $^2/_5$ no visām slaucamām govīm valstī. Sevišķu vērību pelna ražojumu izdevumu samazināšanās piensaimnieku sabiedrībās. Ražošanas izdevumi uz 100 kilogr. sviesta vēl 1928. gadā bija $59_{,40}$ lati. Ar katru nākošo gadu tie samazinājās, un 1936. gadā vairs bija tikai $26_{,16}$ latu lieli.

Bez augstāk sīkāk apskatītām kopdarbības sabiedrībām 1938. gadā vēl darbojās 236 lauksaimniecības mašīnu koplietošanas biedrības, 25 zvejnieku kopdarbības sabiedrības un 22 spirta kopdedzinātavas. It sevišķi plašu darbību attīstījušas zvejnieku kopdarbības sabiedrības, kas sekmējušas zivju tirgus paplašināšanos un līdz ar to palielinājušas zvejnieku peļņu.

49. VALSTS UN PAŠVALDĪBU SAIMNIECĪBA.

Valsts ieņēmumi un izdevumi 1918./20.—1938./39. s. g.

Recettes et dépenses de l'Etat de 1918/20 à 1938/39.

Saimniecības gadi *Exercices*	Ieņēmumi milj. ls *Recettes en millions de Ls*	Izdevumi milj. ls *Dépenses en millions de Ls*	Pārpalikums (+) vai iztrūkums (—) milj. ls *Excédent (+) ou déficit (—) en millions de Ls*
1918./20.	$60_{,6}$	$60_{,6}$	.
1920./21.	$97_{,4}$	$97_{,4}$	.
1921./22.	$66_{,5}$	$66_{,5}$	.
1922./23.	$133_{,8}$	$116_{,3}$	$+17_{,5}$
1923./24.	$156_{,8}$	$124_{,1}$	$+32_{,7}$
1924./25.	$164_{,2}$	$147_{,1}$	$+17_{,1}$
1925./26.	$152_{,8}$	$151_{,3}$	$+1_{,5}$
1926./27.	$164_{,9}$	$160_{,3}$	$+4_{,6}$
1927./28.	$175_{,1}$	$159_{,4}$	$+15_{,7}$
1928./29.	$209_{,8}$	$203_{,5}$	$+6_{,3}$
1929./30.	$195_{,0}$	$183_{,2}$	$+11_{,8}$
1930./31.	$172_{,4}$	$174_{,8}$	$-2_{,4}$
1931./32.	$126_{,7}$	$150_{,9}$	$-24_{,2}$
1932./33.	$130_{,1}$	$135_{,0}$	$-4_{,9}$
1933./34.	$129_{,5}$	$137_{,3}$	$-7_{,8}$
1934./35.	$139_{,1}$	$139_{,6}$	$-0_{,5}$
1935./36.	$156_{,9}$	$146_{,8}$	$+4_{,1}$
1936./37.	$163_{,4}$	$157_{,2}$	$+6_{,2}$
1937./38.	$188_{,7}$	$173_{,6}$	$+15_{,1}$

Valsts ieņēmumi un izdevumi pēckara gados, saimnieciskai dzīvei atjaunojoties, pakāpeniski palielinājās. 1928./29. budžeta gadā valsts ienākumi vienīgo reizi pārsniedza 200 miljonus latu. Līdz ar saimnieciskās krizes iespaida pieaugšanu valsts ienākumi samaziuājās, noslīdēdami 1931./32. budžeta gadā līdz 127 miljoniem. Protams, ka tik strauja samazināšanās (40%) atstāja visļaunāko iespaidu uz visām valsts dzīves nozarēm. Sākot ar 1934. gadu valsts finansiālais stāvoklis atkal uzlabojās. Ienākumi ar katru gadu pieauga, sasniegdami 1937./38. gadā 189 miljonus latu, ar to tuvodamies pirmskrizes visaugstākās koujunktūras gadam. Protams, ka līdz ar to valsts finansiālā aktivitāte atkal varēja plašākos apmēros apaugļot saimniecisko dzīvi, sekmējot rosību, radot ienākumus, kas palielina patēriņu un savukārt sekmē ražošanu. — Krizes gados bija strauji samazinājušies visu veidu valsts ienākumi. Pakāpeniskās stāvokļa uzlabošanās rezultātā nepieauga vienmērīgi ienākumi no visiem avotiem. Salīdzinot 1934./35. budžeta gada ienākumus ar 1938./39. gada budžetu, vispirms un galvenā kārtā palielinājušies ienākumi no monopōliem un valsts uzņēmumiem no $34_{,7}$ milj. latiem uz $62_{,9}$ miljoniem, tas ir par 81%, nodevas un atlīdzības par valsts pakalpojumiem pieaugušas no $11_{,2}$ uz $18_{,0}$, tas ir par 61% un nodokļi no $77_{,2}$ uz $99_{,0}$, tas ir par 28%. Ienākumi no pārējiem avotiem ir mazāki nekā pirms 4 gadiem. Valsts izdevumi, līdz ar ienākumu palielināšanos, ir proporcionāli pieauguši visās nozarēs. Ievērību pelna tas, ka, sākot ar 1935./36. budžeta gadu, ienākumi pārsniedz izdevumus, un pēdējos trijos gados budžets noslēgts ar katru gadu pieaugošu atlikumu (4, 6 un 15 milj. ls).

Savstarpējo apdrošināšanas biedrību biedru skaits un apdrošinājumu summas.

Nombre des membres des sociétés d'assurance mutuelle et les sommes d'assurance.

Gadi *Années*	Biedru skaits *Nombre des membres*	Apdrošinājumi milj. ls *Sommes d'assurance en millions de Ls*
1923.	40.431	88
1924.	49.329	138
1925.	55.499	218
1926.	82.687	309
1927.	87.764	383
1928.	94.866	461
1929.	101.963	583
1930.	98.880	682
1931.	105.032	724
1932.	109.294	778
1933.	114.427	813
1934.	118.883	838
1935.	122.464	894
1936.	126.572	948

Patērētāju biedrību apgrozījumi 1921.—37. gados.

Chiffre d'affaires des sociétés de consommation de 1921 à 1937.

Gadi *Années*	Apgrozījumi 1000 Ls *Chiffre d'affaires en 1000 de Ls*	Gadi *Années*	Apgrozījumi 1000 Ls *Chiffre d'affaires en 1000 de Ls*
1921.	16.876	1930.	28.322
1922.	14.989	1931.	25.165
1923.	26.160	1932.	18.336
1924.	23.947	1933.	19.776
1925.	28.265	1934.	19.294
1926.	26.308	1935.	22.159
1927.	23.505	1936.	28.979
1928.	26.547	1937.[1]	36.695
1929.	31.501		

Piensaimnieku sabiedrībās saņemtais piens.

Lait reçu dans les sociétés des laitiers.

Gadi *Années*	Saņemtais piens tonnās *Lait reçu en tonnes*	Gadi *Années*	Saņemtais piens tonnās *Lait reçu en tonnes*
1923.	64.812	1931.	518.514
1924.	94.925	1932.	520.408
1925.	172.685	1933.	439.554
1926.	255.914	1934.	449.996
1927.	273.715	1935.	494.818
1928.	325.340	1936.	542.590
1929.	392.072	1937.	595.282
1930.	479.257		

[1] Iepriekšējas ziņas. *Données préliminaires.*

Visos kopdarbības veidos, sākot ar sīkiem pirmsākumiem pēckara gados, novērojama uemitīga augšana. To samērā nelielos apmēros pārtrauca smagās saimnieciskās krizes gadi. Pēdējos gados atkal viscaur novērojama darbības nostiprināšanās un paplašināšanās. Krājaizdevu sabiedrību bilanču kopsumma 1937. gadā bija lielāka nekā jebkad agrāk, un aizdevumu summu pārsniedz vienīgi 1930. gads. Savstarpējo apdrošināšanas sabiedrību biedru skaits 14 gados vairāk nekā trīskāršojies un tagad ir lielāks nekā jebkad agrāk, tāpat apdrošinājumu summa. Patērētāju sabiedrību apgrozījumi, kas krizes gados visjūtamāki samaziuājās, pēdējos 5 gados ir dubultojušies. Piensaimnieku sabiedrībās nodotais piena daudzums jau 1936. gadā pārsniedza visus iepriekšējos gadus. 1937. gadā piensaimnieku sabiedrības saņēma pienu no 333.950 govīm, kas ir $^2/_5$ no visām slaucamām govīm valstī. Sevišķu vērību pelna ražojumu izdevumu samazināšanās piensaimnieku sabiedrībās. Ražošanas izdevumi uz 100 kilogr. sviesta vēl 1928. gadā bija $59_{,40}$ lati. Ar katru nākošo gadu tie samazinājās, un 1936. gadā vairs bija tikai $26_{,16}$ latu lieli.

Bez augstāk sīkāk apskatītām kopdarbības sabiedrībām 1938. gadā vēl darbojās 236 lauksaimniecības mašīnu koplietošanas biedrības, 25 zvejnieku kopdarbības sabiedrības un 22 spirta kopdedzinātavas. It sevišķi plašu darbību attīstījušas zvejnieku kopdarbības sabiedrības, kas sekmējušas zivju tirgus paplašināšanos un līdz ar to palielinājušas zvejnieku peļņu.

49. VALSTS UN PAŠVALDĪBU SAIMNIECĪBA.

Valsts ieņēmumi un izdevumi 1918./20.—1938./39. s. g.

Recettes et dépenses de l'Etat de 1918/20 à 1938/39.

Saimniecības gadi *Exercices*	Ieņēmumi milj. ls *Recettes en millions de Ls*	Izdevumi milj. ls *Dépenses en millions de Ls*	Pārpalikums (+) vai iztrūkums (—) milj. ls *Excédent (+) ou déficit (—) en millions de Ls*
1918./20.	$60_{,6}$	$60_{,6}$	.
1920./21.	$97_{,4}$	$97_{,4}$	.
1921./22.	$66_{,5}$	$66_{,5}$	.
1922./23.	$133_{,8}$	$116_{,3}$	$+17_{,5}$
1923./24.	$156_{,8}$	$124_{,1}$	$+32_{,7}$
1924./25.	$164_{,2}$	$147_{,1}$	$+17_{,1}$
1925./26.	$152_{,8}$	$151_{,3}$	$+1_{,5}$
1926./27.	$164_{,9}$	$160_{,3}$	$+4_{,6}$
1927./28.	$175_{,1}$	$159_{,4}$	$+15_{,7}$
1928./29.	$209_{,8}$	$203_{,5}$	$+6_{,3}$
1929./30.	$195_{,0}$	$183_{,2}$	$+11_{,8}$
1930./31.	$172_{,4}$	$174_{,8}$	$-2_{,4}$
1931./32.	$126_{,7}$	$150_{,9}$	$-24_{,2}$
1932./33.	$130_{,1}$	$135_{,0}$	$-4_{,9}$
1933./34.	$129_{,5}$	$137_{,3}$	$-7_{,8}$
1934./35.	$139_{,1}$	$139_{,6}$	$-0_{,5}$
1935./36.	$156_{,9}$	$146_{,8}$	$+4_{,1}$
1936./37.	$163_{,4}$	$157_{,2}$	$+6_{,2}$
1937./38.	$188_{,7}$	$173_{,6}$	$+15_{,1}$

Valsts ieņēmumi un izdevumi pēckara gados, saimnieciskai dzīvei atjaunojoties, pakāpeniski palielinājās. 1928./29. budžeta gadā valsts ienākumi vienīgo reizi pārsniedza 200 miljonus latu. Līdz ar saimnieciskās krizes iespaida pieaugšanu valsts ienākumi samaziuājās, noslīdēdami 1931./32. budžeta gadā līdz 127 miljoniem. Protams, ka tik strauja samazināšanās (40%) atstāja visļaunāko iespaidu uz visām valsts dzīves nozarēm. Sākot ar 1934. gadu valsts finansiālais stāvoklis atkal uzlabojās. Ienākumi ar katru gadu pieauga, sasniegdami 1937./38. gadā 189 miljonus latu, ar to tuvodamies pirmskrizes visaugstākās koujunktūras gadam. Protams, ka līdz ar to valsts finansiālā aktivitāte atkal varēja plašākos apmēros apaugļot saimniecisko dzīvi, sekmējot rosību, radot ienākumus, kas palielina patēriņu un savukārt sekmē ražošanu. — Krizes gados bija strauji samazinājušies visu veidu valsts ienākumi. Pakāpeniskās stāvokļa uzlabošanās rezultātā nepieauga vienmērīgi ienākumi no visiem avotiem. Salīdzinot 1934./35. budžeta gada ienākumus ar 1938./39. gada budžetu, vispirms un galvenā kārtā palielinājušies ienākumi no monopōliem un valsts uzņēmumiem no $34_{,7}$ milj. latiem uz $62_{,9}$ miljoniem, tas ir par 81%, nodevas un atlīdzības par valsts pakalpojumiem pieaugušas no $11_{,2}$ uz $18_{,0}$, tas ir par 61% un nodokļi no $77_{,2}$ uz $99_{,0}$, tas ir par 28%. Ienākumi no pārējiem avotiem ir mazāki nekā pirms 4 gadiem. Valsts izdevumi, līdz ar ienākumu palielināšanos, ir proporcionāli pieauguši visās nozarēs. Ievērību pelna tas, ka, sākot ar 1935./36. budžeta gadu, ienākumi pārsniedz izdevumus, un pēdējos trijos gados budžets noslēgts ar katru gadu pieaugošu atlikumu (4, 6 un 15 milj. ls).

Valsts ieņēmumi.

Recettes d'Etat.

Valstis *Etats*	Saimniec. gadi *Exercices*	Milj. ls *En millions de Ls*	Caurmērā uz 1 iedzīvotāju latos *En moyenne par habitant en Ls*
Zviedrija *Suède*	1938./39.	1.867,3	297
Norveģija *Norvège*	1938./39.	714,1	246
Dānija *Danemark*	1938./39.	690,1	184
Somija *Finlande*	1938.	495,1	137
Latvija *Lettonie*	**1938./39.**	**190,0**	**97**
Igaunija *Estonie*	1935./36.	83,6	74
Lietuva *Lithuanie*	1936.	.	67
Anglija *Angleterre*	1938./39.	25.855,5	547
Īrija *Irlande*	1937./38.	902,0	307
Holande *Pays-Bas*	1938.	2.493,1	288
Vācija *Allemagne*	1934./35.	16.000,2	244
Beļģija *Belgique*	1938.	1.967,6	236
Francija *France*	1938.	9.257,2	221
Ungārija *Hongrie*	1937./38.	1.787,0	198
Italija *Italie*	1937./38.	6.998,5	162
Šveice *Suisse*	1938.	606,7	145
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	1938.	1.795,3	118
Grieķija *Grèce*	1937./38.	739,6	107
Dienvidslavija *Yougoslavie*	1938./39.	1.433,2	93
Portugale *Portugal*	1938.	563,1	77
Bulgārija *Bulgarie*	1938.	443,6	70
Polija *Pologne*	1938./39.	2.367,0	69
Rumānija *Roumanie*	1938./39.	1.229,4	63

Jāpiezīmē, ka visu valstu ieņēmumu kopsummas nav pilnīgi salīdzināmas, jo to lielums ir atkarīgs no valsts finansu organizācijas veida. Centrālizētās valstīs valsts budžeti ir lielāki nekā valstīs, kurās plašākas funkcijas izpilda pašvaldības. Tāpat valsts budžeti samazinās valstīs, kurās privātā iniciātīva izpilda uzdevumus, ko citur pilda valsts (satiksme, skolas u. c.). Bez tam jāņem arī vērā, ka vairākās valstīs parallēli valsts budžetam ienākumus gūst dažādi fondi, kas citās zemēs ietilpst valsts budžetos. Arī pie mums, kopš valsts pastāvēšanas pirmajiem gadiem, pastāv vairāki šādi fondi. Neskatoties uz to, pēdējās tabulas skaitļi atļauj izdarīt salīdzinājumus, kas rāda, ka Latvijā valsts ieņēmumi caurmērā no katra iedzīvotāja nav uzskatāmi par lieliem. Mazāki valsts ieņēmumi no iedzīvotāja ir pārējās Baltijas valstīs, Polijā, Portugalē un Balkānu valstīs. Turpretim visās Vakar- un Viduseiropas valstīs katrs iedzīvotājs maksā ievērojami lielāku summu valstij, pie kam vairākās no šīm valstīm iedzīvotāju turības līmenis nav augstāks kā Latvijā, un tur, kur tas tiešām ir augstāks, valsts ienākumi nereti pārsniedz starpību labklājības līmenī.

Valsts izdevumu sadalījums dažādām vajadzībām Latvijā lielos vilcienos sakrīt ar Eiropas valstu caurmēra skaitļiem. Pārvaldes izdevumi mazās valstīs vispārīgi saslāda lielāku daļu no budžeta nekā lielvalstīs, vēl vairāk, ja tur, kā Anglijā, daudzas funkcijas, kuras pie mums pilda valsts, pilda pašvaldības un privātā uzņēmība. Lielāki pārvaldes izdevumi nekā Latvijai ir pārējām Baltijas valstīm, visām Balkānu valstīm un daudzām vidēja lieluma valstīm, piemēram, Ungārijai. Mazāki tie ir lielvalstīs un Skandinavijā. Valsts apsardzības vajadzībām Latvija izdod taisni tādu pat daļu no valsts budžeta, kāds iznāk caurmērā visām Eiropas valstīm (23%). Vismazāk bruņošanās vajadzībām izdod Dānija un Īrija (7,0 resp. 7,8%), bet visvairāk izdeva Čechoslovakija un Polija (36,1 un 32,7%). Tautas izglītības vajadzībām Latvijā valsts izdod vairāk (14,7%) nekā caurmērā Eiropā (12,1%). Vislielākie relātīvie izdevumi tautas izglītībai ir Holandē (18,6%) un Lietuvā (17,8%). Arī lautas labklājības veicināšanai, sociālās labumdošanas *reālizēšanai Latvija izdod lielāku daļu no* sava budžeta (13,1%) nekā caurmērā Eiropas valstis (9,3%). Šīm vajadzībām visvairāk izdod Dānija (27,3%) un Īrija (26,6%), bet visvazāk Polija (1,8%) un Dienvidslavija (2,1%). Saimnieciskās dzīves veicināšanai Latvija izdod ievērojami vairāk (25,6%) nekā Eiropas valstis caurmērā (18,7%). Šinī izdevumu postenī pirmās vietās stāv Īrija un Norveģija (34,2 resp. 32,7%), bet pēdējā vietā Rumānija (2,9%). Valsts parādu deldēšanai un procentiem galvenās Eiropas valstis izlieto caurmērā 12,9% no saviem ienākumiem. Anglijā un Italijā šiem izdevumiem jāizlieto 26% no budžeta. Vairāk nekā 20% no visiem valsts izdevumiem šai vajadzībai izlieto arī Beļģija, Grieķija, Bulgārija un Šveice. Latvijas valsts budžetā šie izdevumi sastāda tikai 1,0% (Lietuvā 1,1%), un labvēlīgākos apstākļos nekā Latvija atrodas vienīgi Īrija (0,1%). Tas izskaidrojams ar to, ka Latvijai ir ļoti nelieli valsts parādi.

Valsts parādi (iekšējie un ārējie).

Dettes de l'Etat (intérieures et extérieures).

Valstis *Etats*	Gadi *Années*	Milj. ls *En millions de Ls*	Caurmērā uz 1 iedzīvotāju latos *En moyenne par habitant en Ls*
Anglija *Angleterre*	1938.	205.442,1	4.344
Francija (iekšējie) *France (intér.)*	1936.	81.062,7	1.934
Holande *Pays-Bas*	1938.	11.425,0	1.321
Beļģija *Belgique*	1936.	9.479,2	1.138
Šveice *Suisse*	1938.	3.436,3	821
Norveģija *Norvège*	1937.	1.982,2	682
Italija *Italie*	1935.	28.158,6	660
Čechoslovakija *Tchécoslovaquie*	1938.	8.434,6	553
Vācija *Allemagne*	1938.	35.875,5	527
Zviedrija *Suède*	1938.	3.134,3	499
Īrija *Irlande*	1937.	1.228,3	417
Dānija *Danemark*	1937.	1.489,2	397
Grieķija *Grèce*	1937.	2.287,6	330
Ungārija *Hongrie*	1938.	2.400,4	266
Rumānija *Roumanie*	1935.	5.137,0	264
Dienvidslavija *Yougoslavie*	1936.	3.570,3	235
Portugale *Portugal*	1936.	1.646,1	225
Bulgārija *Bulgarie*	1938.	1.370,8	217
Igaunija *Estonie*	1938.	171,6	152
Somija *Finlande*	1936.	490,5	136
Polija Pologne	1937.	4.608,8	133
Latvija *Lettonie*	**1938.**	**155,0**	**79**
Lietuva *Lithuanie*	1938.	102,8	40

Pēdējos gados, sakarā ar saimniecisko krizi un ļoti ievērojamiem kapitāliem ieguldījumiem (Ķegums u. c.), valsts parādi palielinājušies. Ārējie parādi pieauguši samērā ļoti nedaudz — no 1933. g. līdz 1938. g. par 5,9%, bet iekšējie parādi no 2,4 miljoniem līdz 33,2 miljoniem. Pavisam kopā Latvijai ir valsts parādu 156 miljoni, kas izlaisa uz 1 iedzīvotāju 79 latus. No 23 šeit minētām valstīm tikai Lietuvai ir mazāki parādi nekā Latvijai. No otras puses, Anglijā uz katru pilsoni iznāk 55 reizes lielāki valsts parādi. Latvijas valsts parādus tamdēļ varam uzskatīt par pavisam niecīgiem. Tas jāsaka ar uzsvērumu, kad ievēro, ka pēdējos 20 gados aljaunots viss kara laikā izpostītais, izvesta

agrārā reforma, pārciesta vissmagākā saimnieciskā krize un saimnieciskā dzīve spēcīgi pārorientēta patstāvīgās valsts piemērotā virzienā. Visu to tagadējā paaudze izdarījusi pati saviem spēkiem, neuzveldama nākošām paaudzēm kaut cik redzamas naslas valsts parādu veidā.

Pilsētu un pagastu budžeti.

Budgets des villes et des communes rurales.

Pilsētu ieņēmumi *Recettes des villes*		Pagastu ieņēmumi *Recettes des communes rurales*	
Gadi *Années*	1000 ls	Saimniecības gadi *Exercices*	1000 ls
1920.	7.086		
1921.	7.679	1921.	3.019
1922.	14.753	1922.	5.716
1923.	16.472	1923./24.	8.586
1924.	23.269	1924./25.	9.902
1925.	28.288	1925./26.	11.502
1926.	34.225	1926./27.	13.041
1927.	33.859	1927./28.	13.487
1928.	40.865	1928./29.	13.252
1929.	45.091	1929./30.	14.909
1930.	46.867	1930./31.	15.264
1931.	51.133	1931./32.	15.321
1932.	46.203	1932./33.	12.820
1933.	43.736	1933./34.	12.376
1934.	46.034	1934./35.	12.798
1935.	47.212	1935./36.	14.173
1936.	50.334	1936./37.	15.416
1937.	60.092	1937./38.	17.726
1938.	63.099		

Arī pašvaldību saimniecībā pēdējos gados novērojama jauna rosība un apslākļu uzlabošanās. Pilsētu un pagastu ieņēmumi liecina, ka pēdējās saimnieciskās krizes grūtības ir pārvarētas. Valsts paslāvēšanas pirmajos gados pašvaldību ienākumi bija ļoti nelieli. Tie ar katru gadu palielinājās un 1931. gadā bija sasnieguši pilsētās 51,1 miljonu latu un pagastos 15,3 miljonus. 1933. gadā pašvaldību ienākumi bija vismazākie, bet lad, saimnieciskai dzīvei atveseļojoties, atkal palielinās, sasniegdami 1938. gadā pilsētās 63,1 miljonu un uz laukiem 17,7 miljonus latu. Pagastu pašvaldību ieņēmumu avotos nav notikušas redzamākas pārgrozības. Pilsētās procentuāli samazinājusies nodokļu daļa ienākumos no 44,1% 1933. gadā līdz 39,9% 1938. gadā, bet ārkārtējie ieņēmumi palielinājušies tanī pašā laikā no 2,9% uz 16,6%. Tanī pašā laikā pagastu izdevumos pelna ievērību palielinātie izdevumi tautas izglītības vajadzībām. Kamēr 1932./33. budžeta gadā pagasti izglītības vajadzībām izdeva 1.755.000 latus vai 13,7% no visiem izdevumiem, tikmēr 1938./39. budžeta gadā 3.824.000 latus vai 21,12%. Pilsētu izdevumos pelna ievērību izdevumu sašaurināšana izglītības vajadzībām, jo daudzās pilsētās vidusskolu uzturēšana no pilsētu budžetiem pāriet uz valsti. Toties ļoti ievērojamā mērā pilsētās palielinājušies kapitālie ieguldījumi. Kamēr izdevumi šim vajadzībām ap 1929. gadu svārstījās starp 6 un 7 miljoniem latu un 1933. gadā noslīdēja līdz 4,5 miljoniem, tikmēr 1938. gadā tie pieauguši līdz 19,12 miljoniem. Kapitālie ieguldījumi 1932. gadā sastādīja 10,13% no visiem pilsētu izdevumiem, bet 1938. gadā 30,5%. Ar šiem izdevumiem uzlabotas pilsētu labierīcības, celtas ēkas, asfaltētas ielas, iegūti satiksmes līdzekļi, paplašināta kanālizācija, ūdensvads u. t. t. Ar to arī izskaidrojama palielināta vajadzība pēc ārkārtējiem ieņēmumiem, kas palielina pašvaldību īpašumus. Vēl sevišķu ievērību pelna pašvaldību saimniecības savešana kārtībā, jo agrākos gados gan izstrādāja pašvaldību budžetus, bet tie bieži nereālizējās, it sevišķi tamdēļ, ka nodokļu maksātāji nepildīja savus pienākumus un pašvaldības dažādu iemeslu dēļ tos nepiedziņa. 1933. gadā pagastu pašvaldībām izstāvēja par gandrīz 12 miljoniem latu nepiedzītu nodokļu, bet 1938. gadā vairs tikai par 2,3 miljoniem. Pagastu pašvaldību manta, kas 1928. gadā reprezentēja 30 miljonus latu lielu vērtību, pieauga 1937. gadā līdz 63,3 miljoniem. Pagastu mantas dubultošanās pēdējos 10 gados arī izskaidrojama ar kapitāliem ieguldījumiem, jaunām pašvaldību, skolu un citām sabiedriskām celtnēm.

50. NODARBINĀTĪBA UN APDROŠINĀŠANA SLIMĪBU UN NELAIMES GADĪJUMOS.

Strādājošo algoto personu skaits tūkstošos.

Personnel actif salarié en 1000.

(Izņemot lauksaimniecībā un valsts un pašvaldību administrācijā nodarbinātos.)
(Excepté celui en agriculture et au service administratif d'Etat et communal.)

	1928.	1929.	1930.	1931.	1932.	1933.	1934.	1935.	1936.	1937.	1938. g. jūnijā 1938 juin
Rūpniecībā *Industrie*	72,4	76,8	82,5	75,4	63,5	71,7	83,2	90,4	94,9	103,8	113,2
Tirdzniecībā *Commerce*	26,3	27,8	28,5	27,1	22,8	22,0	21,7	22,0	21,5	25,6	27,4
Mājkalpotāji *Service domestique* . . .	15,6	16,0	17,7	16,3	14,2	14,3	14,2	14,0	15,7	16,0	15,5
Inteli. darba slr. *Travailleurs intellectuels*	13,0	14,8	16,1	14,5	12,9	13,1	13,1	12,9	13,6	13,7	13,5
Tīrība un higiēna *Nettoyage et hygiène*	9,8	10,3	11,7	10,2	9,4	9,3	9,7	9,9	10,3	11,1	12,6
Satiksme un transports . . . . . *Communication et transport*	8,9	9,1	9,0	9,2	7,2	7,4	7,7	8,0	8,1	8,6	8,9
Pārējie nodarb. veidi . . . . . *Autres branches d'occupation*	9,0	9,6	6,9	9,4	5,5	6,6	7,5	8,1	10,3	13,3	14,1
Kopā *Total*	155,0	165,3	172,4	162,4	135,5	144,1	157,1	167,1	177,1	192,1	205,2

Nodarbināto cilvēku skaits šeit saskaņā ar slimu kasēs apdrošināto algoto darbinieku skaitu, atskaitot slimo kasēs apdrošinātos lauksaimniecībā un pašvaldībās nodarbinātos. Nodarbinātība valsts pastāvēšanas pirmajos gados nemitīgi palielinājās un 1930. gadā sasniedza savu augstāko pakāpi ar 172.400 personām. 1932. gadā nodarbināto personu skaits noslīdēja līdz 135.500, bet kopš tā laika nemitīgi palielinās, sasniegdams 1938. gada jūnijā Latvijā agrāk nekad nesasniegtu skaitu — 205.200. Nodarbinātība pieaugusi visās svarīgākās nozarēs. Rūpniecībā 1938. gada jūnijā nodarbināto bija par 49.700 vairāk nekā 1932. gadā. Tanī pašā laikā tirdzniecībā nodarbināto skaits pieauga par 4600, satiksmē par 1700, mājkalpotāju skaits par 1300 u. t. t., pavisam kopā par apm. 70.000.

Nodarbinātība Latvijā un dažās citās valstīs indeksskaitļos.
L'activité en nombres-indices en Lettonie et en divers autres Etats.

		100. =	1936. g. dec.	1937. g. dec.	±%
Latvija Lettonie . .		**1929. g.**	**110**	121	+ 9,0
Beļģija *Belgique* . .		1929. g.	85	83	— 2,4
Dānija *Danemark* .		1931. g.	129	129	—
Francija *France* . .		1930. g.	75	81	+ 8,0
Igaunija *Estonie* . .		1929. g.	127	139	+ 9,4
Lielbritanija *Gr.-Bretagne* . . .		1929. g.	109	112	+ 2,8
Norveģija *Norvège* .		1935. g.	104	109	+ 4,8
Polija *Pologne* . . .		1929. g.	76	85	+11,8
Somija *Finlande* . .		1929. g.	102	109	+ 6,9
Vācija *Allemagne* .		1929. g.	96	103	+ 7,3
Zviedrija *Suède* . .		1926.—1930.	110	117	+ 6,4

Šie skaitļi rāda, ka Latvija pieder pie valstīm, kurās nodarbinātība pieaugusi visātrāk un sevišķi strauji turpina pieaugt pēdējos gados. Sakarā ar to samazinājies bezdarbnieku skaits.

Dīkā palikušie darba meklētāji.
(Caurmērā 1 mēnesī.)
Demandeurs d'emploi en reserve.
(En moyenne par mois.)

Gadi *Années*	Skaits tūkstošos *Nombre en 1000*	Gadi *Années*	Skaits tūkstošos *Nombre en 1000*
1920.	1,3	1929.	5,0
1921.	3,3	1930.	4,9
1922.	4,8	1931.	8,7
1923.	3,0	1932.	14,6
1924.	2,0	1933.	8,3
1925.	2,7	1934.	5,0
1926.	2,8	1935.	4,8
1927.	3,1	1936.	3,9
1928.	4,7	1937.	3,0

Sākot ar 1928. gadu pie mums sāka palielināties dīkā palikušo darba meklētāju skaits. Sevišķi liels tas bija 1931.—33. gados. 1932. gadā caurmērā mēnesī palika bez darba 14.600 darba meklētāji. Bet atsevišķos mēnešos bezdarbnieku skaits bija ievērojami lielāks. Tā 1932. gada janvārī reģistrēti 39.086 bezdarbnieki. Tanī pašā laikā sabiedriskos darbos bija nodarbināts 12.751 cilvēks. 1932./33. budžeta gadā bezdarba apkarošana un mazināšana izmaksāja valstij 8,78 miljonus latu un pašvaldībām 1,03 miljonus. Tomēr toreiz dīkā palika vairāk nekā 14.000 darba meklētāji. Pēc šī smagā krizes gada apstākļi uzlabojās, un pēdējos gados pie mums nevar būt runa par bezdarbu, jo vienmēr, pat visaugstākā saimnieciskās dzīves uzplaukuma laikā, būs cilvēki, kas šādu jeb citādu apstākļu dēļ meklēs darbu. Pie mums, kā to pēdējās tabulas skaitļi rāda, tādu cilvēku caurmērā mēnesī ir starp 3 un 4000. Tagad pie mums dīkā palikušo darba meklētāju skaits ir mazāks nekā līdz šim visaugstākās konjunktūras gados un daudzos arodos noteikti trūkst darba spēka.

Darba meklētāju skaits 1937. g. decembrī.
Nombre des demandeurs d'emploi au décembre 1937.

Igaunija *Estonie* . .	1.726	Norveģija *Norvège* .	33.906
Somija *Finlande* . .	3.770	Zviedrija *Suède* . .	109.634
Lietuva *Lithuanie* .	3.787	Dānija *Danemark* .	168.911
Latvija Lettonie .	**3.068**	Polija *Pologne* . .	470.009

Bezdarba novērtēšanai jāņem vērā valsts iedzīvotāju skaits un arī rūpniecības un tirdzniecības svars katrā zemē. Tad izrādās, ka taisni Baltijas valstis, sevišķi Latvija, pratušas savu saimniecību visveselīgāki iekārtot, jo ne tikai Skandinavijas valstīs ir relātīvi lielāks bezdarbnieku skaits nekā pie mums, bet arī lielvalstīs, neskatoties uz saimniecisko uzplaukumu pēdējos gados, reģistrēts liels bezdarbnieku skaits. 1937. gada decembrī Francijā bija 389.626 bezdarbnieki, Vācijā — 994.784 un Anglijā 1.338.850. Ja arī ņem vērā šo valstu lielo iedzīvotāju skaitu, tad tomēr tur ir arī relātīvi daudzas desmit reizes lielāks bezdarbnieku skaits nekā pie mums.

Slimo kasēs apdrošināto personu skaits tūkstošos.
Nombre des personnes assurées dans les caisses-maladie — en 1000.

Gadi *Années*	Dalībnieki *Membres de caisse* vīr. *hom.*	siev. *fem.*	kopā *total*	Ģimenes locekļi *Membres de famille*	Pavisam *Total général*
1922.	32,7	13,7	46,4	35,0	81,4
1923.	50,9	25,2	76,1	63,4	139,5
1924.	69,6	36,2	105,8	83,3	189,1
1925.	76,1	44,8	120,9	90,6	211,5
1926.	84,6	52,7	137,3	93,1	230,6
1927.	89,8	58,5	148,3	97,2	245,5
1928.	94,7	66,8	161,5	99,5	261,0
1929.	100,0	71,2	171,2	106,6	277,8
1930.	103,7	75,6	179,4	109,1	288,7
1931.	95,8	72,4	168,2	106,7	274,9
1932.	76,1	64,0	141,0	91,6	232,6
1933.	79,0	70,1	149,7	96,1	245,8
1934.	87,6	74,7	161,7	102,7	264,4
1935.	92,0	79,4	172,3	109,1	281,4
1936.	99,1	83,8	182,9	117,7	300,6
1937.	109,7	89,7	199,4	119,1	318,5
1938. 1. *pusē*	114,8	94,2	209,0	126,2	335,2

Slimo kasēs apdrošināto personu — kasu dalībnieku skaits pieauga līdz 1930. gadam, kad tas sasniedza 179.600, bet tad sāka samazināties, noslīdēdams 1932. gadā līdz 141.000. 1936. gadā tas atkal ir lielāks nekā jebkad agrāk un 1938. gada pirmā pusē sasniedz 209.000. Tagad slimo kasu dalībnieku skaits ir par 16% lielāks nekā jebkad agrāk un par 48% lielāks nekā 1932. gadā. Tāpat pieaudzis apdrošināto ģimenes locekļu skaits. Slimo kasu izdevumi ārstēšanai un pabalstiem nemitīgi pieauga līdz 1930. gadam, bet tad noslīdēja 1932. gadā uz 11.975.400 latiem, lai līdz 1937. gadam atkal pieaugtu uz 16.097.800 latiem. Lielāko

Izdevumi palīdzībai darba nelaimes gadījumos cietušiem.
(Tūkstošos latu.)
Dépenses pour la subvention aux personnes ayant souffert par des accidents de travail.
(En 1000 de lats.)

Gadi *Années*	Ārstēšana *Traitement*	Pabalsti *Subventions*	Pensijas *Pensions*	Kopā *Total*
1922.	5,8	37,9	19,8	63,5
1923.	17,0	133,6	54,1	204,7
1924.	23,7	185,0	90,5	299,2
1925.	30,4	172,4	153,4	356,2
1926.	103,4	237,8	138,9	480,1
1927.	122,8	247,8	119,1	489,5
1928.	606,6	881,8	326,3	1.814,8
1929.	834,9	1.226,1	462,9	2.523,8
1930.	1.049,4	1.731,7	658,4	3.439,5
1931.	797,0	829,1	824,1	2.451,1
1932.	925,2	465,8	1.318,4	2.709,5
1933.	744,1	519,3	1.244,6	2.508,0
1934.	943,8	587,8	1.350,1	2.881,7
1935.	1.020,0	584,8	1.529,3	3.134,1
1936.	1.657,2	695,6	1.729,8	4.082,6
1937.	1.484,7	1.062,6	1.977,9	4.525,2

daļu (11,3 milj.) no šīs summas izdod ārstēšanai, bet atlikumu (4,8 milj.) pabalstiem. Slimo kasu izdevumi ārstēšanai un pabalstiem uz 1 dalībnieku pieauga līdz 1931. gadam un tad pakāpeniski samazinājās līdz 1935. gadam (74,3 ls). Pēc tam tie atkal pieauguši, 1937. gadā sasniedzot 80,4 latus. No šīs summas uz ārstēšanu krīt 56,8 lati, bet pabalstiem 23,9 lati. Slimo kasu izdevumi ārstēšanai un pabalstiem 1929. gadā un dažus gadus pēc tam bija mazliet lielāki nekā pēdējā gadā, kas izskaidrojams ar mēģinājumu izskaust nevajadzīgus un nelietišķus ārstniecības izdevumus. Pabalstu summa uz 1 dalībnieku bija lielāka nekā tagad tikai pēdējos pirmskrizes gados. Piezīmējams, ka pabalstu normas pēdējos gados tomēr ir palielinātas, tā ģimenes apgādātājam, kas ārstējās mājās, pabalstu 1935. gadā maksāja 45—80% no algas, bet 1936. gadā 60—80%.

Izdevumi nelaimes gadījumos cietušiem ar nelielām svārstībām nepārtraukti palielinājušies. 1925. gadā šai vajadzībai izdeva 356.200 latus, 1930. gadā — 3.439.500 un 1937. gadā — 4.525.200 latus. Tādā pašā samērā pieauguši izdevumi ārstēšanai un pabalsti; nākot ikgadus klāt zināmam skaitam pensionāru, nepārtraukti pieaug izdevumi nelaimes gadījumos cietušo pensijām. 1927. gadā šīm pensijām izdeva 119.100 latus, 1932. gadā 1.318.400 un 1937. gadā 1.977.900 latus. Izdevumi palielinājušies, no vienas puses, sakarā ar nelaimes gadījumu apdrošināšanai pakļauto personu aploka paplašināšanos, bet vēlākos gados tā ir pieaugošās nodarbinātības un lielākas apdrošināšanas iestāžu izlietošanas rezultāts.

G A L V E N I E A V O T I — S O U R C E S P R I N C I P A L E S

VALSTS STATISTISKĀS PĀRVALDES PUBLICĒJUMI:

PUBLICATIONS DU BUREAU DE STATISTIQUE DE L'ÉTAT:

Latvijas statistikas gada grāmata 1937./38., astoņpadsmitais gada gājums.
Annuaire Statistique de la Lettonie pour l'année 1937/38, dix-huitième année.
Ceturtā tautas skaitīšana Latvijā 1935. g. I—V.
Quatrième recensement de la population en Lettonie en 1935. I—V.
Trešā tautas skaitīšana Latvijā 1930. g. I—VI.
Troisième recensement de la population en Lettonie en 1930. I—VI.
Latvijas kultūras statistika 1918.—1937.
Statistique de la culture intellectuelle de Lettonie de 1918 à 1937.
Tautas veselības statistika 1936. IX gada gājums.
Statistique de l'hygiène publique 1936. IX année.
Latvijas lauksaimniecība 1937., divpadsmitais izdevums.
Etat de l'agriculture en Lettonie en 1937. XII édition.
Latvijas lauksaimniecība pēc 1923. g. lauksaimniecības skaitīšanas ziņām. I—II.
Etat de l'agriculture en Lettonie d'après les données du recensement agricole en 1923. I—II.
Lauksaimniecības skaitīšana Latvijā 1929. g. I—VIII-b.
Recensement agricole en Lettonie en 1929. I—VIII-b.
Vispārīgā sējumu un mājlopu skaitīšana Latvijā 1935. g. I—VI.
Recensement général des emblavures et du bétail de ferme en Lettonie en 1935. I—VI.
Lauksaimniecības rentābilitāte 1932./33.—1934./35. g. III. izdevums.
Rentabilité de l'agriculture de 1932/33 à 1934/35. III édition.
Latvijas amatniecība un rūpniecība 1935. gadā. I Vispārīgās ziņas.
Métiers et industrie de Lettonie en 1935. I. Renseignements généraux.
Rūpniecības statistika 1936. g. Pirmais gads.
Statistique de l'industrie en 1936. Première année.
Latvija skaitļos 1938.
Latvijas valsts finanses 1918./1920.—1931./1932.
Finances de l'Etat Letton de 1918/1920 à 1931/1932.
Lauku pašvaldību finanses 1921.—1928./1929.
Finances des communes rurales de 1921 à 1928/1929.
Pilsētu pašvaldību finanses 1920.—1930.
Finances des municipalités de 1920 à 1930.
Tirdzniecības uzņēmumu apgrozījumi 1933.—1935.
Virements de commerce des établissements de 1933 à 1935.
Pirmā tirdzniecības skaitīšana Latvijā 1935. g. I.
Premier recensement commercial de Lettonie en 1935. I.
Finanču un kredīta statistika 1938. VI izdevums.
Statistique des finances et des crédits en 1938. VI édition.
Latvijas ārējā tirdzniecība un transits 1937.
Commerce extérieur et transit de la Lettonie en 1937.
Piensaimnieku sabiedrības. Trešais izdevums.
Sociétés laitières. III édition.
Darba statistika 1936. 11. gads.
Statistique du Travail en 1936. XI année.
Valsts statistiskās pārvaldes mēneša biļetens.
Bulletin mensuel du Bureau de statistique de l'Etat.
M. Skujenieks. — Latvija 1918.—28. gados.
M. Skujenieks. — Latvija starp Eiropas valstīm. 1928.